

Balieu, Henriette

Doctoral Thesis

Kontrolbegrebets betydning for kausativalternationen i spansk: En kognitiv-typologisk analyse

PhD Series, No. 27.2009

Provided in Cooperation with:

Copenhagen Business School (CBS)

Suggested Citation: Balieu, Henriette (2009) : Kontrolbegrebets betydning for kausativalternationen i spansk: En kognitiv-typologisk analyse, PhD Series, No. 27.2009, ISBN 8759384091, Copenhagen Business School (CBS), Frederiksberg, <https://hdl.handle.net/10398/7945>

This Version is available at:

<https://hdl.handle.net/10419/208735>

Standard-Nutzungsbedingungen:

Die Dokumente auf EconStor dürfen zu eigenen wissenschaftlichen Zwecken und zum Privatgebrauch gespeichert und kopiert werden.

Sie dürfen die Dokumente nicht für öffentliche oder kommerzielle Zwecke vervielfältigen, öffentlich ausstellen, öffentlich zugänglich machen, vertreiben oder anderweitig nutzen.

Sofern die Verfasser die Dokumente unter Open-Content-Lizenzen (insbesondere CC-Lizenzen) zur Verfügung gestellt haben sollten, gelten abweichend von diesen Nutzungsbedingungen die in der dort genannten Lizenz gewährten Nutzungsrechte.

Terms of use:

Documents in EconStor may be saved and copied for your personal and scholarly purposes.

You are not to copy documents for public or commercial purposes, to exhibit the documents publicly, to make them publicly available on the internet, or to distribute or otherwise use the documents in public.

If the documents have been made available under an Open Content Licence (especially Creative Commons Licences), you may exercise further usage rights as specified in the indicated licence.

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>

COPENHAGEN BUSINESS SCHOOL

HANDELSHØJSKOLEN

SOLBJERG PLADS 3

DK-2000 FREDERIKSBERG

DANMARK

www.cbs.dk

Copenhagen
Business School
HANDELSHØJSKOLEN

Kontrolbegrebets betydning for kausativalternationen i spansk

Kontrolbegrebets betydning for kausativalternationen i spansk

En kognitiv-typologisk analyse

Henriette Balieu

ISSN 0906-6934

ISBN 87-593-8409-1

ISBN 978-87-593-8409-1

Ph.d.-serie 27.2009

Ph.d.-skolen LIMAC
Fremmedsprog, lingvistik og oversættelse

Ph.d.-serie 27.2009

Kontrolbegrebets betydning for kausativalternationen i spansk

Henriette Balieu

Kontrolbegrebets betydning for kausativalternationen i spansk

En kognitiv-typologisk analyse

CBS / Copenhagen Business School

Forskerskolen LIMAC

Ph.d. serie 27.2009

Henriette Balieu

*Kontrolbegrebets betydning for kausivalternationen i spansk
En kognitiv-typologisk analyse*

1. udgave 2009

Ph.d. serie 27.2009

© Forfatteren

ISBN: 978-87-593-8409-1

ISSN: 0906-6934

Ph.d.-skolen LIMAC er knyttet til forskningsmiljøer inden for sprog, kulturelle studier, kommunikation, jura, informatik, regnskab og revision samt ledelsesteknologi.

Alle rettigheder forbeholdes.

Kopiering fra denne bog må kun finde sted på institutioner, der har indgået aftale med COPY-DAN, og kun inden for de i aftalen nævnte rammer. Undtaget herfra er korte uddrag til anmeldelse.

Indhold

1. Indledning	3
1.1 Afhandlingens genstandsfelt.....	10
1.1.1 Definition af alternationen	10
1.1.2 Terminologisk afklaring.....	11
1.1.3 <i>Se</i> -konstruktionerne i spansk	14
1.1.4 Afgrænsning af undersøgelsen.....	22
1.4 Opbygning af afhandlingen.....	24
2. Sprogvidenskabelig tilgang.....	25
3. Overordnet metode.....	29
4. Beskrivelser af kausativalternationen	32
4.1 I engelsk	32
4.1.1 Opsummering.....	44
4.2 I fransk	46
4.2.1 Opsummering.....	52
4.3 Tværsprogligt.....	53
4.4 I spansk	57
4.4.1 Opsummering.....	84
4.5 Opsummering og diskussion.....	86
5. Teoretisk model	96
5.1 Verbets forekomst i alternationen	96
5.1.1 Verbaltypologi	97
5.1.2 Agentorienterede elementer	100
5.1.3 Semantiske roller.....	101
5.1.4 Kontrol	101
5.1.5 Opsummering.....	107
5.2 Forekomsten af <i>se</i>	108
5.2.1 Animerethedshierarki.....	108
5.3 Alternationens situationstyper.....	110
5.4 Konklusion	110
6. Kausativalternationen i spansk.....	116
6.1 Empiri	116

6.1.1 Udvalgelse af verberne.....	116
6.1.2 Præsentation af korpus.....	120
6.1.3 Søgemetode.....	122
6.1.4 Redigering og systematisering af data.....	124
6.2 Resultat af analysen.....	127
6.2.1 Verber uden <i>se</i>	145
6.2.2 Verbum med og uden <i>se</i>	170
6.2.3 Verber med <i>se</i>	176
6.3 Konklusion.....	237
6.3.1 Karakteristik af verberne.....	237
6.3.2 De to intransitive konstruktioner.....	248
6.3.3 Situationskarakteristik.....	265
7. Konklusion og perspektivering.....	271
8. Bibliografi.....	273
9. Resuméer.....	283
9.1 Resumé.....	283
9.2 Summary.....	286

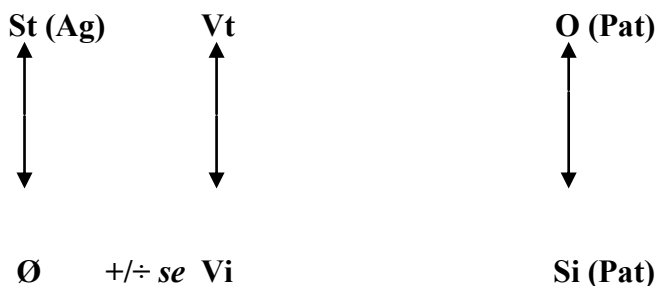

1. Indledning

Der findes i spansk en række verber, der alternerer mellem transitiv (Vt) og intransitiv konstruktion (Vi) uden nogen morfologiske ændringer. Det nominal syntagma, der fungerer som transitivt objekt (O), er identisk med det nominal syntagma, der fungerer som intransitivt subjekt (Si). Det oprindelige transitive subjekt (St) udelades derimod i den intransitive konstruktion, som eksemplerne på alternationen i henholdsvis dansk (1), spansk (2), engelsk (3) og fransk (4) viser:

- (1) Peter (St) væltede træet (O) ↔ Træet (Si) væltede
- (2) Pedro (St) rompió el vaso (O) ↔ El vaso (Si) se rompió
'Pedro slog glasset i stykker' 'Glasset gik i stykker'
- (3) John (St) broke the glass (O) ↔ The glass (Si) broke
'John slog glasset i stykker' 'Glasset gik i stykker'
- (4) Paul (St) casse la branche (O) ↔ La branche (Si) casse
'Paul knækker grenen' 'Grenen knækker' (Rothemberg 1974: 130)

Denne alternation kaldes kausativalternationen. Skematisk kan den opsummeres som i figur 1:

Figur 1

Som det fremgår af figur 1, optræder det refleksive pronomen *se* nogle gange i den intransitive version af alternationen i spansk. Pronominet er dog ikke obligatorisk. Ydermere bør det nævnes, at de to udgaver af alternationen altid grundlæggende beskriver samme form for situation.¹ Og der underforstås **ikke** en Agent i den intransitive udgave, sådan som det fx ellers sker ved passiv og en del andre alternationer mellem transitiv og intransitiv konstruktion. Desuden udfylder det intransitive subjekt og det transitive objekt samme semantiske rolle, Patient, i forhold til verbet og resultatet af handlingen er det samme uanset det syntaktiske udtryk.

Kausativalternationen er velbeskrevet i en række sprog, herunder især engelsk (fx Levin & Rappaport-Hovav 1995) og fransk, men der findes også tværsproglige undersøgelser, fx Haspelmath (1993). I spansk er den grundigste undersøgelse Mendikoetxea (1999).

Motivationen for at gå i gang med en større undersøgelse af kausativalternationen i spansk er et ønske om for det første at forstå, hvordan den er mulig. Det vil sige, hvordan et verbum kan optræde såvel transitivt som intransitivt uden at ændre udtryk. Dette er meget usædvanligt, idet man normalt i de fleste sprog vil se en markering af en eller anden art, når et verbum ændres i forhold til transitivitet. Sådan er det fx ved passiv i spansk, hvor der både tilføjes et hjælpeverbum, *ser* 'være', og hoved verbet optræder i participium med deraf følgende kongruens i køn og tal med subjektet/patientreferenten, hvilket også ses i den danske oversættelse:

(5) El niño comió la manzana

'Drengen spiste æblet'

(6) La manzana fue comida por el niño

'Æblet blev spist af drengen'

---

¹ Ved situation forstår jeg det, der udspiller sig i virkeligheden, dvs. både selve handlingen, men også de partcipanter, der deltager i den.

Normalt forklares dette med, at verberne, der indgår i kausativalternationen, refererer til situationer, der tillader direkte kontrol udefra (fx Levin & Rappaport-Hovav 1995), hvilket er betingelsen for transitiv struktur. Samtidig må verberne ikke indeholde agentorienterede elementer i deres semantik (fx Levin & Rappaport-Hovav 1995, Haspelmath 1993). Og endelig er der ifølge Haspelmath (1993) tale om verber, der angiver ændring i tilstand og mere sjældent aktivitet.

Det største problem i forhold til denne del af beskrivelsen er, at Levin & Rappaport-Hovav (1995) ikke definerer, hvad de forstår ved kontrol endsige, hvordan man kan se, om en situation tillader direkte kontrol udefra. Det vil sige, det specificeres for eksempel ikke, om der er tale om grammatisk kontrol eller kontrol i en mere pragmatisk forstand, hvilket er sådan, som jeg forstår deres brug af begrebet. Dette gør påstanden svær at be- eller afkræfte og derfor meget lidt brugbar. Jeg vil vende tilbage til dette i afsnit 5.1.4.

For det andet ønsker jeg at belyse, hvorfor alternationen i spansk intransitivt realiseres på to måder og hvad forskellen er på dem. Normalt (fx Mendikoetxea 1999) forklares dette med, at den intransitive konstruktion uden *se* er udtryk for, at den situation, der refereres til, kan forløbe kun i kraft af patientreferentens inhærente egenskaber, som fx:

- (7) El rosal floreció
'Rosenbusken blomstrede' (Mendikoetxea 1999: 1598)
- (8) Pisa ya la orilla donde rompen las olas
'Han træder nu på kanten, hvor bølgerne brydes'

Mens konstruktionen med *se* er udtryk for, at patientreferentens inhærente egenskaber ikke er nok til at få situationen til at forløbe af sig selv, hvorved der kræves en ekstern årsag:

- (9) La mermelada se floreció
'Marmeladen blev muggen'
- (10) El vaso se rompió
'Glasset gik i stykker'

Imidlertid mener jeg, at der er masser af eksempler på, at konstruktionen uden *se* også udtrykker ekstern årsag, idet en blomst har visse krav til fx omgivelser, årstid, etc., for at kunne blomstre. Ligesom bølger brydes mod kysten, fordi noget i vind-, vejr- og bundforhold udløser dette. Og ligeledes er der eksempler på, at inhærente egenskaber udtrykkes gennem konstruktionen med *se*, jf. eksemplet med marmeladen, der mugner, da alt jo ikke kan mugne, kun madvarer, ligesom alt ikke kan blomstre.

En måde at forklare forskellen i +/- *se* kunne være at se på, hvilke situationer man kan styre udfaldet af (og dermed kontrollere udefra). Mens man aldrig kan være sikker på, at noget blomstrer, lige meget hvad man foretager sig, kan man være sikker på (og dermed kontrollere), at lader man mad ligge længe nok, vil det mugne på et tidspunkt. Jeg vender tilbage til denne forklaringsmodel i løbet af analysen (6.2).

Udover den allerede fremsatte kritik af denne forklaringsmodel er problemet, at det kan være svært på forhånd at definere, hvilke egenskaber en størrelse skal have for at kunne undergå en bestemt ændring i tilstand. Tager man et verbum som *ensordecer* 'blive døv', skal den størrelse, der undergår ændringen, være levende og i besiddelse af evnen til at høre. Men tager man et verbum som *adelgazar* 'blive tynd', er det straks sværere at definere, hvilke inhærente egenskaber en størrelse skal have for at kunne undergå ændringen. For hvor er grænsen for, hvad der kan blive tyndt/tyndere og ikke mindst hvornår noget kan blive tyndt/tyndere. Dette gør forklaringsmodellen svær at anvende især til at forudsige, om et verbum intransitivt optræder med eller uden *se*. Desuden undlader den at tage højde for verbets betydning (bogstavelig/overført), typen af

patientreferent i forhold til animerethed samt hvordan selve den situation, der refereres til, forløber og typisk opleves af sprogbrugerne ude i virkeligheden. Den siger blot, at nogle verber intransitivt optræder uden *se*, andre med pronominet og at ganske få kan begge dele afhængigt af patientreferenten. Og dermed får denne forklaringsmodel heller ikke gjort rede for, at langt de fleste verber, der optræder i kausativalternationen i spansk kan optræde såvel med som uden *se* intransitivt alt afhængigt af de tre faktorer, jeg lige har nævnt.

Endelig ønsker jeg at forstå alternationen i et bredere typologisk og kognitivt perspektiv. Det viser sig nemlig, at de situationer, der optræder i den, går igen i mange typologisk forskellige sprog (fx asiatisk eskimo, som er et ergativt sprog, jf. Kazenin 1994, men også en hel del andre jf. Haspelmath 1993) i en grad, så man kan tale om, at selv oprindelsen (afledningen) af de verber, der optræder i alternationen, er fælles. Jeg ønsker at forstå, hvad det er, der gør netop disse situationer så velegnede til de to konceptualiseringer, kausativalternationen muliggør.

Hidtil er denne del af kausativalternationen ikke belyst i spansk, men berørt kort i mere tværsproglige beskrivelser, fx Haspelmath (1993). Som nævnt mener han, at der er tale om ændringer i tilstand og mere sjældent aktiviteter. Men typen af ændring/aktivitet specificeres ikke, ej heller om de går i en bestemt retning eller hvilken type patientreferent der typisk er tale om. Endelig er verbernes type i forhold til afledning heller ikke begrundet i de spanske undersøgelser.

Sidst, men ikke mindst, vil undersøgelsen kunne sige noget generelt om transitivitet samt noget om *se* i spansk specifikt.

I øvrigt er alle de hidtidige undersøgelser af kausativalternationen i spansk ikke baseret på så stort et empirisk materiale som mit og ej heller korpusbaserede. Dette skyldes til dels, at de er lavet, før store korpusundersøgelser rent praktisk var mulige. Derimod er de fleste undersøgelser (undtagen García (1975), som bruger spørgeskemaer og informanter, og Cano Aguilar (1981), som bruger eksempler fra aviser) udtryk for den enkelte lingvists introspektion samt fantasi i forhold til, hvad der kan lade sig gøre med hvilke verber. De øvrige nævner i

hvert fald hverken eksplicit eller ved de enkelte eksempler, at der skulle være tale om naturlige data. Derfor bruger jeg også undersøgelsen som en mulighed for at be- eller afkræfte samt nuancere tidligere undersøgelsers påstande omkring de forskellige dele af alternationen, jeg undersøger.

Formålet med denne afhandling er at besvare følgende spørgsmål:

- At finde ud af hvilke semantiske træk, der tillader et verbum at optræde såvel transitivt som intransitivt, uden at det ændrer form, sådan som det ellers sker ved fx passiv, dvs. en semantisk karakteristik af verberne i alternationen.

Min hypotese er, at der er tale om handlingsverber og mere sjældent aktivitetsverber, der denoterer en ændring i tilstand. Ydermere indeholder de ingen agentorienterede elementer (betingelse for intransitiv realisering) og den situation, de refererer til, kan kontrolleres direkte udefra (betingelse for transitiv realisering).

Jeg vil eftervise min hypotese ved at lave en verbaltypologisk klassifikation af de verber, der tillader alternationen, jf. Durst-Andersen (1992).

Derudover vil jeg teste hvert verbum for, om det tillader andre typer transitivt subjekt end Agent og Instrument, som begge er kendetegnede ved at være agentorienterede, dvs. forudsætter en Agent. Er fx en Kraft mulig som subjekt, indeholder verbet ingen agentorienterede elementer.

I forhold til om den situation, verbet refererer til, tillader direkte kontrol udefra, vil det være muligt at se, om verberne forefindes i imperativ i Det Spanske Akademis Korpus, CREA, eller alternativt på Google. Jeg antager her, at man ikke kan beordre nogen at foretage en handling, medmindre man forudsætter, at de rent faktisk har kontrol over, om handlingen finder sted eller ej, jf. min definition af kontrol:

Agenten har kontrol over, om en situation finder sted, hvis han udfører det, der betragtes som nødvendigt og tilstrækkeligt, for at situationen sker, eller undlader at gøre noget og dermed lader den udspille sig.

- At finde ud af hvornår det refleksive pronomen *se* optræder i den intransitive variant af alternationen.

Den hypotese, jeg ønsker at afkræfte, er den traditionelle forklaringsmodel om, at hvis patientreferenten inhærent har de egenskaber, der skal til, for at den situation, det pågældende verbum refererer til, kan forløbe af sig selv, anvendes den intransitive konstruktion uden *se*. Er der derimod tale om en patientreferent, hvis inhærente egenskaber i sig selv ikke er tilstrækkelige til at få situationen til at forløbe, kræves der en ekstern årsag og konstruktionen med *se* anvendes.

Det er i stedet min hypotese, at forekomsten af *se* i den intransitive variant af kausativalternationen afhænger af typen af patientreferent i forhold til animerethed, verbets betydning (bogstavelig/overført) samt hvordan den situation, verbet refererer til, typisk forløber og opleves af sprogbrugerne i virkeligheden. Alt sammen i forhold til mulighed for kontrol af situationen udefra.

Jeg vil eftervise min hypotese ved at se på såvel typen af patientreferent som de betydninger, der optræder i de to strukturer, sammenholdt med den situation, det givne verbum refererer til, i forhold til mulighed for kontrol udefra, jf. ovenstående definition.

- At finde ud af hvad der kendetegner de situationer, som alternationen refererer til, og dermed hvad der gør dem så velegnede til at indgå i alternationen tværsprogligt. Det vil sige en mere overordnet karakteristik af de situationer verberne i alternationen refererer til i virkeligheden.

Min hypotese er, at der er tale om nogle bestemte typer ændringer i tilstand, der går i en bestemt retning, med en prototypisk type af patientreferent alt sammen udtrykt gennem bestemte typer af verber i forhold til afledning.

Jeg vil eftervise min hypotese ved at se på, om selve situationstypen er en aktivitet eller handling. Desuden vil jeg se på den type ændringer, de mest prototypiske verber i alternationen refererer til, i forhold til hvor gennemgribende de er for patientreferenten samt i hvilken retning de går. Endelig vil jeg se på hvilken type patientreferent, der optræder sammen med verberne. Og ligeledes vil jeg se på hvilke typer verber i forhold til afledning, der typisk er tale om. Det vil sige, svaret på tredje spørgsmål inddrager også en del af svarene på de to første.

1.1 Afhandlingens genstandsfelt

1.1.1 Definition af alternationen

Ved kausativalternation forstår man et verbum, der alternerer mellem transitiv (Vt) og intransitiv konstruktion (Vi) uden nogen morfologiske ændringer. Det nominalsyntagme, der fungerer som transitivt objekt (O), er identisk med det nominalsyntagme, der fungerer som intransitivt subjekt (Si). Det oprindelige transitive subjekt (St) udelades i den intransitive konstruktion. Der vil i nogle tilfælde blive tilføjet et *se* i den intransitive konstruktion.

Ydermere bør det nævnes, at de to udgaver af alternationen altid grundlæggende beskriver samme form for situation og at der **ikke** underforstås en Agent i den intransitive udgave. Man går ud fra, at handlingen sker af sig selv, deraf betegnelsen spontan fx Mendikoetxea (1999) og Kemmer (1993). Desuden udfylder det intransitive subjekt og det transitive objekt samme semantiske rolle, Patient, i forhold til verbet og resultatet af handlingen er det samme uanset det syntaktiske udtryk.

1.1.2 Terminologisk afklaring

Alternationen og de verber, som kan indgå i den, er i litteraturen beskrevet under forskellige termer. Således kaldes verberne i den franske tradition, fx Lagane (1967), symmetriske såvel som diatetisk neutrale (Dubois & Otros 1998: 566). Mendikoetxea (1999) behandler verberne og alternationen i spansk under overskriften inakkusativitet og kalder den kausativ. Xolodovic (1969) er den første til at anvende termen antikausativ. Disse to termer, kausativ og antikausativ, afspejler, om man ser den transitive konstruktion som udgangspunkt for alternationen, hvorved alternationen bliver antikausativ eller den intransitive, hvorved alternationen så bliver en kausativ. Maldonado bl.a. (1988), (1994) behandler verberne som en undergruppe af dem, han kalder *energetic reflexives*. Også betegnelser som medialkonstruktion (Saeed 1997: 162-164), *paired verbs*, *dyadic verbs*, inkoative eller spontane verber, *change of state/place verbs* går igen i litteraturen. For eksempel nævner Levin (1993) dem alle og specielt de to sidstnævnte er hyppige. Dette er blot et udpluk. Antallet af termer viser, hvor forskelligt alternationen er behandlet i litteraturen. Det skal dog bemærkes, at de forskellige fremstillinger ikke har helt det samme inventar af verber, hvilket kan være medvirkende til det store antal betegnelser; mange af dem refererer til større grupper. For eksempel er det ikke alle verber, der denoterer en ændring i tilstand/placering, der tillader alternationen. Men pointen er, at de verber, der indgår i alternationen, er at finde under alle disse betegnelser omend som en del af en større gruppe.

Termen, der vil blive anvendt i denne afhandling, er kausativalternationen. Grunden til dette er for det første, at det er den eneste overskrift, der udelukkende refererer til den gruppe verber/den alternation, som vil blive undersøgt her. Termen symmetriske verber, vil ikke blive anvendt her, da den for det første ikke indikerer, at der er tale om en alternation. For det andet siger den meget lidt om den semantiske opposition mellem de to varianter, men fokuserer kun på udtrykket. For det tredje bruges termen ofte om situationer som *ligne* eller *købe-sælge*, hvilket gør, at der er for stor risiko for misforståelser med hensyn til emnet

for denne afhandling. Endelig er kausativalternationen den term, der anvendes i den spanske tradition, fx Mendikoetxea (1999).

Termen har den fordel, at den på én gang indikerer, at der er tale om en alternation, og samtidig fanger den semantiske opposition mellem de to udgaver, nemlig kausativ/inkausativ. Man kunne selvfølgelig vælge den lange term kausativ/inkoativalternationen, som fx Haspelmath (1993), for på den måde at eksplicitere så meget af semantikken som muligt. Jeg vælger imidlertid at holde mig til den kortere version, idet man normalt kun kalder en alternation ved den ene variants navn, fx passiv, applikativ, antipassiv, etc. Navnet der vælges, er ofte betegnelsen for den markerede variant. Da jeg ikke er i stand til at afgøre, hvilken af de to varianter der er mest markeret (det er ikke helt så simpelt som ved fx passiv), vil jeg kalde alternationen for kausativ. Denne betegnelse indikerer for mig emnet relativt neutralt og skal ikke forstås som en reference til, hvilken udgave af alternationen der er udgangspunktet, idet det formentlig er tilfældet, at de begge kan være udgangspunkt for den anden variant afhængigt af, hvilket verbum og hvilket sprog det drejer sig om jf. Haspelmath (1993).

Det kan diskuteres, om det er rimeligt at anvende termen kausativ(/inkausativ) om en opposition mellem transitiv/intransitiv. En konsekvens kunne være, at man var nødt til at kalde alle transitive verber for kausative, således at fx:

(11) Drengen spiste et æble.

ville svare til

(12) Drengen forårsagede at æblet **blev spist**.

Jeg mener imidlertid, at der er en meget stor forskel på et ”almindeligt” transitivt verbum og de, der indgår i kausativalternationen. For det første har de ”almindelige” transitive verber ikke en intransitiv modpart, hvor kun Patienten er tilbage og Agenten er udeladt, bortset fra passiv. Det vil sige, der eksisterer ingen systematisk opposition andet end aktiv-passiv. For det andet vil en parafrase jf. eks.12 indeholde en passivform af det oprindelige verbum, hvorimod en parafrase af et af de verber, der indgår i kausativalternationen, ville indeholde den aktive form af verbet:

(13) John knækkede grenen.

(14) John forårsagede, at grenen **knækkede**.

Muligheden for en passivform foreligger også:

(15) John forårsagede, at grenen blev knækket.

Dog med en anden semantik. Formentlig er det ikke John selv, der knækker grenen. Skulle man parafrasere et ”almindeligt” transitivt verbum med en aktiv form, ville resultatet være om ikke ugrammatisk, så i hvert fald med en helt anden semantik:

(16) Drengen forårsagede at æblet spiste.

Nemlig, at æblet spiste noget og ikke selv blev spist.

Således mener jeg, at det er rimeligt at bruge termen kausativalternation om de to varianter, uden at man er nødt til af den grund at udstrække brugen til alle

transitive verber og kalde dem kausative. De fleste transitive verber har nemlig systematisk kun en intransitiv modpart med/uden Agent i form af passiv. Og den form vil som regel bære nogle morfologiske og semantiske kendetegn, som ikke er forbundet med kausativalternationen jf. ovenstående eksempler. Desuden mener jeg som tidligere nævnt, at denne betegnelse rummer reference såvel til semantikken som til det faktum, at der er tale om en alternation. Dermed indikerer den klart emnet for denne afhandling; +/- kausativitet udtrykt gennem en bestemt verbalalternation forstået som det, at en situation finder sted eller at nogen får samme situation til at finde sted.

1.1.3 *Se*-konstruktionerne i spansk

I dette afsnit vil jeg kort gennemgå de typer *se*-konstruktioner, der findes i spansk, og indplacere kausativalternationens intransitive udgave med *se* såvel semantisk som syntaktisk.² Til gennemgangen har jeg valgt at bruge en relativt traditionel opfattelse af de *se*-konstruktioner, der findes, Alarcos (1994), samt en mere moderne tværsprogligt orienteret beskrivelse af emnet, Mendikoetxea (1999a). Dette sker for at vise, at den traditionelle beskrivelse af *se*-konstruktionerne i spansk ikke er i stand til at gøre rede for kausativalternationens intransitive udgave med *se* på tilfredsstillende vis, især med hensyn til semantikken.

I Gramática de la Lengua Española (1994: 206-213) gennemgår Alarcos de *se*-konstruktioner og reflexivkonstruktioner, der findes i spansk. Ifølge Alarcos (1994) kan de grundlæggende deles op i reflexive og reflexiv passiv/upersonlig reflexiv:

---

² Afsnittet er udelukkende ment som en præsentation af de *se*-konstruktioner, der findes. Formålet er at få placeret den intransitive variant af alternationen med *se*. Jeg vil derfor ikke gå ind i en diskussion af de andre konstruktionstyper, men kun præsentere dem. Desuden vil konstruktionen, hvor *se* er allomorf for *le* som i *se lo dije ayer* 'Jeg sagde det til ham/hende i går', ikke blive inddraget, da der er tale om en lydlig udvikling fra latin og ikke et "ægte" reflexivt pronomen. *Se lo/la* er en sammentrækning af to pronominer på latin: *ĪllĪ Īllum / ĪllĪ Īllās > lielo / lielas > gelo / gelas > se lo / se las* jf. (Lathrop 1992: 156-157)

Refleksiv: Defineres (Alarcos 1994: 207) som, at den person, det grammatiske subjekt refererer til, og den, som det direkte eller indirekte objekt refererer til, falder sammen i virkeligheden, dvs. subjektet og objektet refererer til samme størrelse ude i verden.³ Alarcos (1994: 207) nævner følgende typer:

Se lava 'Han/hun vasker sig': Subjektet er animeret, *se* fungerer som direkte objekt, idet pronominet kunne substitueres med et pronomen i akkusativ, fx *lo lava* 'han/hun vasker den/det/ham', hvor handlingen blot rettes mod en anden størrelse end subjektet selv. Verbet er transitivt og kan forekomme i alle personer og i ental og flertal, jf. *me lavo* 'jeg vasker mig' / *se lavan* 'de vasker sig'.

Se lava las manos 'Han/hun vasker sine hænder': Igen er subjektet animeret, *se* fungerer som indirekte objekt, da det kan erstattes af et bundet pronomen i dativ, hvorved handlingen ville rettes mod en anden størrelse end subjektet selv, *le lava las manos* 'han/hun vasker hans/hendes hænder'. *Las manos* fungerer som direkte objekt, da det kan substitueres med et bundet pronomen i akkusativ, *se las lava* 'han/hun vasker dem på ham/hende/sig selv'. Verbet er transitivt og konstruktionen findes i alle personer og tal, jf. *me lavo las manos* 'jeg vasker mine hænder' / *se lavan las manos* 'de vasker deres hænder'.

I pluralis har begge de to første typer muligheden for at angive en reciprok handling, således at *se lavan* kan betyde både 'de vasker sig/hinanden'.

Te quejas 'Du beklager dig': Subjektet er animeret og verbet er obligatorisk refleksivt. Det er svært at tilskrive *se* en syntaktisk funktion, da pronominet ikke

---

³ Dette kan kun ses i 3. person, da der er synkretisme mellem såvel de akkusative, dative og refleksive pronomener i 1. og 2. person jf. *me, te, nos, os*.

kan erstattes med noget andet. Findes i alle personer og tal, jf. *se quejan* 'de beklager sig'.

Passiv: Refleksiv passiv/upersonlig refleksiv er ifølge Alarcos (1994: 207) kendetegnet ved ikke eksplicit at referere til Agenten, som udfører den handling, verbet refererer til. Disse konstruktioner henviser udelukkende til den størrelse, der er påvirket af handlingen. Hovedformålet med denne konstruktionstype er altså at nedtone Agenten ved at undlade at referere til den. Alarcos (1994: 208) nævner følgende typer:

Se espera el premio 'Man håber/venter på præmien': *El premio* er grammatisk subjekt, idet en ændring af dette led til flertal ville udløse en ændring i verbets bøjning til 3. person pluralis, *se esperan los premios*. Der er altså et subjekt, hvilket er kriteriet for at tale om en refleksiv passiv. Fraværet af grammatisk subjekt ville medføre en klassifikation som upersonlig refleksiv. *Se* er direkte objekt og verbet er transitivt. Konstruktionen findes i 3. person i singularis og pluralis.

Se espera al delegado 'Man venter på repræsentanten': Der er intet syntaktisk subjekt, hvorfor konstruktionen er en upersonlig refleksiv. Verbet er transitivt, *al delegado* er indirekte objekt, jf. substitution med bundet pronomen i dativ: *se le espera* 'man venter på ham/hende'. Konstruktionstypen findes kun i 3. person singularis. Det er svært at tilskrive det refleksive pronomen en funktion, idet det ikke kan erstattes med noget tilsvarende.

Se habla de música 'Man taler om musik': Verbet er intransitivt, der er intet subjekt, dvs. det er en upersonlig refleksivkonstruktion. Der er altid et adverbial.

Konstruktionen findes kun i 3. person singularis og det er igen svært at tilskrive *se* en syntaktisk funktion af samme årsag som ovenfor.

Hvis man skal forsøge at placere kausativalternationens intransitive variant med *se* i forhold til de typer, Alarcos (1994) stiller op, kan man se på det syntaktiske og det semantiske aspekt. Hvis man tager et eksempel som *el vaso se rompió* 'glasset gik i stykker', kan man med udgangspunkt i det syntaktiske sige, at subjektet er *el vaso*, jf. *los vasos se rompieron*, og inanimeret. Dette placerer konstruktionen blandt de passive og dér er der kun én type, der har et subjekt, nemlig reflexiv passiv (*se espera el premio*). Hvis konstruktionen hører til her, må *se* fungere som direkte objekt og det er da også her, Alarcos (1994) selv nævner et af de verber, der indgår i alternationen, nemlig *hundir(se)* 'synke/sænke'. Så syntaktisk ville man være nødt til at placere kausativalternationens intransitive variant med *se* som en reflexiv passiv konstruktion.

Ser man imidlertid på det semantiske aspekt, forholder det sig lidt anderledes. Mens de reflexive konstruktioner er kendetegnet ved at referere til en animeret Agent, refererer de passive kun implicit til Agenten, som aldrig kan udtrykkes, men som altid underforstås, og deres subjektsreferent er inanimeret. I kausativalternationens intransitive udgave med *se* er et af kendetegnene, jf. definitionen i 1.1.1, at man konceptualiserer situationen som spontan og aldrig underforstår en Agent. Det vil altså sige, at kausativalternationens intransitive udgave med *se* semantisk ikke passer ind i Alarcos' (1994) opstilling, der forudsætter tilstedeværelsen af en animeret Agent enten eksplicit eller implicit, hvorimod kausativalternationens intransitive udgave med *se* konceptualiserer situationen som spontan og uden underforstået Agent.

Alt i alt vil kausativalternationens intransitive variant med *se* kunne placeres syntaktisk som en reflexiv passiv konstruktion med inanimeret subjekt og transitivt verbum, mens konstruktionen semantisk ikke passer på beskrivelsen af denne type.

Mendikoetxea (1999a) behandler ligeledes *se*-konstruktionerne i spansk, men fokuserer i forhold til Alarcos (1994) kun på dem, der ikke er refleksive, dvs. dem der primært findes i 3. person. Mendikoetxea (1999b: 1636) opererer i forhold til *se*-konstruktionerne med tre kategorier, nemlig aktiv, medial og passiv (Alarcos nævner derimod kun medial under en anden paragraf (1994: 143), men anvender ikke begrebet på *se*-konstruktionerne):

Aktiv: Nogen/noget handler mod nogen/noget.

Medial: Midt imellem aktiv og passiv, men tættest på passiv. Den handling, som verbet denoterer, påvirker i større eller mindre grad subjeksreferenten, fx ved at angive en ændring i subjeksreferenten.

Passiv: Nogen/noget lider under det som nogen/noget har gjort.

Da Mendikoetxea (1999a) opregner de samme passivkonstruktioner som Alarcos (1994), vil jeg ikke gentage dem, men gå over til de punkter, hvor hun afviger i forhold til Alarcos (1994), nemlig medialkonstruktionerne.

Medial: Mendikoetxea (1999a: 1642) medtager følgende to typer i beskrivelsen af de mediale passiv-/upersonlige konstruktioner:

Esta camisa se lava muy bien con lejía 'Denne skjorte er nem at vaske med klor':
Subjektet er *esta camisa* og dermed inanimeret, dvs. der er et subjekt og konstruktionen er dermed en undertype af reflektiv passiv og kaldes medial passiv. Verbet er transitivt og *se* er det direkte objekt. Konstruktionen er mulig i 3. person singularis og pluralis. Agenten er implicit og der er et mådesadverbial. Der udsiges en inhærent egenskab om subjeksreferenten og konstruktionen er statisk.

A estos niños se les asusta fácilmente 'Disse børn er nemme at forskrække': Der er intet subjekt, og konstruktionen er dermed en undertype af upersonlig reflexiv og kaldes så upersonlig medial. *Se* kan ikke tilskrives en syntaktisk funktion, verbet er transitivt, *a estos niños* er indirekte objekt jf. substitution med bundet pronomener i dativ, *les*. Der er altid et mådesadverbial tilstede.

Mendikoetxea (1999a: 1642) laver desuden følgende opstilling over de medialkonstruktioner, der findes på spansk:

Mediale se-konstruktioner:

Passive medialkonstruktioner: *Esta camisa se lava muy bien* 'Denne skjorte er nem at vaske'.

Upersonlige medialkonstruktioner: *A estos niños se les asusta fácilmente* 'Disse børn er nemme at forskrække'.

Øvrige medialkonstruktioner:

Inkoativer: *El bosque se quemó* 'Skoven brændte', *tú te quemaste* 'du brændte dig', *el perro se asustó* 'hunden blev forskrækket', *vosotros os asustasteis* 'I blev forskrækkede'.

Refleksiver: *Los niños se lavan* 'Børnene vasker sig/hinanden', *nosotros nos lavamos* 'vi vasker os/hinanden'.

Pseudorefleksiver: *Juan se desmayó* 'Juan besvimeede', *yo me desmayé* 'jeg besvimeede'.

Af ovenstående opstilling over medialkonstruktionerne i spansk fremgår det, at kausativalternationens intransitive variant med *se* af Mendikoetxea (1999a: 1642)

klassificeres som medial og inkoativ. Det vil sige, at handlingen konceptualiseres, som om den sker spontant, og vægten ligger på, at subjektet påvirkes. Ved at placere kausativalternationens intransitive variant med *se* i gruppen af ”almindelige” medialkonstruktioner indikerer Mendikoetxea (1999a), at den forekommer i alle tre personer, jf.:

(17) Tú te quemaste.

’Du brændte dig’(Mendikoetxea 1999a: 1642)

Jeg er til dels uenig i dette, primært på grund af semantikken, men også af syntaktiske årsager. Med hensyn til det syntaktiske har jeg svært ved at se, at sætningen i (17) skulle være intransitiv; for mig er der både subjekt, *tú*, og objekt, *te*, som sagtens kunne erstattes med *lo*, *tú lo quemaste* ’du brændte det’, hvorved semantikken ville være den samme. Der er altså ikke tale om en intransitiv, men snarere om, at eksemplet befinder sig et sted mellem transitiv og intransitiv. Med hensyn til semantikken mener jeg, at (17) er meget forskellig fra kausativalternationens intransitive variant. Begge sætninger har et subjekt, men hvor subjektet i (17) er animeret, *tú*, er det i kausativalternationen oftest inanimeret, jf. Mendikoetxeas eget eksempel *el bosque se quemó* ’skoven brændte’. Dette betyder, at de semantiske roller, de to subjekter tilskrives, er forskellige; mens subjektet i (17), *tú*, må være Agent, må subjektet i kausativalternationen, *el bosque*, være Patient, da en inanimeret størrelse ikke kan agere. Og det er sidstnævnte, der giver den intransitive variant af kausativalternationen den karakteristiske semantik inkoativ/spontan, dvs. at handlingen sker af sig selv. Den læsning mener jeg, er umulig i eksemplet *tú te quemaste*.

Mendikoetxea (1999a) klassificerer kausativalternationens intransitive variant med *se* som medial, dvs. med fokus på, at subjektet påvirkes af handlingen. Ved at klassificere konstruktionen som medial får Mendikoetxea (1999a) gjort

opmærksom på, at der hverken er tale om en aktiv konstruktion, dvs. nogen handler mod nogen/noget, eller passiv konstruktion, dvs. nogen lider under det som nogen/noget gør. Derimod er subjektet blot påvirket af handlingen. Problemet med Mendikoetxeas behandling af kausativalternationen er, at dens intransitive variant med *se* grupperes med typen *tú te quemaste*, som efter min mening minder mere om en reflektiv transitiv konstruktion med et subjekt, der agerer på sig selv. Derfor bliver denne klassifikation af kausativalternationens intransitive variant med *se* i forhold til de øvrige *se*-konstruktioner ligesom Alarcos' heller ikke helt præcis.

Hvis man sammenligner de to beskrivelser af *se*-konstruktioner, der er blevet præsenteret i dette afsnit, er det tydeligt, at de begge har deres fordele og ulemper. Alarcos (1994) er meget eksplicit omkring det syntaktiske aspekt og i mindre grad det semantiske. Derfor er det også kun muligt at indplacere kausativalternationens intransitive variant med *se* under gruppen af reflektiv passiv med implicit Agent, hvilket ikke er i overensstemmelse med konstruktionens spontane læsning og mangel på implicit Agent.

Mendikoetxea (1999a) lægger derimod mere vægt på det semantiske aspekt og opererer, modsat Alarcos (1994), udover aktiv og passiv med kategorien medial. Her indplaceres kausativalternationens intransitive variant med *se* som en del af undergruppen inkoativ. Dette understreger, at der hverken er tale om en aktiv eller passiv konstruktion. Imidlertid spiller det for Mendikoetxea (1999b) ingen rolle, at de to konstruktioner, der indplaceres her, adskiller sig med hensyn til subjektets animerethed. Dette medfører, at kausativalternationens intransitive variant med *se* grupperes med typen *tú te quemaste*, som efter min mening minder mere om en reflektiv transitiv konstruktion med et subjekt, der agerer på sig selv. Derfor bliver denne klassifikation af kausativalternationens intransitive variant med *se* i forhold til de øvrige *se*-konstruktioner heller ikke helt præcis.

Men gennemgangen af de to fremstillinger af *se*-konstruktionerne i spansk giver alligevel en idé om, at der er tale om en konstruktion, der såvel semantisk som

syntaktisk befinder sig et sted mellem aktiv og passiv, nemlig medial. Semantisk, fordi der er tale om en situation, der ikke er passiv, der er ikke underforstået nogen Agent, men heller ikke aktiv (refleksiv), subjektsreferenten er inanimeret. Syntaktisk fordi konstruktionen efter min mening kun optræder i 3. person (ligesom de passive), men har et udtrykt subjekt (ligesom de aktive) om end det er inanimeret, men ingen implicit Agent (modsat de passive).

1.1.4 Afgrænsning af undersøgelsen

Denne afhandling er en undersøgelse af kausativalternationen i spansk baseret primært på eksempler fra Det Spanske Akademis korpus for nutidigt sprog, CREA, med inddragelse af få eksempler fundet ved hjælp af Google. Geografisk har jeg begrænset mig til det spansk, der tales i Spanien, for derved at undgå at skulle tage hensyn til for meget dialektal variation. Som sådan sætter korpus en naturlig grænse for, hvilken empiri der er genstand for undersøgelsen og således også for omfanget af data. Ligeledes har jeg i forhold til, hvilke verber der undersøges, valgt at begrænse mig til de lister, som Mendikoetxea (1999) opstiller over verber med intern versus ekstern årsag.

Med hensyn til hvilke aspekter af kausativalternationen, der vil blive belyst, vil jeg som konsekvens af korpus først og fremmest arbejde med nutidigt sprog. Der er altså ikke tale om en diakron undersøgelse, selv om udviklingen for den intransitive konstruktion med *se* fra latin vil blive gennemgået kort. Fokus vil derimod ligge på de kognitive aspekter, dvs. på hvordan vi som mennesker oplever de situationer, der optræder i alternationen, ude i virkeligheden. Dette sker, fordi jeg mener, det er af afgørende karakter for såvel mulighed for alternationen som for, hvordan den manifesterer sig intransitivt. Samtidig vil der blive perspektiveret såvel til sprog, der ligner spansk, som sprog, der er typologisk anderledes, både i forhold til selve alternationen, men også i forhold til nogle af de parametre, der er afgørende for, om og hvordan den manifesterer sig. Jeg henter dog ikke selv typologiske data, men baserer mig på, hvad andre lingvister har sagt omkring kausativalternationen i de pågældende sprog.

Jeg kommer ikke med nogen bud på, hvordan hverken alternationen endsige de verber, der indgår i den, tilegnes, selv om jeg kort berører emnet samt hvilke situationstyper, der tilegnes sammen. Dette ville kræve en separat undersøgelse. Ej heller foretager jeg en leksikalsk semantisk analyse af verberne, idet jeg mener, det er urealistisk at kunne gøre på tilfredsstillende vis for det antal verber (40), jeg undersøger i forhold til kausivalternationen. De vil primært blive karakteriseret i forhold til type samt den situation, de refererer til ude i virkeligheden.

Jeg berører heller ikke, hvilken af udgaverne, den transitive eller intransitive, der danner udgangspunkt for den anden (afledningsretning). Men jeg nævner ved gennemgangen af Haspelmath (1993) (afsnit 4.3), at tendensen i europæiske sprog er, at det er den transitive, der danner udgangspunktet for de intransitive strukturer. Og jeg sætter kun kort alternationen i forhold til de øvrige *se-*konstruktioner i spansk samt lignende alternationer, der veksler mellem transitiv og intransitiv, som fx passiv.

Jeg relaterer heller ikke kausivalternationen til kategorien kausativ, der er specifikt morfologisk kodet i en hel del sprog, da mit ærinde med afhandlingen ikke er at se på kausativ, men snarere at forstå, hvordan alternationen er mulig. Jeg berører dog den semantiske forskel på leksikalsk, morfologisk og perifrastisk kausativ flere steder i løbet af afhandlingen, bl.a. afsnit 4.1.

Jeg inddrager heller ikke de former, fx aspekt, verberne optræder i, som en parameter i analysen af det empiriske materiale, da jeg ikke har oplevet nogen verber, som fx har markant flere eksempler på den ene datid frem for den anden hverken generelt eller i nogen af de tre syntaktiske strukturer.

På trods af disse prioriteringer af undersøgelsen, som i høj grad skyldes et ph.d.-forløbs tidsmæssige ramme samt omfanget af det empiriske materiale (40 verber), mener jeg alligevel, man kan sige noget om kausivalternationen i det perspektiv, jeg anlægger (kognitivt og typologisk). Blot mener jeg, det er vigtigt at være sig bevidst omkring de aspekter, man ikke kan nå at dække i løbet af sådan en undersøgelse. Og jeg bruger da også udelukkende de observationer, jeg gør mig i

forbindelse med alle disse underemner, hvor jeg alligevel berører dem, til at perspektivere de øvrige resultater, jeg er kommet frem til i analysen.

Der er altså tale om en analyse af kausativalternationen i nutidigt spansk fra Spanien med vægt på det kognitive og typologiske aspekt baseret på data fra CREA med udgangspunkt i de af Mendikoetxea (1999) opstillede lister over verber med intern versus ekstern årsag.

1.4 Opbygning af afhandlingen

Afhandlingen indledes med et kapitel om afhandlingens tilgang til sproget efterfulgt af et kapitel, der omhandler afhandlingens mere overordnede metode. Dernæst følger en præsentation af forskningen på området med særlig fokus på spansk. Præsentation af den teori og analysemodel, der vil blive anvendt på de spanske data, udgør kapitel 5. Afhandlingen afsluttes med en gennemgang af analysen af de spanske verber, herunder præsentation af empiri og korpus samt metode for analysen. Endelig perspektiveres afhandlingens resultater såvel typologisk og kognitivt som sproginternt og diakront.

2. Sprogvidenskabelig tilgang

Denne afhandlings tilgang til sproget er kognitiv og typologisk, som titlen antyder. Dette betyder for den kognitive del, at jeg ser sproget som en integreret del af menneskets øvrige kognitive evner og ikke som et selvstændigt præprogrammeret modul i hjernen. På dette punkt ligger jeg på linje med Croft & Cruse (2004: 1-2) og Langacker (1991: 1). Dette betyder dog ikke, at jeg ikke mener, der er noget system i sproget eller for den sags skyld kan opstilles forklaringsmodeller for, hvordan det fungerer. Hvis der ikke var noget system, ville sproget ikke kunne fungere som kommunikationsredskab. Det skal blot tages i betragtning, at sproget er under konstant udvikling og at systemet hele tiden udfordres og udvikles gennem brugen. Der er således aldrig tale om et stabilt system, for hvilket der kan opstilles undtagelsesløse regler, jf. fx Langacker (1991: 48-49) og Croft (2001: 8).

At sprogbrugernes rolle er så vigtig for, hvordan systemet formes, betyder også, at virkeligheden, dvs. det sproget beskriver, bliver en vigtig del af min forståelse for, hvordan sproget fungerer og derfor skal forklares, jf. også Talmy (2000, I: 4), Croft & Cruse (2004: 1-3). For mig er sproget sprogbrugernes måde at konceptualisere og kommunikere deres oplevelse af verden og virkeligheden. En evne som synet bliver således basal for, hvordan sproget skal forstås/forklares. Man ved fx, at synet tiltrækkes af bevægelse frem for stilstand. Dette eksemplificeres fx gennem Talmys (fx 2000) figur/grund teori, som siger, at der i enhver scene er noget, der er mere prominent end andet, og at dette noget (figuren) ofte er levende/i bevægelse/individualiseret, mens resten (grunden) ofte er dødt/ikke-individualiseret/i stilstand. Dette syn på sproget betyder, at når jeg skal forklare og beskrive et fænomen som kausativalternationen, ser jeg på, hvad de to udgaver af alternationen med et givent verbum refererer til ude i verden. Det vil sige, hvordan disse situationer typisk opleves af os mennesker. Det betyder også, at snarere end at konstruere eksempler eller udsætte fundne eksempler for forskellige permutationstests, går jeg i stedet ud i korpus eller på internettet og ser, om den konstruktion, jeg vil teste for, er mulig/findes og anvendes af sprogbrugerne. Ikke kun om den er hypotetisk mulig. Således bruger jeg introspektion så lidt som muligt, selv om jeg naturligvis evaluerer de resultater,

jeg får ud af en søgning, i forhold til hvor normal/hyppig en brug de repræsenterer.

Og endelig betyder mit syn på sproget som noget, der skal ses i forbindelse med oplevelsen af virkeligheden, at jeg kun beskæftiger mig med de data, der kan ses, og ikke påstår nogen underliggende mere grundlæggende struktur, jf. også Langacker (1987: 4), (1991: 46-47). Det vil sige, for mig er en sproglig konstruktion et spørgsmål om del-helhed snarere end dybde og overfladestruktur, jf. også Croft (2001: 5). Og dette er nok årsagen til, at jeg afholder mig fra at komme med noget bud på, hvilken af de to varianter af kausativalternationen der er grundlæggende, selv om man kan sige, at jeg implicit i min navngivning af alternationen indikerer, at det skulle være den intransitive (man kalder jo altid alternationer ved den markerede variants navn, jf. fx passiv, antipassiv, inkorporering, etc.). Jeg mener nemlig ikke, at man bør komme med et sådant bud, medmindre man har en klar indikation af, at den ene udgave er fx langt mere højfrequent end den anden, som det fx er tilfældet med aktiv-passiv, hvor aktiv må antages, at være mere frekvent i brug end passiv. Men ifølge Haspelmath (1993) er det ikke så enkelt med kausativalternationen, da der er forskellige afledningsretninger i de forskellige sprog. Så egentlig burde jeg referere til alternationen som kausativ-inkoativalternationen, men se min begrundelse for at anvende termen kausativalternationen i 1.1.2.

At virkeligheden inddrages som en del af den sproglige analyse betyder også, at jeg på forhånd ikke har nogen mening om mulige overfor umulige eksempler, idet det er min overbevisning, at næsten alle eksempler er mulige, blot man forestiller sig den rette kontekst.

Det kognitive aspekt i analysen ses også af, at jeg forsøger at sammenholde mine resultater med resultater fra andre grene af forskningen, fx sprogtilegnelse, om end det kun sker i ganske lille udstrækning, og psykologiske teorier som prototypeteori jf. Rosch (1973). Prototypeteorien er nemlig i fin overensstemmelse med det faktum, at sprog hele tiden udvikler sig og aldrig er stabilt. Og dermed bliver man nødt til at holde et givent sprogligt fænomen op mod en prototype. I øvrigt bekræftes prototypeteorien af, at det altid viser sig, når

man går i gang med at undersøge sproglige fænomener, at det ikke er et spørgsmål om enten-eller, men snarere både/og samt grader af hvor meget data er i overensstemmelse med ens teori. At jeg i min undersøgelse tester de forskellige verber i forhold til en række træk, som jeg mener, er afgørende for kausativalternationen, kunne måske indikere det modsatte – at jeg havde en enten-eller opfattelse af sproget. Men jeg mener faktisk, at min endelige opstilling af verberne som udgørende et kontinuum fra dem, der kan mindst, til dem, der kan mest i forhold til alternationen, indikerer, at jeg netop tænker i prototypebaner. Dette giver sig typisk udslag i, at resultaterne vises som kontinua. Denne model giver en god mulighed for at graduere de forskellige verber i forhold til de opstillede træk. Og den viser i øvrigt endnu engang, at når det gælder sproglige data, vil der være ganske få klare eksempler/prototyper. Langt de fleste placerer sig derimod et sted midt imellem de to yderpunkter, som udgøres af et verbum, der aldrig alternerer, overfor et verbum, der altid alternerer. Dette er i virkeligheden nok den største forskel på min undersøgelse af kausativalternationen og en undersøgelse som Mendikoetxeas (1999), der blot placerer verberne i tre grupper, men ikke differentierer dem yderligere.

Så vidt afhandlingens kognitive tilsnit. Som titlen antyder, er tilgangen også typologisk. Det skal forstås på den måde, at jeg har sat mig ind i, hvordan kausativalternationen opfører sig i en række såvel beslægtede som ubeslægtede sprog i forhold til spansk, for at få idéer og forslag til analysen og få en bedre forståelse af alternationen i spansk. Samtidig skal det også forstås sådan, at jeg i min analyse anvender kategorier, som jeg ved, er afgørende i en hel del andre sprog. Derfor finder jeg dem om ikke mere gyldige så dog mere sandsynlige i en forklaringsmodel, end hvis jeg blot så på de kategorier, man traditionelt anvender i spansk. Endelig betyder det, at de forklaringsmodeller og teorier, jeg henviser til, er udviklet med baggrund i studier af mange forskelligartede sprog. Dette betyder ikke, at jeg påstår, at alle sproglige kategorier er universelle, jf. også Langacker (1987: 2), Croft (2001: 5-6). Jeg mener, man bør se på, hvordan en given kategori ser ud i det pågældende sprog og derefter se på, hvordan dette fænomen eksisterer i andre sprog (om overhovedet), for på den måde at fremhæve såvel forskelle og ligheder sprogene imellem. At forsøge at presse bestemte kategorier ned over alle

sprog ville være hverken at respektere sprogene eller for den sags skyld de kategorier, man arbejder med. Og i sidste ende ville det give en tilfredsstillende sproglig analyse.

Endelig er såvel prototypeteorien som kontinuumstankegangen i overensstemmelse med den typologiske måde at arbejde på og den kognitive og typologiske tilgang supplerer således hinanden godt.

Således ser denne afhandling altså sproget som en integreret del af menneskets kognitive evner og sproget bliver dermed udtryk for, hvordan verden opleves og derefter konceptualiseres af sprogbrugerne. For at gøre rede for dette på tilfredsstillende vis er det nødvendigt at inddrage såvel det, der foregår og refereres til ude i virkeligheden, samt anvende teori, der er i overensstemmelse med forskning indenfor kognitiv psykologi og ikke mindst holde sig for øje, hvordan et givent fænomen ser ud ikke blot i ét sprog, men også inddrage andre såvel beslægtede som ubeslægtede sprog. Derved kan man få så mange og relevante aspekter med i beskrivelsen som muligt og fremhæve såvel forskelle som ligheder sprogene imellem. Kun således er det muligt at beskrive et sprogligt fænomen tilfredsstillende.

3. Overordnet metode

I dette kapitel vil jeg beskrive projektets overordnede metode, dvs. hvordan jeg besvarer de tre hovedspørgsmål, jeg har stillet i kapitel 1, og hvilke overvejelser jeg har gjort mig i den forbindelse. For den mere specifikke metode henviser jeg til afsnit 6.1 og underafsnit.

Grundlæggende er der som nævnt i afsnittet om afhandlingens afgrænsning (1.1.4) tale om en kvalitativ undersøgelse af kausativalternationen i spansk. Dette vil sige, at de eksempler, jeg finder, bliver kategoriseret i forhold til en række træk, som jeg anser for vigtige for såvel forekomst i alternationen, intransitivt udtryk samt selve de situationer, der indgår i kausativalternationen. Det eneste kvantitative indslag er, at jeg ved de verber, hvor jeg finder det nødvendigt og relevant, har regnet ud, hvor mange forekomster der er af de forskellige typer patientreferent. Desuden angiver jeg deres procentuelle fordeling, samt hvordan bogstavelig versus overført betydning fordeler sig.

Mine data henter jeg fra Det Spanske Akademi's korpus for nutidigt (1975-2008) spansk sprog. Dette har efter min mening flere fordele, men selvfølgelig også ulemper. For det første er ingen af de undersøgelser, jeg refererer til i min gennemgang af tidligere forskning i kausativalternationen i spansk korpusbaserede. De er derimod alle foretaget af indfødte sprogbrugere, som benytter sig af eksempler, de selv finder på og evaluerer. Hverken Maldonado, bl.a. (1988), (1994), Mendikoetxea (1999) eller Moreno Cabrera (1984) nævner noget om kilden til deres eksempler. Cano Aguilar (1981) bruger eksempler fra aviser og García (1975) anvender spørgeskemaer og informanter. Det vil sige, deres data er langt fra så omfattende som mine, hvilket gør, at deres udtalelser baserer sig på mindre mængder +/- naturlige data og derfor er præget af dette. Da jeg ikke er indfødt, er det svært for mig at overskue, hvilke muligheder og begrænsninger sproget har i forhold til en bestemt konstruktion i relation til verber, typer af patientreferent og betydninger. Her er det min erfaring, at en korpusbaseret undersøgelse er den bedste måde at få belyst, hvordan en given konstruktion opfører sig i et sprog. Det har også den fordel, at jeg får de mest naturlige data, dvs. hvordan alle typer af sprogbrugere anvender konstruktionen,

frem for hvordan en højtuddannet lingvist mener, den kan anvendes. Dermed får jeg også de eksempler med, som man måske ikke umiddelbart kunne tænke sig frem til som mulige. En anden fordel ved at lave en korpusbaseret undersøgelse er, at man får adgang til rigtig mange forskelligartede data, hvis altså korpus er stort og varieret nok, hvilket må siges at gælde for CREA, jf. Biber, Conrad & Reppen (1998: 4-5) og Reppen, Fitzmaurice and Biber (2002: VII). Ulempen kan så være, at man som i mit tilfælde er nødt til at afgrænse søgningen på de mest højfrekvente verber, så man ender med en overkommelig datamængde, og i denne proces kan komme til at eliminere vigtige eksempler. Her mener jeg dog, at det gælder om at vælge en måde at begrænse eksemplerne på, så man ikke bortredigerer en bestemt type og bevarer et repræsentativt udsnit. Endelig er en korpusbaseret undersøgelse en god metode til at opnå naturlige data uden at påvirke dem, som hvis jeg fx skulle ud at lave interviews selv. En sidste fordel ved en korpusbaseret undersøgelse, som nævnes af de Haan (2002: 91) er, at den er oplagt til at teste de teoretiske påstande, der er fremsat i litteraturen, og det er netop det, jeg bruger metoden til. Jeg tester de tidligere hypoteser på specifikt materiale og danner herefter en ny generel regel/hypotese og som sådan er min fremgangsmåde induktiv.

Udover korpusanalysen, som er den centrale metode i denne afhandling, anvender jeg flere andre redskaber til at belyse og forstå kausivalternationen i spansk. Vigtigst af dem inddrager jeg andre sprog ikke ved selv at gå ud og finde data, men ved at se på hvordan kausivalternationen dér er beskrevet af andre. På den måde kan jeg få idéer og inspiration til eventuelle forklaringsmodeller/faktorer, som jeg ikke ville være kommet på, hvis jeg blot havde set på, hvordan alternationen er behandlet og opfører sig i spansk. Samtidig giver det mig en mulighed for at relatere de situationstyper, der optræder i kausivalternationen i spansk samt såvel selve alternationen, (jf. hovedspørgsmål 3), til en mere generel, almenmenneskelig måde at opleve og konceptualisere verden på. Kun ved inddragelse af flere sprog er det muligt at sige noget om i hvor mange og forskelligartede sprog, netop denne alternation optræder med netop de situationer, man ser i spansk.

Der er naturligvis også nogle ulemper/begrænsninger ved den måde, jeg har valgt at lave undersøgelsen på. Min tilgang er synkron. Dette betyder, at det faktum, at data (i hvert fald for de verber, der ikke er afgrænset tidsmæssigt til de nyeste eksempler pga. for mange eksempler ved søgningerne) stammer fra perioden 1975-2008 ikke tages i betragtning og ej heller diskuteres som en afgørende faktor for mine resultater. Det vil sige, jeg har ingen tidsfaktor i undersøgelsen og designet er således korrelationelt; jeg ser på, hvad der forekommer med hvad (fx konstruktionstype – type af patientreferent – betydning) og kan kun sige noget om dette. Ikke hvad der forårsager hvad, kun at visse kategorier/størrelser ser ud til gang på gang at korrelere i mit materiale. Derfor kan jeg heller ikke afvise, at der er faktorer i verbernes/alternationens historie og udvikling, der kan spille en rolle, men som der ikke bliver taget højde for i min analyse. Jeg berører kun kort, hvornår konstruktionen dannes efter den latinske reflektiv, men har pga. projektets tidsramme været nødt til at begrænse min undersøgelse til nutidigt sprog. En diakron undersøgelse må vente til et eventuelt senere projekt.

Afsluttende mener jeg, at det stadig er muligt at konkludere nogle vigtige ting og foretage nogle vigtige observationer omkring kausivalternationen i spansk. Blot skal man være sig bevidst om sin metodes begrænsninger i løbet af analysen. Lige meget hvilken metode, man vælger, vil der altid være ting, man skal tage højde for, som kan influere ens konklusioner. Det gælder om at finde den bedste måde at belyse det emne, man ønsker at undersøge, indenfor den fastsatte tidsramme i det perspektiv, man nu ønsker og så holde sig begrænsningerne for øje, når man drager konklusioner. Kun sådan kan man sige noget fornuftigt om det emne, man forsker i.

4. Beskrivelser af kausativalternationen

I dette kapitel vil jeg præsentere den væsentligste foreliggende forskning indenfor kausativalternationen. Jeg vil lægge ud med at gennemgå, hvordan kausativalternationen er behandlet i engelsk, da der her er foretaget en del undersøgelser af alternationen såvel allerede i 1960'erne og 1970'erne (fx Fillmore 1968, Cruse 1972) som i mere moderne tid (Levin 1993, Levin & Rappaport Hovav 1995). Således kan behandlingen af kausativalternationen i engelsk give en god introduktion til emnet generelt. Da der imidlertid er ét aspekt af kausativalternationen i spansk, som ikke er relevant for engelsk, nemlig to mulige intransitive strukturer, vil jeg herefter kort introducere beskrivelserne af kausativalternationen i fransk. Fransk har ligesom spansk to intransitive realiseringsmuligheder for alternationen. Også i fransk er der en lang tradition for forskning i alternationen og således en del litteratur at finde om emnet i sammenligning med spansk.

Jeg vil afslutte med at præsentere Haspelmaths (1993) typologiske undersøgelse af kausativalternationen i 21 sprog. Herefter vil jeg gå over til mere grundigt at se på, hvordan kausativalternationen er behandlet i spansk.

4.1 I engelsk

I de tidlige beskrivelser af de verber, der indgår i kausativalternationen i engelsk, fx Fillmore (1968), er syntaksen og de konstruktionsmuligheder, det enkelte verbum tillader, den vigtigste komponent. Et verbum som *open*⁴ beskrives som (Fillmore 1968: 27):

Open:

- a. [_ O + A]: *Open* kan konstrueres med objektiv kasus (ting, der er påvirket af aktionen/tilstanden beskrevet af verbet) og agentiv kasus (animeret igangsætter af handlingen), fx *John opened the door*.

---

⁴ Når der er tale om engelske eksempler, oversætter jeg kun de eksempler, der er fremhævet som vigtige og derfor nummereret. Jeg lægger til grund, at læseren forstår de eksempler, der optræder i den løbende tekst.

- b. [_ O]: *Open* kan konstrueres kun med objektiv kasus, fx *The door opened*.
- c. [_ O + I]: *Open* kan konstrueres med objektiv og instrumental kasus (inanimeret kraft eller objekt, der er involveret kausalt i handlingen), fx *The wind opened the door*.
- d. [_ O + I + A]: Med alle tre slags kasus, fx *John opened the door with a chisel*.

Fillmore (1968: 27) opsummerer konstruktionsmulighederne for *open* som [_ O (I) (A)]. Dette skal læses som, at det kun er objektiv kasus, der altid skal være til stede, mens de andre, agentiv og instrumental kasus, er optionelle. Andre verber, der ifølge Fillmore (1968: 28) har samme evner, er *turn*, *rotate*, *bend* og *move*.

Her kommenteres verberne altså blot i forhold til deres mulighed for at indgå i forskellige konstruktioner. Men semantikken forbundet med de forskellige udtryk berøres ikke, endsiige hvornår hvilken konstruktion foretrækkes frem for en anden. I Fillmore (1977) er disse aspekter dog medtaget og det fremhæves, at betydning er relativ i forhold til scenen og at det altid er subjektet, der er i perspektiv. Ved et verbum som *break* kan den talende så vælge at profilere enten Agenten eller Patienten ved at gøre dem til subjekt (Fillmore 1977: 69). Her udlægges alternationen altså som en mulighed for at sætte forskellige størrelser i fokus.

I løbet af 1970'erne og 1980'erne flyttes fokus fra selve syntaksen til det mere semantiske aspekt af alternationen. En del fremstillinger lægger således vægt på at adskille kausativalternationen fra konstruktioner med lignende semantik. For eksempel diskuterer bl.a. Shibatani (1976) og Cruse (1972) *kill* >< *cause to die*. De kommer frem til (jf. fx Cruse (1972: 522), at forskellen på perifrastisk kausativ (*cause to* + infinitiv) og leksikalsk (fx den transitive variant af kausativalternationen eller et kausativt verbum som *kill*) er, at den leksikalske kausativ indikerer direkte fysisk kontakt. Den perifrastiske kausativ angiver derimod afstand i tid og/eller rum mellem Agent og det forårsagede.

Også Comrie (1976), (1981) og (1985) har beskæftiget sig med alternationen og den perifrastiske kausativ. Han mener ligeledes (Comrie 1981: 171), at den

perifrastiske kausativ svarer til en mere indirekte kausation (hvilket afspejles i det mere indirekte udtryk), mens den leksikalske kausativ bruges ved direkte kausation. Herimellem befinder den morfologiske kausativ sig, dvs. den type kausativkonstruktion, der findes i sprog, som markerer kategorien morfologisk. Jf. Kemmer (1994: 118) gælder dette også konceptuelt. Desuden skelner Comrie (1981: 171) mellem forskellige typer af kausation, nemlig den ægte, hvor Agenten har kontrol over, om effekten sker, overfor tilladelse, hvor Agenten har magten til at forhindre, at effekten sker. Comrie (1985: 322) berører også retningen af afledning af de kausative verber og ser tre muligheder:

- a. Transitiv afledes til intransitiv (antikausativ).
- b. Intransitiv afledes til transitiv (kausativ).
- c. Ingen retning fordi der tilføjes forskellige affikser eller stammen modificeres internt.

Semantisk sammenligner Comrie (1985: 325) den intransitive udgave af alternationen med passiv, dog med den forskel at den inkausative variant af kausativalternationen forstås som spontan, mens der ved den passive konstruktion underforstås en Agent. Comrie (1985: 325) kalder i øvrigt den intransitive variant af kausativalternationen for antikausativ, hvilket må betyde, at han anser den transitive variant for at være den grundlæggende.

En anden alternation, der ligner kausativ-inkoativalternationen formelt, er den konstruktion, der i den engelske tradition kaldes for medial. Her er der ligeledes tale om, at det transitive objekt gøres til intransitivt subjekt, men der tilføjes altid et mådesadverbial, fx:

(1) The bread cuts easily

'Brødet er nemt at skære' (Keyser & Roeper 1984: 381)

Denne konstruktionstype beskrives af Keyser & Roeper (1984: 384). De tilskriver medialkonstruktionen en generisk semantik, da den ikke refererer til tid og sted, men en generel egenskab ved subjektet. I øvrigt mener Keyser & Roeper (1984: 386), at de verber, der kan optræde i medialkonstruktionen, er basalt transitive, mens de verber, der kan optræde i kausativalternationen, som af Keyser & Roeper (1984) kaldes ergative, er basalt intransitive. Ydermere mener Keyser & Roeper (1984: 404), at der i den mediale konstruktion underforstås en implicit Agent, mens dette ikke er tilfældet ved kausativalternationen.

Fagan (1988) er en anden, der beskæftiger sig med forskellen på kausativalternationen og medialkonstruktionen. Hun mener ligeledes (1988: 183), at forskellen på de to konstruktioner er en forskel i event (Fagans terminologi) overfor generisk, (dvs. som hun bruger udtrykket generisk om, at subjektet tilskrives en egenskab uafhængigt af tid og sted).

Hvis man skal se på, hvordan kausativalternationen (og verbalalternationer generelt) i engelsk er behandlet mere nutidigt, er man nødt til at nævne Beth Levin, som uden tvivl er den, der har beskæftiget sig mest indgående med emnet i engelsk, fx Levin et al. (1985), Levin & Rappaport Hovav (1991), Levin (1993), Levin & Rappaport Hovav (1994), Levin & Rappaport Hovav (1995). Jeg vil gennemgå hendes forskning mere grundigt, da hun ofte bliver refereret til i beskrivelserne af kausativalternationen i andre sprog, fx Mendikoetxeas (1999) beskrivelse af kausativalternationen i spansk. Levin mener, at verbernes syntaktiske opførsel kan tilskrives deres semantik, jf. (Levin et al. 1985: 50). I ”English Verb Classes and Alternations. A Preliminary Investigation” (1993) opstiller Levin de engelske verber ud fra deres semantik og hvilke alternationer, de indgår i. Jeg vil her blot nævne de grupper, der indgår i kausativalternationen:

- Psykologiske verber (Levin 1993: 191): Transitive verber der beskriver en ændring i psykologisk/emotionel tilstand. Objektet er eksperient og subjektet er årsagen til ændringen. Kun få verber tillader alternationen: *cheer, delight, madden, sicken*, m.fl.

- Forgiftiverber (Levin 1993: 233): Beskriver måder at dræbe på. En undergruppe er verber, der har døden som et muligt resultat, nemlig *asphyxiate, drown, suffocate*, og de tillader alternationen.
- Udsendelsesverber (Levin 1993: 235): Verber der beskriver udsendelse af stimulus/substans. I kausativudgaven får Agenten Patienten til at udsende en stimulus/substans. Meget få tillader alternationen, fx *buzz, bleed*.
- Verber der beskriver en ændring i tilstand (Levin 1993: 240-248): Undergrupper der tillader alternationen:
  - a. Knække-verber: Irreversibel ændring i en størrelses materielle integritet uden udspecificering af måden, fx *break, fracture, tear*.
  - b. Bøje-verber: Reversibel ændring i en størrelses form uden indflydelse på dens integritet, fx *bend, fold, wrinkle*.
  - c. Madlavningsverber: Forskellige måder at lave mad på, fx *boil, bake, poach*, m.fl.
  - d. Verber afledt af adjektiver, fx *empty, redded*, der alle har at gøre med en eksternt forårsaget ændring i tilstand.
- Indkvarteringsverber: Beskriver ens boligsituation, fx *lodge*. Meget få verber indgår i alternationen.
- Rumlig konfigurationsverber (Levin 1993: 255-256): Verberne specificerer en rumlig konfiguration i forhold til en lokation. Nogle verber tillader kausativalternationen, fx *stand, hang, sit*.
- Bevægelsesverber der specificerer måde (Levin 1993: 264-265): Beskriver måder at bevæge sig på for inanimerede størrelser, fx *roll, float, move*.

Levin (1993) giver ingen forklaring på, hvorfor verberne opfører sig, som de gør. Men Levin & Rappaport Hovav (1995: 31) nævner, at kausativalternationen er en test for, om et givent verbum er inakkusativt. Inergative verber tillader nemlig ikke alternationen til transitiv struktur. Verberne, der tillader kausativalternationen tilhører altså en undergruppe af de inakkusative verber.⁵ Levin & Rappaport

---

⁵ Jeg kommer ind på forskellen mellem inakkusative og inergative verber i konklusionen afsnit

Hovav (1995: 86) mener, at verberne, der optræder i alternationen, grundlæggende er transitive. Dette baserer de på, at den transitive variant har færre selektionsrestriktioner end den intransitive. Således indtager det transitive objekt og det intransitive subjekt altid samme semantiske rolle i forhold til verbet. Men mens der vil være objekter, som ikke kan blive til intransitive subjekter, forholder det sig aldrig omvendt:

- (2) He broke his promise/the contract/the world record
'Han brød sit løfte/kontrakten/verdensrekorden'
- (3) *His promise/the contract/the world record broke
'*Hans løfte/kontrakten/verdensrekorden brød'(Levin & Rappaport Hovav 1995: 85)

Semantisk karakteriseres den transitive udgave af alternationen som *forårsage at V(intransitiv)*, dvs. forårsage det som den intransitive variant refererer til. Og det er samme event (Levins terminologi), der refereres til i både transitiv og intransitiv struktur. Selve årsagsrelationen består jf. Levin & Rappaport Hovav (1995: 83) af to delsituationer; den kauserende, som svarer til det transitive subjekt, og den centrale, (specificerer den ændring, der er forbundet med verbet), som svarer til Patienten (transitivt objekt/intransitivt subjekt). Alternationen specificerer ikke den kausative delhandling. Dette gør, at det transitive subjekt kan udgøres af såvel hele delhandlingen, fx:

- (4) Will's banging shattered the window (min understregning)
'Wills slåen smadrede vinduet'(Levin & Rappaport 1995: 84)

Men også en del af delhandlingen kan repræsentere den metonymisk, fx Agent, Instrument eller Kraft:

(5) The boy (Agent)/the rock (Instrument)/the earthquake (Kraft) broke the window

'Drengen/stenen/jordskælvet slog ruden i stykker' (Levin & Rappaport Hovav 1995: 84)

For eksempel er drengen Agent i en handling, som resulterer i, at vinduet går i stykker. Men man behøver kun referencen til drengen for at kunne forstå situationen. Det er også det, der ifølge Levin & Rappaport Hovav (1995: 107) gør, at den intransitive form er mulig; kun hvis den kauserende delhandling er uspecificeret, kan det kauserende element udelades. Levin & Rappaport Hovav (1995) mener, at de verber, der tillader alternationen, har en kausativ leksiko-semantic representation i begge varianter:

Break: [[x DO-SOMETHING] CAUSE [y BECOME *BROKEN*]] (Levin & Rappaport Hovav 1995: 83).

At det kausative element er til stede også i den intransitive brug af verberne, skulle afspejles af, at *by itself* kan tilføjes:

(6) The door opened by itself

'Døren gik op af sig selv' (Levin & Rappaport Hovav 1995: 90)

Levin & Rappaport Hovav (1995: 89) skelner mellem internt og eksternt forårsagede begivenheder for at gøre rede for, hvilke verber der tillader kausivalternationen. Internt forårsagede begivenheder sker som resultat af en

inhærent egenskab ved en størrelse, fx *to speak* (der er kun tale om intransitive verber i denne gruppe). Her er egenskaben viljen hos Agenten. Verber, der refererer til internt forårsagede begivenheder, indgår ikke i alternationen, idet ændringen, de beskriver, er naturlig i forhold til subjeksreferenternes udvikling, og de behøver derfor ikke en ekstern årsag. Det er derimod fx ikke en naturlig ting i udviklingen for et glas, at det går i stykker. Der skal noget eksternt til at udløse det.

Eksternt forårsagede begivenheder forudsætter eksistensen af en ekstern årsag med umiddelbar kontrol over, at handlingen finder sted. Årsagen kan som nævnt være Agent, Instrument eller Kraft. Verberne kan konstrueres både transitivt og intransitivt. Det er sprogbrugernes viden om verden, der fortæller, at fx en vase ikke går i stykker af sig selv uden en ekstern årsag (Levin & Rappaport Hovav 1995: 92-93).

Som tidligere nævnt mener Levin & Rappaport Hovav (1995), at de kausative verber grundlæggende er transitive og som netop beskrevet implicerer de en ekstern årsag. Men ikke alle transitive verber med ekstern årsag tillader dekausivering. Kun de, der betegner en situation, der kan ske spontant uden viljesbestemt Agent, er mulige intransitivt. Og kun hvis dette er tilfældet (spontan situation), behøver Agenten ikke være udtrykt i syntaksen. Dette viser sig bl.a. ved, at nogle verber kun tillader intransivering med bestemte ledtyper (selektionelle restriktioner). Og igen er det sprogbrugernes viden, der ifølge Levin & Rappaport Hovav (1995) afgør, om en situation kan konceptualiseres spontant eller ej.

For kort at opsummere mener Levin & Rappaport Hovav (1995) med udgangspunkt i selektionsrestriktionerne, at de verber, der tillader alternationen, basalt er transitive. Samtidig udgør de en undergruppe af de inakkusative verber. Det intransitive subjekt og det transitive objekt indtager i alternationen samme semantiske rolle i forhold til verbet, som ofte har selektionelle restriktioner. Alternationen beskriver i transitiv udgave en begivenhed med ekstern årsag og en

kausativ modpart til den intransitive variant. Sidstnævnte beskriver en begivenhed, der konceptualiseres, som om den sker spontant. At den spontane konceptualisering er mulig, er betingelsen for, at den intransitive struktur er mulig. Verber, der har intern årsag, deltager ikke i alternationen, da udviklingen af den situation, de refererer til, er forventelig og naturlig i forhold til deres inhærente egenskaber, og der derfor ikke kan tilføjes en Agent til situationen. Således bliver skellet mellem intern overfor ekstern årsag afgørende for, om et verbum deltager i kausivalternationen eller ej hos Levin & Rappaport Hovav. Og begrebet forventning om, hvordan en situation udvikler sig, kommer også ind; verberne med intern årsag beskriver situationer, der forløber naturligt/som det kan forventes i forhold til subjektsreferenternes inhærente egenskaber, fx at en blomst blomstrer. Og verberne med ekstern årsag beskriver heroverfor situationer, der for at kunne forløbe/gå i gang kræver en ekstern årsag. Verberne, der deltager i alternationen, refererer i øvrigt jf. Levin & Rappaport Hovav (1995) ofte til midlertidige egenskaber, som har at gøre med fysiske karakteristika. Dette skyldes, at der er større sandsynlighed for, at en midlertidig egenskab er eksternt forårsaget end en vedvarende egenskab.

Den sidste, jeg vil nævne i gennemgangen af den foreliggende forskning indenfor kausivalternationen i engelsk, er Lemmens (1998). Denne fremstilling er interessant, fordi den ligesom jeg anlægger et kognitivt perspektiv på emnet. Lemmens (1998) undersøger engelske verber, der beskriver måder at dræbe/dø på. Han undrer sig over, hvorfor de ikke alle kan forekomme i bl.a. kausivalternationen, jf.:

(7) John killed Mary

'John slog Mary ihjel'

(8) *Mary killed

'*Mary slog ihjel' (i betydningen blev slået ihjel)(Lemmens 1998: 3)

Overfor:

(9) John choked Mary

'John kvalte Mary'

(10) Mary choked

'Mary blev kvalt'(Lemmens 1998: 3)

Og hvorfor nogle verber kan forekomme i alternationen i metaforisk brug, men aldrig bogstavelig.

Lemmens (1998: 81) mener, at selve konstruktionens semantik er vigtig for, om et verbum kan optræde i den. Verbets og konstruktionens semantik skal være i overensstemmelse indbyrdes. Desuden mener Lemmens (1998: 38), at der altid vil være en betydningsforskel de to varianter af alternationen imellem, da det er forskellige måder at konstruere en situation på. Og han mener ikke, at den ene af konstruktionerne er afledt af den anden. Derved bliver ingen af konstruktionerne eller verbalformerne grundlæggende i forhold til den anden.

Lemmens' (1998) forklaring på forekomsten af verberne i kausivalternationen er, at det er det transitive⁶ overfor det ergative system, der styrer de kausative verbers grammatik. I en transitiv to-participant struktur er det Agenten, der er i centrum, og objektet kan udelades, jf.:

(11) God saves

'Gud redder'(Lemmens 1998: 41)

---

⁶ Lemmens' brug af termen transitiv i forhold til ergativ svarer nogenlunde til akkusativ overfor ergativ.

Det vil sige, at en udvidelse mod højre (med et objekt) er mulig. Det er en maksimalt asymmetrisk relation med en viljesbestemt Agent, der agerer på et mål. Overordnet er det transitive system agentorienteret og den prototypiske transitive situation indeholder en Agent med kontrol over og ansvar for situationen. Agenten er således den konceptuelt mest basale byggeklod.

I en ergativ to-participant situation er det derimod Patienten, der profileres, og Agenten, der kan udelades, jf.:

(12)   The window broke

                  'Vinduet gik i stykker'(Lemmens 1998: 48)

Den intransitive udgave af kausativalternationen (12) neutraliserer, om processen går i gang af sig selv eller bliver igangsat af en ekstern årsag (Lemmens 1998: 48). Derved lukker det ergative system op mod venstre og muliggør inkorporeringen af en Agent (transitivt subjekt). Det ergative system implicerer ikke nødvendigvis intention og perspektivet bliver mere internt, da Patienten er den sekundære energikilde og ofte selv kan igangsætte processen.

Den undergruppe af de engelske verber, der beskriver måder at dræbe/dø på og som optræder i kausativalternationen kaldes af Lemmens (1998) *suffocate*-verber: *suffocate, asphyxiate, choke, drown*. De refererer alle til åndedrætssystemet og profilerer offeret som helhed. Oftest er det de indre åndedrætsorganer, der er den aktive zone, dvs. de sekundært profilerede områder på participanterne. Lemmens (1998: 152) mener, at verbernes ergativitet⁷ er velbegrundet, da der er en høj grad af kropslig aktivitet hos offeret (Patienten). Årsagerne til kvælning, fx gas, kan være svære at opfatte, hvorved en konceptualisering af situationen uden årsag er oplagt. Desuden kan der ofte være en tidsmæssig afstand fra igangsætteren af

---

⁷ Dixon (1994: 18-19) mener, at det er en forkert anvendelse af begrebet ergativitet, hvis det bruges om alternationen og verberne, der indgår, da der blot er tale om en semantisk distinktion, som i andre sprog udtrykkes gennem kategorien kausativ.

processen, fx gas, til konsekvensen, hvilket yderligere forstærker årsagens konceptuelle nedtoning/uafhængighed. Og dette medfører igen en lav grad af fuldbyrdelse af handlingen. Verberne medfører nemlig ikke nødvendigvis døden. Det afsløres af, at sprogbrugerne ofte bruger dem i overdrevet betydning og derved fokuserer på processen og Patientens lidelser frem for endepunktet, ligesom når man siger, at man er ved at *dø* af sult:

(13) ...mother seals don't have enough energy to produce milk and puppies are starving and dying

'Modersælterne har ikke nok energi til at producere mælk og ungerne sulter og dør'(Lemmens 1998: 89)

Starve ville ikke kunne sideordnes med *die*, hvis *starve*'s semantik allerede implicerede død.

Endelig korrelerer de transitive *suffocate*-verber, fx *strangle*, i modsætning til de ergative med en profilering af Agenten og et eksternt perspektiv på situationen. Dette skyldes, at en Agent jo kun har adgang til de eksterne kropsdele. De ergative *suffocate*-verber har derimod et internt perspektiv og profilerer Patientten. Forekommer de ergative *suffocate*-verber med en ekstern årsag, konstrueres de i ergativ-effektiv konstruktion (transitiv med ergativt verbum, fx *John suffocated Mary*). Således passer det ergative systems profilering af Patientten, det interne perspektiv samt mulighed for, at processen går i gang af sig selv, fint med de ergative verbers semantik.

Alt i alt argumenterer Lemmens (1998) for, at verbers opførsel og forekomst i forskellige konstruktioner, kan forklares ud fra deres semantik. De kausative verber styres af skellet mellem det transitive og det ergative paradigme. Et verbums forekomst i en given konstruktion afhænger af, om der er sammenfald mellem verbet og konstruktionens semantik. Han beskæftiger sig med engelske kausative verber, der beskriver måder at dræbe/dø på. Der tages ikke stilling til

verbernes grundlæggende form som enten transitiv eller intransitiv, idet Lemmens (1998) ikke mener, at den ene brug kan afledes af den anden. Verberne beskrives i stedet som ergative eller transitive.

Syntaktisk klassificerer Lemmens (1998) konstruktionerne lidt anderledes, end man normalt gør; kausativalternationen beskrives som en alternation mellem ergativ effektiv (transitiv), *he broke the window* og ergativ non-effektiv (intransitiv), *the window broke*. Heroverfor er der den transitive effektive (transitiv) overfor den transitive non-effektive (intransitiv) konstruktion, som benyttes af transitive (akkusative) verber som *kill*. På dette punkt adskiller han sig fra alle de øvrige lingvister.

Det transitive paradigme er agentorienteret, den transitive situation involverer en viljesbestemt Agent med kontrol over situationen, der agerer på et mål. Perspektivet er eksternt og Patienten/målet kan udelades/tilføjes.

Det ergative paradigme er derimod patientorienteret og involverer en Patient, der kan igangsætte processen og/eller deltage i den. Patienten er den sekundære energikilde. I dette system er det Agenten, der kan udelades eller inkorporeres. De verber, der kan forekomme i det ergative system (bl.a. de kausative og her verber, der refererer til kvælning), er karakteriseret ved at referere til offerets kropsaktivitet. Årsagen kan tit være svær at opfatte, hvilket muliggør en konceptualisering uden årsag (intransitiv variant af kausativalternationen). Der er en vis afstand i tid mellem årsag og resultat, hvilket slører årsagen og nedtoner den. Desuden anlægger verberne et internt perspektiv på situationen ved at referere til de indre åndedrætsorganer. Og også her bruges skellet mellem intern og ekstern årsag til at forklare, hvornår verbet forekommer i henholdsvis de intransitive og den transitive variant af kausativalternationen.

4.1.1 Opsummering

Opsummerende kan man sige, at alternationen i engelsk er relativt velbeskrevet. Jeg vil her opremse de karakteristika, de forskellige lingvister tilskriver kausativalternationen:

De verber, der indgår i alternationen, er ifølge Levin (1993) i nogle tilfælde afledt af adjektiver. Verberne er desuden ifølge Levin & Rappaport Hovav (1995) en undergruppe af de inakkusative verber. Andre, fx Lemmens (1998), Keyser & Roeper (1984) og Fagan (1988), kalder dem ergative.

Med hensyn til verbernes transitivitet er der stor uenighed. Fillmore (1968) tager ikke stilling, men konstaterer blot, at verbet altid skal forekomme med objektiv kasus og derudover tillader både agentiv eller instrumental kasus. Keyser & Roeper (1984) mener, verberne er basalt intransitive. Derimod mener Comrie (1981), at der er tale om grundlæggende transitive verber. Levin & Rappaport Hovav (1995), som er nogle af de eneste, der begrundet deres valg, mener, at verberne er grundlæggende transitive, da denne udgave af verbet har færre selektionsrestriktioner end den intransitive. Lemmens (1998) anser ikke nogen af formerne for at være den basale, da den ene brug ifølge ham ikke kan afledes af den anden.

Semantisk betegnes alternationen såvel af Levin & Rappaport Hovav (1995) som af Lemmens (1998) som samme situation konstrueret på forskellige måder med tilhørende betydningsforskel. Det intransitive subjekt og det transitive objekt udfylder jf. Levin & Rappaport Hovav (1995) samme semantiske funktion i forhold til verbet. Der er ofte tale om en ændring i tilstand (Levin 1993, Levin & Rappaport Hovav 1995).

Der er ifølge Comrie (1981), (1985) tale om direkte kausation. Levin (1993) betegner den transitive udgave som *forårsage at V(intransitiv)*, dvs. samme situation som beskrevet af den intransitive variant blot med ekstern årsag. Og netop ekstern årsag nævnes også af Lemmens (1998) som kendetegn for den transitive udgave. Den intransitive indikerer derimod spontan situation uden underforstået Agent (Comrie 1985, Keyser & Roeper 1984). Lemmens (1998) modificerer dette til, at den intransitive udgave slører årsagen og anlægger et internt perspektiv på handlingen, som muligvis går i gang af sig selv. Den spontane fortolkning afspejler sig i typen af verber, der deltager i alternationen; kan den situation, verberne refererer til, ikke ske spontant, er den intransitive udgave umulig, jf. Levin (1993).

Lemmens (1998) karakteriserer de verber, der indgår i alternationen som i overensstemmelse med det ergative paradigmes patientorientering, hvor det er Agenten, der kan udelades/inkorporeres. Derimod kan Patienten igangsætte og/eller deltage i processen som den sekundære energikilde.

Fillmore (1977) mener endvidere, at alternationen giver mulighed for at profilere enten Patienten, Agenten eller Instrumentet, da alle tre kan forekomme som subjekt.

4.2 I fransk

Som nævnt i indledningen til kapitlet er kausativalternationen velbeskrevet i fransk. Og i modsætning til engelsk har man i fransk ligesom i spansk to intransitive realiseringsmuligheder, hvorfor det er værd at se på, hvilken forskel de franske lingvister tilskriver de to strukturer. Jeg vil gennemgå de enkelte fremstillinger med fokus på de punkter, hvor de adskiller sig, suppleret med eksempler. Dette skyldes, at de grundlæggende er enige i, hvordan kausativalternationens tre mulige syntaktiske konstruktioner skal karakteriseres. De fremstillinger, jeg vil referere til i gennemgangen, er Lagane (1967), Rothemberg (1974), Labelle (1990), Herslund (1988), (1996), (1997), (2001), Herslund & Sørensen (1987), (1994). Teoretisk er der tale om en mere strukturalistisk og deskriptiv fremstilling, Lagane (1967), over en mere formelt orienteret fremstilling, Labelle (1990), til mere funktionalistisk orienterede, Rothemberg (1974), Herslund (1988), (1996), (1997), (2001), Herslund & Sørensen (1987), (1994).

Alle (undtagen Labelle (1990), som ikke definerer verbalklassen, da hun arbejder med inakkusative verber generelt) er enige om, at der er tale om verber, der tillader såvel transitiv som intransitiv konstruktion med samme verbalform, hvor det transitive objekt er identisk med det intransitive subjekt, jf.:

- (14)   Le soleil sèche le linge
                  'Solen tørrer linnedet'

(15) Le linge sèche

'Linnedet tørrer'(Lagane 1967: 21)

Såvel Lagane (1967) som Herslund (1988), (1996), (1997), (2001), Herslund & Sørensen (1987), (1994) kalder verberne symmetriske pga. symmetrien indenfor den firkantede parentes i den strukturelle beskrivelse af alternationen:

$SN1 + [V + SN2 \Leftrightarrow SN2 + V]$ (Lagane 1967: 22) (Parentesen er min)

Desuden skal de to strukturer betegne samme situation, dvs. resultatet er det samme. Rothemberg (1974) og Herslund (1988), (1996), (1997), (2001), Herslund & Sørensen (1987), (1994) nævner, at alternationen svarer til kausativ – inkausativ, Herslund (1996: 234) taler om en diatetisk variation indenfor samme verballeksem. Kun Herslund (1988), (1996), (1997), (2001), Herslund & Sørensen (1987), (1994) nævner, at det transitive objekt/intransitive subjekt skal udfylde samme semantiske rolle, Patient, i begge udgaver.

De verber, der deltager i alternationen, er i mange tilfælde afledt af adjektiver vha. *-ir/-er* (Lagane 1967, Rothemberg 1974, Labelle 1990, Herslund 1988, 1996, 1997, 2001, Herslund & Sørensen 1987, 1994). Lagane (1967) nævner også afledninger fra adjektiver vha. *-issant*. Både Lagane (1967) og Herslund (1988), (1996), (1997), (2001) Herslund & Sørensen (1987), (1994) nævner desuden afledninger fra substantiver, ifølge Lagane (1967) vha. *-ir*, *-issant* og *-iser*, fx *cristalliser* 'krystallisere' samt uafledte verber, fx *casser* 'gå i stykker'. Endelig nævner Labelle (1990), at det er transitiverende affikser, der er brugt til afledningerne *-a*, *-ifi-*, *-er*. Herslund (1988), (1996), (1997), (2001), Herslund & Sørensen (1987), (1994) mener, at der hovedsageligt er tale om handlingsverber, som betegner en ændring i tilstand/position, og verber med inkoativ betydning

afledt fra adjektiver vha. *-ir*, fx *bleuir* 'blive/gøre blå' og *-er*, fx *calmer* 'blive rolig/berolige', samt nogle enkelte aktivitetsverber.

Med hensyn til hvilken udgave af verberne, der er grundlæggende, er Rothemberg (1974) selvmodsigende og uklar. Lagane (1967) nævner ingenting om problematikken. Herslund (1988), (1996), (1997), (2001), Herslund & Sørensen (1987), (1994) mener ikke, der foreligger noget afledningsforhold mellem den transitive - intransitive *+/- se*, mens Labelle (1990) med udgangspunkt i de transitiverende affikser, *-a*, *-ift-*, *-er*, mener, at det er den transitive, der er den grundlæggende. Der hersker altså stor uenighed på dette punkt.

Syntaktisk er både Lagane (1967), Rothemberg (1974) og Herslund (1988), (1996), (1997), (2001), Herslund & Sørensen (1987), (1994) enige om, at verberne forekommer i følgende alternationer i henholdsvis transitiv og intransitiv udgave *+/- se*:

- a. Transitiv-intransitiv uden *se*: For eksempel *Il réussit son coup* 'Han lykkes med sit forehavende' $\gg$ *son coup réussit* 'hans forehavende lykkes' (Lagane 1967: 25).
- b. Transitiv-intransitiv *+/- se* uafhængigt af subjektsreferenten, fx *Il caramélise le sucre* 'han karamelliserer sukkeret' $\gg$ *le sucre (se) caramélise* 'sukkeret karamelliserer' (Lagane 1967: 25).
- c. Transitiv-intransitiv *+/- se* afhængigt af subjektsreferenten, fx *Il réduit la sauce* 'han koger sovsen ind' $\gg$ *la sauce réduit* 'sovsen koger ind' (Lagane 1967: 26)/*Il réduit ses frais* 'Han reducerer sine udgifter' $\gg$ *ses frais se réduisent* 'hans udgifter reduceres' (Lagane 1967: 26).

Kun Labelle (1990) laver en anderledes opdeling i transitiv - intransitiv, transitiv - intransitiv + *se* og transitiv - intransitiv *+/- se*. De førstnævnte lingvister arbejder specifikt med de verber, der indgår i kausativalternationen, mens Labelle (1990) ikke definerer præcist, hvilke kriterier hun har for de verber, hun beskæftiger sig

med andet end, at det er inakkusative verber, der angiver en ændring i tilstand. Derfor vil jeg holde fast i de muligheder, Lagane (1967), Rothemberg (1974) og Herslund (1988), (1996), (1997), (2001), Herslund & Sørensen (1987), (1994) angiver for alternationen.

Den overordnede semantik er kausativ (transitiv) – inkausativ (intransitiv) og verberne beskriver en ændring i tilstand/position hos Patienten.

Den transitive struktur beskrives af Lagane (1967) og Herslund (1988), (1996), (1997), (2001), Herslund & Sørensen (1987), (1994) som en direkte kausativ relation mellem partipanterne, mens den perifrastiske *faire* 'gøre' + infinitiv angiver en mere indirekte relation. Rothemberg (1974) taler om en aktion, der forårsager en ændring i Patientens tilstand/position. Labelle (1990) siger, at subjektet kontrollerer og igangsætter handlingen, som sker i objektet, så der er visse selektionelle restriktioner med hensyn til hvilke størrelser, der kan forekomme som subjekt afhængigt af den beskrevne situation. Labelle (1990) er den eneste, der nævner selektionelle restriktioner på det transitive subjekt:

- (16) *Le colonel a fondu trois sucres dans son café
'Obersten har smeltet tre stykker sukker i sin kaffe'(Labelle 1990: 307)

I (16) er *fondre* 'smelte' en autonom proces. Subjektet igangsætter den kun ved at putte sukkeret i kaffen, men kontrollerer den ikke derfra:

- (17) La chimiste (le métallurgiste) a fondu le métal
'Kemikeren har smeltet metallet'(Labelle 1990: 307)

I (17) er *fondre* kontrolleret af kemikeren hele vejen igennem og ikke en autonom proces. Der er altså restriktioner på typen af subjekt i den transitive konstruktion.

Den rene intransitive konstruktion refererer ifølge Lagane (1967) til en 1-participantsituation uden underforstået Agent, som beskriver noget faktisk i modsætning til den ellers lignende konstruktion med mådesadverbial, fx *ce tissu (se) lave bien* 'dette stof er nemt at vaske', der beskriver en generel egenskab ved subjektsreferenten og har en implicit Agent (Lagane 1967: 26-27). Såvel Rothemberg (1974) som Labelle (1990) og Herslund (1988), (1996), (1997), (2001), Herslund & Sørensen (1987), (1994) nævner, at den intransitive subjektsreferent har de nødvendige og tilstrækkelige egenskaber til, at handlingen kan ske af sig selv indenfor subjektet, uden underforstået Agent. Rothemberg (1974) nævner eksemplet *la viande cuit* 'kødet koger/steger'. Det er ikke alt, der kan koges/steges; der kræves nogle helt bestemte egenskaber, for at noget kan undergå den organiske proces, en kogning/stegning medfører (Rothemberg 1974: 151). Og den talende abstraherer fra det faktum, at der kræves varme, for at processen kan foregå, dvs. det er et spørgsmål om synsvinkel (Rothemberg 1974: 199). Det er følgelig her, der er flest selektionelle restriktioner på subjektet. Labelle (1990) mener ikke, at denne konstruktion kan alternere med den transitive, medmindre der er tale om overført betydning:

(18) Cette robe vieillit Marie

'Denne kjole får Marie til at se ældre ud' (Labelle 1990: 312)

Den intransitive konstruktion med *se* er ifølge Lagane (1967) obligatorisk ved animerede subjekter, men optionel ved alle andre. Dog er der en vis præference for denne konstruktion ved abstrakt subjekt/modifikation, fx *la sauce épaissit* 'sovsen fortykkes' – *la nuit s'épaissit* 'natten fortættes' (Lagane 1967: 28). Hvor der sker en konkret fysisk modifikation af sovsen, der bliver tykkere, kan natten

kun i overført betydning kan blive tættere/tykkere. Både Rothemberg (1974), Labelle (1990) samt Herslund (1988), (1996), (1997), (2001), Herslund & Sørensen (1987), (1994) nævner, at denne konstruktion indikerer, at eksterne faktorer bidrager til processen, idet subjeksreferenten ikke har de nødvendige og tilstrækkelige kvaliteter til, at processen kan forløbe af sig selv. Labelle (1990) mener, at det er denne konstruktion, der alternerer med den transitive, idet den eksterne faktor dér kan udtrykkes som subjekt/Agent (i eks. (19) er der tale om et adverbial):

(19) L'assiette s'est cassé **en tombant**

'Tallerkenen gik i stykker **idet den faldt**' (ekstern faktor = fald)

Rothemberg (1974) mener, at alternationen gør det muligt at anskue processen såvel fra igangsætterens synspunkt (transitiv) som fra der, hvor processen finder sted (intransitiv +/- *se*). Herslund (1988), (1996), (1997), (2001), Herslund & Sørensen (1987), (1994) siger, at alternationen giver den talende mulighed for at fremhæve Patienten i stedet for Agenten, som ellers prototypisk er det argument, der som subjekt er topikaliseret. Endelig mener Labelle (1990), at den intransitive uden *se* lægger vægt på processen, mens konstruktionen med pronominet fokuserer på resultatet.

Som den eneste bemærker Lagane (1967: 29-30), at de symmetriske verber allerede fandtes i latin, fx *pascere* 'sætte kvæget på græs', *sonare* 'lyde/klinge/få til at lyde/klinge', *siccare* 'tørre', *lavare* 'vaske (sig)' og *avertare* 'give en anden retning/skifte retning'. Og der er såvel kommet nye til, som faldet nogle fra. Lagane (1967: 29-30) mener dog, at klassen af symmetriske verber er voksende, idet der specielt i det talte sprog er en tendens til at transitivere intransitive verber og intransitivere konstruktionen med *se*. Det sidste får Lagane (1967) til at konkludere, at udviklingen går imod, at den intransitive erstatter den intransitive med *se*. Både Rothemberg (1974) og Herslund (1988), (1996), (1997), (2001),

Herslund & Sørensen (1987), (1994) mener derimod, at det er den refleksive, der vinder ind på den intransitive og, at der er ved at ske en semantisk neutralisering mellem de to konstruktioner. I oldfransk var forskellen mellem de to konstruktioner jf. Herslund (2001: 37), at subjektet i den intransitive konstruktion uden *se* var inanimeret eller animeret, men meget lidt agentivt. Subjektet i konstruktionen med *se* var derimod animeret og agentivt. Dermed understregede den intransitive konstruktion uden *se* det patientagtige ved subjektet og konstruktionen med pronominet, at subjektet på samme tid var Agent og Patient. Typologisk set svarede den intransitive konstruktion uden *se* til en medialkonstruktion, som har lav udspecificering af partipanterne. Strukturen med det refleksive pronomen mindede derimod mere om en reflektiv konstruktion med høj udspecificering af partipanterne (jf. den dobbelte benævnelse af subjeksreferenten både på subjekspladsen og gennem det refleksive pronomen).

4.2.1 Opsummering

Følgende træk karakteriserer opsummerende kausativalternationen i fransk:

- Verberne er primært handlingsverber og verber med inkoativ betydning. De er afledt af såvel adjektiver som substantiver samt uafledte. Der er uenighed om verbernes oprindelige transitivitet, men de tilhører gruppen af inakkusative verber.
- Alternationen beskriver i alle udgaver samme situation (dvs. partipanternes semantiske roller bevares) som en direkte kausal relation, der fremkalder en ændring i patientreferentens tilstand/position (transitiv), en spontan situation uden underforstået Agent (intransitiv uden *se*) eller en situation igangsat af en ekstern Agent (intransitiv med *se*).
- Alternationen giver mulighed for at anskue processen fra flere synspunkter (Agent/Patient) samt at fremhæve Patienten i stedet for Agenten.

4.3 Tværsprogligt

Som det sidste inden præsentationen af den foreliggende forskning indenfor kausativalternationen i spansk, vil jeg her præsentere en typologisk undersøgelse af alternationen. Haspelmath (1993) undersøger kausativalternationen med 31 verber i 21 sprog i forhold til afledningsretning.

De 31 verber er (her oversat til deres engelske pendant, alle i både transitiv og intransitiv funktion):

'Wake up', 'break', 'burn', 'die/kill', 'open', 'close', 'begin', 'learn/teach', 'gather', 'spread', 'sink', 'change', 'melt', 'be destroyed/destroy', 'get lost/lose', 'develop', 'connect', 'boil', 'rock', 'go out/put out', 'rise/raise', 'finish', 'turn', 'roll', 'freeze', 'dissolve', 'fill', 'improve', 'dry', 'split', 'stop' (Haspelmath (1993: 97).

Og de 21 sprog:

Indoeuropæiske: Russisk, litauisk, tysk, engelsk, fransk, rumænsk, græsk, armensk, hindi-urdu.

Finno-ugriske: Ungarsk, finsk, udmurt.

Afro-asiatiske: Arabisk, hebraisk.

Tyrkisk: Tyrkisk.

Mongolsk: Khalkha mongolsk.

Nakho Daghestansk: Lesgisk.

Kartvelisk: Georgisk.

Niger Congo: Swahili.

Austronesisk: Indonesisk.

Uklassificeret: Japansk (Haspelmath (1993: 97)

Haspelmath (1993) definerer alternationen semantisk som et verbalpar, der udtrykker basalt set samme situation, typisk en ændring i tilstand. Den kausative udgave indikerer, at det er en Agent, der forårsager situationen, mens den inkausative præsenterer situationen, som om den sker spontant. Haspelmath sammenligner alternationen med passiv, blot underforstås der i den intransitive udgave af kausativ-inkoativalternationen ikke en Agent, som det ellers er tilfældet i passiv:

- (20) The stick broke
'Staven knækkede'
- (21) The girl broke the stick
'Pigen knækkede staven' (Haspelmath 1993: 90)

Haspelmath (1993: 87-88) mener, at der ved afledning af ord vil være tale om en basal og en afledt form med tilsvarende basal og afledt semantik. For eksempel er et substantivs pluralisform typisk afledt af singularisformen og betydningen er ligeledes flere end singularisformens ene referent, dvs. også en udvidelse. Imidlertid er inkoativ-kausativalternationen⁸ et eksempel på, at afledningen kan have forskellige retninger både indenfor samme sprog, men også sprogene imellem. Man burde ellers jf. Haspelmath (1993: 89) forvente, at det altid var den transitive, der var den basale, idet den logisk medfører den intransitive, mens det omvendte ikke er tilfældet. For eksempel medfører *The boy broke the glass* => *The glass broke*, men ikke vice versa.

Haspelmath (1993: 91) skelner mellem tre afledningsretninger i alternationen:

- a. Kausativ: Den intransitive form er den basale, der afledes til den transitive udgave, som er markeret vha. hjælpeverbum, affiks eller modifikation af stammen, fx fransk *fondre* 'smelte' >< *faire fondre* 'få til at smelte'.
- b. Antikausativ: Den transitive/kausative variant er den grundlæggende og her er det den intransitive, der er afledt og markeret formelt, fx russisk *katat* '-sja (roll, intransitiv) >< *katat*' (roll, transitiv).
- c. Alternationer uden retning enten fordi begge udgaver er afledt fra samme stamme med forskellige affikser, fx japansk *atum-aru* (*gather*, intransitiv) >< *atum-eru* (*gather*, transitiv). Eller fordi der er tale om suppletion, fx engelsk *kill* >< *die*. En sidste mulighed er, at verbets udtryk er identisk i de to udgaver, fx engelsk *melt* (transitiv) >< *melt* (intransitiv).

---

⁸ Haspelmaths betegnelse for kausativalternationen.

Mange af verberne, der optræder i alternationen, er ifølge Haspelmath (1993: 94) afledt af adjektiver, hvilket forfatteren mener, hænger sammen med semantikken *ændring i tilstand* og mere sjældent *aktivitet*. Desuden indeholder disse verber ikke agentorienterede betydningskomponenter, hvilket jf. Haspelmath (1993: 93) er et andet krav til verberne, der optræder i alternationen; ellers er en inkoativ variant uden underforstået Agent umulig. Derfor tillader et verbum som *cut* 'skære' ikke alternationen, da det implicerer *vha. et skarpt instrument*:

(22) The tailor cut the cloth

'Skrædderen skar stoffet'

(23) *The cloth cut

'*Stoffet skar' (I betydningen 'blev skåret')(Haspelmath 1993: 93)

Verberne, der forekommer i alternationen, skal altså referere til en ændring i tilstand uden samtidig at indeholde agentorienterede betydningselementer eller andre betydningselementer, der usandsynliggør en spontan situation.

Haspelmath (1993: 96) mener, at variationen i afledningsretningen enten kan skyldes, at de semantiske krav til verbet om at referere til *ændring i tilstand* uden agentorienterede betydningselementer ikke er universelle. Eller alternativt at verberne i de forskellige sprog ikke betyder helt det samme. Undersøgelsen viser, at sprog, der tales i Europa, har tendens til at danne antikausativ, dvs. det er den kausative form, der er den basale. Sprog fra andre verdensdele har typisk den inkausative form som den basale og den kausative med tilhørende morfologi som den afledte. At afledningsretningen kan gå begge veje afhængigt af verbet selv indenfor samme sprog, forklarer Haspelmath (1993: 103) som følger: En antikausativ afledning vil være oplagt, hvis der er tale om en situation, som erfaringsmæssigt kræver en ekstern Agent, fx *open, close, break*, etc. Omvendt vil en afledning til kausativ typisk ske, hvis der er tale om en situation, der sker af sig

selv i naturen, fx *freeze, dry, melt, sink*, etc. En situation, som sker i overensstemmelse med det forventelige, bør være umarkeret, mens uoverensstemmelse mellem forventning og virkelighed typisk er markeret uafhængigt af, om det forventelige er spontan eller eksternt forårsaget situation.

Haspelmath opstiller et kontinuum over verber. I venstre side står verber som *wash*, der typisk kræver en Agent, og mod højre øges sandsynligheden for en spontan situation først med *close*, så *melt* og til sidst *laugh*. Det er kun i midten af dette kontinuum, at situationen kan konceptualiseres som både spontan og eksternt forårsaget.

Haspelmath (1993) karakteriserer de verber, der indgår i alternationen, som verber, der beskriver en ændring i tilstand og mere sjældent aktiviteter uden at indeholde agentorienterede betydningskomponenter. Morfologisk er mange afledt af adjektiver. Afledningen kan gå såvel fra intransitiv til transitiv (kausativ), transitiv til intransitiv (antikausativ), som umulig at retningsbestemme. Semantisk refererer de to udgaver af alternationen til basalt samme situation med Agent (kausativ) og uden underforstået Agent (inkausativ/spontan). Variationen i afledningsretningen verberne imellem skyldes ifølge Haspelmath (1993), at forskellige situationer erfaringsmæssigt sker forskelligt. Situationer, der typisk er eksternt forårsaget, vil have den kausative form som den basale/umarkerede. Situationer, der derimod typisk sker af sig selv, fx i naturen, vil oftest have den inkausative variant som den basale og formelt umarkerede form.

Fremstillingen er interessant, fordi den viser, at de situationer, der indgår i kausativalternationen, tværsprogligt er meget ens, selv om Haspelmath selv nævner, at der også er stor variation. Desuden søger Haspelmath i lighed med denne afhandling at forstå kausativalternationens udtryk i forhold til, hvordan de situationer, den refererer til, erfaringsmæssigt forløber i virkeligheden. Min eneste indvending mod forklaringen er, at den ikke gør så meget rede for den tværsproglige variation, noget som Haspelmath (1993: 108), da også selv nævner som ubesvaret.

4.4 I spansk

I spansk er der ikke en helt så lang tradition for at beskrive kausativalternationen som i engelsk og fransk. Derfor behandler traditionelle grammatikker som fx Alarcos (1994) heller ikke alternationen; man skal derimod have fat i mere specialiserede artikler eller fremstillinger som fx Mendikoetxea (1999), Cano Aguilar (1981), García (1975) eller Maldonado bl.a. (1988), (1994) for at få en beskrivelse af andet end det syntaktiske aspekt. Og selv her er emnet i langt de fleste tilfælde *se*-konstruktioner generelt (Maldonado fx 1988, 1994, García 1975) eller inakkusative verber (Mendikoetxea 1999). Jeg vil lægge ud med at gennemgå de fremstillinger, der beskæftiger sig mere generelt med *se*-konstruktioner og i den forbindelse berører alternationen, og afslutte afsnittet med en mere grundig gennemgang af den fremstilling, der behandler kausativalternationen i spansk grundigst i forbindelse med en beskrivelse af inakkusative konstruktioner og verber i spansk, nemlig Mendikoetxea (1999).

Som nævnt behandler fremstillingerne i dette afsnit typisk *se*-konstruktioner generelt og berører kausativalternationen i den forbindelse.

Cano Aguilar (1981) indeholder en detaljeret beskrivelse af de syntaktiske strukturer, der findes i spansk, samt de alternationer, de indgår i. Derfor er fremstillingen meget velegnet til en undersøgelse af, hvilke verber der indgår i en given struktur med hvilke semantiske konsekvenser.

Cano Aguilar (1981: 218-255) dedikerer et helt kapitel til kausativkonstruktioner, hvilket inkluderer såvel leksikalsk, fx *morir* 'dø' – *matar* 'slå ihjel', syntaktisk, fx *mover* 'bevæge' – *moverse* 'bevæge sig', som perifrastisk kausativ, *hacer* 'gøre' + infinitiv. Cano Aguilar (1981: 229) definerer de spanske kausative verber som følger:

“*Verbos causativos son aquellos que presentan con sus objetos en estructuras transitivas las mismas restricciones de selección y coaparición que con sus sujetos en estructuras intransitivas*” (Cano Aguilar 1981: 229)

Det vil sige, der er tale om verber, som har samme selektionelle restriktioner overfor såvel det direkte objekt som det intransitive subjekt. Desuden nævnes det, at den transitive variant angiver aktion, mens den intransitive struktur, hvad enten den indeholder *se* eller ej, refererer til en proces, som sker i noget eller nogen. Dette gør ifølge Cano Aguilar (1981), at den intransitive struktur kan minde meget om medial betydning.⁹ De spanske kausative verber deles nu op i fem undergrupper:

- a. Verber der tidsmæssigt angiver begyndelsen eller afslutningen på en proces, fx *acabar*, *finalizar*, *terminar* ’afslutte’, *empezar* og *comenzar* ’begynde’. *Se* er optionelt ved nogle af verberne, fx *acabar*, *la clase (se) acabó* ’timen sluttede’ (Cano Aguilar 1981: 230), men obligatorisk ved fx *iniciar*, *la reunión se ha iniciado* ’mødet er begyndt’ (Cano Aguilar 1981: 230). Pronominet behøver ikke at angive en større betydningsforskel, men i nogle tilfælde kan dets tilstedeværelse eller fravær være afgørende for den korrekte læsning. Cano Aguilar skelner her mellem det *se*, han kalder leksikalsk, som ved eksemplet med *acabar*, og det *se*, som betyder, at subjektet ikke kan udpeges som i fx *la reunión se ha empezado* ’mødet er begyndt’ (uden dog at forklare eller vise, hvordan man kan kende forskel og om begge optræder i alternationen, selv om det må være en forskel i aktiv overfor reflektiv passiv). Desuden er

---

⁹ Medial har oprindeligt været en del af diatesen i bl.a. græsk, der, som navnet antyder, angiver en mellemtid mellem aktiv og passiv betydning. Enten er subjektet for en sætning både Agent og objekt for handlingen, handlingen går ud over subjektet, uden at dette er Agent, eller den, der får noget ud af handlingen, er samtidig subjekt (Dubois y Otros 1973: 418).

der visse krav til typen af led, der kan fungere som intransitivt subjekt og transitivt objekt. Der skal helst være tale om en begivenhed. Og de forskellige intransitive subjekter og transitive objekter kan sammen med +/- *se* skabe forskellige betydninger, således at den intransitive uden *se* har en mere abstrakt betydning i fx *la comida ha acabado* 'måltidet er afsluttet' overfor den mere bogstavelige med *se* i *la comida se ha acabado* 'maden er sluppet op'. Det transitive subjekt er derimod animeret og Agent. I en stor del af de eksempler, der nævnes, mener forfatteren, at der er tale om ellipse af en infinitiv, fx *¿terminaste la carta?* 'blev du færdig med brevet?' = *¿terminaste de escribir la carta?* 'blev du færdig med at skrive brevet?' (Cano Aguilar 1981: 233).

- b. Verber der består af elementerne aktiv/kausativ + adjektiv, fx *aumentar* 'forøge/blive større/højere', *disminuir* 'formindske', *mejorar* 'forbedre', *empeorar* 'forværre' (Cano Aguilar 1981: 234). Det vil sige *¿få noget til at blive (kausativ) større (adjektiv)*. Intransitivt angiver verberne proces tæt på medial betydning. Transitivt refererer de derimod til en handling udøvet af nogen eller noget, der hos objektet fremkalder en ændring i graden af den kvalitet, verbet hentyder til. Det vil sige, *aumentar* betyder at 'få noget til at blive større/stige'. Det transitive subjekt kan være +/- animeret, men er typisk animeret ved fx *hervir* 'koge' og *colgar* 'hænge'.
- c. Visse bevægelsesverber, fx *subir* 'bevæge (sig) op', *bajar* 'bevæge (sig) ned' og *volver* 'bevæge (sig) tilbage'. Dog tager Cano Aguilar (1981: 235) det forbehold, at den transitive brug ikke kan afledes af den intransitive. Det vil sige, at der nok ikke er tale om en alternation med de samme konstituenten, men forskellige størrelser, der udfylder funktionerne som intransitivt subjekt og transitivt objekt, fx:

- (24) Hemos subido todas las maletas.
'Vi har båret alle kufferterne op'
- (25) *Las maletas han subido
'*Kufferterne er gået op'(Cano Aguilar 1981:
235)

Nogle få af de verber, der nævnes, kan i helt specifikke kontekster indgå i alternationen, men de eneste virkeligt produktive verber i denne gruppe er *abrir* 'åbne' og *cerrar* 'lukke'. Det er ikke alle verber, der får tilføjet *se* i den intransitive udgave. Inanimerede subjekter er ifølge Cano Aguilar (1981: 236) umulige. Men han nævner ikke et eksempel som *los precios han subido* 'priserne er steget' *la empresa ha subido los precios* 'firmaet har sat priserne op', som modsiger denne påstand. Jeg mener dog, at mange af de eksempler, han giver, ikke er eksempler på alternationen, da de er af typen *esta puerta abre bien* 'denne dør er nem at åbne'. Denne type er kendetegnet ved altid at indeholde et mådesadverbial, der angiver en inhærent egenskab ved subjektsreferenten. Dette er ikke nogen karakteristik af eller noget krav i forhold til kausivalternationen. Her ville et eksempel nok snarere være *la puerta se abre* 'døren går op'. Men den type nævnes slet ikke i dette afsnit. Cano Aguilar (1981) berører dog konstruktionstypen i det efterfølgende kapitel, hvor den karakteriseres som medial, dvs. at handlingen eller processen går ud over eller finder sted i subjektsreferenten (Cano Aguilar 1981: 288).

At Cano Aguilar får sådanne eksempler med, skyldes muligvis, at medial defineres på en måde, så det kommer til at dreje sig om de samme konstruktioner som de, der indgik i kausativtransformation, nemlig med reference til selektionsrestriktionerne.

- d. Verberne *variar* 'variere' og *cambiar* 'ændre (sig)' (Cano Aguilar 1981: 237). Intransitivt refererer de to verber til en ændring, som nogen eller noget gennemgår. Den transitive variant angiver, at ændringen er fremkaldt af nogens eller nogets handling. Der er ikke nogen specielle krav til subjektet og det ser ikke ud til, at *se* optræder i den intransitive udgave.
- e. Gruppe af forskellige verber, som alle på visse betingelser kan indgå i kausativalternationen og angive proces (intransitiv) overfor aktion (transitiv), fx *abrasar* 'brænde', *vestir* 'klæde (sig)', *abrigar* 'dække (sig) til', *quemar* 'brænde'.

Kort sagt definerer Cano Aguilar (1981) de verber, der tillader kausativalternationen, som de, der har samme selektionelle restriktioner overfor deres intransitive subjekt som for deres transitive objekt. Han siger ikke noget om, hvilken type verber der indgår i alternationen (i forhold til handling/aktivitet). Han nævner, at den transitive udgave afledes af den intransitive, og man må derfor gå ud fra, at den intransitive variant af verbet er den grundlæggende. Det *se*, der forekommer i nogle af de intransitive strukturer, tilskrives en medial semantik, men der gives ikke nogen systematisk generel forklaring på fænomenet. Snarere beskrives forskellen ved hvert enkelt verbum. Og den semantiske forskel på de to varianter af alternationen er en proces, der sker i nogen/noget (medial, intransitiv) overfor en aktion, hvor en Agent fremkalder ovennævnte proces.

For nogle af de grupper, Cano Aguilar opstiller, er der krav om +/- animeret subjekt og andre selektionelle restriktioner.

Der bliver i kapitlet gennemgået en del konstruktioner, som ikke er eksempler på alternationen, fx *esta puerta abre bien* 'denne dør er nem at åbne', *¿terminaste la carta?* 'blev du færdig med brevet?' og andre, hvor ledtyperne ikke tillader en transitiv/intransitiv variant. Det er svært at sige, om dette sker, fordi hans definition ikke er klar nok. Han nævner fx ikke, at de to udgaver skal referere til samme form for situation med og uden Agent, hvilket jeg mener, er et vigtigt kriterium for at kunne tale om kausativalternationen. Ellers er det ikke interessant

at se på, hvad forskellen på de to strukturer er og hvornår/hvorfor den ene bruges frem for den anden. Men måske er hans kausationsbegreb for bredt, idet det omfatter konstruktioner, som jeg betragter som upersonlige *se*-konstruktioner med passiv betydning, hvor en Agent underforstås jf. *la reunión se ha empezado* 'man er gået i gang med mødet'. Her ville en 'rigtig' inkausativ i forhold til kausativalternationen være *la reunión ha empezado* 'mødet er begyndt'. Dette er nok en følge af den meget strukturelle og meget lidt semantiske definition, Cano Aguilar anvender. Til Cano Aguilars ros skal det nævnes, at han anvender en del autentiske eksempler i sin gennemgang.

Alt i alt er det en meget grundig beskrivelse, Cano Aguilar (1981) laver. Derfor er fremstillingen god at bruge, når man skal i gang med en undersøgelse af et syntaktisk fænomen, bl.a. til at identificere potentielle verber. Problemet med fremstillingen er, at den udelukkende er deskriptiv og ikke søger nogen forklaring på, hvorfor verberne opfører sig, som de gør, dvs. hvorfor *se* fx ikke er påkrævet ved dem alle i intransitiv funktion. Og Cano Aguilar (1981) hjælper ikke i forhold til en generel forståelse af de to intransitive strukturer, som er mulige med kausativalternationen.

Fremstillingen minder meget om de tidlige fremstillinger i engelsk og fransk, hvor man forsøger at adskille de forskellige konstruktionstyper med lignende semantik og syntaks fra hinanden. Og dette er grunden til, at jeg har placeret den som den første, på trods af at den tidsmæssigt befinder sig efter García (1975).

García (1975) arbejder med pronominalsystemet i spansk generelt, de klitiske pronominer specifikt og herunder også *se*-konstruktioner. I sin undersøgelse benytter hun såvel informanter, der har besvaret spørgeskemaer hovedsageligt i forhold til valget mellem dativpronominet *le* og akkusativpronominet *lo*. Desuden bruger hun litterære tekster. Den variant af spansk, hun arbejder med er det spansk, der tales i Buenos Aires, Argentina (García 1975: xx). Hun argumenter for, at der kun findes ét *se* i spansk, der dækker alle de funktioner, hvor formen optræder, hvad enten der er tale om *se* (refleksivt, passivt eller upersonligt) eller

allomorfen for *le*,¹⁰ hvor der grundlæggende ikke er tale om et refleksivt pronomen. Jeg vil her blot diskutere hendes forklaring på tilstedeværelsen/fraværet af pronominet i kausativalternationen.

García (1975: 184) argumenterer for, at der kun findes ét *se* i spansk. Betydningen af dette skulle være lav deiksis og dermed indikere, at referenten for *se* er enten indlysende eller uvigtig. Grundlæggende har dette *se* to funktioner, der svarer til to forskellige konstruktioner:

- Double mention (dobbel benævnelse); *se* er co-referent med en anden størrelse i sætningen, som derved nævnes to gange. Findes i reflektivkonstruktioner samt alle *se*-konstruktioner, der ikke er passive, herunder altså også kausativalternationen.
- Defokusering; *Se* bruges til at defokusere en irrelevant størrelse. Findes i alle passive og upersonlige *se*-konstruktioner

I princippet kan eksemplerne på de to funktioner være de samme, fx:

(26)   *Se quemaron los libros*
                  '*Bøgerne brændte/man brændte bøgerne*'(García 1975: 185)

Det er konteksten, der afgør, hvordan de tolkes. *Bøgerne brændte* ville svare til dobbelt benævnelse. *Man brændte bøgerne* ville svare til defokusering. Og

---

¹⁰ *Se lo/la* er en sammentrækning af to pronominer på latin: *ĪllĪ Īllum/ĪllĪ Īllās* > *lielo/lielas* > *gelo/gelas* > *se lo/se las* jf. (Lathrop 1992: 156-157).

forskellen i betydning vil kun kunne ses i en eventuel pronominalisering, der vil afsløre, at bøgerne i den sidste parafrasering er objekt,¹¹ jf.:

(27) Se quemaron

'De brændte'

(28) Se los quemó

'Man brændte dem'(García 1975: 185)

Ordstilling har også indflydelse, idet S *se* V ofte svarer til dobbelt benævnelse, mens *se* V S typisk tolkes som defokusering. Da defokuseringsstrategien altså svarer til en reflektiv/upersonlig passiv med underforstået Agent, er det dobbeltbenævnelsesstrategien, der er vigtig i forhold til kausativalternationen, hvorfor jeg blot vil kommentere gennemgangen af den funktion. Den tjener to formål:

- At fokusere på den størrelse, der normalt er mindst aktiv og dermed mindst prominent, Patienten, og således undgå at nævne den mest aktive participant, Agenten, fx *la puerta se abrió* 'døren gik op', *la rama se quebró* 'grenen knækkede'.
- At rette opmærksomheden mod noget, der normalt er den eneste participant i eventen, og ekskludere andre potentielle konkurrenter, fx *las estrellas se caían* 'stjernerne dalede'. Her koncentrerer opmærksomheden på stjernerne og væk fra fx enden på faldet (García 1975: 194-195).

---

¹¹ I spansk ville en sådan pronominalisering som i (28) ikke blive betragtet som korrekt sprogbrug, selv om den formentlig ville kunne høres. Pronominaliseringen ville i begge betydninger være som i (27). Snarere ville der være tale om en forskel i ordstilling svarende til den, García (1975) selv nævner lige de to eksempler.

Hvis man igen tager eksemplet:

(29) Se quemaron los libros

‘Bøgerne brændte’(García 1975: 194)

er der tale om en situation, hvor bøgerne påvirkes fysisk (og er meget lidt aktive). Man ville derfor forvente en yderligere participant, som var ansvarlig for påvirkningen. *Se* har her den funktion at pege på bøgerne og derved rette al opmærksomhed mod dem. Dermed undgås den mest oplagte inferens, at nogen (i fokus) brændte bøgerne, og bøgerne bliver fokus for sætningen. Det vil sige, subjektsreferentens natur ikke blot som inanimeret, men også hvilken type inanimeret subjekt, der er tale om, spiller en rolle for fortolkningen. Forskellen på den transitive (30) og den intransitive udgave af alternationen (31) som i fx:

(30) Abrí la puerta

‘Jeg åbnede døren’

(31) La puerta se abrió

‘Døren gik op’(García 1975: 218)

er ifølge García (1975: 218), at det i (30) er subjektet for *abrir* (*yo*), der er i fokus, mens døren er ude af fokus og mindst aktiv af de to participanter. I (31) er døren derimod i fokus, fordi både verbet (kongruens) og *se* refererer til den, og Agenten fra (30) er udeladt. Der er ifølge García (1975) tale om samme situation fra to synspunkter.

Ved de af verberne, som i intransitiv udgave kan forekomme både med og uden *se*, er verbernes betydning ved *se* mere transitiv, fordi situationen med *se* skaber

en større polarisering af eventen (Garcías term) i forhold til en ren intransitiv konstruktion (García 1975: 220). Ved verberne *abrir* 'åbne' / *cerrar* 'lukke' er der uden *se* tale om en statisk egenskab ved subjektet jf. (32):

(32) Esta puerta abre al sur

'Denne dør vender/åbner mod syd'(García 1975: 221)

Samme verbum med *se* angiver en aktion og ændring i dørens tilstand, som normalt tilskrives en udefrakommende kraft, og som kun kan tilskrives døren, fordi *se* ekskluderer andre konkurrenter (García 1875: 221). I mange tilfælde vil det ifølge García (1975: 219) desuden være subjektets type, der afgør, hvorvidt *se* kan forekomme eller ej. I

(33) La rama se quebró

'Grenen knækkede'(García 1975: 219)

har man en situation, hvor grenen fysisk påvirkes og, som ved (29) forventes der så en to-participant situation. Derfor er *se* nødvendig til at fortælle læseren, at den anden aktive participant, som er en konkurrent til grenen med hensyn til opmærksomhed, ikke er den vigtigste. Hvis subjektet derimod er en bank:

(34) El banco *se quebró

'Banken gik konkurs'(García 1975: 219)

er der ikke tale om en fysisk opbrydning, men snarere en abstrakt. Det er banken selv, der er ansvarlig for situationen. Derfor er der heller ikke brug for at fortælle modtageren, at han/hun skal ignorere en eventuel udefrakommende årsag og dermed er der intet *se* (García 1975: 219).

Et andet eksempel på, at situationen udspiller sig på to forskellige måder, er:

(35) El vaso se rompió

'Glasset gik i stykker'

(36) Las olas rompían con estruendo

'Bølgerne gik i stykker med et drøn'(García 1975: 220)

Her mener García (1975:220), at det er to forskellige måder at gå i stykker på grundet subjektsreferenternes forskellige inhærente egenskaber.

Endelig skal det nævnes, at selve verbets semantik også spiller en rolle i forhold til *se*. Et verbum, der refererer til en situation, der ikke forventes at have en ekstern årsag, fx en bombe der eksploderer, kræver ikke *se*, da der så ikke er nogen ydre årsag at afvise. Derfor hedder det:

(37) La bomba *se explotó

'Bomben eksploderede'(García 1975: 225)

Således har forekomsten af *se* altså noget at gøre med ens forventninger til og viden om, hvordan en given situation udspiller sig, samt begreberne intern/ekstern årsag.

Opsummerende kan det siges, at García tilskriver *se* en rent pragmatisk funktion, nemlig at den eneste participant, der optræder, er den vigtigste og at en forventelig udefrakommende kraft ikke er interessant. Desuden er den eneste participant i fokus på trods af, at den ikke er aktiv. Omvendt vil fraværet af *se* ved de verber, der har begge muligheder i intransitiv udgave, indikere, at ansvaret for situationen ligger hos subjektet selv, jf. eks. (34). Både verbet og typen af subjekt spiller en rolle for forekomsten af *se*.

Verberne klassificeres for nogles vedkommende, fx *arder* 'brænde', som intransitive, mens andre, fx *romper* 'gå i stykker' / *quebrar* 'knække', beskrives som neutrale i forhold til transitivitet.

Alternationen beskriver ifølge García (1975) samme situation fra forskellige synsvinkler.

Det er en interessant påstand, at der kun skulle eksistere ét *se* i spansk, som skulle dække alt fra refleksiv til upersonlig konstruktion til allomorfer for *le*. Jeg har svært ved at acceptere, at i hvert fald det refleksive og upersonlige *se* skulle være det samme som det allomorfe primært pga. sidstnævntes historiske oprindelse, som er en lydlig sammentrækning af to pronominer og i betydning intet har at gøre med det refleksive *se*.

Beskrivelsen af kausativalternationens pragmatiske funktion virker korrekt; det må være den tilbageværende NP, der er i fokus i den intransitive udgave både med og uden *se*; der er jo ikke andet. Og det er da også interessant, at García (1975) bemærker, at + *se* markerer ekstern årsag samt, at noget sker mod forventning, mens ÷ *se* markerer en intern årsag.

Maldonado har arbejdet med *se*-konstruktioner generelt ved flere lejligheder (1988), (1993), (1994), (2000). Han behandler konstruktioner, som forekommer såvel med som uden *se*. Hans konklusion er, at *se* bruges, når der er modstridende kræfter på spil, og den ene vinder over den anden, således at der sker det modsatte af, hvad man ville forvente. Altså når konceptualiseringen af de involverede

elementer er unaturlig, fx at bladene falder af træerne om foråret i stedet for om efteråret (Maldonado 1988:153-155). *Se* har dermed følgende funktioner (Maldonado 1988:162): 1. Den, der forårsager handlingen, kodes ikke. 2. Den kraft, der kæmper imod, overvældes/suspenderes af en uspecificeret kraft, som i Maldonado (1994: 358) kaldes ekstern (hvorved han ender med at tale om ekstern årsag, når *se* er til stede). 3. Patienten kodes som subjekt. Dette skulle kunne forklare eksempler som:

(38) La pelota (*se) cayó de la mesa como era esperado

'Bolden faldt ned af bordet som forventet'

(39) La pelota se (*Ø) cayó de la mesa inesperadamente

'Bolden faldt uventet ned af bordet'(Maldonado 1988: 154)

Det skulle ligeledes forklare, hvorfor naturlige handlinger som meteorologiske verber aldrig tager *se*, fx:

(40) La lluvia (*se) cae

'Regnen falder'(Maldonado 1988: 154)

I Maldonado (1994) relateres *se*-konstruktionerne generelt til medialområdet og forskellen mellem en intransitiv konstruktion med og uden *se* tilskrives en forskel i dynamisk (+ *se*) overfor absolut (÷ *se*) konstruktionsmåde. Således er konstruktionen med *se* karakteriseret ved at lægge vægt på selve ændringen i tilstand, mens konstruktionen uden *se* lægger vægt på hele situationsforløbet. Det ses af, at fx *irse* betyder 'At tage afsted', dvs. selve ændringsøjeblikket fremhæves,

mens *ir* blot betyder 'At bevæge sig', og at fx *dormirse* betyder 'At falde i søvn' overfor *dormir* 'At sove', etc.

Endelig bemærker Maldonado (1994: 358-359) som nævnt, at konstruktionen med *se* angiver, at der er en ekstern kraft til stede i situationen, jf.:

- (41)   Se (*Ø) torció el árbol
                  'Træet krummede sig'(Maldonado 1994: 358)

Blot kan denne kraft ikke udpeges.

Hvis man skal kritisere Maldonado, kan man sige, at det i visse tilfælde er meget subjektivt, hvad der er forventeligt eller ønskeligt (en anden term han nogle steder bruger til at forklare, hvornår *se* forekommer, nemlig når resultatet ikke er ønskeligt). For eksempel har jeg svært ved at se, hvad der skulle gå mod forventningen i følgende eksempel:

- (42)   Después de varios intentos suicidas, Juan finalmente se estrelló en la
                  carretera
                  'Efter mange selvmordsforsøg, kørte Juan endelig galt på
                  landevejen'(Maldonado 1994: 375)

Jeg går her ud fra, at Maldonado mener, at køreturen var endnu et selvmordsforsøg, og så har jeg som sagt svært ved at se, hvad der ikke var forventeligt ved, at det endelig lykkedes Juan at begå selvmord. Ligeledes med det følgende:

- (43) Juan se quedó dormido y se estrelló en la carretera
'Juan faldt i søvn og kørte galt på landevejen'(Maldonado 1994:
375)

Også her ville jeg mene, at udgangen på situationen er forventelig og naturlig, idet man ofte oplever det, at folk falder i søvn, som en årsag til trafikulykker.

Interessant nok nævner Maldonado (1994: 352), at en konstruktion uden *se* indikerer, at patientreferenten er i kontrol, mens en konstruktion med *se* indikerer, at patientreferenten mister kontrollen, jf:

- (44) León sonrió al ver jugar a su hija
'León smilede, da han så sin datter lege'
- (45) Tachita se sonrió al ver que León la miraba
'Tachita kom til at smile, da hun så, León kiggede på hende'
(Maldonado 1994: 352)

Maldonado (1994) forklarer, at i konstruktionen med *se* prøver patientreferenten at forhindre sig selv i at smile, men da hun får øjenkontakt med León, kan hun ikke lade være.

Maldonado (1988, 1993, 1994, 2000) nævner ingen steder noget om, hvor han får sine data fra, men angiver kun ved ét eksempel (Maldonado 2000), at der er tale om et eksempel fra Moliner. Han arbejder primært med mexicansk spansk, men refererer også flere steder til, hvordan bestemte verber opfører sig i spansk spansk, idet der er store dialektale forskelle.

Problemet med Maldonado i forhold til kausivalternationen er, at han primært beskæftiger sig med *se*-konstruktioner, der kun har intransitivt udtryk +/- *se*.

Dermed berøres de verber, der optræder i kausativalternationen, meget sjældent. Men jeg mener alligevel, man bør tage hans betragtninger med, da en del af de verber, jeg analyserer, jo netop kan siges at optræde både med og uden *se*.

Moreno Cabrera (1984) behandler kausativalternationen i perspektivet diatese defineret som en sætnings syntaktiske organisering i et prædikat og nogle argumenter, som bærer bestemte syntaktiske relationer (1984: 25). Moreno Cabrera (1984: 25) skelner mellem initial diatese, det umarkerede niveau, og sekundær diatese, som opnås ved at ændre på den initiale diateses syntaktiske organisation.¹² Moreno Cabrera (1984: 29-31) drager paralleller fra kausativalternationen til passiv, selv om kausativalternationen ikke er en morfologisk kausativ, sådan som passiv kan siges at være morfologisk; det oprindelige objekt bliver til subjekt, verbet intransitiveres og Agenten gøres optionel. Semantisk er forholdet mellem det direkte objekt og verbet og det intransitive subjekt og verbet det samme, impliceret objekt. Det transitive subjekt kan både være animeret og inanimeret. Og objektet/det intransitive subjekt undergår en intern proces. Han kalder den intransitive udgave for antikausativ, da det kausative subjekt degraderes i og med, at det gøres optionelt. Kategorien antikausativ kan ifølge Moreno Cabrera (1984: 31) manifestere sig som aktiv:

- (46) El paro aumenta {por (causa de)/con} la crisis económica
'Arbejdsløsheden stiger på grund af den økonomiske krise'

Medial:

---

¹² Moreno Cabrera arbejder her indenfor Relational Grammar og bruger derfor deres terminologi og måde at anskue sætninger på gennem strata.

- (47) El paro se agrava {por (causa de)/con} la crisis económica
'Arbejdsløsheden forværres på grund af den økonomiske krise'

Eller passiv:

- (48) El paro no es moderado {por (causa de)/con} la crisis económica
'Arbejdsløsheden bliver ikke mindsket på grund af den økonomiske krise'(Moreno Cabrera 1984: 31)

Det, der afgør, hvordan et givent verbum manifesterer sig, er verbets semantiko-syntaktiske natur. Verberne, der forekommer i intransitiv struktur uden *se* (46), er transitive. De klassificeres dog også som inakkusative pga. ligheden mellem deres transitive objekt og intransitive subjekt. De har et impliceret objekt, der kan afledes til subjekt. Grunden til, at der ingen morfologiske ændringer (tilføjelse af *se*) sker de to strukturer imellem, er, at verberne grundlæggende ikke har noget subjekt, men derimod et impliceret objekt. Derfor kan subjektet introduceres (og også fjernes igen), uden at prædikatets antal af argumenter må øges (og også reduceres) vha. syntaktisk/morfologisk transformation. Og dermed er ingen markering i form af *se* er nødvendig. I modsætning til dette har konstruktionen med *se* (47) grundlæggende et subjekt og impliceret objekt. Moreno Cabrera (1984: 36) skriver, at det er *se*, som gør det muligt at ændre et verbum med grundlæggende subjekt til et med impliceret objekt. Han kalder det en reduktion i antallet af valenser, men forklarer ikke hvordan, blot at *se* markerer og muliggør denne ændring og at medial i mange sprog bruges til dette.

Alt i alt argumenterer Moreno Cabrera for, at kausativalternationens mulige udtryk kan forklares syntaktisk. De verber, der optræder i den intransitive konstruktion uden *se*, klassificeres som inakkusative (selv om de også kaldes transitive). Deres grundlæggende form er den intransitive, til hvilken der uden

problemer kan føjes et subjekt, da argumentet i den underliggende struktur er et objekt. Konstruktionen, som indeholder *se*, udgøres derimod af grundlæggende transitive verber (som har et subjekt og et impliceret objekt), og der skal således en valensreduktion til at intransitivere, hvilket markeres med *se*. Semantisk beskrives alternationen som kausativ/antikausativ og objektet/det intransitive subjekt undergår en intern proces.

Jeg finder gennemgangen lidt uklar på nogle punkter; det er svært at se, om Moreno Cabrera mener, der er tale om transitive og intransitive verber. Men begge typerne (+/- *se*) klassificeres som inakkusative. Fremstillingen er primært rettet mod at forklare, hvordan de tre typer (aktiv, medial og passiv) dannes i forhold til deres udtryk, og der er derfor heller ikke så meget semantik indeholdt i beskrivelsen. Det er muligt, at Moreno Cabrera er inde på noget af det rigtige, når han siger, at det er intransitive overfor transitive verber, som er udgangspunkt for dannelsen af +/- *se*. Men hvad med de verber, der både kan forekomme med og uden *se*? Er det så homonyme verber med forskellig grundlæggende struktur? Det er nok dette, der er problemet med en rent formel beskrivelse og brug af få selvopfundne eksempler. Man får ikke graden af variation med. Og semantikken, udover at tale om Agent og impliceret objekt, får heller ikke en stor nok rolle til, at man tilfredsstillende kan forklare forskellene på de to strukturer med og uden *se* samt de tilfælde, hvor der er flere mulige strukturer med samme verbum.

Mendikoetxea (1999) er en af de nyeste gennemgange af de verber, som indgår i kausivalternationen. Den optræder i Det Spanske Akademis store grammatik fra 1999 og må derfor siges at repræsentere en anerkendt tilgang til emnet. Og da denne fremstilling samtidig er udgangspunktet for den empiriske del af min undersøgelse, vil jeg gennemgå den lidt grundigere end de andre.

Kapitlet omhandler inakkusative og passive konstruktioner i spansk. Mendikoetxea (1999: 1577-80) lægger ud med at definere transitivitet overfor intransitivitet ud fra antallet og typen af partcipanter. Herefter deles de intransitive verber op i inergative og inakkusative. De inergative er af Mendikoetxea defineret som de, der denoterer en handling, hvis realisation

afhænger af participantens/subjektets vilje. Subjektet udfylder altså agentrollen. Af eksempler nævnes bl.a. *saltar* 'hoppe'. De inakkusative er kendetegnet ved at referere til ikke-agentive tilstande eller handlinger, hvor subjektet ses som modtageren af handlingen eller som den, hvori handlingen manifesterer sig. Det vil sige, subjektet udfylder patientrollen, der normalt realiseres som direkte objekt. Af eksempler nævnes *aparecer* 'komme til syne' og *crecer* 'vokse'. Som en af prøverne for inakkusativitet og for, om et inakkusativt verbum tilskriver sit intransitive subjekt samme funktion som sit transitive objekt, bemærker forfatteren, at kausativalternationen kan bruges. I såvel den transitive (49) som den intransitive udgave (50) vil forholdet mellem *vaso* 'glas' og *romper* 'gå i stykker' være det samme, nemlig tema/Patient¹³:

(49) Juan rompió el vaso

'Juan slog glasset i stykker'

(50) El vaso se rompió

'Glasset gik i stykker' (Mendikoetxea 1999: 1579-1580)

De inakkusative verber deles nu yderligere op i to grupper; de som angiver ændring i tilstand eller placering (Patienten er påvirket af handlingen), fx *romper(se)* 'gå i stykker', *caer* 'falde', og de som refererer til eksistens eller tilsynekomst (Patienten er ikke påvirket af handlingen), fx *existir* 'eksistere', *aparecer* 'komme til syne'. Det er de førstnævnte, der kan have mulighed for at forekomme i såvel transitiv som intransitiv struktur, og derfor dem, der er interessante i forhold til alternationen, og dem, jeg vil koncentrere mig om herfra.

---

¹³ Tema/Patient er Mendikoetxeas betegnelser, og hun bruger dem om det semantiske forhold mellem verbet og argumentet, dvs. hun anvender ikke tema om den pragmatiske funktion overfor rhema. Hun sidestiller i stedet de to betegnelser tema og patient.

Mendikoetxea (1999: 1586) adskiller de passive fra de inakkusative konstruktioner ved at sige, at man ikke underforstår en Agent ved sidstnævnte. Således kan der til de inakkusative eksempler tilføjes fx *él/ella solo/a, por sí mismo/a* eller *por sí solo/a* 'af sig selv', mens der ikke kan tilføjes agens vha. *por*:

- (51) Las puertas se cerraron (ellas solas/*por el portero)
'Dørene gik i af sig selv/*af portneren' (inakkusativ)
- (52) Las puertas fueron cerradas (*ellas solas/por el portero)
'Dørene blev lukket *af sig selv/af portneren' (passiv)
(Mendikoetxea 1999: 1587)

Begge alternationer giver den talende mulighed for at gøre det oprindelige objekt til tema/topik i sætningen; en funktion der normalt tilskrives subjektet. Og selve alternationerne kaldes derfor inakkusative konstruktioner af forfatteren. At verberne får tilføjet *se* i den intransitive udgave, ses desuden som en morfologisk markering af inakkusativitet.

Omkring kausativalternationen siger Mendikoetxea (1999: 1588), at det kun er de verber, der har en ekstern årsag (Agent, Instrument, Kraft eller omstændighed), som alternerer som i eks. (49) (*Juan rompió el vaso*). De verber, der angiver en intern årsag, dvs. en inhærent egenskab i argumentet som muliggør, at handlingen finder sted, fx *floreecer* 'blomstre', har ikke mulighed for at indgå i alternationen. Heller ikke selv om der skal noget eksternt til at udløse handlingen. Der opstilles ikke-udtømmende lister over begge typer. Heraf fremgår det, at verberne med ekstern årsag bl.a. er afledt af adjektiver og refererer til resultatet, fx *secar* 'tørre', denominale verber, fx *acostumbrar* 'pleje' og verber på endelserne *-ificar*, fx *calcificar* 'forkalke' eller *-izar*, fx *crystalizar* 'krystallisere'. Morfosyntaktisk er verberne med ekstern årsag karakteriseret ved i intransitiv udgave at konstrueres med *se* og med få undtagelser at kunne forekomme i absolut konstruktion med

participium. Og da dette er nogle af kendetegnene på inakkusativitet klassificeres de derfor som inakkusative i deres intransitive brug

Semantisk karakteriseres alternationen som følger (Mendikoetxea 1999: 1590):

Der sker en detransitivisering eller en dekausativisering, således at den eksterne årsag udelades, mens der samtidig ikke underforstås en Agent (i modsætning til en passivkonstruktion, hvor Agenten godt nok udelades, men stadig implicit er til stede). Situationen, som verbet refererer til, kan ske spontant, uden at en viljesbestemt Agent sætter den i gang. Dog forudsætter handlingen en årsag. Verbet specificerer i den intransitive udgave ikke den kausative delhandling, dvs. hvordan man kommer frem til resultatet, men kun selve resultatet. Det er det, der ifølge Mendikoetxea forklarer, at årsagen kan være såvel Agent som Instrument og årsag, ligesom det er det, der gør, at man helt kan undlade at udtrykke den. Det forklarer også, hvorfor man ikke kan sige:

(53) *La puerta se abrió intencionadamente

’*Døren gik op med vilje’

’Man åbnede døren med vilje’ (Mendikoetxea 1999: 1592)

(53) er ugrammatisk, da man ikke underforstår en viljesbestemt Agent i modsætning til den passive i (54):

(54) La puerta fue abierta intencionadamente

’Døren blev åbnet med vilje’ (Mendikoetxea 1999: 1592)

Det forklarer samtidig, hvorfor handlingen forstås som spontan i fx (51). Og ligeledes, hvorfor kausative verber, man ellers ville forvente kunne alternere, ikke

kan; et verbum som *cortar* 'at skære' specificerer både resultatet, hvordan man kommer til det, samt at der kræves en Agent (kausativ delhandling):

(55) El panadero cortó el pan

'Bageren skar brødet'

(56) *El pan se cortó (por sí solo)

'*Brødet skar'

'Man skar brødet'(Mendikoetxea 1999: 1592)

Den intransitive udgave ses som sprogets måde at kode kausativiteten på som liggende i Patienten. Den transitive udgave samt typen, hvor årsagen angives med *a causa de* 'på grund af' er en mulighed for at udtrykke den virkelige årsag:

(57) Un golpe de viento abrió la puerta

'Et vindstød åbnede døren'

(58) La puerta se abrió a causa de un golpe de viento

'Døren gik op på grund af et vindstød'(Mendikoetxea 1999: 1594)

I forhold til verberne med intern årsag deler Mendikoetxea (1999: 1597) dem op i agentive, (hvor det er en inhærent egenskab ved agentreferenten, der er ansvarlig for, at handlingen finder sted), og ikke-agentive, (verber der udtrykker fysisk eller følelsesmæssig reaktion, verber der udtrykker stimuli, der kan opfattes med sanserne, og verber der udtrykker ændringer i tilstand med intern årsag). Mendikoetxea (1999: 1597) opstiller en ikke-udtømmende liste over sidstnævnte gruppe: *Adelgazar* 'gøre/blive tyndere', *arder* 'brænde', *aumentar* 'forøge(s)', *crecer* 'vokse', *empeorar* 'forværre(s)', *enfermar* 'gøre/blive syg', *enrojecer* 'gøre/blive rød', *ensordecer* 'gøre/blive døv', *envejecer* 'gøre/blive gammel',

florece 'blomstre', *germinar* 'spire', *hervir* 'koge', *mejorar* 'gøre/blive bedre', *palidecer* 'blegne'.

Semantisk er verberne med intern årsag karakteriseret ved, at subjektet undergår handlingen og samtidig igennem sine inhærente egenskaber er ansvarligt for, at handlingen realiseres. Uafhængigt af om der er en ekstern årsag, der i virkeligheden udløser processen eller ej (Mendikoetxea 1999: 1598). Og det er det, der gør, at disse verber ikke tillader kausativalternationen. Der er det jo en ekstern årsag, der er ansvarlig for, om handlingen sker. Derfor kan de heller ikke være transitive, hvor årsagen ville svare til det transitive subjekt, jf.

- (59) Pedro adelgazó
'Pedro tabte sig'
- (60) *{Su madre/El disgusto/Un nuevo medicamento} adelgazó a Pedro
'{Hans mor/ubehaget/en ny medicin} slankede Pedro'

Da verberne med intern årsag er karakteriseret ved, at handlingen sker pga. subjektsreferentens inhærente egenskaber, har verberne strenge krav til, hvilke subjekter de tillader, da alt jo fx ikke kan blomstre. Men nogle af verberne med intern årsag har alligevel mulighed for at forekomme i kausativalternationen med bestemte ledtyper. Det tyder altså på, at der ved visse verber eksisterer selektionelle restriktioner. Dette sker fx ved *aclarar* 'klare op'/'lysne'/'blege', der har intern årsag, når verbet refererer til naturfænomenet 'at klare op', men ekstern årsag i resten af betydningerne:

- (61) El día ha aclarado
Lit. 'Dagen er klaret op'
'Det er blevet lyst'
- (62) La lejía ha aclarado el jersey
'Kløren har lysnet trøjen'

(63) El jersey se ha aclarado por sí solo

'Trøjen er blevet lysere af sig selv'(Mendikoetxea 1999: 1599)

Der findes altså en række verber, der både kan konceptualisere handlingen som internt/eksternt forårsaget afhængigt af, hvilken ledtype de forekommer med. Typisk er de ifølge Mendikoetxea (1999: 1599) internt forårsagede, hvis argumentet er animeret eller et naturfænomen, og eksternt, hvis det er inanimeret.

Morfosyntaktisk adskiller gruppen af verber med intern årsag sig ved ikke at have *se* i sin intransitive udgave og pronominet bruges derfor som kriterium for, om et verbum tilhører gruppen med intern eller ekstern årsag. De fleste af verberne tillader heller ikke absolut konstruktion med participium og kan ikke konstrueres med *por sí solo/a / a sí mismo/a*. Og at *se* er fraværende, tilskrives det faktum, at verberne i deres leksikosemantiske repræsentation ikke har trækket kausativitet. Dermed kan årsag og tema heller ikke falde sammen i samme størrelse, og derfor er *se* ikke en mulighed. Således diskvalificeres visse verber indirekte fra at indgå i den kausative alternation, blot fordi de ikke får tilføjet *se*, fx:

(64) Juan ha hervido la leche

'Juan har kogt mælken'

(65) La leche (*se) ha hervido

'Mælken har kogt'(Mendikoetxea 1999: 1600)

Mendikoetxea (1999: 1601) forklarer eksemplet med, at der er sket en transitivering/kausativering af et intransitivt verbum og at dette kun kan ske, hvis man manipulerer situationen, så de nødvendige betingelser for at igangsætte

ændringen i tilstand er til stede. Verberne med ekstern årsag er derimod transitive/kausative verber, som kan detransiveres/dekausativeres. *Se* ses altså som markør af ekstern årsag, intransivering og sammenfald af årsag/tema i samme størrelse.

Semantisk refererer verberne med intern årsag til en ændring, der går i en bestemt retning, men ikke til sluttstanden/resultatet. For eksempel refererer *empeorar* 'forværre' til en gradvis ændring, mens *romper* 'gå i stykker' refererer til sluttstanden *roto* 'gået i stykker'. Undtagelserne er verber som *florececer* 'blomstre' og *hervir* 'koge'. Verberne klassificeres på trods af disse karakteristika som inakkusative, da deres argument aldrig er agentivt.

Alt i alt deler Mendikoetxea (1999: 1575-1629) de inakkusative verber, der refererer til en ændring i tilstand/placering, op i to grupper, nemlig de, som har en ekstern årsag, fx *romper(se)* 'gå i stykker', og de som har en intern årsag, fx *adelgazar* 'blive tyndere'. Den første gruppe indgår i kausativalternationen og har altid *se* i den intransitive udgave af denne. Og Mendikoetxea (1999) mener, det er samme verbum i transitiv og intransitiv udgave, der optræder i alternationen. Verberne med ekstern årsag er oprindeligt transitive, mens de, der har intern årsag, derimod oprindeligt er intransitive og her tillader kun nogle få alternationen på bestemte betingelser. For begge grupper vedkommende er der tale om inakkusative verber. Men forskellen på dem afspejles i, at det kun er verber med ekstern årsag, der tillader absolut konstruktion med participium og konstrueres med *se* og *por sí mismo/a / a sí mismo/a*. Derfor bliver *se* også et kriterium for, om et givent eksempel er en instantiation af kausativalternationen.

Semantisk karakteriseres den intransitive udgave af verberne med ekstern årsag som en handling uden underforstået Agent, men som kræver en årsag.

Alternationen er en mulighed for at konceptualisere en handling med dens virkelige årsag (transitiv eller intransitiv med *a causa de* 'på grund af' + årsagen) eller som om årsagen ligger i Patienten (intransitiv), og at det er dennes inhærente egenskaber/tilstand, der forårsager handlingen.

Pragmatisk giver alternationen en mulighed for at gøre det transitive objekt til topik/tema i den intransitive variant. Desuden kan den talende fokusere på resultatet frem for den kausative delhandling.

Fremstillingen er interessant, fordi den inkluderer en del aspekter, som andre fremstillinger ikke har med. Der er dog nogle ting, som undrer. Skellet mellem intern/ekstern årsag defineres som en forskel mellem $+/\div$ inhærente egenskaber, som gør, at handlingen kan finde sted, også selv om der skal noget eksternt til at udløse den. Det vil sige, det er en egenskab ved døren, der gør, at nogen/noget kan agere på den og således skabe en situation, hvor den går op. Men det er vel også en egenskab ved blomsten, at noget/nogen kan agere på den, så den kan blomstre, fx ved at vande den. Skellet har ikke umiddelbart nogen parallel i, hvordan de forskellige situationer forløber i virkeligheden. Og Mendikoetxea nævner da også specifikt, at hun adskiller sprog og virkelighed, således at den sproglige kodning ikke altid afspejler, hvad der foregår i virkeligheden. Alt kan efter min overbevisning ikke blomstre (kun en blomst i bogstavelig forstand), alt kan heller ikke åbnes; det kræver en form for lukkethed samt potentiale til at blive åbent. Og vice versa. Der er for mig at se ikke den store forskel. Dog er der selvfølgelig modeksemplet, hvor det er muligt at tilføje *a causa de* + årsag fx *la puerta se abrió a causa de un golpe de viento* 'døren gik op på grund af et vindstød'. Her påstås det, at vinden skaber en situation, hvor dørens egenskaber gør, at den går op. Men Mendikoetxea (1999) nævner ikke noget om, om det så også gælder for *Juan abrió la puerta* 'Juan åbnede døren'. Her kunne man vel så også tale om to delhandlinger: 1. Juan gør noget, som skaber en situation, hvor 2. dørens egenskaber gør, at den går op. Men i de transitive eksempler opereres kun med én kausativ delhandling. Derfor virker den påståede læsning af vinden, der skaber en situation, hvor dørens egenskaber gør, at den går op (og dermed selv forårsager handlingen) ikke særlig sandsynlig. Efter min mening må der være tale om et potentiale til, at en dør kan åbnes, som stadig skal aktiveres af noget/nogen. Og det er dette/denne, der må være årsagen.

Opdelingen mellem ekstern og intern årsag, kan kun delvist forklare, hvilke

verber der kan indgå i alternationen. Men det skal nok defineres klarere, hvad der menes med termerne, hvilket ses af, at Mendikoetxea bliver nødt til at inkludere nogle af verberne med intern årsag som et eksempel på alternationen, når de opfylder visse betingelser. Jeg mener, at man bør se verberne som befindende sig på et kontinuum med ekstern årsag i den ene ende og intern i den anden. Derudover er der så en mellemgruppe, som på visse betingelser kan være såvel transitive som intransitive. Mendikoetxea nævner da også, at et verbum som *hervir* 'koge' har en opførsel, der på nogle punkter indikerer ekstern årsag (det deltager i alternationen), mens det på andre mere tyder på intern årsag (det konstrueres ikke med *se*). Jeg synes derfor heller ikke, at man bør diskvalificere nogle verber, fordi de ikke får tilføjet *se*, men snarere se på, hvorfor dette sker. Jeg mener derfor ikke, at man fra starten kun skal have formelle krav til, hvordan alternationen ser ud; man er også nødt til at se på semantikken.

Udover disse punkter, vil jeg bemærke, at der er nogle upræcise ting i fremstillingen. Dette skyldes efter min mening, at Mendikoetxea baserer sig på et alt for lille og ikke-naturligt empirisk materiale. Dette betyder, at hun ikke får med, at langt de fleste verber, kan forekomme både med og uden *se* intransitivt, hvad enten det drejer sig om verberne med intern eller ekstern årsag. Det betyder også, at hun fx nævner, at *adelgazar* ikke tillader transitiv konstruktion. Konstruktionen er ellers helt uproblematisk, hvis man fx søger i det korpus, jeg bruger, CREA. Mendikoetxea tager heller ikke i betragtning, om der er tale om et aktivitets- eller handlingsverbum ved fx *hervir* og *cocer*. Dette giver en mærkelig analyse, som gør, at hun må indrømme, at verberne både ligner hinanden, men også er meget forskellige. Endelig nævner hun ikke, hvad der skal til, for at man kan transitive verberne med intern årsag, andet end at man skal skabe nogle betingelser, så man kan manipulere med handlingen, hvilket er meget vagt. Fremstillingen fremstår derfor som en meget forsimplet beskrivelse af kausativalternationen i spansk samt de verber, der deltager i den, og karakteristikken kommer kun til at gælde de mest prototypiske verber i hver af Mendikoetxeas undergrupper.

4.4.1 Opsummering

De, der har beskrevet alternationen i spansk, har følgende definitioner:

Verbet tilskriver samme funktion til sit transitive objekt som til sit subjekt (Mendikoetxea 1999). Denne minder meget om Cano Aguilar (1981), hvor det er selektionsrestriktionerne overfor objektet og det intransitive subjekt, der er de samme. Moreno Cabrera (1984) og Mendikoetxea (1999) sammenligner alternationen med passiv, idet begge alternationer gør et objekt til intransitivt subjekt og den semantiske rolle er den samme i begge varianter af strukturen samtidig med, at Agenten gøres optionel.

Både Mendikoetxea (1999) og Cano Aguilar (1981) nævner, at de verber, der tillader alternationen, i mange tilfælde er afledt af adjektiver eller substantiver. Verberne refererer til en ændring i tilstand eller placering.

Moreno Cabrera (1984) og Mendikoetxea (1999) klassificerer verberne som inakkusative. Men derudover er der uenighed omkring verbernes transitivitet; Mendikoetxea (1999) mener, at verberne oprindeligt er transitive. Cano Aguilar (1981) mener derimod, at det er den intransitive form, der er den oprindelige. García (1975) mener, at nogle af verberne oprindeligt er intransitive, *arder* 'brænde', mens verber som *quebrar* og *romper* 'gå i stykker' forholder sig neutralt til transitivitet. Endelig mener Moreno Cabrera (1984), at alternationen uden *se* er dannet af oprindeligt intransitive verber med impliceret objekt (i semantisk forstand). *Se* er derimod påkrævet ved oprindeligt transitive verber.

Se ses af Mendikoetxea (1999) som kriterium for, om der er tale om kausativalternationen; pronominet indikerer ekstern årsag og kun verber, der har dette træk, tillader alternationen. Af verberne med intern årsag ($\div$ *se*) er det kun ganske få, der på visse betingelser indgår i alternationen. Både Cano Aguilar (1981), Moreno Cabrera (1984), Maldonado (1988), (1993), (1994), (2000) og García (1975) bemærker ligesom Mendikoetxea (1999), at *se* forekommer med nogle verber og er umulig ved andre, og pronominet tilskrives medial semantik. Men hvor Cano Aguilar (1981) ikke giver nogen forklaring på distributionen af *se*, mener Maldonado, bl.a. (1988), (1994), at *se* markerer, at konceptualiseringen

går imod det forventelige og indikerer ekstern årsag. Det samme gælder García (1975), som tilskriver *se* den funktion at pege på den eneste optrædende participant som den vigtigste på trods af, at den givne situation under normale omstændigheder ville forudsætte en udefrakommende kraft. Omvendt betyder fraværet af *se*, at handlingen er internt forårsaget (som forventet ved de verber/ledtyper, der kan forekomme uden pronominet). Således mener altså både Mendikoetxea (1999) og García (1975), at *se* markerer ekstern årsag, mens fraværet af *se* indikerer intern årsag. Endelig mener Moreno Cabrera (1984), at de rene intransitive strukturer er afledt af oprindeligt intransitive verber med grundlæggende objekt (inakkusative). Hertil kan der føjes et subjekt uden ændring i prædikatets valenser, hvilket betyder, at ingen markering (*se*) er nødvendig. Omvendt er konstruktionerne med *se* afledt af grundlæggende transitive verber, hvis valenser reduceres, hvilket markeres og muliggøres af *se*.

Selve alternationen betegnes af Cano Aguilar (1981) som en proces, der sker i nogen/noget overfor en aktion, hvor en Agent fremkalder ovennævnte proces. García (1975) mener, det er samme situation fra forskellige synsvinkler. Og Moreno Cabrera (1984) taler om kausativ/antikausativ, hvor objektet/det intransitive subjekt undergår en intern proces. Både Mendikoetxea (1999) og Moreno Cabrera (1984) sammenligner alternationen med passiv. Men ifølge Mendikoetxea (1999) adskiller de to typer sig fra hinanden, idet man i passiv underforstår en Agent, hvilket ikke er tilfældet med den intransitive variant af kausativalternationen. Og både Mendikoetxea (1999) og García (1975) nævner, at alternationen er en strategi til at gøre det transitive objekt til topik/tema/fokus i den intransitive udgave.

Der er altså efter gennemgangen af de spanske konstruktioner følgende karakteristika:

- Verberne angiver en ændring i tilstand/placering. Mange er afledt af adjektiver med endelserne *-izar* og *-ificar*. Verberne er inakkusative, men der er stor uenighed om deres grundlæggende form som

transitiv/intransitiv.

- Det transitive objekt gøres til subjekt i en tilsvarende intransitiv struktur og dets funktion/semantiske rolle i forhold til verbet bevares. Nogle verber tillader kun dette med *se*, mens andre kun tillader det uden. Atter andre har begge muligheder. Forekomsten af *se* skyldes ifølge nogle, at konceptualiseringen af situationen afviger fra det forventelige, mens andre mener, det skyldes ekstern årsag eller simpelthen verbets grundlæggende form som transitiv.
- Alternationen beskriver en proces, der sker i nogen/noget (inkausativ/intransitiv) overfor en aktion, hvor en Agent fremkalder processen (kausativ/transitiv). Der er derfor tale om samme situation fra forskellige synsvinkler.
- Alternationen giver den talende mulighed for at fremhæve en størrelse, der under normale omstændigheder i kraft af sin rolle som modtager af handlingen og ofte inanimeret indtager en mindre prominent plads i sætningen.

4.5 Opsummering og diskussion

Hvis man sammenholder beskrivelserne af alternationen i de forskellige sprog, får man følgende karakteristika:

I både spansk, fransk og engelsk beskriver alternationen en ændring i tilstand/position/placering som kausativ - inkausativ. Verberne, der deltager i alternationen, ændrer ikke verbalform afhængigt af deres transitivitet og de tilskriver samme semantiske funktion til det intransitive subjekt som til det transitive objekt. Det vil sige, de har typisk samme selektionsrestriktioner overfor disse to grammatiske relationer. Endelig beskriver de den samme form for situation med samme resultat på forskellige måder.

I alle tre sprog er nogle af verberne afledt fra adjektiver. I spansk og fransk er der også verber som er afledt af substantiver og i fransk (og formentlig også i de andre sprog, men det er ikke nævnt i beskrivelserne) er der en del uafledte verber.

I fransk beskrives verberne som handlingsverber, inkoative verber samt nogle få aktivitetsverber. I alle tre sprog tilhører verberne en undergruppe af de inakkusative verber, men om den transitive eller intransitive form er den grundlæggende, er der stor uenighed om.

Syntaktisk manifesterer alternationen sig i alle tre sprog i transitiv - intransitiv, mens såvel spansk som fransk råder over yderligere to konstruktionsmuligheder. I fransk er det transitiv - intransitiv *+/- se* uafhængigt af subjektet og transitiv - intransitiv *+/- se* afhængigt af subjektet. I spansk kan alternationen udtrykkes som transitiv - intransitiv *+ se* eller *÷ se* afhængigt af verbet eller transitiv - intransitiv *+/- se* afhængigt af subjektsreferenten.

Der knytter sig følgende semantik til de forskellige realiseringer i de tre sprog:

Transitiv: Direkte kausativ relation (*forårsage at V(intransitiv)*), dvs. Agenten forårsager en ændring i Patientens tilstand/position.

Intransitiv (uden se): Inkausativ. I alle tre sprog er der tale om en spontan situation uden underforstået Agent. I spansk og fransk er årsagen intern, dvs. handlingen sker af sig selv og udelukkende i kraft af subjektets inhærente egenskaber. Både i fransk og spansk er der lingvister, der mener, at denne konstruktion generelt ikke er en realisering af kausativalternationen, da verberne er inergative. Derimod er det den intransitive med *se*, der udgør den "ægte" modpart til den transitive version af kausativalternationen. Labelle (1990) mener i øvrigt, at denne konstruktion i fransk fokuserer på processen.

Intransitiv + se: Denne konstruktion findes som sagt kun i spansk og fransk. Den betegnes som inkausativ og refererer til en proces, der foregår i nogen/noget. I denne konstruktion har subjektet ikke selv de nødvendige og tilstrækkelige egenskaber til, at handlingen kan forløbe af sig selv, hvilket medfører en konceptualisering af situationen som fremkaldt af en ekstern årsag. I spansk mener en lingvist (Maldonado, bl.a. 1988, 1994) i øvrigt, at situationen foregår modsat det forventelige. Mendikoetxea (1999), som ser denne struktur som den "ægte" modpart til den transitive udgave, mener ikke, at man underforstår en

Agent. I fransk mener Labelle (1990), at denne konstruktion fremhæver resultatet af processen.

I alle tre sprog er lingvisterne enige om, at alternationen giver den talende en mulighed for at fremhæve enten Agenten eller Patienten. Sidstnævnte er ellers under normale omstændigheder lavprominent i kraft af sin rolle som (typisk) inanimeret modtager af handlingen. Således tillader alternationen den talende at anskue samme situation fra flere synsvinkler og med andre partcipanter i fokus end Agenten, sådan som den transitive indebærer.

I den følgende diskussion foretager jeg primært en kritisk analyse af de spanske eksempler. Dette skyldes for det første, at forklaringen på såvel alternationen som dens to intransitive varianter, hvor disse er mulige, er den samme i både engelsk, fransk og spansk. For det andet, omhandler denne afhandling jo spanske data, og spansk er også det sprog, jeg er mest fortrolig med i sammenligning med fx fransk.

Hvis man skal gennemgå de forskellige fremstillinger kritisk, kan man tage udgangspunkt i de eksempler, de giver på de forskellige intransitive strukturer med og uden *se*. Jeg vil i det efterfølgende tage eksemplerne ét ad gangen og vise, hvorfor forklaringerne som intern/ekstern årsag eller forventninger til, hvordan en given situation udspiller sig, ikke er tilfredsstillende som en analyse af kausativalternationens to intransitive varianter. Jeg vil i diskussionen fokusere på García (1975) og Mendikoetxea (1999), da hverken Cano Aguilar (1981) eller Moreno Cabrera (1984) forsøger at forklare de to intransitive strukturer semantisk, men kun begrundes dem syntaktisk. Maldonado, bl.a. (1988), (1994), har en kognitiv tilgang til problemstillingen, men hans eksempler inddrager ikke kausativalternationen, hvorfor jeg ikke har medtaget dem i diskussionen. Desuden omfatter hans forklaringsmodel også begreberne intern/ekstern årsag, hvorfor han kan inkluderes under kritikken af Mendikoetxea (1999).

Den hovedforklaring, jeg vil opponere imod, er forklaringen om intern/ekstern årsag, som jo er repræsenteret af såvel den franske tilgang (samt en del andre sprog, hvor fænomenet med to intransitive versioner af kausativalternationen

eksisterer) og i spansk af Mendikoetxea (1999). Dog refererer både García (1975) og Maldonado, bl.a. (1988), (1994), også til denne forklaringsmodel. Og de inddrager begge, hvordan de pågældende situationer forløber i virkeligheden. Dette skal ses i modsætning til fx Mendikoetxea (1999), der eksplicit skriver, at der ikke som sådan er nogen sammenhæng mellem, hvad der foregår i virkeligheden og hvordan det kodes sprogligt. Sidstnævnte påstand kan jeg kun være delvist enig i. Forholdet mellem udtryk og indhold er til dels arbitrært, men der også er masser af eksempler på, at ikke blot det leksikalske udtryk er motiveret (fx onomatopoietikon), men også det syntaktiske. For eksempel afspejler en leksikalsk kausativ, fx *kill – die*, et direkte kausativitetsforhold mellem forårsager og forårsaget, mens en perifrastisk, fx *cause to die – die* indikerer et mere indirekte kausalt forhold, fx afstand i tid eller rum mellem forårsager eller forårsaget. Blandt andet derfor mener jeg, at man nok er nødt til at tage i betragtning, hvordan de pågældende situationer forløber ude i virkeligheden eller i hvert fald opleves af sprogbrugerne, når man skal analysere et sprogligt problem som kausativalternationen.

Jeg vil se på enkelte fremtrædende eksempler fra såvel García (1975) som Mendikoetxea (1999) og gøre rede for, hvorfor jeg mener, den foreslåede forklaring er utilstrækkelig. Der vil primært være tale om eksempler med samme verbum med og uden *se* i intransitiv konstruktion eller forskellige verber, der ligner hinanden semantisk, men som konstrueres forskelligt.

Hvis man starter med García (1975), giver hun eksemplerne:

(66) La rama se quebró

'Grenen knækkede'

(67) El banco *se quebró

'Banken gik konkurs' (García 1975: 219)

Hun forklarer forskellen mellem de to måder at bruge verbet på som en forskel i fysisk (+ *se*) overfor abstrakt (÷ *se*) opbrydning, hvilket jeg er enig i. Men siger så, at fordi bruddet er fysisk, forventer man to participanter og ved det abstrakte brud kun én. Denne konklusion har jeg svært ved at følge. For mig kan begge dele, såvel fysisk som abstrakt opbrydning, være noget, der involverer én som to participanter. Jeg er mere enig i Garcías (1975) anden del af forklaringen, at banken selv er ansvarlig for situationen. Det er jeg, fordi man må gå ud fra, at banken står for en gruppe mennesker, der kan agere selvstændigt. Men jeg mener ikke, dette kan tilskrives den abstrakte betydning. Det andet eksempel, jeg vil se på, er:

(68) El vaso se rompió

'Glasset gik i stykker'

(69) Las olas rompían con estruendo

'Bølgerne gik i stykker med et drøn'(García 1975: 220)

Igen begrunder García (1975) forekomsten af *se* med forskellige måder at gå i stykker på pga. subjektsreferentens inhærente egenskaber. Men så vidt jeg kan se, går både glas og bølger i stykker, når de rammer noget, der er hårdt nok.

Hvis man ser på de eksempler, Mendikoetxea (1999) giver på alternationen, er der ikke så mange eksempler på samme verbum med og uden *se*. Dette skyldes, at Mendikoetxea (1999) er af den opfattelse, at langt de fleste verber konstrueres enten med *se* (ekstern årsag) eller uden (intern årsag) og kun en lille undergruppe af de sidste kan begge dele. Man kan i stedet prøve at sammenligne et af hendes verber med intern årsag, fx *florece*, med et af verberne fra gruppen med ekstern årsag, fx *abrir*:

- (70) El rosal floreció
'Rosenbusken blomstrede'(Mendikoetxea 1999: 1588)
- (71) La puerta se abrió a causa de un golpe de viento
'Døren gik op på grund af et vindstød'(Mendikoetxea 1999: 1594)

Mendikoetxea (1999) mener, at ved verberne med intern årsag sker handlingen, de refererer til, som forventet i forhold til subjeksreferentens inhærente egenskaber. Jeg er dog meget uenig i dette. For mig at se er der ligeså stor forventning om, at en dør åbner/lukker (det er hele idéen med døren), som at en blomst blomstrer på et givent tidspunkt. Så her mener jeg ikke, idéen holder om intern/ekstern årsag og subjeksreferentens inhærente egenskaber i forhold til den handling, verbet refererer til.

Et af de få eksempler, Mendikoetxea (1999) giver på et verbum, der kan optræde både med og uden *se*, er *aclarar*:

- (72) El día ha aclarado
Lit. 'Dagen er klaret op'
'Det er blevet lyst'
- (73) La lejía ha aclarado el jersey
'Kløren har lysnet trøjen'
- (74) El jersey se ha aclarado por sí solo
'Trøjen er blevet lysere af sig selv'(Mendikoetxea 1999: 1599)

Her konstrueres naturfænomenet 'klare op/blive lyst' uden *se* pga. intern årsag, mens den anden betydning 'lysne/blive lysere' sagt om en trøje har en ekstern

årsag. For mig at se har begge handlinger en ekstern årsag, men forskellen er, at vi ved, at det bliver lyst hver dag lige meget hvad, mens det samme ikke kan siges om trøjen.

Det sidste eksempel, jeg vil nævne, er Mendikoetxeas (1999) eksempler på verberne *hervir* og *cocer* 'koge/tilberede', der ligner hinanden semantisk, men konstrueres forskelligt intransitivt:

- (75) La leche (*se) ha hervido
'Mælken har kogt'(Mendikoetxea 1999: 1600)
- (76) Las patatas se han cocido.
'Kartoflerne har kogt'(Mendikoetxea 1999: 1601)

Der er ikke den store forskel i, hvad der foregår i de to situationer; i begge tilfælde undergår subjektsreferenten en ændring i tilstand og der er ikke tale om forskel i betydning, fx bogstavelig overfor abstrakt. Problemet er snarere, at der er tale om et aktivitetsverbum, *hervir*, overfor et handlingsverbum, *cocer*, og det er dette, der giver forskellen i udtryk.

Jeg mener altså, der er masser af eksempler på, at der ikke er gjort rede for forskellen på de to intransitive strukturer i kausativalternationen på tilfredsstillende vis. Jeg vil vende tilbage til dette i konklusionen (6.3.2).

Jeg vil nu se på den anden side af analysen, nemlig hvornår kausativalternationen overhovedet er mulig samt hvordan man kan karakterisere de situationer, der optræder i den. Jeg vil se på såvel de beskrivelser, jeg har inddraget af engelsk og fransk, men også på beskrivelser af typologisk ubeslægtede sprog.

Selve forståelsen af, hvorfor alternationen er mulig, bliver klarere, hvis man ser på den i et typologisk perspektiv. Deraf fremgår det, at de verber/situationer, som tillader alternationen i spansk, går igen i lignende alternationer i typologisk anderledes sprog. For eksempel undersøger Kazenin (1994) i asiatisk eskimo, et morfologisk ergativt sprog, en parallel til kausativalternationen. Der er tale om en objektsbevarende transitivitsalternation, dvs. en alternation mellem transitiv og intransitiv konstruktion med samme verbum, hvor det er objektet, der går igen i begge strukturer. Alternationen fortæller intet om, hvordan Agenten forårsager processen i objektet/Patienten. Verberne, der indgår, er blandt andet *kavixt* 'gøre noget rødt/blive rød', *simig* 'ændre noget/ændre sig', *myl'a*, 'lukke noget/lukkes', *mykyli*, 'gøre noget mindre/blive mindre'. Alternationen findes desuden med verber med betydningen 'forlænge/blive længere', 'slå noget i stykker/gå i stykker', 'gøre noget højere/vokse'. Der er altså i høj grad tale om de samme verbalbetydninger som de, der optræder i alternationen i spansk, fransk og engelsk. Og også Haspelmath (1993) skal nævnes i denne forbindelse, da han gennemgår alternationen i en del forskellige sprog (se 4.3).

Derfor skal forklaringen på alternationen og forståelsen af dens eksistens formentlig findes ved at analysere de situationer, den refererer til ude i verden, samt sprogbrugernes konceptualisering af dem. Af Haspelmath (1993) fremgår det, at verberne i alternationen skal betegne en ændring i tilstand eller en aktivitet uden at indeholde agentorienterede betydningskomponenter. Og hvis man ser på de verbalbetydninger, som Haspelmath (1993) og Kazenin (1994) gennemgår, er det da også karakteristisk for dem alle, at de kan have en Agent, men ikke behøver det. Det transitive subjekt skal blot referere til en årsag. Men bruger man dette som kriterium for, hvilke verber der kan indgå i alternationen, gør det kun rede for, hvornår det er muligt at intransitivere et transitivt verbum. I så tilfælde burde et intransitivt verbum som *floreceer* 'blomstre' kunne optræde i alternationen. Det betegner en ændring i tilstand og refererer ikke til noget agentivt. Men verbet er kun muligt i en perifrastisk kausativ, jf. (77) til (79):

- (77) El rosal floreció
 'Rosenbusken blomstrede'
- (78) *El jardinero/la primavera floreció el rosal
 '*Gartneren/foråret blomstrede rosenbusken' (Mendikoetxea 1999:
 1598)
- (79) El jardinero hizo florecer el rosal.
 'Gartneren fik rosenbusken til at blomstre'

Det ser derimod ud til, at graden af direkte involvering i og kontrol over handlingen fra Agentens/årsagens side kan være afgørende. Således er det kun Agenter/årsager, der intervenserer direkte og dermed kontrollerer handlingen, tillader den transitive variant af alternationen, jf. også Labelles (1990) bemærkning om transitiv struktur i fransk (4.2).

Ved verbet *florece* 'blomstre' kan en Agent/årsag intervenere indirekte ved fx at vande en blomst og udfaldet **kan** være, at den blomstrer, men det er ikke givet; Agenten kontrollerer ikke forløbet. Ser man på et af de verber, der tillader alternationen tværsprogligt, fx *lukke*, er Agenten/årsagen mere direkte involveret i handlingen og forårsager/kontrollerer, at den finder sted. At verbet *florece* 'blomstre' optræder i den perifrastiske kausativ med *hacer* 'få til' + infinitiv, kunne styrke denne hypotese, idet denne konstruktion altid indikerer en afstand i tid og/eller rum mellem Agent/årsag og Patient. Og denne observation passer også med, hvad Levin & Rappaport Hovav bl.a. (1995) siger, jf. 4.1.

Det typologiske perspektiv styrker argumentationen for, at det er selve den situation, et verbum betegner, samt verbets type, der er afgørende for, om det kan indgå i kausativalternationen. Desuden understreger det alternationen som et

udtryk for en almenmenneskelig måde at konceptualisere en bestemt type situation.

Alt i alt mener jeg i præsentationen og diskussionen af den hidtidige forskning at have vist, at de begreber, der bruges såvel i forhold til selve alternationens mulighed (aktivitet/handling, der refererer til en ændring i tilstand uden agentorienterede elementer), samt de to mulige intransitive strukturer i spansk med og uden *se* (intern/ekstern årsag), ikke kan gøre rede for eksemplerne på tilfredsstillende vis. Jeg vil i stedet i analysen af det empiriske materiale introducere flere distinktioner samt et nyt begreb, kontrol, for at forklare såvel alternationens mulighed samt de to intransitive strukturer med og uden *se*. Selve karakteristikken af de situationer, der indgår i alternationen, vil blive lavet i konklusionen (6.3.3).

5. Teoretisk model

I dette kapitel vil jeg opstille den analysemodel, der vil blive anvendt i analysen af kausativalternationen.

5.1 Verbets forekomst i alternationen

Jeg vil i dette afsnit præsentere de analyseredskaber, der vil blive anvendt til at lave en karakteristik af verber med ekstern årsag, der normalt tillader kausativalternationen, dem med intern årsag, der ikke gør, og dem der veksler mellem intern og ekstern årsag og nogle gange gør.

For det første vil jeg foretage en klassificering af verberne som enten aktivitets- eller handlingsverber, da det er min hypotese, at handlingsverber og mere sjældent aktivitetsverber tillader alternationen.

Jeg vil undersøge verberne for, om de har det træk, der gør intransivering af den transitive variant mulig, nemlig fraværet af agentorienterede elementer.

Derudover vil jeg tjekke verberne for det træk, der gør det muligt at transitivere den intransitive variant af alternationen, dvs. om den situation de refererer til, tillader direkte kontrol af situationen udefra. Således vil de opstillede redskaber kunne fremhæve de tre grupper indbyrdes forskelle samt de karakteristika, som er afgørende for deltagelse i kausativalternationen.

Det skal nævnes, at jeg oprindeligt havde en alternativ hypotese omkring, hvad der betingede den intransitive realisering af verberne i alternationen og derfor havde opstillet et langt mere kompliceret analyseapparat. Men i løbet af analysen viste det sig, at det var de skel, jeg med det nuværende teoriapparat kan teste for, der var afgørende for såvel selve alternationen som den intransitive realisering af et givent verbum. Derfor synes analysemodellen måske ikke så omfattende. Den er snarere baseret på, hvad jeg har observeret som afgørende kategorier for kausativalternationen i spansk, fx type af patientreferent i forhold til animerethed samt mulighed for kontrol af situationen udefra, mens verbalklassifikationen var en del af den oprindelige analysemodel.

5.1.1 Verbaltypologi

Durst-Andersen (1992) udvikler en verbaltypologi med det formål at klassificere de russiske verber. Typologien er dog ment som universel og kan derfor også anvendes på andre sprog. Udgangspunktet for typologien er synet, idet Durst-Andersen (1992: 53) mener, at det er billeder, der er forbindelsen mellem virkeligheden og hjernen. Typologien er altså kognitivt orienteret og derfor i overensstemmelse med denne afhandlings tilgang til sproget. Og at Durst-Andersen (1992) lægger oplevelsen af virkeligheden til grund for sin verbaltypologiske klassifikation, er grunden til, at jeg har valgt denne verbaltypologi frem for fx Vendler (1968), hvor tid er udgangspunktet for de forskellige verbaltyper.

Som nævnt tager Durst-Andersen (1992) i sin verbaltypologi udgangspunkt i synet. Det billede, man modtager, kan være enten stabilt eller ustabil. Et stabilt billede svarer til en tilstand, mens et ustabil svarer til en aktivitet. Endelig svarer kombinationen af en aktivitet og en efterfølgende tilstand til en handling. Sidstnævnte findes dog ikke i virkeligheden i ét billede, da man altid kun ser enten tilstanden eller aktiviteten; aldrig de to ting samtidig.

Tilstandsverber: Durst-Andersen (1992: 54-55) opdeler tilstandene (q) ud fra klassifikatorerne lokation, fx *ligge/stå*¹⁴, possession, fx *have/eje*, eksperient, fx *sel/høre* og kvalifikation, fx *at være bange/syg*. For at specificere det enkelte leksems betydning bruges endelig en række måder at eksistere på i forhold til klassifikatorerne. For eksempel er *ligge* et lokationsbaseret tilstandsverbum med måden +horisontal, mens *stå* kun adskiller sig fra dette ved at have måden +vertikal. Således betyder *stå* at eksistere vertikalt på en lokation.

Tilstande er altså stabile billeder, som klassificeres i forhold til lokation, possession, eksperient og kvalifikation samt en række måder med større variation.

---

¹⁴ Det skal nævnes at eksemplerne i den originale fremstilling er på russiske verber. Jeg gengiver her den engelske oversættelse på dansk.

Aktivitetsverber: Aktivitetsverber denoterer selvsagt en aktivitet (p). De fire klassifikatorer som blev introduceret ved tilstandsverberne er gennemgående for alle tre verbaltyper og således også her. Variablen er ligeledes igen måden, hvis kategorier også til en vis grad er de samme i de forskellige verbalklasser. For eksempel er *gå* et lokationsbaseret aktivitetsverbum med måden vertikal (Durst-Andersen 1992: 56-59). Dette skyldes formentlig, at verbalklasserne er internt forbundne og forudsætter hinanden, sådan at en aktivitet logisk medfører en tilstand; man kan fx ikke gå (aktivitet) uden at befinde sig vertikalt på en lokation (tilstand). Tilstanden opfattes som en stabil relation der går igennem hele aktiviteten og billedet.

Aktiviteter er altså ustabile billeder, der ligesom tilstande klassificeres ud fra de fire klassifikatorer lokation, possession, eksperient og kvalifikation samt en række måder, som refererer til det enkelte leksems betydning.

Handlingsverber: Som omtalt ovenfor benævner et handlingsverbum to situationer, nemlig en aktivitet (p) og en tilstand (q). Det betyder, at man aldrig vil kunne opleve en handling i virkeligheden, fordi det rent praktisk kun kan lade sig gøre at se enten aktiviteten eller resultatet af den, tilstanden. Hvis man ser en, der lægger noget ned, vil man ikke på samme tid kunne se både aktiviteten og tilstanden; det kræver to billeder, nemlig bevægelsen, at nogen lægger noget, og slutresultatet, at noget ligger ned. Forholdet mellem de to grundsituationer (billeder) beskrives som telisk, mens forholdet mellem de to grundpropositioner er af typen materiel implikation (hvis p (aktivitet), så q (tilstand)) (Durst-Andersen 1992: 61). At handlinger ikke findes i virkeligheden i ét billede, får Durst-Andersen (1992: 60-63) til at dele de situationer, handlingsverberne refererer til instantieret, op i to undergrupper, der har korrespondens i virkeligheden. En proces er en aktivitet, der konceptualiseres, som om den udføres med et bestemt formål. En event er en tilstand, der konceptualiseres som forårsaget af en forudgående aktivitet. Instantierede verber kan dermed godt referere til en event eller proces, men aldrig til en handling, som blot er det overordnede begreb for disse to underklasser, der har situationerne tilfælles. Durst-Andersen (1992: 61-

63) går altså ud fra, at vi som mennesker er i stand til at forudsige, i hvilken retning en aktivitet går og hvad dens resultat/formål er. Samtidig kan vi bestemme, hvordan eller at en given tilstand er forårsaget.

Klassifikatorerne og måderne går igen, således at et verbum som *at lægge sig ned* er lokationsbaseret med måden horisontal.

Alt i alt deler Durst-Andersen (1992) verberne op i tre grundtyper ud fra idéen om et stabilt eller ustabil billede eller en kombination af begge. Et stabilt billede svarer til en tilstand, et ustabil til en aktivitet, og kombinationen af disse i en telisk relation til en handling, der dog ikke kan ses i ét billede i virkeligheden. Det kan derimod de to undertyper events (tilstand konceptualiseret som resultatet af en handling) og processer (aktivitet konceptualiseret som om den udføres med et bestemt formål). Således er handlingsverber kendetegnet ved at have trækkene +telicitet/+aktivitet, aktivitetsverber har trækket +aktivitet, mens tilstandsverber ikke besidder nogen af de to træk.

På tværs af alle tre klasser går først og fremmest klassifikatorerne lokation, possession, eksperient samt kvalifikation. For det andet måderne, som dog varierer i et vist omfang, idet de relaterer til det enkelte verballeksemets betydning og dermed minder mere om en parafrasering af det enkelte verbums semantik.

Jeg mener, at denne model har den fordel, at den tager udgangspunkt i, hvordan vi oplever verden gennem synet. Jeg finder som nævnt dette grundlæggende i forhold til kausativalternationen og den måde, vi generelt konceptualiserer verden på gennem sproget. Således finder jeg den specielt velegnet til at teste for, om der er tale om handlingsverber eller mere sjældent aktivitetsverber. Det er et af de træk, som ifølge min hypotese er afgørende for deltagelse i alternationen, og som adskiller de verber, der tillader kausativalternation, fra de, der nogle gange gør, og de der ikke gør.

Jeg vil klassificere verberne i det empiriske materiale i forhold til de overordnede typer, tilstand, aktivitet og handling. Jeg ved allerede, at verberne refererer til en ændring i tilstand og derfor er kvalifikationsbaserede. Måden er mindre vigtig, idet den som sagt nærmer sig en parafrasering af det enkelte verballeksem betydning og derfor ikke har så meget interesse i forhold til en mere generel karakteristik af verberne.

5.1.2 Agentorienterede elementer

Det er min hypotese, at et verbum for at kunne forekomme i den intransitive variant af alternationen ikke må indeholde agentorienterede elementer i sin leksikalske semantik. Dette afprøves ved at se, om det pågældende verbum som sit transitive subjekt kræver en Agent (nødvendigvis agentorienteret) eller et Instrument (forudsætter manipulation fra en Agent). Eller om verbet blot tillader det, men også tillader en Kraft, fx vinden, der af gode grunde ikke er en Agent i min definition, da den hverken er animeret eller viljesbestemt, medmindre den tilskrives overnaturlige evner. Dette er relativt nemt at teste for ud fra det empiriske materiale. Hvis der her er eksempler på, at fx en Kraft kan optræde som transitivt subjekt, vil det tyde på, at verbet i sin semantik ikke refererer til nogen agentorienterede elementer, selv om det sagtens kan tillade Agent/Instrument i funktionen transitivt subjekt. Levin & Rappaport Hovav (1994: 61-62) nævner selv denne metode som en måde at teste tilstedeværelsen/fraværet af agentorienterede elementer i et verbs semantik.

Fordelen ved denne test er, at den kan udføres på transitive eksempler og derved kan bruges til at forudsige, om et givent verbum burde kunne forekomme i den intransitive variant af alternationen. Dette kan herefter testes empirisk, hvorved man undgår cirkularitet, hvilket man ellers hurtigt ville løbe ind i, hvis man kun kunne teste de allerede intransitive eksempler, som man jo på forhånd ville vide kunne optræde som sådan.

5.1.3 Semantiske roller

I analysen vil partipanterne blive klassificeret i forhold til de følgende semantiske roller, jf. fx Croft (1998: 81):

Agent: En viljesbestemt animeret størrelse som påvirker andre størrelser.

Kraft (i Crofts terminologi Author): Inanimeret størrelse, som er i besiddelse af energi, der kan påvirke andre størrelser.

Instrument: Størrelse der manipuleres af Agenten for at påvirke andre størrelser.

Patient: +/-Animeret størrelse der udsættes for den handling, verbet refererer til.

Grunden til, at jeg ikke har medtaget flere semantiske roller på min liste som fx eksperient, er, at jeg ikke anvender dem i analysen af kausativalternationen i spansk. Jeg er klar over, at de findes og anvendes, men holder mig også for øje, at forskellige lingvister anvender et forskelligt inventar af semantiske roller, og har derfor valgt at begrænse mig til dem, jeg specifikt refererer til i løbet af analysen.

5.1.4 Kontrol

I forhold til om verberne kan optræde transitivt i alternationen, er det som nævnt i afsnit 1. min hypotese, at den situation, der refereres til, skal tillade kontrol udefra. Når man arbejder med og forsøger at anvende begrebet kontrol, støder man på flere problemer.

For det første bruger lingvister kontrol til at referere såvel til grammatisk kontrol, som en mere pragmatisk forståelse af begrebet. For eksempel bruges termen kontrol af Runde (1998) om en bestemt referentiel situation mellem to elementer i en sætning og skelner mellem subjektskontrol som i *Per lovte Kari [å ta oppvasken]*, hvor subjektet for infinitiven *å ta* er co-referent med subjektet for det finite verbum *lovte*. Desuden opereres der med objektskontrol, hvor subjektet for

infinitiven *å ta* er co-referent med objektet for det finite verbum *Kari*, som i *Per ba Kari om [å ta oppvasken]*. Den mere pragmatiske brug ses fx hos Comrie (1981: 59) om at falde med vilje (fuld kontrol fra subjektets side), falde fordi man er uforsigtig (potentiel kontrol, der ikke er udøvet fra subjektets side) eller blive skubbet (ingen kontrol fra subjektets side). Han bruger begrebet i forbindelse med beskrivelsen af kasusvalget for subjekter i Tsova-Tush, hvor det kontrollerende subjekt står i ergativ, mens et subjekt uden kontrol over handlingen står i absolutiv.

For det andet defineres det meget sjældent klart, hvad de forskellige lingvister forstår ved kontrol. Dette har den ulempe, især i forhold til mit formål, at det er svært at teste for parameteren. Og der er da heller ingen, der kommer med noget bud på dette (en test). Definitionsproblemet er nok størst ved de lingvister, der arbejder med kontrol på den mere pragmatiske måde. Det medfører, at man er nødt til at læse sig frem til, hvad den pågældende lingvist formentlig forstår ved begrebet kontrol ved at se på de eksempler, der gives på forskellige grader af kontrol eller tilstedeværelsen/fraværet af kontrol. For eksempel bruger Croft (1994: 93, 99), (1998: 88-89) begrebet i forbindelse med sin beskrivelse af transitivitet. Han siger, at det er forbundet med agentivitet, idet en prototypisk kausativ (i hans terminologi en transitiv) har en viljesbestemt ansvarlig kontrollerende Agent og klart og fuldt påvirket Patient:

”Whereas full affectedness appears to be the salient semantic feature for assignment as object, full control appears to be the salient semantic feature for assignment to the subject position” (Croft 1998: 88-89)

Men det defineres ikke yderligere, hvad der forstås ved kontrollerende Agent. Til sidst (Croft 1994: 113) nævner han dog, at Controller er den participant, som danner udgangspunktet for eventen (hans terminologi) i den talendes hoved.

For det tredje er der meget få lingvister, der forholder sig til, hvordan begrebet kontrol bruges og har været anvendt af andre såvel indenfor lingvistikken som indenfor andre forskningsområder, fx filosofi. En af de få, der gør det, er Klaiman (1991: 112-117), der har en grundig gennemgang af, hvordan termen kontrol anvendes indenfor bl.a. filosofien og psykologien. Klaiman (1991: 118) ender med at definere kontrol som en karakteristik, der er indbygget i verbets semantik. En event (Klaimans terminologi) skal ifølge Klaiman (1991: 119) være under det logiske subjekts kontrol for at være en kontrolevent og således er events som *digest* 'fordøje', *blush* 'rødme' og *die* 'dø' ikke kontrolevents.

En anden, som forholder sig til, hvordan andre har anvendt termen før hende, er Wærnsby (2006). Hun anvender begrebet i forbindelse med sin beskrivelse af fire modalverber i svensk og engelsk, *may*, *must*, *måste* og *kan*. Wærnsby (2006: 113-149) gennemgår grundigt, hvordan begrebet anvendes indenfor den lingvistiske litteratur og relaterer det til andre begreber som agentivitet, transitivitet, animerethed hos subjektsreferenten og fri vilje. Desuden er Wærnsby (2006) meget præcis i sin definition af, hvad hun forstår ved kontrollabilitet (hendes term for kontrol). Hun baserer sig på Klinge (1996: 43), der taler om kontrol som:

"By agent control we understand the ability of an agent to choose to bring about the referential situation represented by the propositions of the sentences" (Klinge 1996: 43)

Det vil sige, agentkontrol forstås her som en Agents evne til at vælge at få den referentielle situation, der udtrykkes i en sætnings proposition, til at ske.¹⁵

Wærnsbys egen definition af kontrollabilitet ender med at blive:

---

¹⁵ Klinge (1993), (2005) anvender også termen, men definerer den mindre præcist end Klinge (1996).

”Controllability, on the other hand, involves the ability of the agent to choose to transfer the energy to a patient in order to carry out the action specified in the proposition (of a modal utterance). Controllability is encoded in a way similar to transitivity; no single feature discussed here is sufficient to express Controllability in a modal utterance” (Wärnsby 2006: 146).

Det vil sige, hun har samme definition som Klinge (1996). Men hun modificerer den yderligere ved at tilføje, at der er tale om et begreb, der som transitivitet kodes gennem en række træk, som tilsammen giver større eller mindre grad af kontrollabilitet. Dette skyldes, at hun har observeret, at kontrol falder sammen med fx animeret subjekt; et inanimeret subjekt kan aldrig tilskrives fri vilje og derfor heller ikke vælge at udføre noget eller lade være (=kontrol). Et andet sted, kontrol ifølge Wärnsby (2006) kommer til udtryk, er i skellet tilstand overfor event (hendes terminologi), hvor kun events tillader kontrol, mens tilstande aldrig gør det, ligesom kun teliske situationstyper tillader kontrol udefra, mens ateliske aldrig gør det. Fortidige og samtidige events kan heller ikke kontrolleres, kun fremtidige, og derfor bliver tidsreferencen også vigtig for kontrollabilitet.

Wärnsbys (2006) definition og opfattelse af kontrolbegrebet er vigtig og brugbar til mit formål. For det første fordi den er klar (ligesom Klinge 1996), og for det andet fordi den relateres til en række træk af vigtighed for kausativalternationen, fx type af subjektsreferent (hos mig patientreferent, da jeg til dels bruger begrebet i analysen af de to intransitive strukturer), situationstype i forhold til telicitet samt en del andre træk, der har forbindelse til transitivitet. Imidlertid er såvel Wärnsbys (2006) som Klinges (1996) definition udviklet til at arbejde med modalverber/modalitet og jeg har derfor modificeret den, så den passer til analysen af kausativalternationen:

Agenten har kontrol over, om en situation finder sted, hvis han udfører det, der betragtes som nødvendigt og tilstrækkeligt, for at situationen sker, eller undlader at gøre noget og dermed lader den udspille sig.

I min definition kommer vægten således i mindre grad til at ligge på Agentens fri vilje og mulighed for at vælge at udføre handlingen og i højere grad til at ligge på Agentens mulighed for at få handlingen til at ske, jf. at kausativalternationen refererer til en ændring i en patientreferents tilstand. Desuden har jeg med, at Agenten kan undlade at gøre noget og derved få en handling til at udspille sig. Dette er efter min opfattelse også kontrol, dvs. at lade stå til og dermed lade noget ske/undlade at forhindre noget i at ske, jf. fx også Winters (1998: 101) definition af en handling, som også kan være at undlade at gøre noget.

Som sagt er der ingen lingvister, der kommer med et bud på, hvordan man kan se, om en situation tillader kontrol udefra. Jeg mener dog at have fundet en metode til at teste de verber, der indgår i kausativalternationen. Om kontrol af en given situation er mulig (og dermed den transitive variant af kausativalternationen), kan testes ved at se, om det pågældende verbum optræder i imperativ i korpus. Jeg lægger nemlig til grund, at man ikke kan bede nogen om at udføre en handling, medmindre man antager, at de har kontrol over, at den rent faktisk finder sted, dvs. kan få den til at ske. Findes der ingen eksempler i korpus, kan man fortsætte søgningen på Google. Det eksempel, man får, skal være transitivt, idet der ellers ikke er tale om kontrol udefra, men intern kontrol. Det kan selvfølgelig synes cirkulært, at man for at teste, om noget tillader transitiv struktur, tjekker, om det forekommer transitivt. Men stadig mener jeg, at imperativformen indikerer noget, som en almindelig transitiv struktur ikke indikerer i forhold til kontrol og derfor vil jeg fastholde testen. Hvis resultatet af testen er positivt og verbet optræder i imperativ struktur med et transitivt eksempel, burde den transitive variant af kausativalternationen være mulig. Dette kan så sammenlignes med, om der rent

faktisk findes transitive eksempler med kausivalternationen i det empiriske materiale for et givent verbum og i givet fald i hvor stort omfang. For den mere specifikke søgemetode i såvel korpus som Google henviser jeg til 6.1.3.

Det er muligt, at denne test også tjekker for agentivitet, men det mener jeg ikke er noget problem. Og det er under alle omstændigheder svært at komme udenom, idet de to begreber er tæt forbundne. Desuden er det ikke et krav for verberne for at optræde i alternationen, at subjektet i den transitive udgave er en Agent. Det skal bare være en mulighed, og det er det, man tjekker ved at se, om verbet forekommer i imperativ.

Testen har imidlertid vist sig nogle gange ikke at være ideel. Dette skyldes, at der er andre faktorer, der spiller en rolle, end blot kontrol. Det betyder fx også noget, hvad man vil bede andre om at gøre; for eksempel er det sjældent, at man vil påbyde folk at gøre andre døve eller at gøre, at nogen/noget forværres, mens det er langt mere normalt at bede nogen om at få andre til at lytte efter eller få det bedre. Derfor ender jeg nogle gange med næsten ikke at have nogen eksempler på imperativformen, men masser af transitive eksempler, hvilket jo er selvmodsigende i forhold til, om kontrol af situationen er mulig eller ej. Ikke desto mindre mener jeg, at man godt kan bruge testen, når blot man er opmærksom på dette og husker, at den er allervigtigst og mest brugbar, hvis der ingen transitive eksempler er i det empiriske materiale fra CREA.

Metoden med at søge på Google, hvis der ingen eksempler er i korpus, har den ulempe, at jeg ikke kan afgrænse søgningen geografisk og derfor kan risikere at få eksempler fra de varianter af spansk, jeg oprindeligt havde udeladt af undersøgelsen (alt andet end spansk i Spanien). Dog har jeg ikke oplevet, at et verbum uden eksempler på imperativ i korpus, var meget frekvent på Google. Og derfor kan søgningen og dens resultater stadig bruges som en indikator for, om den situation, et givent verbum refererer til, typisk tillader kontrol udefra. Man skal nok bare tillægge mange eksempler på imperativ mere betydning end fraværet af eksempler, der som sagt kan skyldes mange andre faktorer, der ikke har noget med kontrol at gøre. Jeg vil vende tilbage til flere uoverensstemmelser

mellem resultatet af kontroltesten og det, som det empiriske materiale viser, i løbet af analysen samt i min konklusion på afhandlingen 6.3.1.

Alt i alt bruger jeg kontrolbegrebet til at teste, om den transitive variant af kausativalternationen er mulig. Kontrol forstås som en Agents mulighed for at få en situation til at ske, hvis han ønsker det og udfører det, der betragtes som nødvendigt og tilstrækkeligt, eller undlader at gøre noget (og dermed forhindre at det sker). Min forståelse af begrebet lægger sig derfor i forlængelse af Klinge (1996) og Wärnsby (2006) om end jeg udvikler definitionen, så den passer til mit formål, der omhandler kausativalternationen. Som nævnt vil mulighed for kontrol af situationen udefra blive tjekket ved at se, om et verbum tillader transitiv imperativ struktur i korpus eller alternativt på Google.

5.1.5 Opsummering

Alt i alt vil jeg anvende følgende parametre for at karakterisere de verber, der indgår i kausativalternationen overfor de, der ikke gør og de som nogle gange gør:

- Verbaltypologi: Verberne vil blive klassificeret alt efter, om de er aktivitets- eller handlingsverber.
- Agentorienterede elementer: Verberne vil blive undersøgt for, om de i deres semantik indeholder reference til nogen agentorienterede elementer. Dette sker ved at teste, om de tillader en Kraft som transitivt subjekt eller kræver en Agent eller et Instrument, i hvilket fald de vil indeholde agentorienterede elementer og ikke burde tillade intransivering.
- Kontrol: Det vil blive undersøgt, om de situationer, verberne refererer til, tillader direkte kontrol udefra. Dette gøres ved at se på, om et givent verbum forefindes i imperativ i korpus eller på Google. Jeg lægger her til grund, at man ikke kan bede nogen om at udføre en handling, medmindre man forudsætter, at de har kontrol over, at handlingen rent faktisk finder

sted jf. min definition af kontrol i 5.1.4. Hvis formen findes, burde kontrol og dermed transitiv struktur være mulig.

5.2 Forekomsten af *se*

Til undersøgelsen af forekomsten af *se* har jeg ikke brugt noget specifik teori. Dette skyldes, at den hypotese, jeg oprindeligt arbejdede ud fra og havde lavet min analysemodel efter, ikke viste sig at holde. Min nye hypotese er, at hvis patientreferenten inhærent har de egenskaber, der skal til, for at situationen kan forløbe, vælges den intransitive konstruktion uden *se*. Har patientreferenten derimod ikke de inhærente egenskaber, der skal til, for at situationen kan forløbe, anvendes konstruktionen med *se*. Til dette formål har jeg taget verberne ét ad gangen og set på, hvilke begreber og kategorier, der så ud til at spille en rolle for, om *se* optræder eller ej. Så i stedet for en specifik model benytter jeg til denne del af analysen begreber som animerethed og inddrager verbernes betydninger og de situationer, de refererer til ude i verden, sådan som de opleves af os mennesker. Begreberne bliver anvendt på henholdsvis den transitive konstruktion, den intransitive uden *se* samt den intransitive med *se* og ikke mindst eventuelle imperativeksempler. Med inddragelse af kontrolbegrebet har dette vist sig at være den eneste måde, jeg har kunnet finde et mønster og en systematik for forekomsten af *se* i de intransitive eksempler.

5.2.1 Animerethedshierarki

Patientreferenterne i eksemplerne bliver placeret i forhold til animerethed med udgangspunkt i følgende hierarki, som Comrie (1981: 185) opstiller som generelt:

Menneske > Dyr > Inanimeret

Comrie (1981: 185) nævner selv, at ovenstående hierarki bør tilpasses distinktionerne i de enkelte sprog, hvorfor jeg har modificeret det, så det passer til

de distinktioner, de spanske data afspejler. Jeg er klar over, at der er store forskelle i, hvilke animerethedshierarkier de forskellige lingvister arbejder med. Variationen skyldes naturligvis både anvendelsesformålet samt sproget, der arbejdes med. Således stiller Comrie andetsteds i samme fremstilling (1981: 128) i forbindelse med en gennemgang af kasusmarkering i verdens sprog følgende langt mere detaljerede hierarki op:

1./2. persons pronominer > andre menneskelige NP'er > NP'er der refererer til dyr > inanimerede NP'er

Her skelner Comrie (1981) både mellem forskellige pronominer i forhold til person samt dyr og mennesker. Jeg vil kun anvende de distinktioner, der ser ud til at spille en rolle for kausativalternationen i spansk, og derfor har jeg opstillet følgende hierarki:

Animeret > Legemsdel > Natur > Inanimeret

På den måde kompliceres analysemodellen ikke unødigt af distinktioner i graden af animerethed, som spansk ikke er følsom overfor i forhold til kausativalternationen. Heller ikke selv om andre og eventuelt mere/mindre detaljerede animerethedsdistinktioner kan spille en rolle for andre fænomener i spansk. Her tænker jeg fx på brugen af præpositionen *a* før det specifikke animerede objekt, hvor der også i visse tilfælde skelnes mellem dyr og mennesker i forhold til animerethedskategorien, således at kun specifikke objekter med reference til mennesker har *a* foran.

5.3 Alternationens situationstyper

Jeg vil karakterisere de situationer, som verberne i kausativalternationen refererer til i forhold til, hvad der gør dem velegnede til de konceptualiseringer, kausativalternationen tillader. Dette vil jeg gøre ved at se på de verbaltyper, der optræder i alternationen, sammenholdt med alternationen både i forhold til type (handling versus aktivitet), men også ud fra om de er uafledte eller hvilke ordklasser de eventuelt er afledt af. Dernæst vil jeg se på, hvor gennemgribende en ændring patientreferenten gennemgår, og i hvilken retning ændringen går, samt hvilken type patientreferent der typisk optræder i alternationen i forhold til animerethed. Dermed vil jeg have en karakteristik, som kan bruges til tværsproglig sammenligning og således gøre rede for fællestræk på tværs af typologisk forskellige sprog, hvor mange af de samme situationer går igen i kausativalternationen.

5.4 Konklusion

Jeg har i dette kapitel præsenteret den analysemodel, jeg vil bruge til at eftervise mine tre hovedhypoteser omkring kausativalternationen.

Hypotesen om, at de verber, der optræder i alternationen, refererer til en ændring i tilstand og er handlingsverber og mere sjældent aktivitetsverber, vil blive efterprøvet vha. en verbalklassifikation (Durst-Andersen 1992) af samtlige verber i de tre opstillede grupper. Om verberne indeholder agentorienterede elementer og refererer til situationer, der tillader direkte kontrol udefra, vil blive efterprøvet gennem tests, der er følsomme overfor agentorienterede elementer og kontrol.

Hypotesen om, at *se* ikke optræder i den intransitive struktur, hvis patientreferenten inhærent har de egenskaber, der skal til, for at situationen kan forløbe, mens pronominet optræder, hvis det modsatte er tilfældet, vil blive efterprøvet ved at se på, hvilke situationer verberne i alternationen refererer til ude i virkeligheden. Situationerne vil blive karakteriseret i forhold til, hvordan vi oplever dem, med inddragelse af kategorier som animerethed, verbernes

betydning i de forskellige mulige konstruktioner samt ikke mindst kontrolbegrebet.

Endelig vil hypotesen om, at de verber/situationer, der går igen i alternationen tværsprogligt, er af en bestemt type, blive efterprøvet ved, at situationerne beskrives i forhold til en række træk. Trækkene angår ikke blot selve verbet og den situation, det refererer til, men også patientreferenten i forhold til type (animerethed) og hvor gennemgribende en ændring, den undergår, og endelig i hvilken retning ændringen går.

Til at opsummere gennemgangen af hver gruppe af verber har jeg udarbejdet et skema (se to sider frem, eksemplificeret ved gruppen af verber, der normalt ikke tillader alternationen), hvor alle verberne i hver gruppe optræder og hvor jeg vil markere, hvad de kan. Under hvert verbum vil antallet af analyserede eksempler være angivet.

For det første markeres det, om verbet kan optræde transitivt og intransitivt henholdsvis med og uden *se* med + og ÷ samt antal eksempler på konstruktionen i parentes.

Dernæst markeres, om verbet er et aktivitets- eller handlingsverbum, og hvis det kan begge dele, hvornår det er hvad, fx i transitiv eller intransitiv konstruktion med eller uden *se* eller med en bestemt betydning i parentes. De næste felter er agentorienterede elementer og kontrol, der blot markeres med + og ÷. I kontrol markeres det dog også om jeg har fundet eksemplet i CREA (+) eller på Google (Google). Dette skulle gerne indikere, om kontrol af situationen kun er mulig under visse omstændigheder eller mere almindeligt. Endelig markeres det for de verber, der kan optræde intransitivt både med og uden *se*, hvad der adskiller de to konstruktioner for det pågældende verbum, fx animerethed, betydning, etc. Hvis verbet kun tillader den ene af konstruktionerne, er feltet markeret med -. Samme markering bruges, hvis det ikke har været muligt at teste for en parameter, fx agentorienterede elementer, grundet fravær af transitive eksempler, som jo er dem, testen anvendes på.

Således skulle det være muligt at fremhæve forskelle og ligheder verberne imellem i hver gruppe. Jeg har anskueliggjort de vigtigste og mest fremtrædende træk, der adskiller verberne fra hinanden ved at gøre dem røde for det pågældende træk. Således er det nemmere at holde fx et enkelt transitivt eksempel ude af det overordnede billede på fx i øvrigt intransitive eksempler uden *se* og *lign*. Jeg har kun gjort dette på de verber, hvor forskellen er meget tydelig. Ved kontrolparameteren er Google altid fremhævet med rødt, for at vise, at kontrol af situationen udefra ifølge kontroltesten er mindre sandsynlig.

Træk	Transitiv	Intransitiv	Intransitiv	Aktivitets-	Handlings-	Agentorienterede	Kontrol	+/-se
\		uden se	med se	verbum	verbum	elementer		
Verber								
<i>Adelgazar</i>								
<i>Arder</i>								
<i>Aumentar</i>								
<i>Crecer</i>								
<i>Empeorar</i>								
<i>Enfermar</i>								
<i>Enrojecer</i>								
<i>Ensordecer</i>								
<i>Envejecer</i>								

<i>Florecer</i>								
<i>Germinar</i>								
<i>Hervir</i>								
<i>Mejorar</i>								
<i>Palidecer</i>								

Med dette teoretiske apparat mener jeg at kunne gøre grundigt rede for såvel de træk, som karakteriserer verberne, der optræder i alternationen, som *se*'s forekomst i dens intransitive variant samt karakterisere de situationer, alternationen refererer til. Alle teorierne er kognitivt eller funktionelt baserede og således i overensstemmelse med denne afhandlings tilgang til sproget og ikke mindst med, hvordan jeg ønsker at forstå alternationen; nemlig i forhold til hvordan de situationer, der optræder i den, forløber ude i verden og opleves af sprogbrugerne, som herefter konceptualiserer dem gennem sproget. Dette er for mig at se grunden til, at en sproglig struktur kan gå igen i så mange sprog med de samme situationer og derfor den eneste måde, hvorpå man tilfredsstillende kan gøre rede for tværproglige ligheder og forskelle.

6. Kausativalternationen i spansk

I dette kapitel vil jeg fremlægge resultatet af min analyse af kausativalternationen i spansk.

6.1 Empiri

Min undersøgelse af kausativalternationen i spansk er baseret på en analyse af en række verber. Verberne er valgt ud fra de lister, som Mendikoetxea (1999) opstiller i forhold til intern/ekstern årsag. De tre grupper, hun opstiller, er, verber der har intern årsag og derfor ikke markeres med *se* i alternationens intransitive udgave (og som heller ikke burde kunne alternere). Verber der veksler mellem intern og ekstern årsag og som derfor både forekommer med og uden *se* intransitivt, og endelig verber der har ekstern årsag og derfor altid markeres med *se* intransitivt. Endelig er der en lille gruppe af verber, der optræder både på listen over intern og ekstern årsag, hvilket jeg tager som et udtryk for, at de kan begge dele i lighed med gruppen, der veksler mellem intern/ekstern årsag. Listerne over de forskellige grupper af verber er ikke udtømmende ifølge Mendikoetxea selv. Men det mener jeg ikke, er noget problem for min undersøgelse, idet den er kvalitativ og jeg derfor blot er interesseret i at have et repræsentativt udsnit af de forskellige typer af verber med. Jeg har valgt at bruge Mendikoetxeas (1999) opstilling som udgangspunkt for undersøgelsen, fordi de forskellige grupper er oplagte i forhold til de problematikker, jeg beskæftiger mig med, nemlig +/- *se* i den intransitive udgave af alternationen og +/- forekomst af et givent verbum i alternationen samt en karakteristik af kausativalternationens situationstype. Således vil opstillingen være velegnet til en sammenlignende analyse af de forskellige gruppers karakteristika i forhold til de nævnte problematikker.

6.1.1 Udvalgelse af verberne

De verber, der skal indgå i undersøgelsen af kausativalternationen i spansk, er som nævnt taget fra de tre grupper, Mendikoetxea (1999) opstiller. Derudover kan

en fjerde dannes ud fra de verber, der optræder både på listen over verber med intern og ekstern årsag. Grupperne ser ud som følger:

- Verber, der jf. Mendikoetxea (1999: 1589-1591, 1600) har ekstern årsag, og derfor altid markeres med *se* i kausativalternationen: *Abaratar* 'gøre/blive billigere', *ablandar* 'gøre/blive blød', *abombar* 'hvælve', *abrir* 'åbne', *acalorar* 'gøre/blive varm', *acostumbrar* 'vænne (sig) til', *acrecentar* 'forstørre/vokse', *adormecer* 'dysse/falde i søvn', *agravar* 'forværre(s)', *agrietar* 'lave/slå revner', *alargar* 'forlænge/blive længere', *armonizar* 'bringe/være i harmoni med', *arregar* (÷ eks.)¹⁶, *arrodiar* 'få til at knæle/knæle', *atrofiar* 'få til at svinde ind/svinde ind', *calcificar* 'forkalke', *caldear* 'opvarme(s)', *calentar* 'opvarme/blive varm', *cerrar* 'lukke(s)', *cicatrizar* 'læge(s)', *cocer* 'koge', *congelar* 'fryse', *corroer* 'få til at ruste/ruste', *cristalizar* 'krystallisere(s)', *democratizar* 'demokratisere(s)', *derrumbar* 'få til at styrte sammen/styrte sammen', *desgarrar* 'flænge(s)', *deteriorar* 'forringe(s)/forværre(s)', *disipar* 'sprede(s)', *disolver* 'opløse(s)', *doblar* 'fordoble(s)', *embellecer* 'forskønne(s)', *enflaquecer* 'gøre/blive tynd', *enlodar* 'tilsøle/blive sølet til', *enriquecer* 'gøre/blive rig', *enrizar* 'krølle(s)' (÷ eks.), *enroscar* 'rulle (sig) sammen', *ensuciar* 'svine (sig) til', *envilecer* 'fornedre (sig)', *estrechar* 'indsnævre/blive snæver', *estropear* 'ødelægge/gå i stykker', *fozilar* 'forstene' (÷ eks.), *fracturar* 'brække', *freir* 'stege', *fundir* 'smelte', *hinchar* 'få til at svulme/svulme op', *hundir* 'sænke/synke', *jerarquizar* 'rangordne(s)', *llenar* 'fylde (sig)', *marchitar* 'få til at visne/visne', *mojar* 'gøre/blive våd', *oxidar* 'oxidere/ruste', *pudrir* 'få til at rådne/rådne', *purificar* 'rense (sig)', *quemar* 'brænde', *rasgar* 'flænge(s)', *resquebrajar* 'slå revner', *romper* 'slå/gå i stykker', *secar* 'tørre', *solidificar* 'give/antage fast form', *vaciar* 'tømme(s)', *vitricar* 'gøre/blive til glas'.
- Verber, der ifølge Mendikoetxea (1999: 1597) har intern årsag, og derfor

---

¹⁶ Hvis ingen oversættelse er angivet, er verbet ikke fundet i nogen af de oplistede ordbøger.

ikke markeres med *se* i kausativalternationen (og ikke burde kunne alternere): *Adelgazar* 'gøre/blive tyndere', *arder* 'brænde', *aumentar* 'forøge(s)', *crecer* 'vokse', *empeorar* 'forværre(s)', *enfermar* 'gøre/blive syg', *enrojecer* 'gøre/blive rød', *ensordecer* 'gøre/blive døv', *envejecer* 'gøre/blive gammel', *floreecer* 'blomstre', *germinar* 'spire', *hervir* 'koge', *mejorar* 'gøre blive bedre', *palidecer* 'blegne'.

- Og endelig verber, der jf. Mendikoetxea (1999: 1599, 1602) veksler mellem intern og ekstern årsag, og derfor både forekommer med og uden *se* i kausativalternationen: *Aclarar* 'gøre/blive klar', *ensanchar* 'udvide (sig)', *oscurecer* 'formørke(s)'.
- Samt de verber, der optræder på begge lister, hvilket jeg tager som et udtryk for, at de kan begge dele. Det drejer sig om: *Empobrecer* 'forarme(s)', *enfriar* 'afkøles', *engordar* 'gøre/blive fed', *ennegreecer* 'sværte/blive sort'.

De tre mindste grupper, verber med intern årsag, verber der veksler mellem intern/ekstern årsag samt verber der både optræder på listen over verber med intern og ekstern årsag, er alle inkluderet fuldt ud. Den største gruppe, verber med ekstern årsag, er derimod reduceret fra 62 til 19. I få tilfælde skyldes dette, at der simpelthen ikke har været eksempler på det givne verbum i det korpus, jeg har anvendt (*arregar*, *enrizar*, *fozilizar*). Men hovedsageligt skyldes reduktionen i inventaret af verber fra denne gruppe til undersøgelsen et bevidst fravalg pga. tidsmangel. Da de andre grupper er mindre repræsenteret i antal af verber, har jeg fundet det vigtigere, at de alle var inkluderet i undersøgelsen. Denne sidste gruppe med ekstern årsag er for det første meget omfangsrig og for det andet indeholder den en del verber, der ikke er så karakteristiske for kausativalternationen. Derfor er de heller ikke så interessante at undersøge og sammenholde med de to andre grupper. De verber, der er endt med at være inkluderet i undersøgelsen er valgt ud fra de følgende principper:

- Højfrekvente verber samt verber der er diskuteret meget i såvel spansk som i andre sprog
- Verber der har en semantisk opposition i en af de andre tre grupper
- Verber der har en semantisk ækvivalent i en af de andre tre grupper

Det første princip er vigtigt i forhold til at kunne se på, hvilken type situationer der optræder i alternationen tværspørgligt og i det hele taget til at sige noget generelt typologisk og kognitivt om alternationen. De to andre principper er vigtige, idet de giver en mulighed for at sammenligne lignende og modsatrettede situationer i alternationen i spansk og se, om de opfører sig ens eller modsat i forhold til såvel forekomst i alternationen samt de øvrige parametre. De tre principper resulterer i følgende 19 verber fra gruppen af verber med ekstern årsag:

- Verber der har en semantisk ækvivalent i en af de andre tre grupper (gruppen er angivet i parentes):
  - *Quemar* (*arder ÷ se*)
  - *Cocer/freír* (*hervir ÷ se*)
  - *Enflaquecer* (*adelgazar ÷ se*)
  - *Acrecentar* (*crecer ÷ se, aumentar ÷ se*)
  - *Agravar/deteriorar* (*empeorar ÷ se*)
- Verber der har en semantisk opposition i en af de andre tre grupper (gruppen er angivet i parentes):
  - *Enriquecer* (*empobrecer* begge lister)
  - *Caldear/calentar/acalorar* (*enfriar* begge lister)
  - *Estrechar* (*ensanchar +/÷ se*)

- *Marchitar* (*florece*/*germinar* ÷ *se*)

- Højfrekvente verber samt verber der er diskuteret meget såvel i spansk som i andre sprog:

- *Abrir*

- *Cerrar*

- *Romper*

- *Fundir*

- *Hundir*

- *Congelar*

Det er således disse 19 verber samt alle verber fra de tre mindre grupper, der udgør empirien for undersøgelsen af kausivalternationen i spansk, i alt 40 verber ud af oprindeligt 83.

6.1.2 Præsentation af korpus

CREA (Corpus de Referencia del Español Actual, <http://www.rae.es>) er et stort korpus over det spanske sprog og drives af Real Academia Española. Det består af såvel talt (10 %) som skrevet sprog fra hele den spansktalende verden (Spanien og Latinamerika står for hver 50 %) og dækker perioden fra 1975 til 2004 samt nogle nyere eksempler tilføjet i juni 2008. For det skrevne sprogs vedkommende drejer det sig om tekster fra bøger, aviser, blade, faglitteratur, etc. Det talte spanske sprog er primært transskriptioner fra radio og tv.

Hver dag udvides korpus med nye tekster, som Akademiet modtager elektronisk eller fra andre korpora. Således indeholdt CREA i maj 2008 mere end 5500

tekster og mere end 160 millioner ord. Hver tekst klassificeres ud fra følgende parametre, som også er de parametre, man kan regulere under en søgning:

1. Medie: Presse, bøger, talt sprog, etc.
2. Oprindelse: Spanien, Latinamerikanske lande.
3. Periode: Fx 1975-1980, 1981-1984, etc. Kan fastsættes individuelt efter behov.
4. Emneområde:
  - a. Videnskab og teknologi
  - b. Samfundsvidenskab
  - c. Politik, økonomi, handel og finans
  - d. Kunst
  - e. Fritid og dagligliv
  - f. Sundhed
  - g. Fiktion

Med de forskellige parametre, der kan varieres alt efter behov, giver dette korpus mulighed for at lave såvel meget brede som meget konkrete søgninger.

Jeg har valgt at bruge CREA til min undersøgelse af kausativalternationen i spansk frem for andre korpora for det første, fordi det er stort og varieret i sit materiale og som nævnt har mange parametre, man kan variere i sin søgning. For det andet har jeg arbejdet med det tidligere og er derfor fortrolig med, hvordan det fungerer, og opmærksom på, hvad jeg skal gøre for at få såvel så mange som de mest relevante eksempler med i mine søgninger. I det følgende vil projektets søgemetode blive nærmere beskrevet.

6.1.3 Søgemetode

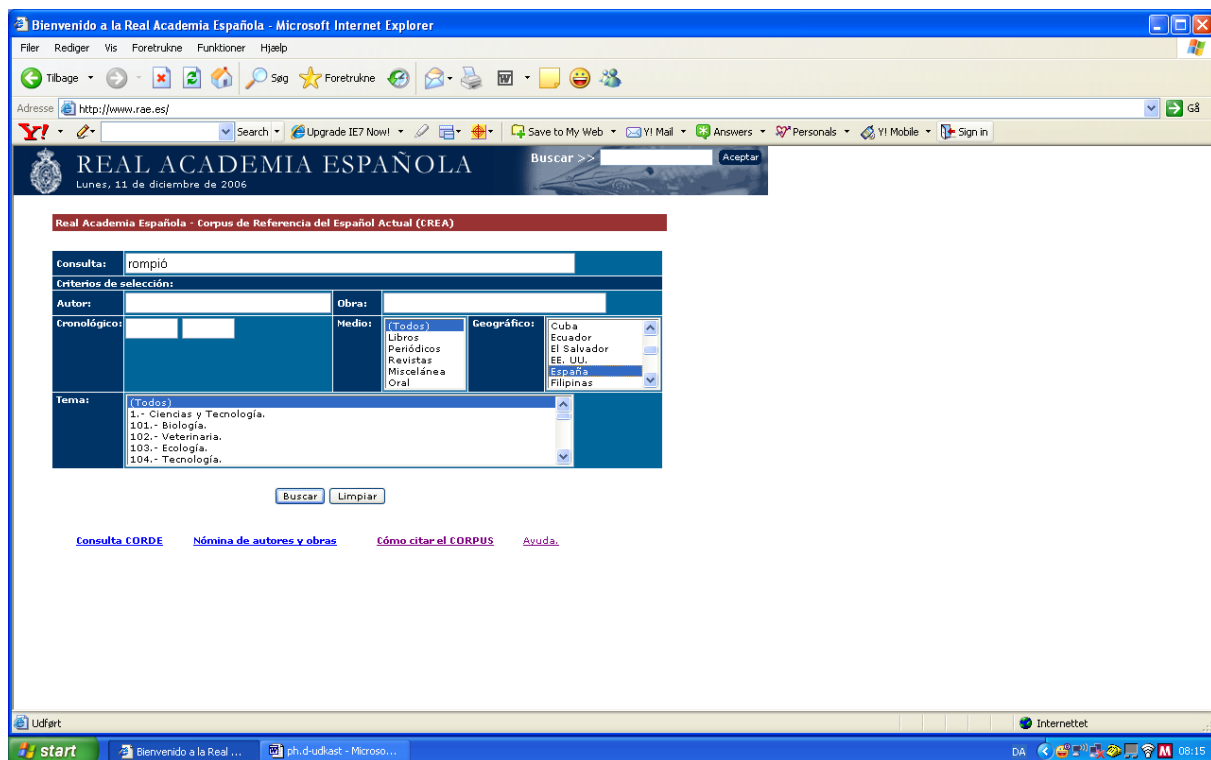
Jeg har søgt i CREA på spansk i Spanien, da jeg er nødt til at have en metode til at begrænse søgningen i så stort et korpus for ikke at få et uoverskueligt empirisk materiale at arbejde med. Desuden giver dette en naturlig grænse rent dialektalt for, hvilken type spansk jeg undersøger, idet det har vist sig, at flere af verberne opfører sig forskelligt i kausativalternationen i det spansk, der tales i henholdsvis Spanien og Latinamerika. Alle andre parametre har jeg ladet være uspecificerede for at få så mange interessante eksempler med som muligt. Det vil sige, der er alle typer sprog, både fagsprog, ugeblade, aviser, etc. Desuden er der både talt og skrevet sprog. Jeg har søgt på 3.p. sg. og pl. i præsens, imperfektum (imperfektiv datid) og indefinido (perfektiv datid). Hvis der har været for mange eksempler på en bestemt form af et verbum, har jeg afgrænset søgningen tidsmæssigt til et maksimum på de nyeste 100 eksempler på hver form af et givent verbum. Således har jeg i alt haft maksimalt cirka 600 eksempler på de mest højfrekvente verber (angivet i skemaet med ”Afgrænset” ved de verber, hvor det er sket). Dette mener jeg, er det mest rimelige kriterium at bruge til at afgrænse mængden af eksempler med et givent verbum, da jeg på den måde ikke diskriminerer i forhold til teksttype, geografi, etc.

Jeg har ikke søgt på verberne med *se* foran, da jeg gerne vil holde muligheden åben for, at verber, jeg eventuelt troede kunne/ikke kunne forekomme med *se*, alligevel ikke kan/kan. Desuden ville det være dobbeltarbejde, da jeg jo alligevel får eksemplerne med, når jeg alene søger på verbet. Ydermere mister jeg så ikke forekomster, hvor der står fx *se me rompió*, som jo ville blive sorteret fra, hvis søgningen var *se rompió*.

Jeg har undgået infinitte former af verberne, for ikke at komplicere analysen og materialet unødigt. Først og fremmest fordi der kan komme andre semantiske nuancer ind over, hvis et verbum optræder med en finit form af et andet verbum (fx modal- eller hjælpeverbum). For det andet fordi jeg så ikke på forhånd kan afgrænse søgningen til den konstruktion, som eksemplificerer alternationen, dvs. udelukkende 3. person.

Således kan en søgning se ud som følger:¹⁷

Figur 1

I forhold til søgningen på imperativformer af verberne (jf. parameteren kontrol) er der søgt efter samme princip som ved de øvrige verbalformer. Dog har jeg kun begrænset søgningen tidsmæssigt (om nødvendigt) og ikke geografisk. Denne afgrænsning har i de fleste tilfælde ikke været nødvendig. Kun hvis der er sammenfald mellem 3.p.sg. præsens samt sg. imperativ som i fx *mejora* 'forbedrer' (3.p., sg., præsens indikativ)/ 'forbedring', hvorved der kommer mange irrelevante eksempler op. I så tilfælde har jeg redigeret materialet til tæt på 100 eksempler og kun set på de nyeste. I de øvrige tilfælde har det som nævnt

---

¹⁷ Det skal bemærkes, at Det Spanske Akademis hjemmeside skiftede udseende undervejs i søgningen og at den derfor aktuelt har et andet udseende rent grafisk. Søgmaskinen er dog ikke ændret, hvorfor jeg ikke har set nogen grund til at indsætte den nye grafik. Det medfører dog, at resultaterne af søgningerne kan afvige lidt fra hinanden i udseende i bilagene.

ikke været nødvendigt at begrænse søgningen. Enten fordi der er masser af eksempler på imperativ, hvis man fx søger på imperativ pl. *abrid*, og man derfor ikke behøver søge mere, eller der slet ingen eller ganske få eksempler er på verbet i imperativ. Hvis jeg har haft svært ved at få nogen eksempler på et verbum brugt i en ren imperativ, har jeg søgt med efterhængte pronominer, fx *auménta(n)lo/la/le/los/las/les/te/me/nos* og det samme med den høflige imperativ, hvor der anvendes konjunktiv, fx *auménte(n)se/lo/la/le/los/las/les/me/nos*. Hvis jeg stadig ingen eksempler har i korpus, har jeg søgt på Google. Jeg har dog kun søgt på imperativ sg. og pluralis, dvs. fx *germínalo(s)/la(s)/le(s)* og *germinad*. De personlige pronominer er medtaget for at undgå sammenfald med 3.p.sg. præsens indikativ. I masser af tilfælde får jeg et resultat på denne søgning på trods af fravær af imperativeksempler i korpus. Men jeg har ikke søgt videre i Google, hvis der ikke er kommet nogen eksempler ud af disse søgninger. Jeg er godt klar over, at søgningen ikke er udtømmende, men jeg bruger den mest til at bekræfte, at der ingen eksempler er, eller at det måske er et uhyre sjældent fænomen. Skulle jeg lave yderligere søgninger på Google, fx på en form af et verbum, som eksisterer ifølge ordbogen, men som ikke er dukket op i CREA, ville det være nødvendigt at opstille en helt ny række søgekriterier for dette på Google. Og det mener jeg, ligger uden for dette projekts rammer. Dermed kan man sige, at jeg har brugt korpus til også at sætte en naturlig grænse for undersøgelsens omfang; ellers kan man blive ved med at gå ud og finde nye eksempler i det uendelige.

Således mener jeg, at søgningen bliver mest sikker og jeg med stor sandsynlighed kan sige, at det givne verbum ikke forekommer i imperativ og dermed ikke tillader kontrol udefra.

6.1.4 Redigering og systematisering af data

Jeg har medtaget en hel del materiale rundt om hver instantiering af verberne og derefter bortredigeret det overflødige, fx sidetal. På den måde har jeg selv kunnet inkludere alt det, jeg mener, er nødvendigt for at kunne forstå og analysere eksemplet korrekt:

Párrafo nº 1.

(UE).

El Gobierno de Angola se ha cerrado en banda y no está dispuesto a mover ni una coma de su nueva ley de pesca para permitir que los inversores extranjeros, ya sean españoles o de otros países comunitarios, puedan tener mayoría en las sociedades mixtas de pesca con sede en el país. Así lo trasladó a las autoridades españolas el ministro angoleño de Pesca, Salomao Xirimimbi, que mantuvo una reunión de más de tres horas con la delegación encabezada por la ministra de Agricultura, Elena Espinosa. Ésta se mostró, pese a todo, optimista y, aunque explicó que "la última palabra la tendrán Angola y la UE", confesó abiertamente su confianza en que finalmente se alcanzará un acuerdo con la ex colonia portuguesa. De hecho, Espinosa se comprometió a trasladar a Bruselas la postura del Gobierno angoleño.

Discrepancias

Sin embargo, el panorama no es muy alentador. Luanda **rompió** negociaciones con Bruselas porque no tenía interés alguno en perpetuar un acuerdo comercial (de simple pago por pesca) que permitía faenar en sus aguas a 19 buques marisqueros, 9 atuneros, 14 palangreros y 2 arrastreros españoles, de los que varios tienen base en Galicia o son de capital gallego. La pretensión del Ejecutivo angoleño es forzar a las empresas pesqueras a realizar inversiones en el país mediante una fórmula que garantizaría que el Estado africano acaparase la mayoría accionarial de cada barco con la creación de sociedades mixtas.

Pero eso conlleva demasiadas complicaciones para los empresarios comunitarios. Ya no se trata sólo de que las inversiones se realizarían en una abierta inseguridad jurídica; es que, además, el 80% de las embarcaciones tiene menos de diez años y, por tanto, tendrían que devolver buena parte de las subvenciones concedidas por la UE si finalmente se exportan a un país no comunitario.

Por su

AÑO: 2004
AUTOR: PRENSA
TÍTULO: La Voz de Galicia, 29/12/2004 : MARÍTIMA
PAÍS: ESPAÑA
TEMA: 01.Industrias diversas
PUBLICACIÓN: La Voz de Galicia SA (La Coruña), 2004

Hvert eksempel redigeres ned til det mest nødvendige for at kunne forstå sammenhængen og i dette tilfælde ville det være:

Sin embargo, el panorama no es muy alentador. Luanda **rompió** negociaciones con Bruselas porque no tenía interés alguno en perpetuar un acuerdo comercial (de simple pago por pesca) que permitía faenar en sus aguas a 19 buques marisqueros, 9 atuneros, 14 palangreros y 2 arrastreros españoles, de los que varios tienen base en Galicia o son de capital gallego.

Og kildeangivelsen beholdes i bilagene, så man kan se årstallet samt, om det er talt eller skrevet sprog. Dette er dog ikke medtaget i afhandlingen, medmindre jeg har vurderet, at det var afgørende for verbets opførsel.

Da korpus ikke er annoteret, er eksemplerne siden hen for hvert enkelt verbum systematiseret ud fra, om de er transitive, intransitive uden *se*, intransitive med *se* eller reflexiv passiv. I de tilfælde, hvor jeg ikke ud fra omgivelserne har kunnet afgøre, om de tilhørte den ene eller anden type, fx intransitiv med *se* eller reflexiv passiv, har jeg kategoriseret eksemplet under en gruppe, jeg kalder tvivlstilfælde. Jeg er så senere er vendt tilbage til dem og har forsøgt at afgøre, hvor de hører til. Dette har dog ikke været muligt i alle tilfælde, hvorfor der stadig står nogle eksempler tilbage i denne gruppe under nogle verber.

Der kan være enkelte verber, som i nogle former falder sammen med substantiver eller adjektiver. I så tilfælde er den givne form kategoriseret som et eksempel på det pågældende substantiv eller adjektiv. Ligeledes kan der være tilfælde, hvor et verbum indgår i en fast vending. Også her har jeg kategoriseret eksemplerne i en gruppe for sig, da der er meget lidt sandsynlighed for, at der vil være nogen variation i forhold til fx forekomsten af *se* ud fra type af patientreferent, da man jo har at gøre med en fast vending. De pågældende eksempler er derfor ikke inkluderet i undersøgelsen.

Det skal for en god ordens skyld nævnes, at på samme måde, som det har været nødvendigt at afgrænse søgningen på de højfrekvente verber tidsmæssigt for at få mængden af data ned på et overkommeligt niveau, har det også været nødvendigt at begrænse analysen af data i visse tilfælde. Det vil sige, at jeg ved nogle af verberne ikke er gået systematisk gennem alle eksemplerne. Dette er sket, hvis jeg for eksempel har 300-500 eksempler på den samme konstruktion, fx intransitiv uden *se*. Jeg har under gennemgangen oplevet, at når jeg har været igennem et vist antal (omkring 100 eksempler), holder der op med at dukke nye aspekter op i forhold til fx betydning og type af patientreferent. Derfor har jeg besluttet, at jeg maksimalt gennemgår 150 eksempler pr. konstruktion pr. verbum. Det fremgår af skemaet for resultatet af analysen, hvor mange eksempler der er på hver konstruktion og det kan dermed læses indirekte ud af skemaet, hvor denne

prioritering er sket, fx *florece* og *crece*. De eksempler, der er gennemgået, er de første 150. Det har den ulempe, at det måske kun er bestemte verbalformer, der bliver gennemgået. Men da fænomenet er relativt lavfrekvent, idet de fleste verber fordeler sig jævnt over de tre syntaktiske konstruktioner og det som regel kun er én af de mulige syntaktiske konstruktioner, der er så talrigt repræsenteret (og så ofte fordi det er den eneste mulige og langt den største antalsmæssigt), mener jeg ikke, det udgør et stort problem i forhold til afhandlingens konklusioner som helhed. Jeg mener under alle omstændigheder, det er vigtigere at få analyseret de få eksempler, der måtte være på en given syntaktisk konstruktion, end alle 300-400 der måtte være på en anden. Det vigtigste må være, at jeg har konstateret, at der efter ca. 100 eksempler ikke dukker noget nyt op, og så alligevel for at være dækket ind analyserer 50 eksempler mere.

Det skal også bemærkes, at det antal eksempler, der fremgår af skemaerne med analysens resultater, er det endelige antal eksempler på de strukturer, der indgår i kausativalternationen. Det er således rensset for eventuelle substantivforekomster, reflektiv passiv, etc., der dog fremgår af bilaget for hvert verbum.

6.2 Resultat af analysen

Jeg har i min undersøgelse af kausativalternationen i spansk analyseret 40 ud af de i alt 83 verber fra de tre (fire) grupper, som Mendikoetxea (1999) opstiller; nemlig verber der aldrig alternerer og derfor ikke har *se* i den intransitive udgave, verber der nogle gange alternerer og derfor varierer mellem +/- *se*, og verber der altid alternerer og altid har *se* (samt de der både optræder på listen med og uden *se*). De 43 verber, der er sorteret fra, tilhører alle gruppen af verber, der altid alternerer og altid har *se* intransitivt, men udmærker sig ved ikke at være så interessante. Dette skyldes, at de enten ikke har nogen semantisk ækvivalent eller modpol i nogen af de andre grupper, der er analyseret, og heller ikke tilhører gruppen af verber, der er behandlet ofte i litteraturen om kausativalternationen i mange forskellige sprog.

Jeg vil indlede gennemgangen af min analyse af de fire grupper, Mendikoetxea (1999) opstiller, med at give mit bud på en ny opdeling med udgangspunkt i

resultaterne af min analyse, som er baseret på materialet fra CREA med afgrænsningen spansk i Spanien. Herefter vil jeg gennemgå grupperne og de tilhørende verber for derved at begrunde, hvorfor jeg har grupperet dem, som jeg har.

Som nævnt i slutningen af teorikapitlet (kapitel 5) har jeg opstillet verberne i et skema, hvor jeg har opsummeret resultatet af analysen for det enkelte verbum i forhold til analysens parametre. Jeg har efter analysen som ligeledes nævnt lavet en ny opdeling af verberne i tre nye grupper i forhold til, hvordan de ligner hinanden ud fra de pågældende parametre, så rækkefølgen af verberne er mere sammenhængende og logisk. Jeg har taget udgangspunkt i at omgruppere verberne fra de to mindste grupper (+/÷ *se* og begge lister), da det er de verber, der har vist sig at afvige mest fra deres oprindelige placering som midtergrupper i forhold til de parametre, jeg har undersøgt dem for. Der er derimod mere konsistens i, hvor i rækken af verber verberne i de to store grupper (÷ *se* og + *se*) er placeret. Dette betyder dog ikke, at der ikke også vil være rykket rundt på et par af verberne i de to store grupper i forhold til deres oprindelige placering. For eksempel er *enflaquecer* rykket væsentligt op, da det ligner verberne uden *se*, mens *ensordecer* er flyttet meget længere ned, fordi det opfører sig meget som verberne med *se*. I det følgende vil jeg kort gennemgå skemaet primært med sigte på at begrunde de nye grupper, dvs. udpege de steder, hvor jeg har fundet det rimeligt at lave en opdeling i grupper, ud fra resultatet af min analyse. Hernæst vil jeg lave en grundigere gennemgang af analysen af verberne i hver gruppe.

Den første gruppe går fra *florece* til *engordar*. Her er tale om verber, der hovedsageligt optræder intransitivt uden *se* eller transitivt og intransitivt uden *se*. Her er for de første verbers vedkommende tale om aktivitetsverber og det er tvivlsomt, om de overhovedet alternerer. Antallet af transitive eksempler er stigende ned gennem gruppen og enkelte af verberne har også få eksempler på intransitiv konstruktion med *se* eventuelt som en anden verbaltype/betydning end konstruktionen uden *se*. Det ser også ud til, at verberne i stigende grad tillader kontrol af situationen udefra jf. kontroltesten (dette korrelerer nok med antallet af transitive eksempler). Men kendetegnende for hele gruppen er, at de

hovedsageligt optræder transitivt og intransitivt uden *se* og dermed kan siges at være et bud på en ny gruppe til at erstatte Mendikoetxeas (1999). Her skal overskriften blot ikke være $\div se$, $\div$ alternation, men ”Verber der optræder intransitivt uden *se* og nogle gange alternerer uden *se* (meget sjældent med *se*)”¹⁸.

Jeg har fortsat skemaet med *adelgazar*, som er det eneste verbum med stort set lige mange eksempler på hver syntaktisk struktur og som sådan måske det eneste rigtige bud på en mellemgruppe, der hedder ”Verbum der alternerer med $+/\div se$ i lige høj grad”¹⁹.

Den sidste gruppe består af verberne fra *agravar* og ned og er kendetegnet ved, at der er tale om verber, der primært forekommer transitivt og intransitivt med *se*. De har dog for nogles vedkommende også eksempler på intransitiv konstruktion uden *se* afhængigt af forskellige faktorer, der er nævnt under rubrikken $+/\div se$. Verbernes rækkefølge er bestemt selvfølgelig af hvilke syntaktiske strukturer, de optræder i, men i lige så høj grad af hvordan de opfører sig i forhold til de øvrige parametre. Her ligger variationen primært i graden af kontrol jf. kontroltesten. Således indledes gruppen af tre verber (*agravar*, *deteriorar*, *acalarar*), der godt nok opfører sig syntaktisk i overensstemmelse med gruppen, men ifølge kontroltesten ikke tillader kontrol af situationen udefra. De næste ni verber (*marchitar* – *enriquecer*) opfører sig også i overensstemmelse med gruppen, men tillader i højere grad kontrol af situationen udefra, idet det har været muligt at finde eksempler på verberne i imperativ på Google, selv om der ingen er i CREA. Endelig er de sidste tolv verber kendetegnet ved at opføre sig syntaktisk, som det forventes i gruppen, og referere til situationer, som er ukomplicerede at kontrollere udefra jf. kontroltesten og en række andre observationer i analysen i øvrigt. Denne gruppe kalder jeg ”Verber der primært alternerer med *se* og mere sjældent uden *se*”²⁰.

Det sidste verbum i denne gruppe, *freir*, er det verbum, der er tættest på et prototypisk transitivt verbum, idet det næsten kun har eksempler på transitiv

---

¹⁸ Står under overskriften ”Verber uden *se*” (6.2.1).

¹⁹ Står under overskriften ”Verbum med og uden *se*” (6.2.2).

²⁰ Står under overskriften ”Verber med *se*” (6.2.3).

konstruktion (125 ud af 127 eks.). I øvrigt har det som det eneste i gruppen agentorienterede elementer i sin semantik i den transitive brug. Derfor står det lidt for sig selv og alternerer nok ikke og minder således lidt om de seks første aktivitetsverber i første gruppe, blot med modsat fortegn:

Verber der optræder intransitivt uden *se* og nogle gange alternerer uden *se* (meget sjældent med *se*)

Træk	Transitiv	Intransitiv	Intransitiv	Aktivitets-	Handlingsverbum	Agentorienterede	Kontrol	+/- <i>se</i>
\		uden <i>se</i>	med <i>se</i>	verbum		elementer		
Verber								
<i>Florece</i> (327 eks.)	÷	+ (327)	÷	+	÷	-	+ Google	- (‘Blomstre’ >< ‘mugne’)
<i>Germinar</i> (82 eks.)	+ (1)	+ (81)	÷	+	+ (tr.)	÷	+ Google	-
<i>Arder</i> (420 eks.) (Afgrænset)	+ (1)	+ (418)	+ (1)	+	+ (tr., intr. med <i>se</i>)	+ (tr.)	÷	Handlings- verbum >< aktivitetsverbum

Træk \ Verber	Transitiv	Intransitiv uden <i>se</i>	Intransitiv med <i>se</i>	Aktivitets- verbum	Handlingsverbum	Agentorienterede elementer	Kontrol	+/- <i>se</i>
<i>Crecer</i> (484 eks.) (Afgrænset)	÷	+ (478)	+ (6)	+	÷	-	+ Google	Bogstavelig >< overført betydning
<i>Envejcer</i> (204 eks.) (Afgrænset)	+ (24)	+ (180)	÷	+	+ (tr.) (intr. 'forældes')	÷	+ Google	- (Bogstavelig >< overført Betydning)
<i>Hervir</i> (179 eks.) (Afgrænset)	+ (14)	+ (165)	÷	+ (Intr. uden <i>se</i>)	+ (tr.)	+ ('Fremstille') ÷ ('bringe i kog')	+ ('Frem- stille')	-

Træk \ Verber	Transitiv	Intransitiv uden <i>se</i>	Intransitiv med <i>se</i>	Aktivitets- verbum	Handlingsverbum	Agentorienterede elementer	Kontrol	+/- <i>se</i>
<i>Enflaquecer</i> (8 eks.)	+ (3)	+ (5)	÷	÷	+	÷	÷	-
<i>Palidecer</i> (136 eks.)	+ (1)	+ (135)	÷	÷	+	÷	+ Google	-
<i>Enfermar</i> (136 eks.) (Afgrænset)	+ (5)	+ (130)	+ (1)	÷	+	÷	+ Google	Geografi/ dialekt
<i>Enrojecer</i> (143 eks.)	+ (26)	+ (109)	+ (8)	÷	+	÷	+ Google	Animerethed

Træk \ Verber	Transitiv	Intransitiv uden <i>se</i>	Intransitiv med <i>se</i>	Aktivitets- verbum	Handlingsverbum	Agentorienterede elementer	Kontrol	+/- <i>se</i>
Mejorar (361 eks.) (Afgrænset)	+ (189)	+ (172)	÷	÷	+	÷	+	- (Animerethed Geografi/ dialekt)
Empeorar (243 eks.) (Afgrænset)	+ (78)	+ (164)	+ (1)	÷	+	÷	+	Animerethed Geografi/ dialekt
Aumentar (438 eks.) (Afgrænset)	+ (165)	+ (271)	+ (2)	÷	+	÷	+	Ingen forskel

Engordar (200 eks.)	+ (105)	+ (92)	+ (3)	÷	+	÷	+	Ingen forskel
--------------------------------------	---------	--------	-------	---	---	---	---	---------------

Tabel 1

Verbum der alternerer +/- *se* i lige høj grad

Træk Verber	Transitiv	Intransitiv uden <i>se</i>	Intransitiv med <i>se</i>	Aktivitets- verbum	Handlingsverbum	Agentorienterede elementer	Kontrol	+/- <i>se</i>
Adelgazar (79 eks.)	+ (19)	+ (29)	+ (31)	÷	+	÷	+ Google	Animerethed

Tabel 2

Verber der primært alternerer med *se* og mere sjældent uden *se*

Træk \ Verber	Transitiv	Intransitiv uden <i>se</i>	Intransitiv med <i>se</i>	Aktivitets- verbum	Handlingsverbum	Agentorienterede elementer	Kontrol	+/- <i>se</i>
<i>Agravar</i> (325 eks.) (Afgrænset)	+ (138)	+(1)	+(188)	÷	+	÷	÷	Ingen forskel
<i>Deteriorar</i> (237 eks.) (Afgrænset)	+(94)	+(1)	+(143)	÷	+	÷	÷	Animerethed
<i>Acalorar</i> (15 eks.)	+ (2)	÷	+ (15)	÷	+	÷	÷	-

Træk \ Verber	Transitiv	Intransitiv uden <i>se</i>	Intransitiv med <i>se</i>	Aktivitets- verbum	Handlingsverbum	Agentorienterede elementer	Kontrol	+/- <i>se</i>
<i>Marchitar</i> (59 eks.)	+ (10)	+(1)	+(48)	÷	+	÷	+ Google	Ingen forskel
<i>Ennegreecer</i> (49 eks.)	+ (29)	+(5)	+(13)	÷	+	÷	+ Google	Animerethed / variation i type af patientreferent
<i>Empobreecer</i> (87 eks.)	+ (52)	+(3)	+(32)	÷	+	÷	+ Google	Animerethed / variation i type af patientreferent
<i>Ensanchar</i> (183 eks.)	+ (72)	+(1)	+(110)	÷	+	÷	+ Google	Animerethed / Bogstavelig ><

								Overført betydning
Træk \ Verber	Transitiv	Intransitiv uden <i>se</i>	Intransitiv med <i>se</i>	Aktivitets- verbum	Handlingsverbum	Agentorienterede elementer	Kontrol	+/- <i>se</i>
<i>Oscurer</i> (305 eks.)	+ (142)	+ (31)	+ (132)	÷	+	÷	+ Google	Bogstavelig >< overført betydning
<i>Ensorder</i> (21 eks.)	+ (18)	+ (1)	+(2)	÷	+	÷	+ Google	Animerethed Bogstavelig >< overført betydning

Træk \ Verber	Transitiv	Intransitiv uden <i>se</i>	Intransitiv med <i>se</i>	Aktivitets- verbum	Handlingsverbum	Agentorienterede elementer	Kontrol	+/- <i>se</i>
<i>Acrecentar</i> (128 eks.)	+ (67) (70(?))	+ (3(?))	+ (58)	÷	+	÷	+ Google	-
<i>Caldear</i> (42 eks.)	+ (25)	÷	+ (17)	÷	+	÷	+ Google	-
<i>Enriquecer</i> (347 eks.) (Afgrænset)	+ (213)	÷	+ (134)	÷	+	÷	+ Google	-

Træk \ Verber	Transitiv	Intransitiv uden <i>se</i>	Intransitiv med <i>se</i>	Aktivitets- verbum	Handlingsverbum	Agentorienterede elementer	Kontrol	+/- <i>se</i>
<i>Quemar</i> (418 eks.) (Afgrænset)	+(332)	+(14)	+(72)	+ (intr. uden <i>se</i>)	+ (tr., intr. med <i>se</i> , intr. uden <i>se</i> 'brænde ned')	÷	+	Aktivitets- verbum vs. handlings- verbum
<i>Cocer</i> (100 eks.) (Afgrænset)	+(81)	+(6)	+(13)	+ (intr. uden <i>se</i> og med <i>se</i>)	+ (tr. og intr. med <i>se</i> 'tilberede')	÷	+	Aktivitets- verbum vs. handlingsverbum
<i>Enfriar</i> (222 eks.)	+ (68)	÷	+ (154)	÷	+	÷	+	- (Animerethed)

Træk \ Verber	Transitiv	Intransitiv uden <i>se</i>	Intransitiv med <i>se</i>	Aktivitets- verbum	Handlingsverbum	Agentorienterede elementer	Kontrol	+/- <i>se</i>
<i>Aclarar</i> (301 eks.) (Afgrænset)	+(261)	+(2)	+(38)	÷	+	÷	+	Bogstavelig >< overført betydning Variation i type af patient- referent
<i>Cerrar</i> (479 eks.) (Afgrænset)	+(324)	+(61)	+(94)	÷	+	÷	+	Variation i type af patient- referent

Træk \ Verber	Transitiv	Intransitiv uden <i>se</i>	Intransitiv med <i>se</i>	Aktivitets- verbum	Handlingsverbum	Agentorienterede elementer	Kontrol	+/- <i>se</i>
Romper (460 eks.) (Afgrænset)	+(275)	+(85) (21) ²¹	+(100) (99) ²²	÷	+	÷	+	Animerethed
Calentar (276 eks.) (Afgrænset)	+(173)	+(6)	+(97)	÷	+	÷	+	Animerethed Bogstavelig vs. overført betydning

---

²¹ Typen der alternerer

²² Typen der alternerer

Træk \ Verber	Transitiv	Intransitiv uden <i>se</i>	Intransitiv med <i>se</i>	Aktivitets- verbum	Handlingsverbum	Agentorienterede elementer	Kontrol	+/- <i>se</i>
<i>Abrir</i> (393 eks.) (Afgrænset)	+(283)	+(18)	+(92)	÷	+	÷	+	Variation i type af patient- referent
<i>Congelar</i> (148 eks.)	+(96)	+(2)	+(50)	÷	+	÷	+	Variation i type af patient- referent
<i>Fundir</i> (337 eks.) (Afgrænset)	+(87)	+(8)	+(242)	÷	+	÷	+	Variation i type af patient- referent

Træk \ Verber	Transitiv	Intransitiv uden <i>se</i>	Intransitiv med <i>se</i>	Aktivitets- verbum	Handlingsverbum	Agentorienterede elementer	Kontrol	+/- <i>se</i>
<i>Estrechar</i> (279 eks.) (Afgrænset)	+(226)	÷	+(53)	÷	+	÷	+	-
<i>Hundir</i> (520 eks.) (Afgrænset)	+(188)	÷	+(332)	÷	+	÷	+	-
<i>Freir</i> (127 eks.) (Afgrænset)	+(125)	÷	+(2)	+(intr. med <i>se</i>)	+(tr.)	+	+	-

Tabel 3

Dette er mit bud på tre nye grupper. Der er en del gengangere fra Mendikoetxeas (1999) grupper, hvilket man vel også kunne forvente. Men også en hel del verber, der er flyttet rundt. Først og fremmest er midtergrupperne reduceret betragteligt. Jeg har markeret et verbum med rødt, hvis det har flyttet gruppe. Her anser jeg min første gruppe for at svare nogenlunde til Mendikoetxeas (1999) gruppe med intern årsag og uden *se*, min midterste for at svare til hendes intern/ekstern årsag og +/- *se* samt begge lister og min sidste for at svare til hendes ekstern årsag og + *se*. Det totale antal verber med ny placering er ti og som tidligere nævnt drejer det sig hovedsageligt om verberne fra de to midtergrupper, fordi de er erstattet med en enkelt gruppe med kun ét verbum. I modsætning til Mendikoetxea arbejder jeg således ud fra en mere skalær og kontinuumspræget tankegang og mine grupper er ikke helt så simple og ”rene”. Det vil sige, der er en vis intern variation, hvilket jeg ikke mener, er noget problem, men derimod naturligt, når man har med sprog at gøre, som jo er levende og bruges og udvikles af sprogbrugerne hele tiden.

6.2.1 Verber uden *se*

Denne gruppe kan groft sagt opdeles i to større undergrupper, nemlig aktivitetsverberne og handlingsverberne, som hver især kan opdeles i mindre og mere ensartede grupper. For hver af undergrupperne vil jeg gennemgå de mest repræsentative verber grundigt samt nævne hvilke verber, der ligner dem, og bemærke, hvis der i øvrigt er noget interessant. Jeg vil ikke her angive antal eksempler på de forskellige syntaktiske strukturer ved de enkelte verber, da dette kan ses ud af skemaet. Jeg vil i stedet koncentrere mig om de ting, der ikke umiddelbart kan læses ud af skemaet. Det drejer sig primært om verbernes betydning i forbindelse med dets syntaktiske manifestationer og eventuelle begrænsninger i forbindelse hermed, samt ikke mindst typen af patientreferent, det givne verbum tillader i de forskellige syntaktiske strukturer. Dette betyder, at en stor del af vægten kommer til at ligge på at forklare forskellen på de to intransitive strukturer (+/- *se*), som størsteparten af verberne trods alt tillader samt, hvornår alternationen er mulig med et givent verbum.

Aktivitetsverberne

Aktivitetsverberne kan deles op i tre mindre grupper, nemlig *florece* og *germinar*, *hervir* og *arder* og endelig *crece* og *envejecer*. Jeg vil gennemgå det mest interessante af verberne i hver af de tre undergrupper og efter gennemgangen bemærke, hvis og hvordan det andet adskiller sig.

Det første og dermed mindst alternerende verbum i denne gruppe er *florece* 'blomstre'. *Florece* er et aktivitetsverbum. Da der ingen transitive eksempler er, er parameteret agentorienterede elementer ikke undersøgt. Situationen tillader formentlig sjældent kontrol direkte udefra, da det kun har været muligt at finde få eksempler på verbet i imperativ på Google:

- (1) asi es el amor tantos significados
para esta hermosa palabra
cuidate negrita y **vive ese amor**
con lokura
florece
y haz ke todo siga asi
ke tengas un hermoso fin de semana
amiga
<http://www.fotolog.com/m0ryncita/63299448>
'Nyd denne kærlighed vildt og få den til at blomstre'

Verbet konstrueres i materialet fra CREA kun intransitivt uden *se*. Dette sker uanset om patientreferenten er animeret, inanimeret, konkret eller abstrakt, jf.:

- (2) Cuando Europa florece, nosotros prosperamos
'Når Europa blomstrer, trives vi andre' (Konkret inanimeret patientreferent)

- (3) Arlauckas florece, exultante
 'Arlauckas blomstrer, jublende' (Konkret animeret patientreferent)
- (4) Esa naturaleza de la que florece el arte
 'Denne natur ud fra hvilken kunsten blomstrer' (Abstrakt inanimeret patientreferent)

Ifølge såvel Munksgaards spansk-dansk ordbog, Andersen og Hansen (1994: 401) som Moliner (1994, I: 1318) burde verbet dog kunne forekomme intransitivt med *se* i betydningen 'mugne'.²³ Man kan diskutere, hvad årsagen er til dette. Jeg har afprøvet hypotesen om intern/ekstern årsag, men finder ikke, at den kan gøre rede for verbets intransitive opførsel på tilfredsstillende vis. Hvis man ser på den type patientreferent, der indgår i henholdsvis 'blomstre' ($\div se$) og 'mugne' (+ *se*), kan man sige, at der i begge tilfælde er tale om hvis ikke noget levende, så i hvert fald noget organisk materiale. Det vil sige, i princippet burde de begge enten have intern eller ekstern årsag, hvis man skal følge Mendikoetxeas (1999) forklaringsmodel. Man kan selvfølgelig sige, at det, at der er tale om organiske patientreferenter i de to betydningers bogstaveligste læsning, udgør en form for intern årsag. Men derudover kan jeg kun se, at det er eksterne årsager, der spiller ind. Noget blomstrer pga. årstiden og gunstige forhold i omgivelserne. Og mad mugner, fordi det bliver for gammelt.²⁴ Der er imidlertid en forskel på de to situationer; mens man aldrig vil kunne være sikker på, at noget blomstrer, uanset de påkrævede forhold er til stede, kan man regne med, at mad mugner, hvis man lader det ligge længe nok. Hvis man undlader at spise en madvare, bliver den

---

²³ Jeg er godt klar over, at jeg ikke har andre eksempler end ordbøgernes at diskutere ud fra. Jeg er også bevidst om, at gik man ud på Google og lavede en søgning på *florecese*, ville der muligvis dukke andre betydninger op end 'mugne'. Jeg har imidlertid blot ønsket at gøre rede for den forskel i betydning mellem de to intransitive strukturer, ordbøgerne beskriver, da jeg som nævnt i 6.1.3 ikke vil begynde at lave nye søgninger og opstille principper for dette, idet det ligger uden for projektets rammer.

²⁴ Der er helt sikkert nogle mere korrekte og præcise forklaringer på begge dele, men det er den almene sprogbruger ikke klar over, hvorfor det heller ikke vil afspejle sig i sprogbrugen, medmindre der er tale om fagfolk.

muggen på et tidspunkt. Det vil sige, der er mulighed for kontrol af situationen til forskel. I min definition af kontrol (5.1.3) er kontrol jo både, at man kan gøre noget aktivt eller undlade at gøre noget for at opnå den ønskede effekt. Såvel verbets betydninger i intransitiv konstruktion med og uden *se* samt det, at situationen sjældent lader sig kontrollere udefra jf. kontroltesten, og at der ingen transitive eksempler er, underbygger min hypotese om, at det er begrebet kontrol, der er afgørende for såvel forekomsten af *se* samt muligheden for at alternere.

Det vil sige, begge situationerne er fremkaldt af såvel indre (organiske) som ydre omstændigheder/årsager (årstid, etc., for lang tid). Men det er kontrol, der kan forklare, hvorfor verbet i den ene betydning 'mugne' konstrueres med *se* og den anden 'blomstre' uden. Og dermed bliver kontrol afgørende ikke blot for et verbs deltagelse i alternationen, men også for hvordan det udtrykkes intransitivt (+/- *se*).

Hvis man tager i betragtning, at *florece* kun optræder intransitivt med og uden *se* og aldrig transitivt, så er dette ganske interessant. Det viser nemlig, at den transitive konstruktion så formentlig i endnu højere grad indikerer, at kontrol er mulig/mere sandsynlig end den intransitive konstruktion med *se*. Derved det vil være muligt at opstille et kontinuum over de tre syntaktiske konstruktioner som udtryk for sandsynligheden for, at en situation tillader kontrol udefra:

Intransitiv ÷*se*   >   **Intransitiv +*se***   >   **Transitiv**

Lav grad af kontrol af situationen udefra > Høj grad af kontrol af sit. udefra

Figur 2

Germinar adskiller sig kun fra *florece* ved at have et enkelt transitivt eksempel.

De næste to verber er *hervir* og *arder*. *Hervir* er i de fleste betydninger et aktivitetsverbum:

(5) ¿Quiere decir esto que el agua siempre hierve a 100°?

'Vil det sige, at vand altid koger ved 100°?'

Der er dog en enkelt betydning, hvor der er tale om et handlingsverbum, nemlig hvis det betyder at fremstille noget i for eksempel opskrifter, jf. følgende eksempel:

(6) En un caso hierve agua y después añade tres gotas de aceite de eucalipto

'Kog vandet i en kasserolle og tilsæt derefter tre dråber eukalyptusolie'

I samme betydning og syntaktiske konstruktion (transitiv) er der ligeledes mange imperativer, som nødvendigvis har en Agent som subjekt. Og en del eksempler (6-14 i bilaget) fortæller noget om, hvad nogen gør, så man kan ikke sige, at verbet i transitiv konstruktion i mit materiale forekommer uden agentorienterede elementer. Og dermed burde intransitiv konstruktion være umulig. Der er da heller ingen intransitive eksempler med *se*, men masser uden. De transitive eksempler fortæller noget om fremstilling af noget, dvs. en handling. De intransitive eksempler uden *se* beskriver derimod aktiviteten. Og derfor er der nok heller ikke nogen intransitiv pendant til de transitive eksempler, som jo beskriver en handling, da verbet intransitivt grundlæggende er et aktivitetsverbum og vice versa. Verbet alternerer altså ikke, da de to syntaktiske strukturer, det forekommer i, er udtryk for to forskellige verbaltyper. Det er simpelthen ikke samme betydning eller samme situation, der refereres til, i de to konstruktioner. Dermed er de ikke relaterede som varianter af samme situation, hvilket er en af mine betingelser for at man kan tale om en alternation jf. afsnit 1.1.1.

De mange imperativer i de transitive eksempler i betydningen 'fremstille' indikerer, at verbet og den situation, det refererer til i 'fremstille'-betydningen (opskrifter, fremgangsmåde, fremstilling), tillader kontrol udefra, mens der ingen eksempler er på imperativ med aktivitetsbetydningen.

Hervir tillader som nævnt kun transitiv konstruktion samt intransitiv konstruktion uden *se*. Den transitive refererer til, at noget fremstilles. Fremstillingsbetydningen genfindes ikke umiddelbart i den intransitive konstruktion uden *se*, som udelukkende angiver, at noget befinder sig i en kogeaktivitet. Dette kunne tyde på, at den transitive variant ikke har så meget tilfælles med den "rene" intransitive konstruktion uden *se*. Og da det er de to eneste strukturer, verbet forekommer i, indikerer det også, at verbet nok ikke alternerer. Hvis kontrol er afgørende for såvel *se* som alternation, som jeg har foreslået ved analysen af *florece*, kan man sige, at fremstillingsbetydningen tillader, og endog måske kræver kontrol; det ville ikke give mening at forsøge at fremstille noget, hvis man ikke mente at kunne kontrollere udfaldet.

De øvrige betydninger (såvel transitiv som intransitiv), som alle er aktiviteter enten i bogstavelig ('koge') jf. eks.(6) eller overført betydning ('summe af aktivitet, liv, etc. '), refererer til situationer, der måske ikke så nemt lader sig kontrollere. Der er såvel animerede som inanimerede patientreferenter jf. eks. (7)-(10):

- (7) Ayer mi amigo dalieño, socio de una peña del Barça, aún hervía por la derrota del Madrid ante el Zaragoza en la final de Copa
- 'Igår kogte min ven fra Dalías, som er medlem af en af Barças fanklubber, stadig over Madrids nederlag til Zaragoza i pokalfinalen' (Animeret patientreferent)

Ofte refereres der til nogens temperament:

- (8) Le hierve la sangre y pega más que boxea
'Hans blod er kogende og hans slår mere end han bokser'

Eller at et sted summer af aktivitet/liv:

- (9) Granollers hierve los jueves, el día de mercado
'Granollers er kogende om torsdagen, som er markedsdag' (Overført betydning)

At en væske koger, som i eks.(5), at noget mad koger i noget eller at noget koger med noget i:

- (10) Ahora hierve el puchero
'Nu koger gryden'

Samt nogle enkelte flere betydninger.

Man kan som ved *florece* forsøge at forklare *hervir*'s opførsel ud fra parametrene intern/ekstern årsag. Og når man ser på dette verbum, kan man forstå, hvorfor denne forklaringsmodel samt inhærente egenskaber/ekstern årsag er blevet benyttet. Vand koger for eksempel altid ved 100° og dette kan man forklare ved, at det betinges af dets inhærente egenskaber. Jeg vil dog fastholde, at der skal en vis ekstern energitilførsel til, for at denne ændring indtræffer ved en type patientreferent som vand. Havde patientreferenten været animeret, kunne man til nød tale om intern årsag eller om, at energitilførslen var internt igangsat. Men når patientreferenten er vand, er man nødt til

at insistere på, at der er en ekstern energitilførsel til stede. Derfor finder jeg kontrolforklaringsmodellen mere tilfredsstillende; man vil aldrig kunne kontrollere, om vand koger ved 100° (ved vandoverfladen, etc.). Det gør det bare. Det kan ikke ændres, dvs. kontrolleres ved at man foretager sig noget eller undlader det; sådan er naturen.²⁵ Så dette kan måske forklare, hvorfor der ikke optræder *se* nogen steder. Men man kan kontrollere, at noget koger. Og det er præcis det, der ses i 'fremstille'-betydningen og årsagen til, at verbet med den kan optræde transitivt. Hvis 'fremstille'-betydningen havde optrådt intransitivt (hvilket er usandsynligt, idet den har agentorienterede elementer), burde den have optrådt med *se*. Men den findes ikke. Ligesom betydningerne i den intransitive uden *se* heller ikke findes i den transitive, da de ikke tillader kontrol. Desuden ser det ud til, at det er den intransitive udgave uden *se*, der er langt den hyppigste, idet der er mere end ti gange så mange eksempler i mit materiale som ved den transitive. Det vil sige, der er tale om en situation, som prototypisk ikke tillader kontrol udefra. Forskellen i verbaltype er så yderligere med til at understrege de to syntaktiske strukturers forskellige væsen. Man kan altså kontrollere, at noget sker, men ikke nødvendigvis hvordan.

Arder adskiller sig kun fra *hervir* ved også at have et enkelt eksempel på handlingsbrugen i intransitiv konstruktion med *se*. Desuden har det ikke været muligt at finde nogen eksempler på imperativ hverken i CREA eller på Google, hvilket indikerer, at denne situation sjældent lader sig kontrollere udefra. Dette understreges af kun et enkelt transitivt eksempel samt det nævnte intransitive eksempel med *se* (begge syntaktiske strukturer, der indikerer, at kontrol af situationen udefra er mulig). Endelig er *arder* kendetegnet ved ikke at have nogen animerede patientreferenter i hverken den transitive konstruktion eller den intransitive med *se*, mens der er en del eksempler på fænomenet i den intransitive konstruktion uden *se* - et faktum der understøtter forskellen i de tre syntaktiske strukturers indikation af mulighed for kontrol af situationen udefra. Man må nemlig gå ud fra, at det alt andet lige er nemme at

---

²⁵ Jeg er klar over, at væsker får en lavere kogetemperatur ved øget tryk, så i princippet burde man kunne kontrollere kogepunktet. På den anden side, er der en helt klar konstant sammenhæng mellem kogepunkt og tryk. Så udover at jeg tvivler på, at muligheden for at ændre trykket og dermed kogepunktet spiller nogen rolle i den almindelige sprogbrugers bevidsthed, er jeg heller ikke sikker på, at der er tale om reel kontrol, idet sammenhængen mellem kogepunkt og tryk er konstant og ikke kan ændres.

kontrollere en inanimeret patientreferent i en situation som den, *arder* refererer til, end en animeret patientreferent, som typisk er viljesbestemt i højere eller mindre grad. Derfor vil den animerede patientreferent have muligheden for at modarbejde den, der forsøger at kontrollere situationen. Således kan det kontinuum, jeg har opstillet ved *floreceer* udbygges med parameteren animerethed hos patientreferenten:

Animeret patientreferent > **Inanimeret patientreferent**

Intransitiv ÷se > **Intransitiv +se** > **Transitiv**

Lav grad af kontrol af situationen udefra > **Høj grad af kontrol af sit. udefra**

Figur 3

De sidste to verber i undergruppen af aktivitetsverber, *creceer* og *envejeceer*, er ikke helt så interessante som de hidtil gennemgåede. Men de føjer dog nogle nye ting til analysen. Det er dem, jeg vil fokusere på og eksemplificere i gennemgangen.

Envejeceer er ligesom *hervir* og *arder* handlingsverber i den transitive brug samt i den intransitive brug i betydningen 'forældes' (verbet optræder kun uden *se* intransitivt). I de øvrige intransitive eksempler er der tale om et aktivitetsverbum. *Creceer* er derimod udelukkende et aktivitetsverbum. *Envejeceer* har ingen agentorienterede elementer. Der er masser af eksempler på, at subjektreferenten udfylder andre semantiske roller end Agent eller Instrument, jf.:

- (11) El tiempo social envejece sin piedad las políticas
'Den sociale tid ælder politikkerne ubarmhjertigt'

Agentorienterede elementer har ikke kunnet undersøges ved *crecer* grundet fraværet af transitive eksempler.

I forhold til kontroltesten er *envejecer* interessant. Det viser sig nemlig at være næsten umuligt at finde eksempler på verbet i imperativ. Medmindre der er tale om en mere overført brug af verbet, hvor det ikke betyder at gøre/blive gammel i bogstavelig forstand, men snarere at få til at se gammel ud/virke gammel, jf. nedenstående eksempel, som jeg har fundet på Google:

(12) Envejécelo tú mismo. Con esta técnica, podrás crear un aspecto antiguo en casi cualquier pieza de madera.

<http://www.univision.com/content/channel.jhtml?chid=8&schid=1803&seid=24410&Mas=1&moreCETId=8&moreId=24414>

‘Få det selv til at se gammelt ud. Med denne teknik kan du give næsten alt træ et gammelt udseende’

<http://www.univision.com/content/channel.jhtml?chid=8&schid=1803&seid=24410&Mas=1&moreCETId=8&moreId=24414>

Denne overførte brug af verbet genfindes i mange af de transitive eksempler:

(13) Cuando una es joven, el maquillaje envejece

’Når man er ung, får make up én til at se ældre ud’

Og det er også den betydning, som ifølge Moliner (1994, I: 1153) varetages af verbet, hvis det konstrueres intransitivt med *se*. Betydningen minder om den, man kan få frem ved distinktionen *ser/estar*, hvis man bruger *estar* med et adjektiv, der normalt bruges med *ser*, fx i forhold til nationalitet:

(14) Es francés

'Han er fransk'

(15) Está muy francés

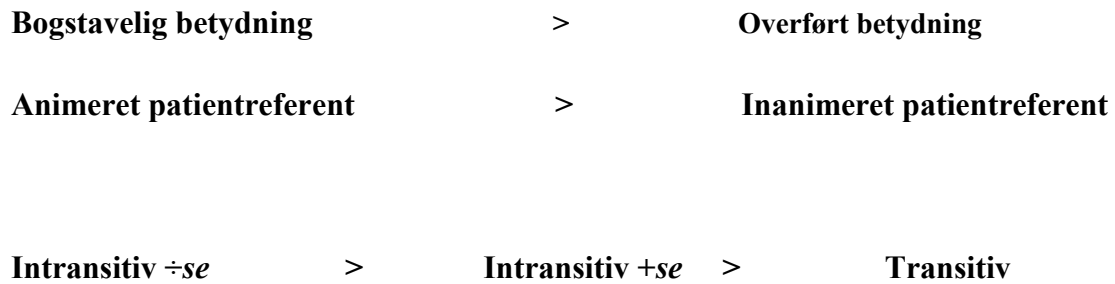
'Hvor ser han fransk ud'

Envejecer optræder intransitivt kun uden *se* i mit materiale. Det vil sige, den transitive struktur og den intransitive med *se* deler betydning, en betydning som også deles med verbet i imperativ. Og den situation, der refereres til i denne overførte betydning, tillader så direkte kontrol udefra. Og dette giver mening. For man kan jo som regel kontrollere, om man vil se ældre ud, end man er, fx vha. af make-up (jf. ovenstående eksempel (13)), hvorimod det at blive gammel i bogstavelig forstand, som jo simpelthen skyldes tiden, ikke er noget, der lader sig kontrollere. Og den bogstavelige betydning, det at blive gammel, er netop den, der dækkes af den intransitive struktur uden *se*:

(16) La población envejece

'Befolkningen bliver ældre'

Jeg mener, at dette understøtter min teori om, at det er kontrol, der afgør, hvornår *se* optræder i den intransitive konstruktion; for det er tidens gang, der gør, at man bliver gammel, dvs. en ekstern årsag. Men processen lader sig ikke kontrollere. Observationen omkring den bogstavelige versus den overførte betydning gør, at der kan føjes endnu en dimension til det kontinuum, jeg har opstillet:

Lav grad af kontrol af situationen udefra > Høj grad af kontrol af sit. udefra

Figur 4

Med hensyn til betydningen 'lagres', kan man undre sig over, at den konstrueres intransitivt uden *se*. Det ligner jo en situation, der kan kontrolleres direkte udefra. Mit forslag er, at man kan kontrollere, at noget lagres, men ikke hvor længe det skal lagres, for at netop den pågældende type patientreferent er klar, jf. diskussionen under *hervir*. De to betydninger, der findes med *envejecer* og et mådes-/tidsadverbial konstrueret intransitivt uden *se* er endnu et udtryk for dette:

- (17) El vino envejece seis años y tres meses
'Vinen lagres seks år og tre måneder'
- (18) Aquellos con suficiente porcentaje de uva tempranillo envejecen bien
'De [vine] med en høj nok procentdel af tempranillodrue ældes godt'

Jeg henviser i øvrigt til diskussionen af forekomsten af *se* ved *hervir*.

Crecer er ikke helt så klar som *envejecer* i forhold til ovenstående, da der mangler transitive eksempler at sammenligne med og kun er ganske få imperativseksempler. Men de 6 intransitive eksempler med *se*, ser ud til i højere grad at have en mere overført

betydning i retning af at 'vokse med opgaven' end eksemplerne uden *se*, selv om der også er eksempler på overført betydning i konstruktionen uden *se*:

(19) Fue aquella una noche brillante para doña Inés, pues hizo de principal y de muchos soldados a la vez, ya que **ante la adversidad sus habilidades se crecían**. Luchaba, jaleaba a los combatientes, curaba a los heridos, como si en vez de una, diez Ineses hubiera.

'I modgang voksede hendes evner'

Handlingsverberne

Også handlingsverberne kan deles op i mindre undergrupper, nemlig (*enrojecer*, *palidecer*, *enfermar*), (*mejorar*, *empeorar*, *aumentar*) og (*enflaquecer*, *engordar*).

Enrojecer er et kvalifikationsbaseret handlingsverbum uden agentorienterede elementer og med mulighed for kontrol af situationen udefra, om end der findes meget få eksempler på imperativ selv på Google:

(20) vale, lo del pelo entonces lo retiro de momento (risa maléfica) 🤪 y **lo de la cara no lo rectificaré hasta que la hagas algo para mejorarla, enrojecela**, ponle sangre en las venas a la mini (metaforicamente). por lo demás ya lo sabes, va impresionante.

<http://www.spanish->

[team.com/foro/viewtopic.php?p=157674&sid=879ed85782b0d54810a6377b689bebbe](http://www.spanish-team.com/foro/viewtopic.php?p=157674&sid=879ed85782b0d54810a6377b689bebbe)

'Det om ansigtet vil jeg ikke ændre, før du gør noget for at forbedre det, gør det rødt'

Kontrol af situationen udefra skulle altså være mulig, hvis man taler om at male noget rødt, el.lign. Er betydningen derimod 'rødme', er det min forventning, at kontrol af situationen udefra er sjælden, da man så formentlig har med en animeret patientreferent at gøre. Og det er som nævnt min opfattelse, at det er sværere at kontrollere en animeret viljesbestemt patientreferent end en inanimeret.

Og det bekræftes da også af data. Den intransitive konstruktion uden *se* har i 74 ud af 109 eksempler animeret patientreferent:

(21) Sainz Rodríguez enrojece al conocer la reacción del Rey

'Sainz Rodríguez rødmer, da han bliver klar over kongens reaktion'

Dette er kun tilfældet for 1 ud af 8 eksempler i konstruktionen med *se*, som i højere grad er kendetegnet ved legemsdele, som må sige at være animerede i mindre grad end mennesker eller dyr:

(22) Frecuentemente la cara se enrojece

'Ofte bliver ansigtet rødt'

Det sidste eksempel med *se* har natur som patientreferent, som igen befinder sig et sted mellem legemsdele og inanimerede størrelser på animerethedshierarkiet. Jeg har for sammenligningens skyld medtaget resultatet for den transitive konstruktion, for derved at sandsynliggøre, at det er den og den intransitive konstruktion med *se*, der ligner hinanden mest i forhold til type af patientreferent, jf. tabel 4:

Konstruktionstype \ Type af patientreferent	Intransitiv uden <i>se</i>	Intransitiv med <i>se</i>	Transitiv	I alt
Inanimeret	11	0	2	13
Natur	2	1	8	11
Legemsdel	22	6	18	46
Animeret	74	1	0	75

Tabel 4

Det vil sige, mens legemsdele er fremherskende i konstruktionen med *se*, er mennesker (og animerede størrelser) det i konstruktionen uden *se*, selv om der også her er 22 eksempler på legemsdele. Endelig er den transitive konstruktion kendetegnet ved fraværet af animerede patientreferenter:

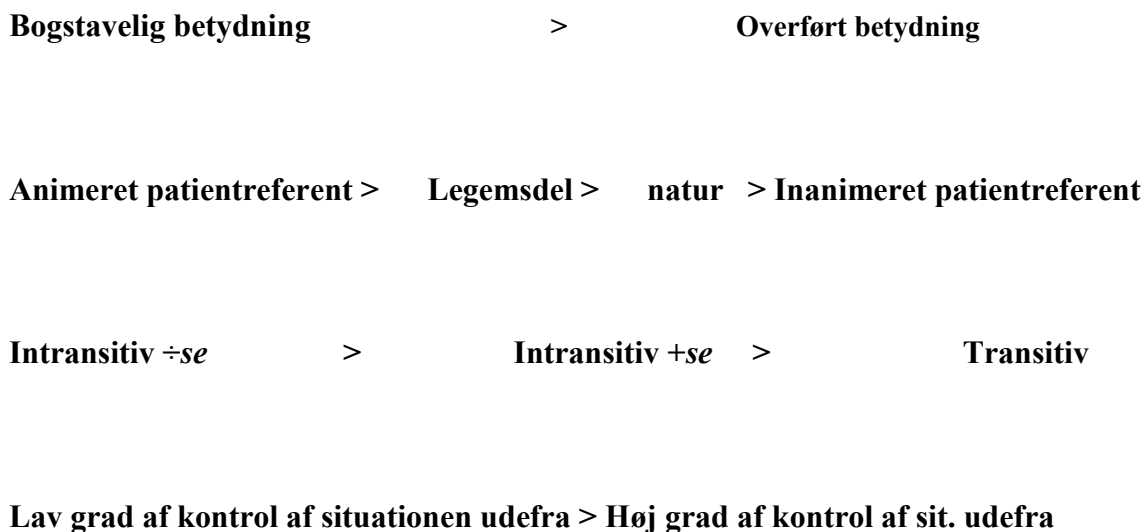
(23) El sol enrojece el cielo
'Solen gør himlen rød'

På den måde kan man sige, at den type patientreferenter, der optræder med de tre syntaktiske strukturer med *enrojecer*, begrundes et mere detaljeret animerethedshierarki, end det jeg fra starten har opstillet. Konstruktionen med *se* befinder sig et sted mellem den intransitive konstruktion uden *se* og den transitive konstruktion, da den type patientreferent, der optræder i den intransitive konstruktion med *se* ligner begge de to andre konstruktioner lidt (fremhævet med fed i tabel 4):

Animeret patientreferent > **Legemsdel/natur** > **Inanimeret patientreferent**

Figur 4

Dette gør, at der kan føjes lidt flere underdimensioner til det allerede opstillede kontinuum på den linje, der vedrører animerethed:

Figur 5

Som nævnt ovenfor, har det været mit udgangspunkt, at mulighed for kontrol af situationen udefra korrelerede med lav animerethed og det ser ud til at blive bekræftet af data. Den transitive konstruktion ligner den intransitive med *se* ved ikke at have nogen animerede patientreferenter. Og dermed ser det ud til, at hvis verbet tillader alternation, vil det kræve det reflektsive pronomens tilstedeværelse. Således mener jeg, det er klart, at det er mulighed for kontrol af situationen udefra, der afgør, ikke blot om *se* optræder eller ej, men også om alternation er mulig eller ej; for mens man som tidligere nævnt godt kan kontrollere inanimerede patientreferenter, er det straks sværere at gå ind og kontrollere en animeret viljesbestemt patientreferent. Jeg mener ikke, at det er noget problem, at der også optræder legemsdele og natur i konstruktionen uden *se*. For det første er de forholdsmæssigt underrepræsenterede i forhold til forekomsten i den transitive konstruktion og intransitive konstruktion med *se* og desuden kan man argumentere for, at netop legemsdele og natur befinder sig et sted mellem animeret og inanimeret. Derfor tillader de formentlig begge konstruktioner afhængigt af, hvad den talende ønsker at kommunikere med hensyn til kontrol. Hvis det er konstruktionen med

se og den transitive, der alternerer, viser det også, at verbet ikke er særligt tilbøjeligt til at alternere, da langt størsteparten af eksemplerne (109 ud af 143) er eksempler på den intransitive konstruktion uden *se*. Dette forklarer måske også, hvorfor det umiddelbart ser ud til, at situationen ikke tillader kontrol jf. de få imperativeksempler på Google; der skal nemlig helt specielle omstændigheder til.

Palidecer ligner *enrojecer* med hensyn til både kontrol og fraværet af agentorienterede elementer. Verbet er meget konsekvent i sin måde at konstrueres på og konstrueres med en enkelt transitiv undtagelse kun intransitivt uden *se* uanset typen af patientreferent (animeret, legemsdel eller inanimeret). Dermed må der siges at være tale om en situation, der normalt ikke tillader kontrol udefra uanset typen af patientreferent. Dette understøttes af det enlige transitive eksempel samt det, at det kun har været muligt at finde få eksempler på imperativ på Google og ingen i CREA.

Også *enfermar* minder om de to forrige verber i forhold til fraværet af agentorienterede elementer og få eksempler på imperativ på Google. Igen er der tale om et verbum, der er meget konsekvent i sin konstruktionsmåde, idet det med en enkelt undtagelse intransitivt kun optræder uden *se*. Dette har vist sig at skyldes, at man simpelthen ikke konstruerer verbet intransitivt med *se* i Spanien, dvs. forklaringen er dialektal. Hvis man i CREA laver en søgning på Latinamerika og *se enfermó* fremkommer der 90 eksempler. Det ser altså ud til, at der er tale om en geografisk/dialektal variation snarere end en variation i samme sprogbrugers brug af verbet. Og det eneste eksempel, der er med *se* i materialet fra Spanien bekræfter da også dette:

(24) Dice Julio Cortázar, en un brillante ensayo, que las palabras pueden llegar a cansarse y a enfermar, como se cansan y se enferman los hombres y los caballos

’Julio Cortázar siger i et genialt essay, at ordene kan blive trætte og syge ligesom mennesket og hestene bliver trætte og syge’

Det er nemlig Julio Cortázar (argentinsk forfatter), der udtaler sig. Det ser dog ud til, at han skelner mellem +/- animeret (selv om det er svært at sige ud fra ét eksempel), da *las palabras enferman*, mens *los hombres se enferman*. Jeg vil ikke gå ind i denne diskussion her, da jeg med de øvrige verber har begrænset min undersøgelse til det spanske, men taler i Spanien. Desuden kan der være andre dialektale faktorer, der så lige pludselig har indflydelse, og så er det en helt anden undersøgelse. Konklusionen må være, at en spansk sprogbruger kun tillader intransitiv konstruktion uden *se* uanset typen af patientreferent og uafhængigt af, om betydningen er bogstavelig eller overført. Om forskellen i konceptualiseringen spaniere og sydamerikanere imellem afspejler, at spaniere ikke ser det at blive syg som noget, man kan kontrollere, mens sydamerikanere er af en anden opfattelse, er en interessant tanke. Men det er ikke en diskussion, jeg vil gå ind i her, da forklaringen muligvis skal findes i andre generelle dialektale karakteristika for sydamerikansk spansk.

To andre verber, hvis intransitive realisering også er bestemt af dialektale/geografiske faktorer, er *mejorar* og *empeorar*. De optræder ligesom *enfermar* intransitivt uden *se* i spansk i Spanien, men skulle tillade konstruktion med *se* i sydamerikansk spansk i betydningen 'få det bedre' (*mejorar*)/'dårligere' (*empeorar*). Jeg vil her kort gennemgå *mejorar*, idet *empeorar* opfører sig identisk.

Som nævnt optræder *mejorar* kun transitivt samt intransitivt uden *se*. Dette sker uanset typen af patientreferent, dvs. om den er +/- animeret, konkret/abstrakt, o. lign. Umiddelbart ser det ud til at være næsten identiske betydninger, der optræder i de to mulige konstruktioner (transitiv og intransitiv uden *se*). Dog findes den intransitive betydning, at nogen får det bedre, kun i ét af de transitive eksempler:

- (25) Wagner von Jaureg inició la búsqueda de otras enfermedades con gran elevación febril, por si también mejoraban a estos enfermos sin esperanza.
- 'Wagner von Jaureg begyndte at lede andre sygdomme med høj feber, for det tilfælde at de skulle få disse håbløst syge til at få det bedre'

Ligesom betydningen nogen forbedrer nogen også kun findes i ét eksempel:

(26) Cada toro mejoraba al anterior

'Hver tyr var bedre end den forrige/forbedrede den forrige (forbedrede ved selv at være bedre)'

Selv om *mejorar* ikke virker helt så tydelig som andre verber med hensyn til typen af patientreferent i forhold til kontrolbegrebet, kan det, at der næsten ingen eksempler er på menneskelige/animerede patientreferenter i de transitive eksempler måske alligevel give et fingerpeg om, at det er det fænomen, der er på spil:

(27) Alumnos mejoran un lavadero

'Elever forbedrer en vaskeplads'

Der er ingen tvivl om, at det er sværere at kontrollere en situation udefra, hvis patientreferenten er animeret, mens det er nemmere at kontrollere en situation, hvori der udelukkende indgår inanimerede størrelser. De intransitive eksempler uden *se* er da også kendetegnet ved en betydeligt større andel af animerede patientreferenter, nemlig 49 eksempler ud af 172:

(28) La mayoría de personas con TS mejoran, no empeoran, según van madurando

'Størstedelen af personer med TS får det bedre, ikke værre, i takt med at de bliver mere modne'

Man kan konstatere, at forskellen i animerethed, først og fremmest fraværet af animerede patientreferenter i den transitive konstruktion, igen er et tegn på, at *mejorar* refererer til en situation, der ikke lader sig kontrollere udefra. Også selv om der er tale om en dialektalt betinget variation mellem det spansk, der tales i Spanien og Sydamerikansk spansk.

Aumentar er et kvalifikationsbaseret handlingsverbum uden agentorienterede elementer og med mulighed for kontrol af situationen udefra, jf. kontroltesten. Det konstrueres ligesom de to foregående verber hovedsageligt transitivt og intransitivt uden *se*, med kun to eksempler på intransitiv konstruktion med *se*. Her er forklaringen dog ikke dialektal/geografisk. Hvis man ser på betydningerne i de tre mulige syntaktiske strukturer, har den transitive har lidt flere betydningsmuligheder end den intransitive uden *se*; den kan bl.a. betyde 'forlænge' og 'forstærke' i mit materiale:

- (29) Las alfa-amilasas maltogénica y fúngica aumentan la vida media del pan a 5 días
- 'Malt- og svampealfaamylasen forlænger brødets gennemsnitslevetid til 5 dage'

Derudover er der ikke den store forskel på de to konstruktioner, der primært betyder, at der bliver mere af noget/nogen, enten fordi det stiger, vokser eller øges i bogstavelig eller overført betydning:

- (30) Explicaron que aumenta el número de beneficiarios
- 'De forklarede, at antallet af berettigede stiger'

Den intransitive struktur med *se* betyder, at noget stiger, dvs. en af de betydninger konstruktionen uden *se* også dækker. Desuden er jeg i tvivl om det ene af eksemplerne i virkeligheden er en refleksiv passiv, hvorved der nok kun er et enkelt eksempel tilbage dog stadig med betydningen 'stige':

(31) Más grave aún, le tengo una irresistible simpatía a Italia desde Boccaccio y Dante, que se aumentó prodigiosamente cuando tuve la gloria de ver actuar mi historia a Massimo Troisi.

'Og for at gøre det hele værre har jeg en uimodståelig sympati for Italien siden Boccaccio og Dante, som steg betragteligt, da jeg havde glæden af at se Massimo Troisi spille min historie'

Det vil sige, at verbets foretrukne konstruktionsmåde intransitivt er uden *se* i mit materiale (spansk spansk i CREA). Alle realiseringer er kendetegnet ved fraværet af animerede patientreferenter. De eneste gange, de optræder, er i tre transitive eksempler, hvor det drejer sig om publikum og tilskuere. Det er jo ikke prototypiske menneskelige størrelser, som hvis der havde været tale om en specifik person angivet ved navn el. lign.:

(32) Los teatros de Madrid y Barcelona aumentaron su público en más de 500.000 espectadores la pasada temporada

'Madrids og Barcelonas teatre forøgede sidste sæson deres publikum med mere end 500.000 tilskuere'

Manglen på variation i typen af patientreferent gør muligvis, at sprogbrugeren ikke har nogen grund til at skelne +/- kontrol, som ved en del andre verber netop har skyldtes forskellige typer patientreferent med dertilhørende varierende grad af mulighed for

kontrol af situationen udefra. Det er i hvert fald den eneste forklaring, jeg umiddelbart kan finde på, at verbet primært optræder transitivt og intransitivt uden *se*. Det vil sige, at manglen på variation i patientreferent gør, at sprogbrugerne heller ikke behøver at skelne mellem +/- kontrol, når de bruger verbet. Hvorfor de så vælger konstruktionen uden *se*, har jeg intet bud på. Det kan ikke være fordi, det er en situation, der typisk ikke tillader kontrol udefra, jf. de 165 transitive eksempler. En anden mulighed er, at der kan ligge en sproghistorisk forklaring til grund, og at verbets form oprindeligt var den intransitive uden *se*, hvilket så er hængt ved, selv efter at verbet er blevet grammatikaliseret i kausativalternationen.

De sidste to verber i denne gruppe, som er de nytilkomne fra oprindeligt andre grupper, er *enflaquecer* (oprindeligt i gruppen af verber med ekstern årsag og *se*) og *engordar* (optræder oprindeligt både på listen af verber med intern årsag/+ *se* og ekstern årsag/+ *se*). Begge er kvalifikationsbaserede handlingsverber uden agentorienterede elementer. De optræder hovedsageligt transitivt og intransitivt uden *se*, selv om *engordar* har tre eksempler på intransitiv konstruktion med *se*. Men på trods af at de to verber optræder næsten ens syntaktisk, skal forklaringen på dette findes forskellige steder.

Engordar tillader uproblematisk kontrol af situationen udefra, jf.:

(33) Sirve las cebollas y liga la salsa reduciéndola a fuego fuerte durante 10 minutos. Si te queda muy ligera, engórdala añadiendo un poco de harina de maíz diluida en agua.

'Servér løgene og kog sovsen ind ved stærk varme i 10 minutter. Hvis den bliver meget tynd, så jævn den [lit.: 'gør den tykkere'] ved at tilsætte en lille smule majsmeel opløst i vand'

For at forstå *engordar*'s syntaktiske manifestationer er man nødt til at se på, hvilken type patientreferent verbet optræder med i de tre respektive syntaktiske konstruktioner.

Man skulle forvente, at et verbum, der refererer til en situation med mulighed for kontrol udefra, optrådte intransitivt med *se*. Verbet ligner imidlertid *aumentar* i sin mangel på variation i type af patientreferent, da det i langt de fleste tilfælde optræder med animeret patientreferent uanset den syntaktiske struktur, selv i to ud af de tre intransitive eksempler med *se*. Forskellen til *aumentar* er dog, at det faktum, at den typiske patientreferent er animeret, stemmer godt overens med, at den foretrukne intransitive konstruktionsmåde er intransitiv uden *se*. Dette indikerer jo lav grad af mulighed for kontrol af situationen udefra, jf. min hypotese om, at det er nemmere at kontrollere en situation med en inanimeret patientreferent, end én med animeret patientreferent. Hvis man ser på imperativeksemplet, er patientreferenten her også inanimeret, 'sovs', og kontrol er så mulig. Det underbygger, at det er animerethed hos patientreferenten, der spiller en afgørende rolle for dette verbums intransitive manifestation.

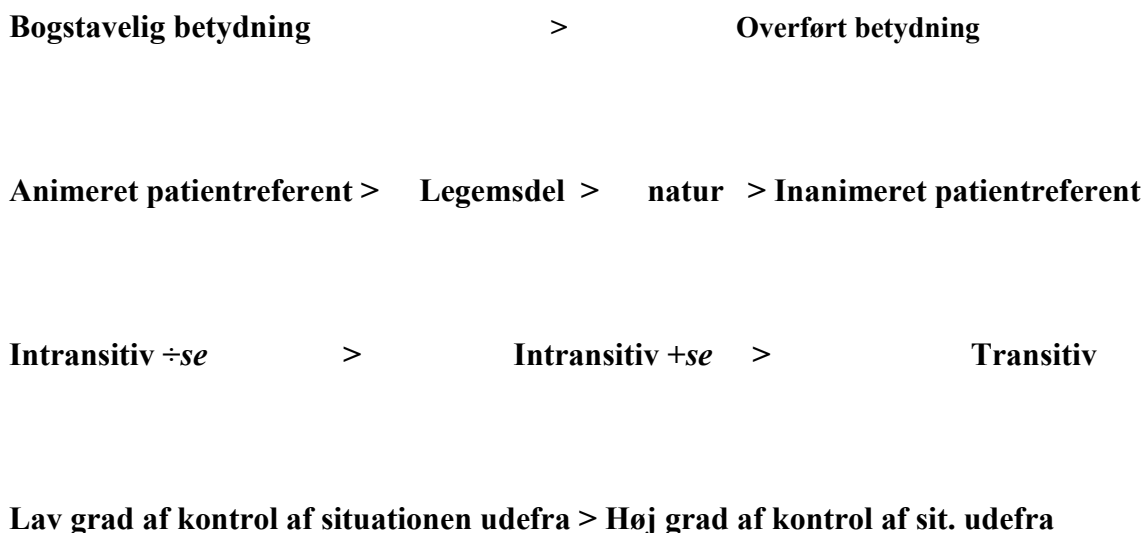
For *enflaquecer* gælder det, at den situation, verbet refererer til, ikke ser ud til at tillade kontrol direkte udefra jf. kontroltesten. Derfor passer det fint, at verbet intransitivt kun optræder uden *se*. At det er mulighed for kontrol af situationen, der afgør, hvordan verbet forekommer, understreges yderligere af, at patientreferenterne i den intransitive struktur uden *se* er noget abstrakt i to eksempler og personer i de tre øvrige. I den transitive struktur er der derimod kun eksempler på inanimerede patientreferenter, jf. min hypotese om sammenhængen mellem animerethed hos patientreferenten og mulighed for kontrol af situationen udefra.

Opsummering

Jeg har i dette afsnit gennemgået gruppen af verber, der primært optræder intransitivt uden *se*, og som i visse tilfælde alternerer i kausativalternationen uden *se* og meget sjældent med *se*. Verberne deler sig i to større undergrupper, nemlig aktivitetsverber (*florececer, germinar, hervir, arder, crececer* og *envejecer*) og handlingsverber (*enrojecer, palidecer, enfermar, mejorar, empeorar, aumentar, engordar* og *enflaquecer*).

I løbet af analysen er det blevet vist, at det er begrebet mulighed for kontrol af situationen udefra, der er afgørende ikke blot for, om alternationen kan lade sig gøre

med et givent verbum, men også for, om verbet intransitivt manifesterer sig med *se* (+ kontrol) eller uden (÷ kontrol). Kontrol kommer til udtryk på forskellige måder ved de forskellige verber. Dette afspejles af det kontinuum, der er blevet bygget op i løbet af analysen:

Figur 6

Figur 5 gentaget her som 6 viser, at kontrol kommer til udtryk på flere punkter. For det første, som fastslået ved *floreecer*, kan muligheden for kontrol af situationen udefra ses af, om verbet overhovedet alternerer, dvs. optræder i både transitiv og intransitiv struktur. Optræder verbet kun intransitivt, er det meget usandsynligt, at der er tale om en situation, der tillader direkte kontrol udefra. Dermed ser det ud til, at transitiv konstruktion korrelerer med mulighed for kontrol af situationen udefra, mens intransitiv struktur uden *se* indikerer det modsatte. Som nævnt ved *floreecer* befinder den intransitive struktur med *se* sig et sted midt imellem de to yderpunkter, idet den indikerer en højere grad af mulighed for kontrol af situationen udefra end konstruktionen uden *se*. Men stadig ikke lige så høj grad af mulighed for kontrol som den transitive konstruktion, jf. at det ser ud til, at *floreecer* tillader de to intransitive konstruktionsmuligheder med en forskel i mulighed for kontrol af henholdsvis situationerne 'blomstre' (÷ *se*, ÷ kontrol) og 'mugne' (+ *se*, + kontrol).

Ved analysen af *arder* er det kommet frem, at kontrol også manifesterer sig i parameteren animerethed hos patientreferenten. Dette verbum har i den intransitive konstruktion uden *se* en del animerede patientreferenter, mens dette ikke er tilfældet for hverken den transitive konstruktion eller den intransitive med *se*. Og man må gå ud fra, at det alt andet lige, er nemmere at kontrollere en situation udefra, hvori der indgår en inanimeret patientreferent end en animeret, som typisk er viljesbestemt og derfor kan modarbejde den, der forsøger at kontrollere situationen udefra.

Animerethedsparameteren er blevet udspecificeret yderligere i analysen af *enrojecer*, hvor det har vist sig, at den intransitive konstruktion uden *se* er kendetegnet ved mange animerede patientreferenter. Konstruktionen med *se* indeholder mange Patienter, der refererer til legemsdele, og den transitive konstruktion mange, der refererer til legemsdele, natur og inanimerede størrelser. Tilføjelsen af legemsdele og natur som befindende sig et sted mellem animeret og inanimeret giver mening, idet legemsdele er dele af animerede størrelser, om end de ikke selv er animerede. Natur refererer til organiske størrelser, som dog ikke er viljesbestemte og dermed befinder sig nærmere den inanimerede ende af animerethedshierarkiet.

Den sidste dimension, der er tilføjet det opstillede kontinuum for mulighed for kontrol af situationen udefra, er bogstavelig versus overført betydning. Analysen af *envejecer* viser nemlig, at verbet tillader imperativ med overført betydning 'få til at se gammel ud', en situation man godt kan kontrollere udefra. Betydningen genfindes i den transitive struktur og ifølge Moliner (1994, I) også i den intransitive med *se*, mens den bogstavelige betydning 'blive gammel', en situation, der ikke kan kontrolleres udefra, men styres af tiden, varetages af den intransitive konstruktion uden *se*.

Endelig har analysen allerede be- og afkræftet nogle af de hypoteser, der er blevet opstillet. For det første viser analysen af aktivitetsverberne, at det kun er handlingsverber, der alternerer. Og dermed kan anden halvdel af hypotesen om, at alternationen udgøres af handlingsverber og mere sjældent aktivitetsverber afkræftes allerede nu.

Hypotesen om, at verbet ingen agentorienterede elementer må have for at kunne optræde intransitivt, er bekræftet ved analysen af *hervir*. Verbet har i sin transitive brug

og betydning 'fremstille' agentorienterede elementer, mens denne betydning ikke genfindes i de intransitive eksempler uden *se*, der indeholder aktivitetsverber, og der ingen eksempler er på intransitiv konstruktion med *se*.

Afslutningsvis er det værd at bemærke, at også dialektale/geografiske variationer kan spille ind ved flere verber (*enfermar*, *mejorar* og *empeorar*). Således bruges de i Spanien intransitivt uden *se*, mens de i Sydamerika sagtens kan konstrueres intransitivt med *se*.

Ligeledes har analysen vist, at nogle verber refererer til situationer, der typisk ikke tillader kontrol af situationen udefra, jf. fx *palidecer*, der optræder intransitivt uden *se* uanset typen af patientreferent med kun et enkelt transitivt eksempel.

Og som sidste punkt vil jeg bemærke, at *augmentar*'s opførsel har været svær at forklare. Verbet opfører sig modsat forventet, jf. hypotesen om sammenhæng mellem animerethed hos patientreferenten og mulighed for kontrol af situationen udefra. Selv om det ikke har nogen inanimerede patientreferenter, optræder det alligevel uden *se* intransitivt. Som nævnt under analysen skal forklaringen muligvis findes i, at den manglende variation i typen af patientreferent gør, at sprogbrugerne ikke behøver at skelne mellem +/- mulighed for kontrol af situationen udefra. Forklaringen på, at det intransitive udtryk uden *se* mod forventning vælges, er muligvis sproghistorisk.

6.2.2 Verbum med og uden *se*

Adelgazar er det eneste verbum, der forekommer relativt ligeligt i alle tre syntaktiske strukturer. I hvert fald i sammenligning med, hvordan eksemplerne fordeler sig ved de øvrige verber. Verbet er et kvalifikationsbaseret handlingsverbum uden agentorienterede elementer. Der er ingen eksempler på imperativ i korpus, men masser af eksempler på Google, jf.:

- (34) En superama, en el departamento Dely o donde está todo lo árabe o Koscher. **Si no lo encuentras líquido, adelgázalo con yougurt natural** unas horas antes y sabe igual.

<http://mx.answers.yahoo.com/question/index?qid=20080723174107AAIZ>
Ajo

'Hvis du ikke synes det er væskeagtigt nok, så fortynd det med yoghurt naturel'

Jeg har samlet de tre konstruktioners typer af patientreferent i tabel 5, for derved at forklare verbets forekomst i de tre konstruktioner:

Konstruktion \ Type af patientreferent	Intransitiv uden <i>se</i>	Intransitiv med <i>se</i> Tvivel om subjektet i ét eksempel	Transitiv	I alt
Inanimeret	5	18	7	30
Natur	0	4	0	4
Legemsdel	2	8	2	12
Animeret	22	0	10 ²⁶	32

Tabel 5

Hvis man ser på patientreferenterne i eksemplerne uden *se*, er de i 22 ud af 29 tilfælde animerede, dvs. denne type må siges at være dominerende:

---

²⁶ Her er også inkluderet eksempler uden objekt med betydningen 'noget slanker [nogen]', jf. *Se dice que beber agua mineral adelgaza* 'man siger, at det at drikke mineralvand slanker'.

(35) Ahora adelgaza y engorda

'Nu taber hun sig og tager på' (Animeret patientreferent)

I eksemplerne med *se* refererer Patienterne hovedsageligt (18 ud af 31 tilfælde) til inanimerede størrelser og derudover til legemsdele og natur:

(36) La textura se adelgaza y vibra

'Strukturen bliver finere i det og vibrerer' (Inanimeret patientreferent)

Endelig ser den transitive konstruktion her ud til at befinde sig et sted midt imellem de to intransitive, da den har træk fra begge ved at have en del (10 ud af 19) eksempler på animeret patientreferent, men samtidig også har syv eksempler på inanimeret patientreferent:

(37) Hay que ver cómo adelgaza la muerte a los gatos

'Det er utroligt som døden slanker katte' (Animeret patientreferent)

Det ser ud til, at den klareste forskel på de to intransitive konstruktioner er distinktionen $+/\div$ animeret patientreferent (animeret patientreferent $\leftrightarrow \div se$, inanimeret patientreferent $\leftrightarrow + se$). Dette passer fint med min hypotese om, at konstruktionen uden *se* ikke tillader kontrol udefra, mens konstruktionen med *se* indikerer, at der er en mulighed for kontrol/påvirkning udefra. Og det er i overensstemmelse med hypotesen om sammenhængen mellem animerethed hos patientreferenten og mulighed for kontrol af situationen udefra. Ved en animeret/menneskelig patientreferent kan det at blive tyndere normalt ikke kontrolleres af udefrakommende størrelser; kun patientreferenten selv kan kontrollere sin egen krop (intern kontrol). Derfor er der intet pronomener, hvis

patientreferenten er animeret. Hvis patientreferenten er inanimeret, er der derimod mulighed for at intervenere og påvirke situationen. Legemsdelene passer fint med dette princip, da de befinder sig et sted midt imellem animeret og inanimeret; de er dele af en animeret størrelse, men ikke selv levende i traditionel forstand og dermed heller ikke i stand til at kontrollere noget, sådan som et menneske er det. Til gengæld kan en legemsdel ofte kontrolleres udefra, fx vha. medicin eller kirurgi.

Ligeledes med naturfænomener; de er selvfølgelig ikke levende i traditionel forstand (de optræder her i geologiske tekster), men de besidder alligevel en vis energi og interagerer. Derfor ser det ud som om de kan konstrueres på begge måder, jf. eks. (38) uden *se* og eks. (39) med *se*, hvor samme forfattere bruger begge konstruktioner, selv om patientreferenten og meget af omgivelserne er de samme:

- (38) En la figura 15 a observamos que **la corteza continental adelgaza progresivamente** hasta alcanzar el contacto con la corteza oceánica
- 'Den kontinentale plade bliver gradvist tyndere indtil den er i kontakt med den oceaniske plade'
- (39) Así observamos cómo **la corteza se adelgaza progresivamente** desde la parte emergida del margen, donde se alcanzan valores de unos 30 km, hasta las zonas colindantes al pie del talud continental donde la base de la corteza se localiza a unos 10-12 km.
- 'Den kontinentale plade bliver gradvist tyndere'

Banda, Enric y Torné, Montserrat: Geología, Santillana (Madrid), 1997

Således bekræfter dette verbums opførsel det opstillede kontinuum (figur 5) i forhold til sammenhængen mellem animerethed hos patientreferenten og mulighed for kontrol af situationen udefra afspejlet i de mulige syntaktiske strukturer.

Og verbet bekræfter ligeledes min idé om, at forekomsten af pronominet intet har at gøre med, om en handling forløber 'naturligt' eller 'efter forventningerne'. For en

inanimeret størrelse vil det være det 'naturlige', at den behøver hjælp eller energi udefra for at undergå en ændring i tilstand, mens det modsatte oftest er tilfældet for en animeret patientreferent. Forekomsten af *se* i den intransitive struktur har i stedet noget at gøre med, om en situation under de givne omstændigheder tillader kontrol og dermed i sidste ende transitivering.

Da to verber med lignende og modsat betydning (*engordar* og *enflaquecer*) er blevet analyseret i det foregående afsnit, vil jeg her foretage en kort sammenligning med *adelgazar*. Dette er interessant, fordi det kan vise, om der er nogle verber, der selv om de umiddelbart ser ud til at referere til samme situation eller en meget lignende situation, måske alligevel angiver en forskel i mulighed for kontrol af situationen udefra. Ved verber der ligner hinanden eller har modsat betydning er det min hypotese, at de enten opfører sig ens (hvis de refererer til samme situationstype med samme mulighed for kontrol af situationen udefra, som det fx er tilfældet med *mejorar* og *empeorar*), eller modsat, fordi to verber med modsat semantik, fx *engordar* og *adelgazar*, betegner samme situation gående i hvert sin retning. Eller dækker forskellige aspekter af/synsvinkler på samme situation.

Hvis man sammenligner de tre verber, er der i alle tre tilfælde tale om kvalifikationsbaserede handlingsverber uden agentorienterede elementer, men det er kun *engordar* og *adelgazar*, der tillader kontrol udefra af situationen, jf. kontroltesten.

De to verber optræder dog ikke i de tre strukturer med den samme fordeling. *Adelgazar* optræder med næsten lige mange eksempler i alle tre strukturer, mens *engordar* hovedsageligt kun optræder transitivt og intransitivt uden *se*. Med hensyn til forekomsten i de to intransitive strukturer er det for begge verbers vedkommende animerethed hos patientreferenten, der afgør forekomsten. Men forskellen på de to verber er, at *adelgazar* har et langt mere varieret inventar af patientreferenter end *engordar*. Og det er formentlig det, der i sidste ende gør, at verberne opfører sig forskelligt syntaktisk. Det indikerer nemlig, at selv om man umiddelbart skulle mene, at verberne betegner samme situation, men med udvikling i modsat retning, så har *adelgazar* en bredere anvendelse end *engordar*. På den måde kan undersøgelsen også sige noget om verbernes semantik og anvendelse generelt.

Sammenligner man *adelgazar* med *enflaquecer*, indikerer kontroltesten som nævnt, at de to verber refererer til situationer, der adskiller sig med hensyn til mulighed for kontrol udefra. Dog optræder begge verber transitivt, men kun *adelgazar* i begge de intransitive strukturer, hvor *enflaquecer* i mit materiale intransitivt kun optræder uden *se*.

Variationen i, hvordan *adelgazar* optræder i forhold til *engordar*, kan i høj grad tilskrives en forskel i type af patientreferent. Derimod ser det ud til, at *enflaquecer* refererer til en situation, der grundlæggende tillader kontrol udefra i langt mindre grad end *adelgazar*, selv om denne observation også understøttes af typen af patientreferent hos *enflaquecer*.

Opsummering

I dette afsnit har jeg gennemgået det eneste verbum, der optræder relativt ligeligt i alle de tre syntaktiske strukturer. Udover at bekræfte sammenhængen mellem animerethed hos patientreferenten, mulighed for kontrol af situationen udefra og forekomsten i de tre syntaktiske konstruktioner, har jeg foretaget de første sammenligninger mellem verber med ens og modsatrettet semantik. Sammenligningerne viser, at to verber med samme betydning (*adelgazar* og *enflaquecer*) ikke nødvendigvis opfører sig ens syntaktisk ens, men kan variere ud fra i hvor høj grad den situation, der refereres til, grundlæggende tillader kontrol udefra. De to verber med modsat betydning (*adelgazar* og *engordar*) opfører sig heller ikke helt ens, men heller ikke modsat. Det er jo svært at finde et verbum, der opfører sig helt som *adelgazar* af indlysende årsager, da det jo er det eneste, der optræder relativt ligeligt i alle tre strukturer. Forskellen i de to verbers opførsel kan primært tilskrives en forskel i, hvilken type af patientreferent de konstrueres med. I næste afsnit vil der være flere af denne type sammenligninger, som vil være mere interessante, fordi de vil ske mellem de to største grupper, hvilket betyder en større variation i det syntaktiske udtryk. Grunden til, at jeg har lavet disse sammenligninger, er, at Mendikoetxea (1999) har placeret verberne i forskellige grupper. Sammenligningerne har været en måde at undersøge, om de var placeret rigtigt

og sammenligne semantik samt mulighed for kontrol af situationen udefra på tværs af de oprindeligt opstillede grupper.

6.2.3 Verber med *se*

Denne sidste og største gruppe består af i alt 25 verber. Jeg har delt dem op i følgende undergrupper ud fra, i hvor høj grad de tillader kontrol udefra af den situation, de refererer til, jf. kontroltesten, som er den parameter, der varierer mest i gruppen.

Første undergruppe består af verber, hvis situation ikke tillader kontrol udefra ifølge kontroltesten, nemlig *agravar*, *deteriorar* og *acalorar*.

Næste gruppe består af verber, hvis situation sjældent tillader kontrol udefra, idet det har været nødvendigt at gå ud på Google for at finde eksempler, da der ingen har været i CREA. Denne gruppe består af *marchitar*, *ennegreecer*, *empobreecer*, *ensanchar*, *oscurecer*, *ensordecer*, *acrecentar*, *caldear* og *enriquecer*.

Endelig er der verberne, der ifølge kontroltesten uproblematisk tillader kontrol udefra af den situation, de refererer til, nemlig *quemar*, *cocer*, *enfriar*, *aclarar*, *cerrar*, *romper*, *calentar*, *abrir*, *congelar*, *fundir*, *estrechar* og *hundir*.

Og sidst, men ikke mindst, er der *freir*, som står alene, da det som det eneste har agentorienterede elementer og stort set kun optræder transitivt.

Deteriorar er et kvalifikationsbaseret handlingsverbum uden agentorienterede elementer. Som kendetegnende for hele denne undergruppe tillader den situation, *deteriorar* refererer til, ikke kontrol udefra ifølge kontroltesten. Det har ikke været muligt at finde nogen eksempler på imperativ hverken i CREA eller på Google. Udover lav grad af kontrol af situationen udefra kan man også mistænke fraværet af imperativseksempler, at det er sjældent, man beder nogen om, at gøre noget/nogen i værre/ringere stand. I betragtning af de mange transitive eksempler (94) og intransitive eksempler med *se* (143), vil jeg som udgangspunkt mene, at situationen tillader direkte kontrol udefra. Men testen for kontrol viser her falsk negativ af årsager, som ligger uden

for situationen, der refereres til, og snarere skal findes i, hvad man normalt beder nogen om at gøre.

Dette bekræftes af, at verbet som nævnt primært forekommer transitivt og intransitivt med *se* med kun et enkelt intransitivt eks. uden *se*.

Fordelingen af typer af patientreferent passer fint med de strukturer, verbet forekommer i, jf. nedenstående tabel:²⁷

Konstruktion \ Type af patientreferent	Intransitiv uden <i>se</i>	Intransitiv med <i>se</i>	Transitiv	I alt
Inanimeret	0	106	64	170
Natur	0	6	11	17
Legemsdel	0	24	15	39
Animeret	1	3	2	6

Tabel 6

Tabellen viser, at 2/3 af patientreferenterne i de transitive eksempler er inanimerede, 1/6 er kropsrelaterede/legemsdele og herudover er der lidt natur og kun to animerede:

(40) La molienda clásica,..., deteriora las vitaminas, enzimas, sustancias volátiles

'Den klassiske formaling ødelægger vitaminer, enzymer, flygtige substanser' (Inanimeret patientreferent)

---

²⁷ Der ser ikke ud til at være nogen tydelig betydningsforskel de tre strukturer imellem, hvorfor jeg i tabellen kun har medtaget parameteren type af patientreferent.

Samme billede tegner sig for den intransitive konstruktion med *se*:

- (41) Se deteriora la presencia de la empresa en sus anteriores mercados
'Firmaets tilstedeværelse i dets tidligere markeder forværres/fornings'
(Inanimeret patientreferent)

Mens eksemplet uden *se* har animeret patientreferent:

- (42) Bélgica defrauda y deteriora
'Belgien skuffer og forringes'

Det vil sige, endnu engang bekræftes hypotesen om sammenhængen mellem animerethed hos patientreferenten og mulighed for kontrol af situationen udefra. Og det negative resultat af kontroltesten må tilskrives, at den ikke kan tage højde for, hvad man normalt beder nogen om at udføre. Som bemærket under præsentationen af testen er en af dens svage sider, at der er mange andre ting end kontrolbegrebet, der spiller ind i forhold til, hvornår man vil bruge imperativ ved et verbum. Og derfor bliver testen også kun brugt som et fingerpeg omkring mulighed for kontrol af situationen udefra og ikke som et definitivt bevis på det ene eller andet.

Agravar ligner *deteriorar* på alle punkter bortset fra, at verbets enlige intransitive uden *se* her har inanimeret patientreferent. Dette mener jeg dog ikke er noget problem for den forklaring, der er givet på *deteriorar*, med hensyn til at situationen tillader kontrol udefra på trods af den negative kontroltest. I forbindelse med dette kunne man overveje, om man ikke ønsker at have kontrol over noget negativt. Det vil sige, om der snarere er tale om ansvar, som man måske kunne kalde for en form for bagudrettet kontrol, for, at tingene ser ud, som de gør, snarere end kontrol, som nok er mere fremadrettet. Hvis det er sådan, burde det kunne ses i tempus, således at de animerede subjektsreferenter i de

transitive eksempler primært optræder, hvor verbet er i datid. Grunden til, at jeg kun forholder mig til de animerede subjektsreferenter, er, at jeg forbinder kontrol med levende, viljesbestemte størrelser. Hvis man undersøger dette med *deteriorar*, ser det dog ikke ud til at blive bekræftet; kun 1 ud af 7 eks. er i indefinido. Med *agravar* er 11 ud af 14 enten indefinido eller imperfecto:

(43) **Pedro el Grande mismo, a principios del siglo XVIII, en vez de eliminar el despotismo asiático existente, lo agravó** con una política de occidentalización que sólo afectaba a la modernización del aparato estatal.

'Peter den Store forværrede i begyndelse af det 18. århundrede den eksisterende asiatiske despotisme i stedet for at udrydde den'

Så her kunne der måske være noget om det. Det vil sige, man ønsker ikke at kontrollere det negative/at det går mod det dårligere, men man kan alligevel tilskrives ansvaret bagefter. Og måske derfor kan man stadig tale om situationer, der kunne have været kontrolleret udefra, hvis man havde handlet anderledes. Og derfor forekommer verberne i transitiv struktur og intransitiv struktur med *se*.

Det vil her være interessant at sammenligne *agravar* og *deteriorar* med *empeorar*, idet de har meget ens betydning, men optræder i to forskellige grupper.

Alle tre verber er kvalifikationsbaserede handlingsverber uden agentorienterede elementer. I forhold til hvilke syntaktiske strukturer de optræder i, forekommer *empeorar* transitivt og intransitivt uden *se*, hvilket er dialektalt betinget, i modsætning til de to andre verber, der primært er transitive og intransitive med *se*. *Empeorar* tillader direkte kontrol af situationen udefra ifølge kontroltesten, mens det modsatte er tilfældet med de to andre verber, som opfører sig ens på dette punkt. Forklaringen på, at de to sidstnævnte verber ikke ser ud til at tillade kontrol direkte udefra, skal som sagt findes i,

hvad man normalt beder nogen om at gøre. Ellers passer verbernes forskellige syntaktiske opførsel fint med, hvilken type patientreferent de forekommer med. Og de bekræfter min antagelse om, at det er nemmere at kontrollere en situation udefra, hvis patientreferenten er inanimeret, end hvis den er animeret.

Alt i alt må man sige, at verberne dækker samme grundbetydning. Men *empeorar* tager sig af de tilfælde, hvor kontrol af situationen udefra er lav (hvis man kan tillade sig at slutte dette ud fra den dialektale variation og på trods af de transitive eksempler, verbet har) og *agravar* og *deteriorar* dækker de tilfælde, hvor kontrol er mere sandsynlig. Verberne udviser mulighed for kontrol på forskellige punkter, idet *empeorar* har en positiv kontroltest, men kun transitiv og intransitiv konstruktion uden *se*. *Agravar* og *deteriorar* har derimod negativ kontroltest, men optræder primært transitivt og intransitivt med *se*. Men da jeg mener at kunne forklare, hvorfor de to sidstnævnte verber ikke optræder i imperativ, vil jeg antage, at de trods alt refererer til situationer, der i højere grad tillader kontrol udefra end den, *empeorar* refererer til.

Acalorar ligner de to foregående verber ved at være et kvalifikationsbaseret handlingsverbum uden agentorienterede elementer og ifølge kontroltesten uden mulighed for kontrol udefra af den situation, det refererer til.

Acalorar forekommer udelukkende transitivt (2 eks.) og intransitivt med *se* (15 eks.). Dette kan umiddelbart synes mærkeligt, når det ikke har været muligt at finde eksempler på verbet i imperativ nogen steder. Betydningerne i de transitive eksempler er, at noget gør nogen varm eller at nogen ophidser nogen:

- (44) Todos querían hacer hablar al profesor, lo acaloraban, lo encendían
'Alle ville have læreren til at tale, de hidsede ham op, de opildnede ham'

I den intransitive struktur med *se* er betydningen, at nogen bliver ophidset/varm:

(45) El viejo se acalora, pensando que todos los hijos son iguales

'Den gamle bliver ophidset over at tænke på, at alle sønnerne er ens'

Det vil sige, i alle eksempler er patientreferenten animeret. Og det betyder måske, at der ikke er den store anledning til at variere udtrykket, som det også er set ved *mejorar*, *empeorar* og *aumentar*. Her var det blot tilfældet, at patientreferenten oftest var inanimeret, men udtrykket var transitiv – intransitiv uden *se*. Dette er ligeså modsætningsfyldt som det, at patientreferenterne er animerede, men udtrykket transitiv – intransitiv med *se* som i tilfældet *acalorar*. Og som sagt mærkeligt fordi kontroltesten med imperativ ikke så ud til at vise, at kontrol af situationen er mulig. De to betydninger 'gøre/blive ophidset/varm' findes både i den transitive struktur og den intransitive med *se*. Jeg er som sagt ikke i tvivl om, at manglen på variation i udtrykket skyldes manglen på variation i typen af patientreferent. Men jeg ville gerne kunne forklare, hvorfor man vælger den intransitive med *se* på trods af, at patientreferenten er animeret og derfor normalt ikke tillader kontrol så nemt. Og det lave antal af transitive eksempler (2) kan muligvis også være en indikation på, at det forholder sig sådan. At valget så i den intransitive struktur falder på konstruktionen med *se*, kan måske skyldes andre faktorer, som ikke kan ses i mit sparsomme materiale og eventuelt have en historisk forklaring. Mit materiale passer fint med ordbogens angivelser af mulige strukturer. Og situationen, der refereres til, tillader da nok også mest kontrol, når betydningen er 'blive/gøre varm' og mindst i betydningen 'gøre/blive ophidset'. Og det er måske det, der kan være forklaringen. Hvis 'ophidse'-betydningen er senere end 'opvarme'-betydningen, kan den have overtaget sidstnævnte, nok mere oprindelige betydnings syntaktiske muligheder. Det er i hvert fald den eneste forklaring, jeg kan komme på. Men man ville jo være nødt til at verificere det. En indikation på dette kan være det noget højere antal af eksempler på den overførte betydning, 15, mod kun to på 'opvarme'. Dette passer med lav mulighed for kontrol af situationen udefra, som imperativtesten indikerer. Og desuden er der jo, som det også fremgår af de verber, der vil blive analyseret i denne gruppe, flere andre verber (*calentar*, *caldear*) som går ind og dækker opvarme-betydningen. Og dér må man så forvente, at kontrol er mulig.

Den næste undergruppe udgøres som beskrevet ovenfor af verberne *marchitar*, *ennegreecer*, *empobreecer*, *ensanchar*, *oscurecer*, *ensordecer*, *acrecentar*, *caldear* og *enriquecer*.

Jeg vil som ved tidligere grupper i min gennemgang fokusere på nogle enkelte verber, som jeg mener, er vigtige, og blot kommentere, hvor de mindre interessante verber ligner disse eller afviger fra dem.

Det første interessante verbum i gruppen er *marchitar*, fordi det har to semantiske modpoler i den første gruppe uden *se*, nemlig *floreecer* og *germinar*.

Marchitar er et kvalifikationsbaseret handlingsverbum uden agentorienterede elementer og med mulighed for kontrol af situationen udefra, selv om der ingen eksempler har været i CREA og eksemplet derfor er hentet på Google:

- (46) SOMBRA DE CLITEMNESTRA. Persigues en sueños a una fiera y aúllas como un perro que no deja nunca la inquietud de su trabajo. ¿Qué haces? Levántate, no te dejes vencer por el cansancio. Ablandada por el sueño, no olvides el ultraje. Deja atormentar tu corazón con estos justos reproches: para los sensatos sirven de agujijones. Y tú lanza tu jadeo sangrante sobre este hombre, consúmelo con tu aliento, con el fuego de tu vientre. **Síguelo, marchítalo con otra persecución.**

'Følg efter ham [denne mand], svæk ham med endnu en forfølgelse'

http://ar.geocities.com/cayocesarciligula/Clasicos_Grecolatinos/Esquilo/las_eumenides.htm

Verbet optræder primært transitivt (10 eks.) og intransitivt med *se* (48 eks.) med kun et enkelt eksempel på intransitiv struktur uden *se*. Umiddelbart kan dette virke mærkeligt i forhold til situationen. Hvis man ser på den situation, verbet denoterer, burde man aldrig kunne kontrollere den i hvert fald ikke i naturen, jf. *floreecer* og *germinar*. Og det eneste

eksempel på imperativ er på Google med overført betydning og animeret patientreferent. Og der kunne man måske godt forestille sig, at man kunne kontrollere situationen.

Forklaringen er nok, at, hvis man virkelig vil have noget til at visne, også i naturen, kan man blot fælde det/afskære det fra jorden, det gror i, og så vil det uundgåeligt visne. Det samme er ikke tilfældet med 'blomstre'/'spire'; hvis man planter noget, har man ingen garanti for, at det udvikler sig og blomstrer og spirer. Det vil sige, man kan nemmere kontrollere den destruktive proces end den skabende/kreative. Så her ser det ikke ud til, at hverken betydning eller typen af patientreferent spiller ind i forhold til mulighed for kontrol af situationen udefra, selv om jeg kun har et enkelt intransitivt eksempel uden *se* at sammenholde med konstruktionen med *se*. Betydning og type af patientreferent fordeler sig som følger for de tre syntaktiske strukturer:

Konstruktion \ Type af patientreferent/betydning	Intransitiv uden <i>se</i>	Intransitiv med <i>se</i>	Transitiv
Inanimeret	1	18	5
Natur	0	23	2
Legemsdel	0	1	1
Animeret	0	6	2
Overført/bogstavelig betydning	1/0	20/3 ²⁸ /25	6/4

Tabel 6

Af tabel 6 fremgår det, at selv om både den transitive konstruktion samt den intransitive med *se* begge har en del inanimerede patientreferenter, er der også masser af eksempler på de andre tre typer og betydningen ser også ud til at være ligeligt fordelt mellem de to muligheder:

---

²⁸ De tre eksempler midt imellem bogstavelig og overført betydning omhandler den bogstavelige proces, at en blomst visner, men i metaforisk/poetisk sprog.

- (47) La edad te marchita
 'Alderen får dig til at visne' (Animeret patientreferent, overført betydning)
- (48) Grumos de efecto concentrado que... marchitan con el mismo desorden y rapidez las flores
 'Klumper af koncentreret kraft, som med samme uorden og fart får blomsterne til at visne' (Natur patientreferent, bogstavelig betydning)
- (49) César Sánchez, uno de los mejores porteros nacionales, que se marchita poco a poco en el banquillo de Chamartín
 'César Sánchez, en af de bedste nationale målmænd, som lidt efter lidt visner på Chamartíns bænk' (Animeret patientreferent, overført betydning)
- (50) La felicidad se marchita
 'Lykken visner' (Inanimeret patientreferent, overført betydning)

Således bekræfter data min hypotese om, at der er tale om en situation, der under normale omstændigheder tillader kontrol udefra uanset type af patientreferent og betydning. Dette understøttes af, at der kun er et enkelt intransitivt eksempel uden *se* og at kontroltesten viser, at kontrol af situationen udefra er mulig.

Sammenligning med *germinar* og *florece*

Hvis man skal sammenligne *marchitar* 'visne' med *florece* 'blomstre' og *germinar* 'spire', kan man sige, at mens *marchitar* er et kvalifikationsbaseret handlingsverbum, er de to andre aktivitetsverber. Ingen af de tre verber har agentorienterede elementer i deres semantik og i alle tre tilfælde har det været svært at finde eksempler på imperativ, selv på Google, hvilket indikerer, at kontrol af situationerne er meget usandsynlig. Men der er en klar forskel på de to aktivitetsverber og handlingsverbet. Aktivitetsverberne har praktisk taget ingen eksempler på transitiv struktur samt intransitiv med *se*, men et

stort antal af intransitive eksempler uden *se*. Derimod ser det anderledes ud for *marchitar*, ved at det både har et lille antal transitive eksempler samt en del intransitive eksempler med *se* og blot et enkelt uden *se*. Det vil sige, selv om *marchitar* måske refererer til en situation, der ikke tillader høj grad af kontrol, er det stadig en situation, der tillader en langt højere grad af kontrol end *floreceer* og *germinar*.

Med hensyn til forskellen på den intransitive struktur med og uden *se*, er det som nævnt svært at se en forskel i tilfældet *marchitar*, da der kun er et enkelt intransitivt eks. uden *se*. Og ved de to aktivitetsverber er der slet ingen eksempler på intransitiv struktur med *se*, selv om forskellen ved *floreceer* skulle være 'blomstre' (uden *se*) >< 'mugne' (med *se*).

Det vil sige, der er en forskel de tre verber og deres referencesituationer imellem i forhold til muligheden for kontrol udefra, som giver sig udslag i, hvordan de manifesterer sig syntaktisk, hvilket formentlig også skyldes, at der er tale om forskellige verbaltyper. Så her opfører de sig ikke ens, selv om de egentlig burde betegne samme situation gående i modsat retning. Men der er som sagt den forskel, at *marchitar* refererer til en situation, der tillader en vis grad af kontrol i modsætning til de to andre verber. Og det er det, der gør, at de opfører sig forskelligt syntaktisk.

Det næste verbum, jeg vil gennemgå, er *oscureceer*. Ligesom ved de øvrige verber i denne gruppe, er der tale om et kvalifikationsbaseret handlingsverbum uden agentorienterede elementer og med mulighed for kontrol af situationen udefra, hvorfor jeg fra nu af ikke vil gentage disse tre træk ved resten af de gennemgåede verber.

Oscureceer forekommer primært transitivt og intransitivt med *se* med næsten lige mange eksempler. Men der er også en del (31) eksempler på intransitiv konstruktion uden *se*. Hvis man ser på de betydninger, der er kendetegnende for hver struktur, har den transitive flere overførte betydninger. Blandt andet at noget gør noget svært/formørker noget, at noget/nogen overskygger noget/nogen/ får dem til at blegne eller nogen tilslører noget, nogen skjuler nogen:

(51) Ha enfocado su potencial militar contra Bihac, donde la complejidad de las fuerzas en lucha oscurece la posibilidad de una intervención militar internacional

'Han har fokuseret sin militære indsats mod Bihac, hvor de kæmpende kræfters kompleksitet formørker muligheden for en international militær intervention'

Desuden er der de bogstavelige betydninger, at noget/nogen gør noget/en legemsdel mørk(t) eller at nogen formørker noget:

(52) Un año antes de su muerte la desilusión oscurece sus cuadros

'Et år inden hans død gør skuffelsen hans billeder mørke'

Den intransitive konstruktion uden *se* har en meget bogstavelig betydning, nemlig at det bliver mørkt eller at noget/et sted bliver mørkt:

(53) Los niños juegan en la calle. Sus voces parecen volverse más chillones a medida que oscurece

'Børnene leger i gaden. Deres stemmer synes at blive mere skingre i takt med at det bliver mørkt'

Desuden er der to lidt mere overførte betydninger, nemlig at noget overskygger (i modsætning til lyser op) eller at noget formørkes:

- (54) Resultado brillante que oscureció con sus decisiones del día siguiente
'Et strålende resultat, som formørkedes med hans beslutninger den efterfølgende dag'

Men de to overførte betydninger udgør kun 2 ud af 31 eksempler, så det er primært den bogstavelige betydning, der optræder i den intransitive struktur uden *se*.

I den intransitive konstruktion med *se* er der to overførte betydninger, nemlig at noget/et ansigtsudtryk formørkes/ser alvorligere ud og at nogets/nogens berømmelse blegner (i alt 42 eks.):

- (55) Vuelto a su patria torea muy poco y su estrella se oscurece
'Da han er kommet hjem til sit fædreland optræder han meget lidt som tyrefægter og hans stjerne slukkes/blegner'

De øvrige 90 eksempler har enten den bogstavelige betydning, at nogen/natur/en legemsdel bliver mørk eller er eksempler på regibemærkninger om, at et sted på en scene bliver mørkt:

- (56) Cuando el cielo se oscurece, la princesa recurre al ritmo de las discotecas de Magalluf
'Når himlen bliver mørk, søger prinsessen tilflugt hos rytmerne i Magallufs diskoteker'

Nedenstående tabeller viser forskellen på de tre strukturer:

Konstruktion	Intransitiv uden	Intransitiv med	Transitiv
\	<i>se</i>	<i>se</i>	
Betydning			
Bogstavelig	29	90	49
Overført	2	42	93

Tabel 7

Den mest oplagte forskel på de tre strukturer er, at mens der i den transitive er en hel del overførte betydninger (ca. 2/3) og den intransitive med *se* ca. 1/3, er dette ikke tilfældet med den intransitive struktur uden *se*, hvor kun to eksempler ud af 31 eksemplificerer dette.

Konstruktion	Intransitiv	Intransitiv	Transitiv	I alt
\	uden <i>se</i>	med <i>se</i>		
Type af patientreferent				
Inanimeret	6	97	94	
Natur	4	21		
Legemsdel		12	45	
Animeret		2	3	
Intet subjekt ('det')	21			

Tabel 8

Hvis man ser på typen af patientreferent, er der i de transitive eksempler to betydninger, hvor der optræder animeret patientreferent, nemlig at noget skjuler nogen (1 eks.) og at noget/nogen overskygger nogen (2 eks.), dvs. i alt 3 eks. I den intransitive struktur uden *se* er der slet ingen eksempler på animeret patientreferent og i den intransitive med *se* er der 2 eksempler. Så det ser ikke ud til, at nogen af konstruktionerne er særligt tilbøjelige

til at have animeret patientreferent, selv om konstruktionen med *se* og den transitive konstruktion har et mere varieret inventar af patientreferenter med en del legemsdele og natur. Det er i begge disse konstruktioner stadig inanimeret patientreferent, der er dominerende. Derfor må det være betydningen (bogstavelig >< overført), der er den største forskel konstruktionerne imellem.

Hvis man ser på forekomsten af *se* i forhold til kontrol, er det naturligt, at man aldrig vil kunne kontrollere, at det bliver mørkt, selv om man jo burde kunne gøre det, når det foregår i et teater. Men betydningen er nok stadig, at det bliver mørkt som i naturen, fordi man forsøger at efterligne den, og derfor passer det fint med en intransitiv struktur uden *se*. Hvis man ser på den anden bogstavelige betydning, er der tale om, at en vin bliver mørk med tiden:

(57) En principio, una regla básica nos permite detectar la edad del vino; ésta es que los blancos oscurecen con el envejecimiento

'I princippet er der en grundregel, der tillader os at fastsætte en vins alder; og det er, at de hvide bliver mørkere med alderen'

Dette er heller ikke noget, man kan kontrollere, sådan er det bare, jf. diskussionen om, at man ikke kan kontrollere, hvornår noget koger, men gerne at noget koger.

I konstruktionen med *se* er der for det første en del (34) eksempler på regibemærkninger, hvor det er et bestemt sted på en scene, der bliver mørkt, og det er lidt anderledes end at 'det bliver mørkt', selv på en scene, og kan godt kontrolleres. Desuden er der den anden bogstavelige betydning, hvor noget/natur/legemsdel bliver mørkt. Det er naturligt, at man kan kontrollere, at noget eller en legemsdel bliver mørk(t). Men de tilfælde, hvor det er natur, er det himmel (11 eks.), månen (1 eks.), skov (1 eks.), jorden (3 eks.), svampe (1 eks.), eftermiddag (1 eks.), solen (1 eks.) atmosfæren (1 eks.), en jordbunke (1 eks.), og skyerne (1 eks.). Der er altså masser af eksempler på, at noget natur bliver mørkt og især himlen er hyppig med 11 eks. Og det

er måske lidt sværere at forstå, at man skulle kunne kontrollere det. Under alle omstændigheder tegner der sig et kontinuum:

'Det bliver mørkt' > Noget/Natur bliver mørk > Anim./Legemsdel/Ngt. bliver mørkt

÷ *se* > +/÷ *se* > + *se/transitiv*

Figur 7

Figur 7 viser, at det tidligere opstillede kontinuum over animerethed passer i store træk, selv om det her ser ud som om, at det forholder sig omvendt, således at inanimeret og natur befinder sig i den intransitive ende af skalaen, mens animeret og legemsdel befinder sig i den transitive.

Men det er naturligt nok, når man tænker på, at den situation, der er tale om, er, at det bliver mørkt; så er det formentlig nemmere at kontrollere, at en legemsdel bliver mørk, end at en park eller himmelen gør det. Således passer det fint med kontrolhypotesen. Men hvordan de animerede patientreferenter ender i den transitive ende, har jeg svært ved at forklare.

Hvis man prøver at forklare fordelingen i forhold til betydning, er eksemplerne med overført betydning kendetegnet ved ikke at have natur som patientreferent. Og på den måde passer det fint med, at de optræder hyppigst i transitiv konstruktion og intransitiv konstruktion med *se* og kun yderst sjældent i den intransitive uden *se*, jf. det tidligere opstillede kontinuum (figur 6), hvor overført betydning korrelerer med kontrol af situationen udefra og bogstavelig med mangel på samme. Så forklaringen af dette verbums opførsel skal nok mest findes i betydningen (bogstavelig versus overført) frem for typen af patientreferent, selv om animerethedshierarkiet her er omvendt i forhold til det oprindeligt opstillede kontinuum over sammenhængen mellem typen af patientreferent og mulighed for kontrol af situationen udefra.

Ennegreecer er det næste verbum i gruppen, der vil blive gennemgået grundigt. Verbet optræder i alle tre strukturer med flest transitive eksempler (29), en del intransitive eksempler med *se* (13) og færrest intransitive eksempler uden *se* (5). Dette sker på trods af, at den sidstnævnte struktur uden *se* slet ikke skulle være mulig ifølge spansk-dansk ordbogen. Hvis man ser på typen af patientreferent i de tre strukturer, kan man se, at der i den intransitive struktur uden *se* er 4 eks. på, at en (genstand af) et grundstof bliver sort samt et eksempel på en person. Betydningen er bogstavelig i alle tilfælde:

(58)   La cuchara de plata que ennegrece
                  'Sølvskeen der bliver sort'

I den intransitive konstruktion med *se* er inventaret af patientreferenter mere varieret; her findes også eksempler på (genstand af) et grundstof, fx sølv(ske) (6 eks.), samt person (1 eks.), men også legemsdele (4 eks.), indefinit pronomener (1 eks.) og natur (1 eks.). Også her er betydningen bogstavelig:

(59)   Ni la cuchara de plata que se ennegrece
                  'Heller ikke sølvskeen der bliver sort'

Endelig er der i den transitive konstruktion mere variation i både inventar og betydning. For det første er der udover grundstof, fx sølv(ske)/råvare (6 eks.) også natur (3 eks.), legemsdel (3 eks.) og indefinit pronomener (1 eks.), men også tidspunkt (2 eks.) og inanimeret (11 eks.). Det vil sige i alt 26 eks. på bogstavelig betydning:

(60)   [Aves migratorias] que ennegrecen los campanarios
                  'Trækfugle som gør klokketårnene sorte'

I den overførte betydning findes desuden en enkelt person samt to abstrakte størrelser:

(61) Esta es otra grave discriminación que ennegrece nuestro horizonte

'Dette er en anden grov diskrimination som formørker vores horisont'

Jeg har opstillet følgende tabeller, der viser fordelingen af type af patientreferent og betydning i de tre konstruktioner:

Intransitiv uden se	Bogstavelig	Overført	I alt
Inanimeret	4		4
Natur			
Legemsdel			
Animeret	1		1

Tabel 9

Intransitiv med se	Bogstavelig	Overført	I alt
Inanimeret	9		9
Natur			
Legemsdel	3		3
Animeret	1		1

Tabel 10

Transitiv	Bogstavelig	Overført	I alt
Inanimeret	20	2	22
Natur	3		3
Legemsdel	3		3
Animeret		1	1

Tabel 11

Man kan altså se, at den intransitive konstruktion uden *se* har færrest typer patientreferent²⁹ (grundstof + person), den intransitive med *se* lidt flere (grundstof, person, natur, legemsdel, indefinit) og endelig har den transitive udover de ovennævnte samt person i abstrakt betydning også tidspunkt samt inanimeret og abstrakt. Så i den transitive er der langt større variation både i typen af referent samt betydning.

Hvis man skal prøve at forklare dette i forhold til kontrol, kan man sige, at det, at en person bliver sort, kan være svært at kontrollere (jf. ÷ *se*), med mindre der er tale om en overført betydning som i det transitive eksempel. Med hensyn til grundstof kan det, at fx sølv bliver sort under bestemte betingelser, ikke kontrolleres. Det skyldes sølvets bestemte egenskaber og det optræder da også langt mere uden *se* (4 eks.) end med pronominet (2 eks.). Selv om det faktum, at det kan konstrueres på begge måder, tyder på, at situationen kan konceptualiseres på begge måder. Ligeledes med person, som også optræder i begge strukturer. Herefter følger i konstruktionen med *se* natur (1 eks.), legemsdele (4 eks.) og et enkelt eksempel på indefinit pronomener.

I den transitive, som jo er langt mere talrigt repræsenteret, er disse to kategorier lavere repræsenteret (natur 3 eks., legemsdel 3 eks.), mens kategorierne tidspunkt (2 eks.), indefinit pronomener (1 eks.) og især inanimeret (11 eks.) og abstrakt (2 eks.) er dominerende. Dog er der også seks eksempler på grundstof og et på person, men som nævnt er personen genstand for en overført betydning.

Alt i alt kan man sige, at det er nemmere at definere strukturerne negativt ved at sige, hvad de ikke kan. Man kan opstille følgende implikationelle hierarki:

---

²⁹ Jeg er mere specifik omkring typen af patientreferent her i teksten, end det er muligt i tabellerne.

Intransitiv uden *se* < Intransitiv med *se* < Transitiv

Bogstavelig betydning

Person/(grund)stof<Natur/legemsdel/indef.pron.<inanimeret/tidspunkt/abstrakt

---

< Person

Overført betydning

Figur 8

Man læser hierarkiet således at, hvis en given type patientreferent findes til venstre for et punkt, findes den også til højre, men ikke vice versa.

Jeg mener godt, man kan argumentere for, at kontrol spiller en rolle her. Og det er i hvert fald muligt at opstille ovenstående implikationelle hierarki, så der er en systematik, som går på +/- animeret samt bogstavelig overfor overført betydning, som korrelerer fint med +/- mulighed for kontrol af situationen udefra.

Empobreceer har ligesom de øvrige verber i gruppen kun eksempler på imperativ på Google:

(62) MI FIDELITO ENSEÑAME A SER DICTADOR COMO TU. **HUGO TU SOLO OPRIME AL PUEBLO, EMPOBRECELO, CIERRA MEDIOS Y DURARAS COMO YO.** HUGO DEVALUA LA MONEDA, ENCIERRA A LOS POLITICOS QUE SE TE OPONEN, METELES EL COMUNISMO PERO POCO A POCO Y VENEZUELA SERÁ TUYA. UN SECRETO HUGO QUE VALE ORO: COMPRA A TODAS LAS AUTORIDADES DEL CNE, FISCAL GENERAL Y TRIBUNAL SUPREMO Y DURARAS HASTA 100 AÑOS EN EL PODER.

<http://www.noticierodigital.com/forum/viewtopic.php?p=2874536&sid=66c71734a60001c69a00870c0ae9a8d5>

'Hugo, undertryk du alene folket, gør det fattigere, luk medier og du vil vare lige så lang tid som mig' (Fidel Castro til Hugo Chávez)

Forklaringen på dette skal muligvis, som ved andre verber med negative konnotationer (*agravar* og *deteriorar*), findes i, at det er sjældent man beder nogen om at gøre, at noget/nogen bliver/får det dårligere. Forklaringen understøttes af, at subjektsreferenterne i de transitive eksempler er inanimerede, medmindre der er tale om en kritik eller negativ omtale af nogen, som det sker i fx eks.63, som er en anmeldelse:

(63) Es entonces Masur quien empobrece por razones evidentes los pentagramas que caen en sus manos.

'Det er altså Masur der af indlysende årsager forringer de pentagrammer, der falder i hans hænder'

Kontrol tilskrives normalt et animeret tænkende væsen og subjektsreferenten i de transitive eksempler er kun i 5 ud af 52 tilfælde animerede (eks.8, 23, 30, 39, 47) og i disse tilfælde omtales de alle negativt. Dette må have noget med verbets semantik at

gøre, nemlig dets negative konnotationer. Ingen må formodes at ville have kontrol over, at noget bliver dårligere, så det er kun i de 5 tilfælde, hvor nogen tilskrives ansvaret for, at noget er blevet dårligere, at subjektet refererer til en animeret størrelse. Tempus i verberne i den fem eksempler bekræfter dog ikke dette, da der i fire ud af fem tilfælde er tale om præsens og kun i ét om indefinido.

Empobrecer optræder transitivt (52 eks.), intransitivt uden *se* (3 eks.) og intransitivt med *se* (32 eks.). Fordelingen på de tre konstruktioner kan forklares som ved *ennegrecer* og jeg vil derfor ikke gå yderligere ind i det her, men blot opstille følgende implikationelle hierarki, der læses som det, der blev opstillet for *ennegrecer*. Dog placerer typen af patientreferent sig lidt anderledes, således at den transitive ligner den intransitive med *se* helt i modsætning til *ennegrecer*, hvor den transitive tillod flere typer patientreferenter end den intransitive med *se*. Forklaringen omkring kontrol vil følgelig være den samme som ved *ennegrecer*.

Intransitiv uden *se* < **Intransitiv med *se*/transitiv**

Bogstavelig

Animeret/gruppe/område < **Natur, inanimeret**

+/- Animeret

Overført

Figur 9

Caldear, som er næste verbum i gruppen, optræder kun transitivt og intransitivt med *se*.³⁰ Dermed kan man sige, at der ikke er så meget at diskutere i forhold til +/- *se*, men det skulle gerne kunne forklares, at verbet kun optræder i de to nævnte strukturer.

---

³⁰ Det eksempel, jeg oprindeligt har klassificeret som intransitivt uden *se*, er formentlig et transitivt

Hvis man ser på de to konstruktioner, fordeler de sig som følger i forhold til typen af patientreferent:

Konstruktion \ Type af patientreferent	Intransitivt med <i>se</i>	Transitiv	I alt
Inanimeret	13	21 ³¹	34
Natur	2		2
Legemsdel		3	3
Animeret	2	1	3

Table 12

Der er et klart overtal (13 ud af 17) af inanimerede patientreferenter i konstruktionen med *se*. Kun 2 eksempler er animerede og natur patientreferenter:

(64) Y siendo esta de pequeño tamaño, se caldea rápidamente

’Og da den er lille bliver den hurtigt varm’

Dette stemmer fint med min idé om, at det er nemmere at kontrollere en situation med en inanimeret patientreferent, end hvis det modsatte er tilfældet.

Hvis man ser på de transitive eksempler, er billedet det samme med 21 eksempler ud af 25 mulige på inanimeret patientreferent:

---

eksempel uden udtrykt objekt.

³¹ Her er også medtaget eksempler uden udtrykt objekt af typen [*Lo basto y lo fino*] *caldean durante seis o siete horas* ’Det grove og det fine varmer i seks til syv timer’.

(65) Una buena sopa...que previamente su amigo caldeó al fuego

'En god suppe som hans ven tidligere varmede op ved ilden'

Verbet er altså karakteriseret ved primært at tage inanimerede patientreferenter, hvilket stemmer overens med dets syntaktiske udtryk, jf. hypotesen om sammenhængen mellem animerethed hos patientreferenten og mulighed for kontrol af situationen udefra.

Hvis det er korrekt, at dette verbum tillader kontrol af situationen udefra, skulle der gerne være lidt flere bogstavelige betydninger repræsenteret ved dette verbum end ved *acalorar*. Sidstnævnte tillod i mindre grad kontrol udefra af den situation, det refererede til, og havde hovedsageligt den overførte betydning. Nedenstående tabel viser, hvordan betydningen fordeler sig i de to strukturer:

Konstruktion	Intransitiv med <i>se</i>	Transitiv	I alt
Betydning			
Bogstavelig	7	12	19
Overført	10	13	23

Tabel 13

Selv om der er en lille overvægt af overført betydning, oftest 'ophidse', forholder det sig slet ikke som ved *acalorar*, hvor stort set kun betydningen 'ophidse' var repræsenteret. Dermed er det også mere sandsynligt, at den situation *caldear* refererer til, tillader direkte kontrol udefra, hvilket også fremgår af muligheden for imperativ om end på Google.

Verbet opfører sig altså i overensstemmelse med det, min hypotese forudsiger.

To verber, hvis opførsel kan forklares ligesom *caldear*'s, dvs. ud fra sammenhængen mellem animerethed hos patientreferenten og mulighed for kontrol af situationen udefra, er *ensanchar* og *ensordecer*.

Ensordecer optræder i alle tre syntaktiske strukturer med henholdsvis 18 eks. (transitiv), 1 eks. (intransitiv uden *se*) og 2 eks. (intransitiv med *se*). Og forekomsten ser ud til at være lige efter hypotesen. Således er der i den intransitive struktur uden *se* kun animeret patientreferent med bogstavelig betydning 'blive døv', mens der i den intransitive konstruktion med *se* er inanimerede patientreferenter og de overførte betydninger 'overdøve' og 'blive stille'. Den overførte betydning genfindes i den transitive konstruktion. Denne konstruktion har både har animerede og inanimerede patientreferenter, men ved de animerede patientreferenter er betydningen overført 'overdøve' eller 'øredøve' (larne så meget, at det er øredøvende, dvs. man ikke kan høre noget andet) og således helt i overensstemmelse med hypotesen om mulighed for kontrol af situationen udefra.

Ensanchar optræder stort set kun transitivt (72 eks.) og intransitivt med *se* (110 eks.) med kun et enkelt eksempel på intransitiv konstruktion uden *se*. De to strukturer, der indikerer kontrol (transitiv og intransitiv med *se*), er kendetegnet ved kun at have to eksempler på animeret patientreferent hver og primært bogstavelig betydning, mens det intransitive eksempel uden *se* har animeret patientreferent og overført betydning 'blive indbildsk'. Og dette passer fint med kontrolteorien og det opstillede kontinuum på den måde, at det er sværere at kontrollere en situation med en animeret patientreferent end én med en inanimeret. Og ligeledes er det nok svært at kontrollere, at nogen bliver indbildsk; i hvert fald i langt højere grad end at noget bliver større.

Det næste verbum i gruppen er *enriquecer*. *Enriquecer* optræder kun transitivt (213 eks.) og intransitivt med *se* (134 eks.). I den transitive struktur er der i alle undersøgte 150 eks. hovedsageligt tale om, at verbet ikke betyder 'gøre rig' i økonomisk forstand, men snarere en mere overført betydning, 'berige':

(66) [Los animales] enriquecen muchísimo a la familia

'Dyrene beriger familien utroligt meget'

Der er kun få (20) eks. på betydningen 'gøre rig'. Dette passer fint med, hvad jeg har fundet under kontroltesten, hvor det også er den overførte betydning 'berige', der kommer frem:

(67) **Disfruta este grupo, enriquecelo con tus aportes**, siempre bajo el marco de la tolerancia y el respeto mutuo.

<http://groups.yahoo.com/group/nicazos/?v=1&t=directory&ch=web&pub=groups&sec=dir&slk=8>

'Nyd denne gruppe, berig den med dine tilføjelser'

Og det synes da også at være nemmere at kontrollere, end at nogen bliver rig; det sidste ville umiddelbart kræve mere økonomisk magt. Nedenstående tabel viser typen af patientreferent i de to mulige syntaktiske strukturer:

Konstruktion	Intransitiv med <i>se</i>	Transitiv	I alt
\			
Type af patientreferent			
Inanimeret	48	104	152
Natur	14	7	21
Legemsdel	0	0	0
Animeret	72	39	111

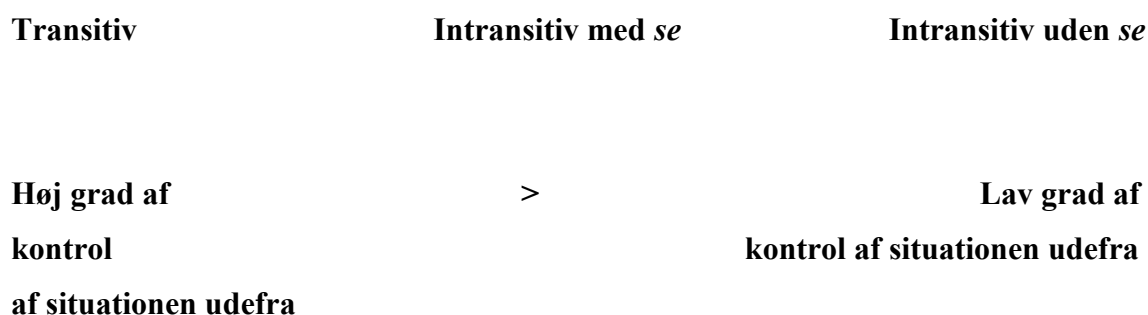
Tabel 14

Det vil sige, langt de fleste tilfælde (2/3) er inanimerede, mens 39 ud af 150 er animerede og 7 er natur. Dette passer fint kontrolhypotesen, hvor jeg går ud fra, at det er nemmere at kontrollere en situation med inanimeret patientreferent, end hvis det modsatte er tilfældet, naturligvis afhængigt af hvilken situation man taler om.

Hvis man ser på den intransitive struktur med *se*, er det første, der springer i øjnene, at betydningen 'nogen bliver rig' er langt hyppigere end ved den transitive konstruktion (65 ud af 134 eks.) og dermed er andelen af animerede patientreferenter også langt større (i alt 72 eks.):

- (68)   Una simple obrera de taller que se enriquece gracias a un premio conseguido con la lotería
- 'En simpel værkstedsarbejderkvinde, der bliver rig takket være en lotterigevinst'

Dette kunne tyde på, at der er tale om et kontinuum, således at det er i den transitive struktur, der er den højeste grad af kontrol af situationen udefra og derefter følger den intransitive konstruktion med *se* (med dette verbum er der ingen eksempler uden *se*). Dette passer også med, at betydningen 'at blive rig' i økonomisk forstand er mere repræsenteret i den intransitive struktur med *se*. Og endnu engang bekræftes sammenhængen mellem de tre mulige konstruktionstyper og mulighed for kontrol af situationen udefra:

Figur 10

Sammenligning med *empobrecer*

De to semantiske modsætninger *enriquecer* 'gøre/blive rig' og *empobrecer* 'gøre/blive fattig' befinder sig begge i denne gruppe af verber. Begge verber er kvalifikationsbaserede handlingsverber uden agentorienterede elementer. Jeg har for begge verbers vedkommende måttet på Google for at finde eksempler på imperativ, så kontrol af situationen udefra er mulig, men nok sjælden. For begge verber gælder det, at de primært optræder transitivt og intransitivt med *se*. Dog er der ved *empobrecer* tre eksempler (ud af 87) på intransitiv konstruktion uden *se*. For *empobrecer* gælder det, at de tre eksempler på intransitiv konstruktion uden *se* alle er med animeret patientreferent og bogstavelig betydning. Eksemplerne i de to andre strukturer har derimod både +/- animeret patientreferent og begge betydninger. Også med *enriquecer* har transitiv og intransitiv struktur med *se* alle muligheder, men den bogstavelige betydning og animeret patientreferent er her hovedsageligt tilstede i den intransitive konstruktion med *se*. Så mens betydninger og patientreferenter for *empobrecer*'s vedkommende er tredelt, er de for *enriquecer*'s vedkommende fordelt på de to mulige strukturer. Under alle omstændigheder afspejler begge verber det kontrolkontinuum, jeg har opstillet ved *enriquecer*, hvor graden af kontrol falder i takt med graden af transitivitet. Det vil sige, verberne opfører sig meget ens både med hensyn til, hvilke syntaktiske strukturer de forekommer i, typen af patientreferent og betydning i de forskellige strukturer, selv om kun *empobrecer* i mit materiale meget sjældent optræder intransitivt uden *se*. Verberne ser dermed ud til at opføre sig ens på trods af deres modsatrettede semantik, og de må derfor referere til samme situation(stype) gående i hver sin retning.

Acrecentar er det sidste verbum i denne undergruppe.

Acrecentar optræder såvel transitivt (67 eks.) som intransitivt med (58 eks.) og uden *se* (3 eks.)³². Kendetegnende for alle tre strukturer er fraværet af animerede patientreferenter:

---

³² Det kan diskuteres, om de tre eksempler, der oprindeligt er klassificeret som intransitive uden *se* i virkeligheden er transitive og verbets udtryk så endnu mere konsekvent. Derfor tallene i parentes i

- (69) Los aromas y sabores que combinan mejor y acrecentan la función mutua.
'Aromaerne og smagene, som bedst kan kombineres og fremmer den fælles funktion'

Der er kun et enkelt intransitivt eksempel med *se* med animeret patientreferent:

- (70) Los amigos de los argumentos contra partidos del Real Madrid se acrecentaron cuando comenzó a emitir TV3.
'Vennerne af argumenterne imod Real Madridkampe steg, da TV3 begyndte at sende'

Alle de øvrige er inanimerede uafhængigt af den syntaktiske struktur. Så på dette punkt er der ikke meget variation de tre udtryk imellem. Og dette kan eventuelt som ved tidligere analyserede verber (fx *augmentar*) være grunden til den manglende variation i udtrykket.

Sammenligning med *crecer* og *augmentar*

Hvis man skal sammenligne *acrecentar* med de to verber, der ligner det mest i betydning, *crecer* 'vokse' og *augmentar* '(få til at) stige, øge(s)', er det tydeligt, at alle tre verber opfører sig meget forskelligt. *Crece* optræder hovedsageligt intransitivt uden *se* med kun seks eksempler på intransitiv konstruktion med *se*. *Aumentar* optræder primært transitivt og intransitivt uden *se* og *acrecentar* transitivt og intransitivt med *se*. Så ingen af verberne ligner hinanden på dette punkt. Dog kan man sige, at de to kvalifikationsbaserede handlingsverber, *augmentar* og *acrecentar*, begge tillader transitiv struktur modsat aktivitetsverbet *crecer*. Med hensyn til agentorienterede elementer har hverken *augmentar* eller *acrecentar* nogen, mens parameteren ikke har kunnet

---

skemaet over verberne i starten af dette kapitel.

undersøges ved *crecer* grundet fraværet af transitive eksempler. Kontrol er med *crecer* mulig ved overført betydning, nemlig at vokse som menneske, og med de to øvrige verber er kontrol ligeledes mulig. Forekomsten af *se* ser for *crecer*'s vedkommende ud til at afhænge af bogstavelig versus overført betydning jf. også kontroltesten. Men for de to øvrige verber har det ikke været muligt at påvise nogen forskel hverken i betydning eller type af patientreferent, da de begge er kendetegnet ved stort set ingen variation i forhold til +/- animeret patientreferent, de har begge stort set kun inanimerede. Dette medfører muligvis mangel på variation i det intransitive udtryk. Så alt i alt kan man sige, at *crecer* skiller sig ud fra de to andre verber både syntaktisk, men også verbaltypologisk og i forhold til forekomsten af *se*, som ser ud til at afhænge af +/- kontrol (udtrykt gennem bogstavelig versus overført betydning). De to andre verber adskiller sig både indbyrdes og fra *crecer* syntaktisk, men ligner hinanden på de øvrige punkter. Dermed ser det ud til, at *crecer* sjældent tillader kontrol, mens de to øvrige verber nok gør det lidt hyppigere jf. de mange transitive eksempler, selv om *augmentar* primært intransitivt udtrykkes uden *se*. Men sammenligningen af de tre verber bliver mindre interessant, da jeg ikke har kunnet påvise nogen forskel i forhold til +/- *se* for de to handlingsverbs vedkommende.

Den sidste undergruppe af verberne i denne store gruppe består af *quemar*, *cocer*, *enfriar*, *aclarar*, *cerrar*, *romper*, *calentar*, *abrir*, *congelar*, *fundir*, *estrechar* og *hundir*. Igen vil jeg gennemgå de vigtigste verber og blot kort nævne de verber, der ligner dem. Gruppen er overordnet kendetegnet ved at bestå af kvalifikationsbaserede handlingsverber uden agentorienterede elementer, der uproblematisk tillader kontrol af situationen udefra jf. kontroltesten. Disse parametre vil derfor ikke blive nævnt i gennemgangen af verberne, hvor jeg vil fokusere på forskellen på de syntaktiske strukturer, de optræder i.

Romper optræder både transitivt (275 eks.), intransitivt uden *se* (21 eks.)³³ og intransitivt med *se* (99 eks.).³⁴ I den intransitive konstruktion er fordelingen af type af patientreferent og betydning som anført i tabel 15:

Intransitiv uden <i>se</i>	Overført	Bogstavelig	I alt
Inanimeret	2	1	3
Natur	0	14	14
Legemsdel	0	0	0
Animeret	1	3	4

Tabel 15

I alt 21 eks.

Patientreferenten er i 2/3 af eksemplerne natur og cirka 1/6 animeret og 1/6 inanimeret. Der er ingen eksempler på legemsdele. Med natur findes kun bogstavelig betydning, mens der ved animeret og inanimeret findes både bogstavelig og overført:

(71) Pisa ya la orilla donde rompen las olas

'Han træder nu på kanten, hvor bølgerne brydes'

I forhold til kontrol passer denne fordeling fint jf. den lave andel af inanimerede patientreferenter. Dette kan bl.a. også ses af, at i næsten alle eksempler med natur er

³³ Jeg har sorteret de eksempler fra, der har en præposition efter verbet, da de ikke kan blive genstand for alternationen af typen ...*Con quien se acuesta, rompe y reconcilia* 'Om hvem han går i seng med, bryder med og forsones med'. Det oprindelige antal eksempler på konstruktionen uden *se* er 85.

³⁴ Også i denne konstruktion er et eksempel sorteret fra pga. præposition. Der var oprindeligt 100 eks.

referenten havet eller bølgerne, der brydes mod kysten el. lign. Og det er i hvert fald svært at kontrollere, ligesom det er tilfældet med de animerede patientreferenter.

Derfor vil jeg forvente en lidt anderledes fordeling med større andel af inanimerede patientreferenter og lavere andel af i hvert fald natur og animeret i konstruktionen med *se*:

Intransitiv med <i>se</i>	Overført	Bogstavelig	I alt
Inanimeret	35	50	85
Natur	0	5	5
Legemsdel	0	6	6
Animeret	1	2	3

Table 16

I alt 99 eks.

Og billedet ser ud som forventet. Kun animeret og inanimeret har begge betydninger. Ellers er 85 ud af 99 eks. inanimerede, fem er natur, seks er legemsdele og animeret er den type, der er mindst repræsenteret. Det vil sige, billedet er helt omvendt i forhold til konstruktionen uden *se*, hvilket igen giver fin mening i forhold til kontrol og animerethed:

(72) A Fonsi Nieto se le rompe la moto

'Fonsi Nietos motorcykel går i stykker'

Hvis man endelig skal sammenligne med den transitive blot for at bekræfte, at det er den og den intransitive med *se*, der ligner hinanden mest, hvilket jeg forventer, ser det sådan ud:

Transitiv	Overført	Bogstavelig	I alt
Inanimeret	109	28	137
Natur	1	3	4
Legemsdel	1	4	5
Animeret	1	2	3

Tabel 17

I alt 149³⁵

Det vil sige, alle typer er repræsenteret i alle betydninger, men fordelingen i skemaet ligner til forveksling konstruktionen med *se* med flest inanimerede patientreferenter:

(73) Dichos aperos rompen las capas endurecidas

'Omtalte redskaber ødelægger de hærdede lag'

Jeg vil derfor tillade mig at konkludere, at verbet alternerer mellem transitiv konstruktion og intransitiv med *se*, og at dette skyldes, at handlingen tillader direkte kontrol udefra. Dette bekræftes af typerne af patientreferent i de to strukturer samt ikke mindst, at det er nogle andre typer, der optræder i konstruktionen uden *se*. Den største forskel mellem de to intransitive strukturer er animerethed.

Også *enfriar* ser ud til at opføre sig i overensstemmelse med min hypotese om sammenhængen mellem typen af patientreferent og mulighed for kontrol af situationen udefra. Verbet optræder transitivt (68 eks.) og intransitivt med *se* (154 eks.). Og patientreferenterne i er langt de fleste transitive tilfælde (59 ud af 68) inanimerede:

---

³⁵ Det ene af de eks. jeg oprindeligt havde klassificeret som transitivt, viste sig at være intransitivt uden *se*.

- (74) En tres o cuatro minutos enfría [las colas de los langostinos] con agua fría
'Køl jomfruhummerhalerne ned i koldt vand i tre-fire minutter' (Inanimeret patientreferent, bogstavelig betydning)

Hvis man ser på de intransitive eksempler med *se*, er der i alle eksempler undtagen seks tale om patientreferenter som er ikke-animerede, nemlig inanimeret/mad/legemsdel/natur:

- (75) *El planeta se enfría*
'Planeten bliver kold' (Natur patientreferent, bogstavelig betydning)

De seks eksempler dækker over, at nogen bliver kold/stivner/fryser i bogstavelig eller overført betydning. Det vil sige, kendetegnende for alle 221 eksempler er den lave repræsentation af animerede patientreferenter, (kun 15 ud af de 221 eks.). Og i langt størsteparten af disse eksempler er der tale om overført betydning. Kun to eksempler har en helt bogstavelig betydning.

Verbet er altså kendetegnet ved en meget lav andel af animerede patientreferenter, hvilket som nævnt er i overensstemmelse med min hypotese om sammenhængen mellem typen af patientreferent og mulighed for kontrol af situationen udefra. Det kan være svært at se, hvordan man skulle kunne kontrollere et naturfænomen (jf. patientreferenterne natur i konstruktionen med *se*), men kan der jo være tale om en generalisering (grammatikalisering) til alle ikke-animerede patientreferenter eller simpelthen det, at den situation, verbet refererer til, grundlæggende tillader kontrol udefra uanset typen af patientreferent, selv om der er en tendens til den ikke-animerede type.

Hundir, det næste verbum i gruppen, er meget konsekvent, idet det i mit materiale kun optræder transitivt (188 eks.) og intransitivt med *se* (332 eks.). Dette tyder på, at der er tale om en situation, der er uproblematisk at kontrollere udefra, og det har da heller ikke været svært at finde imperativeksempler til kontroltesten. Man kunne så forvente, at det opførte sig som *romper*, hvis min hypotese om sammenhængen mellem animerethed hos patientreferenten og kontrol skal bekræftes. Det vil sige, der burde være flest inanimerede patientreferenter og færrest animerede. Og de animerede, der er, burde primært have overført betydning, da det nok er mere sandsynligt, at man kan kontrollere fx at vinde over nogen som i eksemplet i kontroltesten, end at sænke nogen ned i noget, selv om der ikke nødvendigvis viser sig at være nogen forskel:

(76) Es el enemigo... Vécelo... húndelo...

'Det er fjenden... Overvind ham... sænk ham...'

For de transitive eksempler ser billedet sådan ud:

Transitiv	Overført	Bogstavelig	I alt
Inanimeret	17	27	44
Natur	25	3	28
Legemsdel	0	18	18
Animeret	57	4	61

Tabel 18

I alt 151 eks.

Faktisk er over 1/3 af patientreferenterne animerede, men betydningen er overført, som forventet i langt de fleste tilfælde:

- (77) Esta decisión que hunde en sombras siniestras no sólo al nuevo presidente
 'Denne beslutning som sænker ikke blot den nye præsident ned i en
 uheldig skygge'

Derudover er der også næsten 1/3 inanimerede og cirka 1/5 natur og 18 eks. på legemsdel. Alle typer undtagen legemsdel er repræsenteret i begge betydninger.

For den intransitive konstruktion med *se*, ser billedet ud som følger:

Intransitiv med <i>se</i>	Overført	Bogstavelig	I alt
Inanimeret	40	51	91
Natur	5	9	14
Legemsdel	0	4	4
Animeret	38	2	40

Tabel 19

I alt 149 eks.

Her er næsten 2/3 inanimerede og lidt under 1/3 animerede, hvoraf næsten alle har overført betydning som forudsagt:

- (78) Un crucero de lujo se hunde en un astillero alemán
 'Et luksuskrydstogtskib synker på et tysk skibsværft'

Fordelingsmæssigt ligner skemaet ellers det for den transitive konstruktion også med hensyn til betydning. Selv om min forventning om fordelingen af type af patientreferent mest bliver opfyldt af konstruktionen med *se*, mener jeg stadig, at resultatet viser, at der er tale om et verbum, der refererer til en situation, der er uproblematisk at kontrollere udefra. Især den relativt høje andel af animerede patientreferenter, som ellers burde trække i retning af mindre kontrol i en situation, taget i betragtning og naturligvis set ud fra fraværet af intransitiv konstruktion uden *se*. Derfor må man konkludere, at nogle verber grundlæggende refererer til situationer, der uproblematisk tillader kontrol udefra, ligesom der i første gruppe var et verbum (*palidecer*), der så ud til ikke at tillade kontrol af situationen udefra uanset typen af patientreferent og betydning. Så selve den situation, verbet refererer til, spiller altså også en rolle for, hvilken indflydelse resten af parametrene har på et verbum syntaktiske opførsel.

Congelar er et andet verbum, der også ser ud til at referere til en situation, der uproblematisk lader sig kontrollere udefra. Verbet optræder primært transitivt (96 eks.) og intransitivt med *se* (50 eks.) med kun to eksempler på intransitiv konstruktion uden *se*, hvoraf det ene nok skyldes en afsmitning, da verbet er andet led i en koordination med *hervir* som første led, og den talende har muligvis ladet sig styre af sidstnævnte verbs opførsel ($\div$ *se*) i den videre sprogbrug:

(79) Una disolución acuosa hierve siempre por encima de los 100° y congela siempre por debajo de los 0°

'En vandig opløsning koger altid ved over 100° og fryser altid ved under 0°'

Jeg mener dette, fordi samme betydning, hvornår en bestemt opløsningstype fryser, genfindes i den intransitive konstruktion med *se* med 17 eksempler:

(80) El mercurio se congela a los -39°

'Kviksølv fryser ved -39°'

Det enlige intransitive eksempel uden *se* har animeret patientreferent og overført betydning:

(81) Gesto de Penia, que congela al ver entrar a Alces

'Gesto de Penia som stivner, da han ser Alces komme ind'

Derimod er den intransitive med *se* kendetegnet ved følgende:

Intransitiv med <i>se</i>	Overført	Bogstavelig	I alt
Inanimeret	18	17	35
Natur	0	0	0
Legemsdel	5	1	6
Animeret	6	3	9

Tabel 20

I alt 50 eks.

Der er ingen eksempler på natur patientreferent, men alle de øvrige typer er repræsenteret både i bogstavelig og overført betydning. Inanimeret patientreferent er langt den hyppigste med næsten 70 %. Dernæst følger animeret med næsten 20 % og legemsdel de sidste cirka 11 %:

(82) La sonrisa se nos congela en los labios

'Smilet stivner på vores læber'

Den transitive konstruktion ligner den intransitive med *se* med 86 % inanimerede patientreferenter, mens animeret har otte eks, legemsdel tre og natur to. Men alle typerne er repræsenteret i både bogstavelig og overført betydning:

Transitiv	Overført	Bogstavelig	I alt
Inanimeret	80	3	83
Natur	1	1	2
Legemsdel	1	2	3
Animeret	7	1	8

Tabel 21

I alt 96

Det vil sige, at der i den intransitive konstruktion uden *se* er tale om animeret patientreferent og overført betydning, mens der er et mere varieret inventar af patientreferenter i de to andre konstruktioner. Og den overførte betydning med animeret patientreferent genfindes i de intransitive eksempler med *se*, selv om det her i de fleste tilfælde drejer sig om at fryse (have det koldt), men der er altså også et eksempel på at stivne. Derfor mener jeg ikke at kunne udpege nogen speciel forskel de to intransitive strukturer imellem. Og verbets opførsel må skyldes, at situationen er uproblematisk at kontrollere udefra, hvilket blot forstærkes af, at hovedparten af patientreferenterne er inanimerede. Dette giver igen mening i forhold til min hypotese om forbindelsen mellem mulighed for kontrol af situationen udefra og animerethed hos patientreferenten.

Verbet er interessant, fordi det viser, at +/- *se* intet har at gøre med inhærente egenskaber jf. eks. (80), som er en intransitiv struktur med *se* og de 16 andre af samme

type. Masser af dem vedrører grundstoffer og deres frysepunkt. Og hvis der er noget, der har med inhærente egenskaber at gøre i forhold til, hvordan en situation udspiller sig, må det være det. I stedet mener jeg, at dette verbum endnu en gang bekræfter, at der er nogle situationer, der grundlæggende tillader kontrol udefra uanset type af patientreferent og betydning, mens andre har det modsat. Og det viser, at selve situationen måske skal tillægges en større betydning, end det er gjort hidtil.

Et andet verbum, der er kendetegnet ved en stor andel af inanimerede patientreferenter, er *estrechar*. Verbet optræder transitivt (226 eks.) og intransitivt med *se* (53 eks.). Begge konstruktioner opfører sig i overensstemmelse med min hypotese om sammenhængen mellem animerethed hos patientreferenten og mulighed for kontrol af situationen udefra ved at have en stor andel af inanimerede patientreferenter og betydningen er fordelt ligeligt mellem bogstavelig og overført.

Sammenligning med *ensanchar*

Såvel *estrechar* som *ensanchar*, der har modsatte betydninger, er kvalifikationsbaserede handlingsverber uden agentorienterede elementer og med mulighed for kontrol af situationen udefra. Mens *estrechar* udelukkende optræder transitivt og intransitivt med *se*, er der et enkelt eksempel på intransitiv konstruktion uden *se* med *ensanchar*, som har animeret patientreferent. Begge verbers øvrige eksempler er ellers karakteriseret ved en høj grad af inanimerede patientreferenter. Derfor vil jeg mene, at der er tale om samme situationstype gående i hver sin retning.

Også *calentar* bekræfter hypotesen om sammenhængen mellem animerethed hos patientreferenten, bogstavelig og overført betydning og mulighed for kontrol af situationen udefra. Verbet optræder transitivt (173 eks.) og intransitivt med *se* (97 eks.) med kun seks eksempler på den intransitive struktur uden *se*. På den måde er verbet mere alsidigt i sit syntaktiske udtryk end både *acalorar* og *caldear*, som er de to andre verber, der betyder 'varme op'.

I verbets transitive struktur er der såvel animerede som inanimerede patientreferenter, samt natur og legemsdel, der befinder sig et sted midt imellem disse. Patientreferenterne fordeler sig således:

Konstruktion	Transitiv
Type af patientreferent	
Inanimeret	78
Natur	14
Legemsdel	28
Animeret	15
Uden udtrykt objekt	15

Tabel 22

I alt 150 eks.³⁶

Det vil sige, langt de fleste patientreferenter er inanimerede, hvilket er et helt andet billede end ved *acalorar* med kun animerede patientreferenter og mere lig *caldear* med flest inanimerede patientreferenter:

(83) El sol calienta aquellos lugares en los que incide directamente

'Solen varmer de steder, den rammer direkte'

Resten af patientreferenterne er animerede (15 eks.), legemsdele (28 eks.), natur (14 eks.) og uudtrykt, der kan dække over både +/- animeret.

Hvis man ser på betydningerne, der optræder i de transitive eksempler, var det karakteristiske for *acalorar*, at det stort set kun var den overførte betydning 'ophidse',

---

³⁶ Bemærk igen, at jeg kun analyserer de første 150 eksempler ved konstruktioner med et større antal eksempler.

der var til stede og ved *caldear* var næsten 50 % af betydningerne bogstavelige. Med *calentar* forholder det sig således:

Konstruktion	Transitiv
\	
Betydning	
Bogstavelig	103
Overført	47

Tablet 23

I alt 150 eks.

Her er en helt klar overvægt (2/3) af eksempler, der har bogstavelig betydning, mens kun 1/3 har mere overført betydning, heriblandt 'ophidse'. Det er altså et helt andet billede end ved de to andre verber med grundlæggende samme betydning. Og det, at den bogstavelige betydning er så rigt repræsenteret, understøtter de to syntaktiske strukturer, som dette verbum hyppigst optræder i (transitiv og intransitiv med *se*). Og det bekræfter, at kontrol af situationen udefra ser ud til at være mulig i højere grad her end ved de to andre verber med lignende betydning. Dette passer fint med, at det må være nemmere at kontrollere, at noget bliver varmt end at nogen bliver ophidset. Og det stemmer også fint overens med, at fordelingen blandt de forskellige typer patientreferent er mere jævn end ved de to andre verber eller i hvert fald ved *acalorar*, hvor der kun er inanimerede patientreferenter.

Hvis man ser på de intransitive eksempler uden *se*, er fire ud af seks eksempler på animerede patientreferenter og kun to på inanimerede. Men betydningen er bogstavelig:

- (84) El equipo calienta a lo ancho del campo
 'Holdet varmer op på tværs af banen'

Der er ikke noget at sammenligne med i forhold til de to andre verber, da de ingen eksempler har på intransitiv struktur uden *se*.

Hvis man endelig ser på de intransitive eksempler med *se*, fordeler de sig som følger i forhold til typen af patientreferent:

Konstruktion	Intransitiv med <i>se</i>
Type af patientreferent	
Inanimeret	41
Natur	20
Legemsdel	4
Animeret	32

Tabel 24

I alt 97 eks.

Det vil sige, næsten halvdelen af patientreferenterne er inanimerede (41) resten er animerede (32), natur (20) og legemsdele (4), dvs. en næsten 50-50 fordeling:

- (85) En cada paso cerca del Sol, el núcleo se calienta
 'Hver gang den passerer forbi solen, bliver kernen varm'

Hvis man ser på betydningerne, fordeler de sig således:

Konstruktion	Intransitiv med <i>se</i>
\	
Betydning	
Bogstavelig	71
Overført	26

Tabel 25

I alt 97 eks.

Langt de fleste betydninger (3/4) er bogstavelige ligesom ved den transitive struktur, men modsat de to andre verber, hvor *acalorar* stort set ingen eksempler havde på bogstavelig betydning, mens *caldear* havde næsten 50 %. Alt i alt stemmer det fint med, at kontrol ser ud til at være mere sandsynligt i den situation, dette verbum denoterer, end ved de to andre lignende verber.

Således ser forekomsten af *se* med *calentar* ud til at være forbundet med animerethed og overført betydning ($\div se$) og inanimethed og bogstavelig betydning ($+ se$). Dette harmonerer fint med kontrolhypotesen, der siger, at det er den transitive struktur og den intransitive med *se*, der indikerer, at kontrol af situationen er mulig udefra, mens konstruktionen uden *se* indikerer det modsatte. At bogstavelig versus overført betydning her er vendt om i forhold til det oprindeligt opstillede kontinuum, hvor overført korrelerede med kontrol og bogstavelig med mangel på samme, har noget at gøre med, hvilken situation, der refereres til. Og derfor skal betydningsparameteren nok heller ikke være en del af et kontinuum, der karakteriserer kausivalternationen generelt, men måske blot optræde ved de verber, hvor den er relevant, ligesom der ved flere andre verber, fx *oscurecer* og *ennegrecer*, er opstillet mere specifikke kontinua.

Sammenligning af *acalorar*, *caldear* og *calentar*

Jeg har allerede ved gennemgangen af de tre verber, der ligner hinanden i betydningen 'opvarme/ophidse', foretaget en del sammenligninger. Her vil jeg blot trække de vigtigste punkter op igen for derefter at sammenligne med *enfriar*, den semantiske modpol fra gruppen af verber der optræder på begge lister.

Alle tre verber er kvalifikationsbaserede handlingsverber uden agentorienterede elementer. Ved *acalorar* har det ikke været muligt at finde eksempler på imperativ, hvilket indikerer lav grad af mulighed for kontrol. Ved *caldear* har jeg fundet ét eksempel på Google, mens jeg uden ret store vanskeligheder har fundet et imperativeksempel i CREA med *calentar*. Dette er en indikation på, at de tre verber ikke refererer til samme type situation, da det ser ud til, at de varierer i mulighed for kontrol af situationen udefra. Dette bekræftes af deres måde at opføre sig på syntaktisk. Mens *acalorar* (≠ imperativ) kun har to transitive eksempler, ingen intransitive uden *se* og 15 intransitive med *se*, har *caldear* (eksempel på imperativ i Google) 25 eksempler på transitiv struktur, ingen på intransitiv uden *se* og 17 på intransitiv med *se*. Endelig har *calentar* (imperativeksempel i CREA) 173 eks. på transitiv konstruktion, seks på intransitiv uden *se* og 97 på intransitiv med *se*. Det vil sige, sandsynligheden for transitiv struktur og dermed kontrol passer fint med sandsynligheden for at finde eksempler på imperativ. Hvis man ser på de tre verbers betydninger og typer af patientreferenter, bekræfter dette antagelsen om mulighed for kontrol af de situationer, de tre verber refererer til. De to grundbetydninger, verberne denoterer, er '(op)varme' og '(op)hidse'. Jeg lægger til grund, at det er nemmere at kontrollere udefra, at nogen/noget bliver varm(t), end at nogen bliver ophidset. Således skulle *acalorar* gerne være kendetegnet ved højt antal animerede patientreferenter samt stor andel af overført betydning. *Calentar* skulle gerne repræsentere det modsatte, mens *caldear* gerne skulle befinde sig et sted midt imellem de to. Og det er, som gennemgået ved de tre verber, netop det, der er tilfældet. Jeg vil ikke gentage detaljerne her, men blot opstille et kontinuum over de tre verber, der viser, hvordan de forholder sig til kontrol ud fra typen af patientreferent samt betydning:

<i>Acalorar</i>	<i>Caldear</i>	<i>Calentar</i>
÷Kontrol		+Kontrol
Animeret patientreferent		Inanimeret patientreferent
Overført betydning		Bogstavelig betydning

Figur 11

Sammenligning af *acalorar*, *caldear* og *calentar* med *enfriar*

Nu da de tre verber med betydningen '(op)varme/(op)hidse)' er analyseret, kan man foretage en sammenligning med deres semantiske modpol *enfriar* 'afkøle(s)'. *Enfriar* er også et kvalifikationsbaseret handlingsverbum uden agentorienterede elementer og med mulighed for kontrol af situationen udefra. Syntaktisk ligner det meget *caldear*, idet det har masser af eksempler på såvel transitiv struktur som intransitiv struktur uden *se*. Med hensyn til betydning og typen af patientreferent, er *enfriar* kendetegnet ved stort set kun at have inanimerede patientreferenter i begge de syntaktiske konstruktioner. Dette er nok årsagen til, at der ikke er så stor variation i udtrykket i den intransitive variant. På den måde minder verbet om *acalorar*, blot modsat, idet *acalorar* jo var kendetegnet ved kun at have animerede patientreferenter og næsten ingen transitive eksempler. Verbet minder også om de to andre '(op)varme'-verber, som begge er karakteriseret ved lav andel af animerede patientreferenter.

Med hensyn til betydningen er der for *enfriar*'s vedkommende primært tale om overført betydning i de tilfælde, hvor patientreferenten er animeret (15 ud af 221), mens der er masser af eksempler på både bogstavelig og overført betydning med inanimerede patientreferenter. Igen vil jeg holde fast i, at det er nemmere at kontrollere en opvarme/afkøle situation, hvis der er tale om bogstavelig betydning med inanimeret patientreferent, end hvis der er tale om den overførte betydning med animeret patientreferent. Og den lave andel af sidstnævnte understøtter verbets syntaktiske opførsel, der på den måde kommer til at minde om *calentar*. *Calentar* er jo også karakteriseret ved lav andel af animerede patientreferenter, flest bogstavelige betydninger og mulighed for kontrol af situationen udefra. Det vil sige, her ser det ud

til, at de to semantiske modpoler opfører sig ens, hvilket man vel også kunne forvente, når der er tale om samme situation, der går i modsat retning.

Abrir er næste verbum i gruppen. Verbet optræder transitivt (283 eks.), intransitivt uden *se* (18 eks.) og intransitivt med *se* (92 eks.). I den intransitive konstruktion uden *se* ser fordelingen af typen af patientreferent og betydning ud som i tabel 26:

Intransitiv uden <i>se</i>	Overført	Bogstavelig	I alt
Inanimeret	10	7	17
Natur	0	0	0
Legemsdel	0	0	0
Animeret	0	1	1

Tabel 26

I alt 18 eks.

Næsten alle eksempler er med inanimeret patientreferent og over halvdelen af dem er med overført betydning, mens det enlige eksempel med animeret patientreferent har bogstavelig betydning:

- (86)   Lecturas abre con Belén Esteban
                   'Forelæsninger indleder med Belén Esteban' (Inanimeret patientreferent, overført betydning)

Hvis man ser på den intransitive struktur med *se* i forhold til betydning og type af patientreferent, ser det sådan ud:

Intransitiv med <i>se</i>	Overført	Bogstavelig	I alt
Inanimeret	43	30	73
Natur	0	4	4
Legemsdel	3	10	13
Animeret	0	2	2

Tabel 27

I alt 92 eks.

Igen er der langt flest eksempler på inanimeret patientreferent og der er 13 på legemsdel og få på natur og animeret. Halvdelen af alle eksempler er med overført betydning, selv om den kun findes ved inanimeret og legemsdel. Den bogstavelige betydning findes ved alle typerne af patientreferent:

- (87) Tanto ETA como HB se abrían a la posibilidad de la negociación
 'Såvel ETA som HB åbnede sig overfor muligheden for forhandling'
 (Animeret patientreferent, bogstavelig betydning)

Så den eneste forskel foreløbig er, at det ser ud til, at den intransitive konstruktion med *se* tillader flere typer patientreferent end konstruktionen uden *se*. For den transitive konstruktion gælder følgende:

Transitiv	Overført	Bogstavelig	I alt
Inanimeret	110	35	145
Natur	0	1	1
Legemsdel	1	2	3
Animeret	1	1	2

Tabel 28

I alt 151³⁷

Igen er langt de fleste eksempler med inanimeret patientreferent, selv om der også er eksempler på alle typer og i bogstavelig betydning og alle undtagen natur i overført:

(88) Tony Zuri abre hoy una exposición retrospectiva

'Tony Zuri åbner i dag en retrospektiv udstilling' (Inanimeret patientreferent, bogstavelig betydning)

Der er ingen tvivl om, at det er den transitive konstruktion og den intransitive med *se*, der ligner hinanden mest.

Og den største forskel på de to intransitive strukturer er, at konstruktionen med *se* (og den transitive, da de to konstruktioner ligner hinanden meget på dette punkt) tillader et langt større inventar med hensyn til type af patientreferent end konstruktionen uden *se*. Ellers ligner de to konstruktioner hinanden ved primært at have inanimerede patientreferenter, hvoraf de fleste har overført betydning. Dette kan forklares ved, at fordi situationen normalt er så let at kontrollere udefra, tillader de to konstruktioner, der indikerer kontrol (transitiv og intransitiv med *se*), mange flere forskellige typer af patientreferent end konstruktionen, der indikerer manglende kontrol/lav grad af kontrol

---

³⁷ Det ene intransitive eksempel uden *se* (eks.1) viste sig at være transitivt.

(intransitiv uden *se*). Dette skyldes, at lav grad af kontrol vil være begrænset til få typer af patientreferent, fordi det vil være undtagelsen ved sådan et verbum. Havde verbet ikke tilladt kontrol, burde billedet se omvendt ud. Dette er tilfældet ved *palidecer*, der konstrueres intransitivt uden *se* uanset typen af patientreferent, om end verbet er endnu mere ekstremt end *abrir* på dette punkt. *Abrir*'s opførsel i forhold til hvilken type patientreferent, de tre syntaktiske konstruktioner tillader, er opsummeret i figur 12:

÷ kontrol	>	+ kontrol
Inanimeret patientreferent	>	Alle typer patientreferent
Intransitiv uden <i>se</i>	>	Transitiv Intransitiv med <i>se</i>

Figur 12

Tre andre verber, for hvilke det også gælder, at variationen i typen af patientreferent er større i den transitive konstruktion og den intransitive med *se*, end tilfældet er med den intransitive uden *se*, er *cerrar*, *fundir* og *aclarar*. Jeg vil derfor kun kommentere dem meget kort.

Cerrar opfører sig som nævnt som *abrir* med hensyn til en større variation i typen af patientreferent i den transitive konstruktion og den intransitive med *se* end i den intransitive uden *se*. Dette bekræfter, at der er tale om et verbum, der under normale omstændigheder refererer til en situation, der tillader direkte kontrol udefra.

Undtagelserne er så de tilfælde, man finder uden *se*. I denne konstruktion er der rigtig mange eksempler på, at børser, indekser o. lign. er lukket i et bestemt niveau:

(89) En Europa, tan sólo los mercados de Zurich y Milán cerraban con ganancias

'I Europa var det kun markederne i Zürich og Milano, der lukkede positivt'

Og det ville give god mening at se dette som en situation, man ikke kan kontrollere. Man kan godt kontrollere at de lukker, men ikke i hvilket niveau. Det er straks nemmere at forestille sig, at man kan kontrollere, at en dør lukker (+ *se*), men ikke nødvendigvis hvordan ($\div$ *se*). Derfor er eksempler med mådesadverbial uden *se*:

(90) Finaliza con un portón que se cierra

'Den slutter med en indgangsport, der lukkes'

(91) Las ventanas no cerraban bien

'Vinduerne lukkede ikke ordentligt'

Dermed er det altså naturligt, at der vil være tilfælde, hvor situationen ikke tillader kontrol udefra. Og dermed bør begge intransitive strukturer være repræsenteret med denne type verbum (*abrir* og *cerrar*).

For *fundir* er det ikke muligt at opstille en figur som den, der er lavet for *abrir*, selv om princippet er det samme. Dette skyldes, at den intransitive konstruktion uden *se* tillader patientreferenterne inanimeret og natur, konstruktionen med *se* alle typer patientreferent og den transitive kun $+/\div$ animeret patientreferent og legemsdel. Det vil sige, de er alle forskellige og udvikler sig ikke gradvist.

Aclarar er også kendetegnet ved flere typer patientreferent i den transitive konstruktion og den intransitive med *se*, end ved den intransitive uden *se*, der kun tillader natur som patientreferent. Hvis man skal følge kontrollhypotesen, passer det godt med, at de betydninger, der optræder i den transitive og den intransitive med *se*, refererer til situationer, der tillader direkte kontrol udefra jf. deres typer af patientreferent. Desuden er det i de to konstruktioner, man finder de mere overførte betydninger af verbet, mens de helt bogstavelige kun er repræsenteret ved meget få eksempler. I den intransitive uden *se* er der derimod kun den bogstavelige betydning 'at natur klarer op'. Og det virker logisk, at man ikke kan kontrollere, at tågen letter eller vejret klarer op.

Quemar er næste verbum, der vil blive grundigt gennemgået. Verbet er et kvalifikationsbaseret handlingsverbum i alle transitive betydninger undtagen et enkelt eksempel, som er en "misforståelse" af talesproget *No hay más cera que la que arde* (her: *quema*), som må være et aktivitetsverbum:

- (92) Un incendio visible desde toda la ciudad quema mil metros cuadrados de monte en Igeldo
'En brand, der kunne ses fra hele byen, brænder 1000 kvadratmeter bjerg i Igeldo'

Verbet er et aktivitetsverbum i intransitiv konstruktion uden *se*:

- (93) Numerosas lamparillas de aceite queman frente a la imagen de Buda
'Talrige olielamper brænder foran Buddhabilledet'

Undtagen i et enkelt eksempel med en mere handlingsagtig betydning 'brænde ned':

(94) El Garraf ya quemó en 1982

'Garrafparken brændte allerede i 1982'

Endelig er der de intransitive eksempler med *se*, hvor verbet alle steder er et kvalifikationsbaseret handlingsverbum:

(95) La vitamina C se quema como consecuencia de la fiebre

'C-vitaminet bliver brændt af som en følge af feberen'

Quemar optræder transitivt (332 eks.), intransitivt uden *se* (14 eks.) og intransitivt med *se* (72 eks.).

Hvis man starter med de intransitive eksempler uden *se*, er der som nævnt under den verbaltypologiske klassifikation tale om aktivitetsverber i langt de fleste tilfælde (11 ud af 12). Det sidste er et handlingsverbum. Typen af patientreferent i den intransitive konstruktion uden *se* er:

Intransitiv uden <i>se</i>	Aktivitetsverbum	Handlingsverbum
Inanimeret	6	
Natur	1	1
Legemsdel	5	
Animeret	1	

Tabel 29

I alt 14 eks.

Med hensyn til betydningen er både bogstavelig og overført repræsenteret ved aktivitetsverberne, men kun bogstavelig ved handlingsverberne. Den bogstavelige

findes ved alle aktivitetsverbernes typer af patientreferent og den overførte findes ved inanimeret og legemsdel.

Jeg mener, at hovedårsagen til, at de 13 eks. er intransitive uden *se*, er, at der er tale om aktivitetsverber. Handlingsverbet er nok det, man får mest ud af at sammenligne med de intransitive eksempler med *se*.

Hvis man ser på eksemplerne med *se*, er der som nævnt i alle tilfælde tale om handlingsverber. Typen af patientreferent ser ud som følger:

Konstruktion	Intransitiv med <i>se</i>
Type af patientreferent	
Inanimeret	41
Natur	13
Legemsdel	4
Animeret	14

Tabel 30

I alt 72 eks.

Der er i alt 41 eksempler, dvs. over 50 %, på inanimerede patientreferenter, 13 på natur, 14 på animeret og fire på legemsdel. Alle typerne har både bogstavelig og overført betydning undtagen legemsdel, som kun har bogstavelig.

Hvis man ser på de transitive eksempler, er patientreferenterne som følger:

Konstruktion \ Type af patientreferent	Transitiv
Inanimeret	94
Natur	6
Legemsdel	19
Animeret	18
Uden udtrykt objekt	13
”No hay más cera que la que quema”	1

Tabel 31

I alt 151 eks.³⁸

2/3 af alle eksempler har inanimeret patientreferent. Dernæst følger legemsdel (19), animeret (18), ÷ objekt (13) og natur (seks). Og der er både bogstavelig og overført betydning ved alle typer af patientreferent, undtagen natur og ÷ objekt, hvor der kun er bogstavelig betydning.

Det vil sige, ved alle tre strukturer er der en klar overvægt af inanimerede patientreferenter, men alle andre typer er også repræsenteret. Og hvis man ser på handlingsverberne, adskiller den intransitive konstruktion uden *se* sig ved kun at have bogstavelig betydning og kun at have natur som patientreferent. Både den transitive og den intransitive med *se* ligner hinanden mere ved at have alle typer patientreferent og betydninger. Således må man konkludere, at det for handlingsverbernes vedkommende er de to sidstnævnte konstruktioner, der ligner hinanden mest også med hensyn til verbaltype.

Men hvis man sammenligner de tre konstruktioner uafhængigt af verbaltypen, ser der ikke ud til at være den store forskel i inventaret af patientreferenter eller for dens sags skyld betydning. Derfor mener jeg, det er rimeligt at sige, at den største forskel på de tre strukturer (transitive og intransitiv med *se* overfor intransitiv uden *se*) er verbaltype, ligesom det er tilfældet med *hervir* og *arder*.

---

³⁸ Det ekstra eksempel i forhold til de 150, jeg normalt analyserer ved de store verber, skyldes, at jeg har taget et ekstra eksempel ind på grund af ordsproget nederst i tabellen.

Sammenligning med *arder*

Hvis man skal sammenligne *quemar* med dets semantiske ækvivalent i en af de andre grupper, *arder* ($\div se$), kan man se, at de allerede i deres syntaktiske opførsel adskiller sig meget indbyrdes. Mens *arder* primært forekommer intransitivt uden *se*, optræder *quemar* hovedsageligt transitivt og intransitivt med *se*. Verbaltypologisk er de også interessante, idet det gælder for begge verber, at de intransitivt uden *se* er aktivitetsverber, men transitivt og intransitivt med *se* er handlingsverber. Og da de to verber fordeler deres eksempler så forskelligt på de tre konstruktioner, betyder det også, at *arder* primært er et aktivitetsverbum, mens *quemar* primært er et handlingsverbum.

Med hensyn til agentorienterede elementer har jeg ingen transitive eksempler med *arder* uden Agent (der er kun *ét*), men *quemar* har i hvert fald ingen agentorienterede elementer. Omvendt forholder det sig med kontrol, hvor *arder* ikke tillader kontrol, nok pga. verbaltypen aktivitet, mens *quemar* uden problemer tillader kontrol af situationen udefra.

I forhold til de to intransitive konstruktioner, kan man sige, at forskellen for begge verbers vedkommende ligger i verbaltypen, således at den intransitive uden *se* er et aktivitetsverbum og den intransitive med *se* et handlingsverbum. Desuden er der ved *arder* en forskel i bogstavelig betydning (uden *se*) overført overført (med *se*).

Alt i alt må man konkludere, at de to verber går ind og dækker forskellige aspekter af samme situation i forhold til de parametre, jeg har beskrevet. *Arder* beskriver aktiviteten, der ikke kan kontrolleres, mens *quemar* beskriver handlingen, der tillader kontrol. Således supplerer de to verber hinanden fint.

Også *cocer* er kendetegnet ved at være et kvalifikationsbaseret handlingsverbum i sin transitive brug og den intransitive brug med *se* i betydningen 'tilberede/forberede' med inanimeret patientreferent. Men verbet er et aktivitetsverbum i de øvrige betydninger intransitivt med *se* med animeret patientreferent og ved alle eksempler intransitivt uden *se*.

Cocer forekommer transitivt (81 eks.), intransitivt uden *se* (seks eks.) og intransitivt med *se* (13 eks.). Alle tre konstruktioner har eksempler på både bogstavelig og overført betydning. Med hensyn til fordelingen af type af patientreferent, ser det ud som i tabel 32 herunder:

Konstruktion \ Type af patientreferent	Intransitiv uden <i>se</i>	Intransitiv med <i>se</i>	Transitiv	I alt
Inanimeret	6	11	78	95
Natur	0	0	0	0
Legemsdel	0	0	1	1
Animeret	0	2	2	4

Tabel 32

Alle tre strukturer er kendetegnet ved hovedsageligt at have inanimerede patientreferenter, selv om den transitive og den intransitive med *se* også har få animerede patientreferenter:

- (96) Aparte, cuece también el brécol
 'Kog også broccolien for sig selv' (Transitiv, inanimeret patientreferent, bogstavelig betydning)
- (97) Me llega el olor del arroz que cuece en alguna paella
 'Lugten af ris, der koger i en eller anden paella rammer mig' (Intransitiv uden *se*, inanimeret patientreferent, bogstavelig betydning)

- (98) Un guionista se cuece de envidia y desconcierto
 'En manuskriptforfatter koger af misundelse og skuffelse' (Intransitiv med *se*, animeret patientreferent, overført betydning, aktivitetsverbum)
- (99) Mientras se cocía el pan dormirían
 'Mens brødet blev bagt, ville de sove' (Intransitiv med *se*, inanimeret patientreferent, bogstavelig betydning, handlingsverbum)

Dette kan måske skyldes, at verbet som handlingsverbum tillader kontrol udefra af den situation, det refererer til, uanset typen af patientreferent, mens dette aldrig er tilfældet, når verbet optræder som aktivitetsverbum.

Derfor må man konkludere, at den største forskel på den transitive struktur og den intransitive med *se* over for den intransitive uden *se* er verbaltypen ligesom ved *hervir*, *arder* og *quemar*.

Det sidste verbum i denne gruppe er *freir*. Verbet ligner de to foregående ved at være et kvalifikationsbaseret handlingsverbum i sin transitive brug og et aktivitetsverbum dog her i den intransitive konstruktion med *se*. Men det adskiller sig fra de hidtil analyserede ved at have agentorienterede elementer i sin semantik, når det betyder 'fremstille' såvel bogstaveligt som overført, hvilket det gør i 124 ud af 125 transitive eksempler:

- (100) ¿Te gustaría soñar que eres una sardina y que te fríen en una sartén?
 'Kunne du tænke dig at drømme, at du er en sardin og bliver stegt på en pande?'

Dette passer fint med, hvordan verbet optræder, nemlig primært transitivt (125 eks.) med kun to eksempler på intransitiv konstruktion med *se*:

- (101) Sin alianzas posibles, Lisandro se freía solo en su propia aceite
'Uden mulige alliancer, stegte Lisandro alene i sin egen olie [Læs: 'sejlede i sin egen sø']'

Dette gør, at det er svært at tale om såvel forskelle på de to intransitive strukturer, men også at sammenligne den transitive med den intransitive med *se*.

Jeg vil mene, at verbaltypen er den største forskel på de to konstruktioner, verbet optræder i. Hvis man alligevel skal forsøge at komme med et bud på noget mere, der vedrører patientreferent og betydning, kan man sige, at begge de intransitive eksempler har en animeret patientreferent og en mere overført betydning. I eks. (101) fordi der er tale om en metafor og det andet eksempel, der vedrører nogle mænd, der har det stegende varmt i deres rustninger, fordi solen selvfølgelig ikke steger mændene, men gør at de har det varmt. Men begge betydninger genfindes i de transitive eksempler, som også har masser af eksempler på animeret patientreferent. Jeg kan heller ikke se, at der er nogen forskel i forhold til, hvor gennemgribende en ændring patientreferenterne undergår, idet der i de transitive eksempler også er en del eksempler på animeret patientreferent med overført betydning.

Derfor må den største forskel på de to mulige strukturer for *freir* være handlingsverbum (transitiv) overfor aktivitetsverbum (intransitiv med *se*). Hvorfor verbet så optræder med *se* i den intransitive udgave, når vi ellers med andre verber kun har set aktivitetsverber intransitivt uden *se*, har jeg ikke umiddelbart noget bud på. Men der er som nævnt også kun tale om to eksempler.

Sammenligning af *freir* og *cocer* med *hervir*

Hvis man skal sammenligne *freir*, *cocer* og *hervir*, som alle minder om hinanden i betydningen, er det tydeligt, at de allerede syntaktisk opfører sig meget forskelligt. Mens *hervir* hovedsageligt forekommer intransitivt uden *se* med nogle få eksempler på transitiv struktur, optræder *freir* primært transitivt og med få eksempler på intransitiv

struktur med *se*. *Cocer* tillader alle tre strukturer, men har dog flest transitive eksempler. Også verbaltypologisk adskiller de tre verber sig indbyrdes, selv om de også minder om hinanden. *Hervir* er et handlingsverbum, når det optræder transitivt i betydningen 'fremstille', og et aktivitetsverbum intransitivt uden *se*. Også de to andre verber er handlingsverber transitivt og *cocer* har også en intransitiv 'fremstille'-betydning med *se*, hvor det er et handlingsverbum. I de øvrige intransitive eksempler $\div$ *se* er der for *freir* og *cocer*'s vedkommende tale om aktivitetsverber og i alle de tilfælde er patientreferenten animeret.

Med hensyn til agentorienterede elementer har både *hervir* og *freir* agentorienterede elementer i den transitive brug, *hervir* dog kun i betydningen 'fremstille', mens *cocer* ikke har det.

Kontrol er mulig ved betydningen 'fremstille' med *hervir* og ved de to øvrige verber ved alle betydninger.

Det eneste sted, der er to intransitive strukturer at sammenligne, er ved *cocer*, hvor den største forskel er aktivitetsverbum ($\div$ *se*) overfor handlingsverbum (+ *se*).

Hvis man skal placere de tre verber indbyrdes i forhold til kontrol, kan man sige, at *hervir* kan mindst syntaktisk (primært intransitivt uden *se*, sjældent transitivt) og er det verbum, hvis situation tillader mindst grad af kontrol udefra. *Freir* kan lidt mere og tillader således både transitiv konstruktion og intransitiv konstruktion med *se*, mens *cocer* kan det hele og tillader alle tre strukturer.

Opsummering

I denne tredje gruppe af verber har det drejet sig om verber, der optræder transitivt, intransitivt med *se* og mere sjældent intransitivt uden *se*. Den største forskel de forskellige undergrupper imellem har været mulighed for kontrol udefra af den situation, de refererer til, jf. kontroltesten. I øvrigt har verberne opført sig i overensstemmelse med forventningen i forhold til de opstillede parametre med undtagelse af et enkelt verbum, *freir*, med agentorienterede elementer i sin semantik.

I forhold til de kategorier, der er blevet opstillet hidtil gennem analysen som afgørende for såvel forekomst i kausativalternationen som verbernes intransitive manifestation, er der i løbet af analysen af denne gruppe føjet yderligere nuancer til dimensionerne, selv om jeg ikke mener, de bør ændres.

For det første findes der i gruppen en hel del verber, der bekræfter det opstillede kontinuum, som afspejler sammenhængen mellem verbets syntaktiske udtryk, mulighed for kontrol af situationen udefra, animerethed hos patientreferenten og verbets betydning. Det drejer sig især om *romper*, der opfører sig helt i overensstemmelse med forudsigelserne, mens også *caldear*, *ensordecer*, *ensanchar*, *empobrecer* og *enfriar* gør det, dog ikke helt så regelmæssigt som *romper*.

For det andet er der ved en gruppe verber opstillet mere specifikke kontinua for at forklare deres opførsel. Det drejer sig om *oscurecer*, *ennegrecer*, *empobrecer*, *abrir*, *cerrar*, *aclarar* og *fundir*. Alle verberne er kendetegnet ved at have et mere varieret inventar af typer af patientreferent i takt med, at transitiviteten stiger. Forskellen på disse kontinua og det tidligere opstillede viser, at selve den situation, der refereres til, også er afgørende for, hvordan kontrol hænger sammen med type af patientreferent. Den større variation i type af patientreferent i den transitive konstruktion og den intransitive med *se* skal forstås på den måde, at når der grundlæggende er tale om en situation, der tillader direkte kontrol udefra, repræsenterer disse to strukturer reglen (og dermed flest typer patientreferent og flest eksempler), mens undtagelsen (og dermed færre typer patientreferent og typisk færre eksempler) repræsenteres af den intransitive konstruktion med *se*. Således er animeret patientreferent ved nogle verber forbundet med kontrol og inanimeret med mangel på kontrol, fx *acalorar* og *hundir*. Dette bekræftes yderligere af de verber, der betyder 'opvarme'. Her er den situation, der refereres til i den bogstavelige betydning, nok logisk nemmere at kontrollere udefra end den overførte betydning 'ophidse' stik modsat det oprindelige kontinuum. Jeg vil dog fastholde det oprindeligt opstillede kontinuum, da det passer for langt de fleste verber, men argumentere for, at man skal tage den enkelte situation i betragtning som en del af analysen, idet den også ser ud til at spille en rolle for, hvordan et verbum manifesterer sig.

Også *congelar* ser ud til at bekræfte dette og dermed afkræfte hypotesen om, at det er inhærente egenskaber overfor ekstern årsag, der afgør verbets syntaktiske opførelse. Verbet har mange eksempler på grundstoffer og deres frysepunkt i intransitiv struktur med og ikke uden *se*, som man skulle forvente, hvis denne hypotese skal bekræftes.

Dog findes der stadig en del verber, fx *cerrar*, der optræder intransitivt uden *se* med et adverbial, der angiver måde eller niveau, selv om der er tale om situationer, der ellers tillader kontrol udefra. Årsagen skal som forklaret ved bl.a. *hervir*, nok findes i, at det er muligt at kontrollere, at noget lukker, men ikke hvordan.

Ligesom i den første store gruppe af verber findes der også i denne tre, *quemar*, *cocer* og *freir*, for hvilke det gælder, at den største forskel på, hvordan de manifesterer sig syntaktisk, ligger i, om der er tale om en brug, hvor verbet er et handlingsverbum eller et aktivitetsverbum.

Og i denne sidste store gruppe er verber er der også eksempler på verber (bl.a. *deteriorar* og *agravar*), der ifølge kontroltesten ikke tillader kontrol udefra, men som alligevel primært optræder i de syntaktiske strukturer forbundet med kontrol, transitiv og intransitiv med *se*. Jeg mener, årsagen er, at der er tale om situationer med negative konnotationer. Man ønsker ikke at have kontrol over noget negativt, men tilskrives snarere ansvar, selv om dette kun kan vises ved *agravar*. Croft (1990:66) nævner ansvar som et kendetegn ved den umarkerede kausativ (i hans terminologi det samme som transitiv), og derfor er denne forklaring nok ikke umulig at forestille sig.

Endelig er der blevet foretaget en del sammenligninger mellem verber, der ligner hinanden semantisk og verber, der betyder det modsatte. Det har vist sig, at der i begge grupper er nogle der opfører sig ens og derved indikerer, at der er tale om ens situationstyper bevægende sig i samme eller hver sin retning, fx *hervir*, *freir* og *cocer*. Men også verber, der opfører sig om ikke modsat, så i hvert fald meget forskelligt, hvorved der nok er tale om verber, der refererer til varianter af samme situationstype bevægende sig i samme eller hver sin retning. Sidstnævnte er mest tydeligt ved de tre verber, der betyder 'opvarme', og som helt klart går ind og dækker forskellige dele af situationen, ligesom *arder* og *quemar* går ind og dækker henholdsvis aktivitets- og

handlingsbeskrivelsen. Endelig er der *marchitar*, som er fundamentalt anderledes fra sine semantiske modparter *florece* og *germinar* på alle punkter.

Alt i alt har analysen af denne gruppe bekræftet det tidligere opstillede kontinuum, som sammen med den situation, et verbum refererer til i forhold til grundlæggende mulighed for kontrol udefra, kan gøre rede for langt de fleste verbers opførsel i kausivalternationen.

6.3 Konklusion

Jeg vil i det følgende besvare de tre hovedspørgsmål, som afhandlingen ønsker at gøre rede for, og i forbindelse hermed svare på en række underspørgsmål, som har meldt sig under arbejdet med kausivalternationen.

6.3.1 Karakteristik af verberne

Det første hovedspørgsmål, afhandlingen ønsker at besvare, er, hvad der karakteriserer verberne, der kan være såvel transitive som intransitive uden nogen morfologiske ændringer. Min hypotese var, at verberne var handlingsverber og mere sjældent aktivitetsverber. Derudover måtte de ikke indeholde agentorienterede elementer (betingelse for intransitiv realisering) og samtidig skulle den situation, de refererede til, tillade direkte kontrol udefra (betingelse for transitiv realisering).

Allerede i analysen af den første store gruppe er det blevet klart, at kun handlingsverber alternerer. Ingen af de seks aktivitetsverber (*florece*, *germinar*, *arder*, *crece*, *envejecer* og *hervir*) tillader alternationen.

Mit bedste bud på en forklaring af dette fænomen er, at alternationen kun er kompatibel med en handling, da alternationen refererer til to billeder, hvilket afspejles af de to mulige realiseringer, og dette kun modsvares af handlingsverberne. Således at konstruktionen har nogle karakteristika og kun verber, der lever op til dette, kan deltage jf. konstruktionsgrammatikken Lemmens (1998: 80-81), men også Croft (1990: 55) og (1998: 74). Det ville kunne forklare, hvorfor aktivitetsverber ikke kan deltage, da de kun indeholder ét billede, selve aktiviteten, mens den underliggende tilstand, der er påkrævet

for, at man kan udføre en aktivitet, fx at have et barn hos sig for at kunne producere aktiviteten at bære på det, kun er en logisk implikatur.

Hvis man følger Wårnsby (2006: 125) er en anden mulig forklaring, at kontrol er følsomt overfor mange af de samme træk som transitivitet. Jævnfør min egen diskussion længere nede i dette afsnit giver det sig derfor udslag på samme måde. Således at forstå at kontrol er forbundet med høj grad af transitivitet og mangel på kontrol med lav grad. Da en handling er højere i transitivitet end en tilstand og også en aktivitet, vil handlingen i højere grad end de øvrige tillade kontrol udefra.

Det skal nævnes, at hypotesen om, at aktivitetsverber alternerer om end sjældent, stammer fra Haspelmath (1993). Netop han tager ikke højde for, at et verbum også skal kunne transitiveres. Derved kommer mulighed for kontrol af situationen udefra heller ikke ind som en del af hans beskrivelse. Dog nævner Herslund (1996: 235) også, at visse aktivitetsverber i fransk alternerer.

Men bortset fra, at kun handlingsverber alternerer, er min hypotese er bekræftet; et verbum skal for at kunne alternere tillade kontrol af situationen udefra og samtidig må det ikke indeholde nogen agentorienterede elementer i sin semantik.

At fraværet af agentorienterede elementer er vigtigt i forhold til kausativalternationen ses af fx *freir* og *hervir*, som er handlingsverber i deres transitive brug, men som ikke tillader intransitiv konstruktion, fordi de indeholder agentorienterede elementer.

Når verberne ikke er agentorienterede, er spørgsmålet, om man skal tale om patientorienterede verber (her tænker jeg på alle verberne, der optræder i alternationen og som ikke har agentorienterede elementer i deres semantik). Denne betegnelse ville harmonere fint med, at man ved et agentorienteret verbum ikke tillader at fjerne Agenten, mens man ved et patientorienteret ikke tillader at fjerne Patienten. Vi har dog ved en del af verberne eksempler på, at de fungerer fint uden objekt, fx *adelgazar*, 'noget slanker Ø [nogen]'. Jeg har dog i alle tilfælde klassificeret eksemplerne som transitive, idet jeg mener, det er så indlysende, hvad det udeladte objekt/den udeladte patientreferent er, at det næsten minder om et internt objekt (jf. *at synge en sang*). Desuden er det jo langt fra den hyppigste måde, disse verber danner "intransitiv" struktur på; tværtimod sker det som bekendt ved, at det transitive subjekt fjernes. Og der

er da også tale om, at kun 13 ud af de 40 analyserede verber har muligheden for at optræde transitivt med uudtrykt objekt med i alt 107 eksempler ud af de mange tusinde, jeg har analyseret. Et problem ved at kalde verberne patientorienterede er, at jeg ikke har en test som ved agentorienterede elementer. Her bestod den som bekendt i, at man kunne erstatte Agent/Instrument med noget andet (årsag). I forhold til Patient kan jeg ikke pege på nogen semantisk rolle, der modsvarer Instrument. Jeg kan kun konstatere, at den størrelse, der udfylder objektsfunktionen/funktionen som intransitivt subjekt altid har rollen Patient (også selv om NP'en er udeladt). Men resultatet er under alle omstændigheder det samme, nemlig at man ikke ville kunne erstatte den med en anden rolle. Og dermed kan man vel med rette kalde verberne, der indgår i alternationen for patientorienterede.

Patientorienteret passer også fint med, at mange, fx Lemmens (1998) og Mendikoetxea (1999) kalder verberne ergative/inakkusative. Denne betegnelse stammer fra den ergative sprogtype. Her, i fx baskisk, sker kasustildelingen efter helt andre principper end i de akkusative sprog, (hvor subjektet bærer kasus nominativ og objektet kasus akkusativ, dvs. der kasusmarkeres ud fra syntaktisk funktion), jf. Matthews (1981: 107-108) og Comrie (1981: 110-116):

(102) Gizona(Si,abs.) ethorri(Vi,part.) da(aux.)

'Manden er kommet'

(103) Aitak(St,erg.) ogia(O,abs.) jan(Vt,part.) du(aux.)

'Faderen har spist brødet'(Matthews 1981: 107-108)

I ergative sprog kasusmarkeres partipanterne ud fra deres semantiske roller. Således bærer det transitive subjekt (St) som prototypisk Agent, kasus ergativ, mens det intransitive subjekt (Si) og det direkte objekt (O), begge prototypisk Patienter, står i absolutiv. Det er altså i denne sprogtype Si og O der grupperes sammen (absolutiv)

overfor St (ergativ). Og dermed bliver absolutiv den umarkerede kasus overfor ergativ.³⁹

Inakkusativitetshypotesen (Perlmutter 1978: 160) siger, at de intransitive verber kan deles op i inakkusative (verber hvis subjekt er et oprindeligt objekt, der siden er afledt til et subjekt) og inergative verber (hvis subjekt er et oprindeligt subjekt og dermed ikke afledt).

Distinktionen mellem inakkusative og inergative verber er altså grundlæggende en distinktion mellem intransitive verber, hvis subjekt er et oprindeligt objekt og derfor har mange af objektets karakteristika såvel semantisk som syntaktisk. Heroverfor står verber, hvis subjekt er et oprindeligt subjekt og som derfor både semantisk og syntaktisk har de kendetegn, der er forbundet med denne grammatiske relation jf. Kuno & Takami (2004). Og sammenfaldet mellem det intransitive subjekt og objektet er præcis det, man ser i ergative sprog, hvor de begge bærer kasus absolutiv.

I lyset af, at der er tale om verber, hvis subjekt minder om et prototypisk objekt ved at have rollen Patient, samt at disse verber normalt ikke tillader, at man fjerner Patienten, mener jeg, det er rimeligt, at tale om patientorienterede verber eller i hvert fald verber med patientorienterede elementer i deres semantik.

At mulighed for kontrol af situationen udefra er afgørende i forhold til mulighed for at optræde i kausativalternationen ses bl.a. af *palidecer*. Verbet optræder stort set kun intransitivt uden *se* uanset typen af patientreferent, selv om det har været muligt at finde eksempler på imperativ på Google og kontroltesten dermed har været positiv. Samtidig ses det også af de verber, fx *hundir*, som optræder transitivt og intransitivt med *se* uanset typen af patientreferent. Men også af de verber, der kan optræde med og uden *se* afhængigt af betydning og dermed af den situation, der refereres til i virkeligheden. Og verberne *palidecer* og *hundir* bekræfter samtidig, at man er nødt til i sin analyse at tage højde for selve situationen i forhold til mulighed for kontrol udefra. Man kan ikke blot

---

³⁹ Der findes også splitsprog. Det er sprog som anvender både akkusativ og ergativ kasusmarkering. Valget afhænger af forskellige faktorer såsom aspekt, modus, om verbet står i en hoved- eller bisætning, etc. (Dixon 1994: 70-109).

se på typen af patientreferent og dennes inhærente egenskaber i forhold til at kunne indgå i situationen af sig selv eller med hjælp fra en ekstern årsag, som det ellers tidligere er foreslået.

Kontroltesten har dog ikke fungeret optimalt, da der har vist sig flere problemer med den i løbet af analysen. For eksempel ser de første verber i den sidste gruppe (*agravar*, *deteriorar* og *acalorar*) ud til slet ikke at tillade kontrol ifølge kontroltesten. Verberne optræder dog alligevel primært i de to syntaktiske strukturer, der forbindes med kontrol, nemlig transitiv og intransitiv med *se*. For *deteriorar*'s og *agravar*'s vedkommende ser det ud til at spille ind, at de refererer til situationer med negative konnotationer. Det er nemlig sjældent, man beder nogen om at udføre en handling, der fører til, at nogen/noget får det dårligere. Dette betyder dog ikke, at man ikke nødvendigvis vil kunne kontrollere situationen, hvis man ønskede det. Det ser snarere ud til, at man tilskrives ansvaret for det, en form for bagudrettet kontrol, som dog kun kan begrundes ved *agravar*. Det er det eneste verbum, hvor de fleste animerede subjektsreferenter (11 ud af 14) optræder med et verbum i en af de to datidsformer. For *acalorar* ser forklaringen ud til at være en anden, da der er tale om et verbum, der godt nok optræder transitivt og intransitivt med *se*, men med langt de fleste eksempler på sidstnævnte struktur. Derfor er det rimeligt at sige, at den situation, der refereres til, tillader en meget lav grad af kontrol udefra jf. de kun to transitive eksempler, som er udtryk for højere grad af kontrol end konstruktionen med *se*, hvor de øvrige 15 eksempler befinder sig.

Lige så misvisende ser det ud til, at flere af aktivitetsverberne tillader kontrol udefra, men alligevel ikke alternerer (fx *florece*, *germinar*, *envejecer*, *crecer* og *hervir*). Dette mener jeg dog, skyldes, at verberne for at kunne alternere skal være handlingsverber jf. den tidligere diskussion omkring overensstemmelsen mellem konstruktionens træk og de verber, der optræder i den. I øvrigt er der i de fleste tilfælde tale om en meget overført brug af verbet og derfor ikke den måde, det hyppigst bruges på.

Men som sagt har testen vist sig ikke at være helt så pålidelig som oprindeligt antaget, og den kan derfor kun bruges mere indirekte til at fastslå, om en situation uproblematisk tillader kontrol udefra. Så vil der typisk være mange eksempler i CREA. Men derimod mindre brugbar i de tilfælde hvor mulighed for kontrol af situationen udefra er mindre

sandsynlig eller andre faktorer, såsom hvad man normalt beder nogen om at udføre, spiller ind.

De tre parametre (handlingsverbum, fraværet af agentorienterede elementer og mulighed for kontrol af situationen udefra) er så vigtige, fordi de hver især er grundlæggende for henholdsvis den transitive og intransitive situationstype. Disse verber må befinde sig et sted midt imellem. Hvis man prøver at sammenholde de tre parametre med de ti træk som Hopper/Thompson (1980) stiller op for transitivitet, kan man se, at de vedrører følgende træk:

Transitivitet	Høj transitivitet	Lav transitivitet
Træk		
A. Partipanter	2 eller flere	1
B. Kinese	Aktion	Ikke-aktion
C. Aspekt	Telisk	Atelisk
D. Punktualitet	Punktuel	Ikke-punktuel
E. Viljesbestemthed	Viljesbestemt	Ikke-viljesbestemt
F. Bekræftelse	Positiv/bekræftet	Negeret
G. Modus	Realis	Irrealis
H. Agentivitet	Agent høj i agentivitet	Agent lav i agentivitet
I. Påvirkethed af objektet	Objektet meget påvirket	Objektet mindre påvirket
J. Objektsindividualisering	Individualiseret	Ikke-individualiseret

Figur 13

Handlingsverbum:

- Kinese

Agentorienterede elementer:

- Agentivitet
- Påvirkethed af objektet

og kontrol:

- Viljesbestemthed
- Agentivitet

De øvrige parametre (participanter, aspekt, punktualitet, bekræftelse, modus og objektsindividualisering) er ikke undersøgt i min analyse, selv om man kan sige, at alternationen veksler mellem en og to participanter og der ofte er tale om en punktuell handling. Objektets type veksler mellem individualiserede størrelser og mere abstrakte og modus og aspekt er ikke undersøgt.

Og selv om jeg ikke mener, at de tre træk (kontrol, agentorienterede elementer og handling) vedrører alle parametre, vedrører de i hvert fald fire ud af ti (og handling kunne berøre aspekt og punktualitet, hvis jeg havde undersøgt det, og burde trække i retning af transitivitet, hvorimod aktivitet burde trække i retning af intransitivitet). Og det må som sagt være derfor, de er så vigtige i forhold til et verbs mulighed for at forekomme i alternationen, hvilket igen er helt i overensstemmelse med, hvad også Wärensby (2006) observerer.

Alt i alt mener jeg, at hypoteserne, der er fremsat omkring mulighed for kontrol af situationen udefra og fraværet agentorienterede elementer (= patientorienterede verber) er bekræftet, mens hypotesen om verbets type ikke er bekræftet – kun handlingsverber alternerer, aldrig aktivitetsverber.

Et sidste spørgsmål, der kan være interessant i forbindelse med hele problemstillingen omkring, hvad der kendetegner disse verber, er, om der er forskel på, hvad substantivafluede, adjektivafluede og uafledte verber kan i forhold til alternationen.

Hvis man prøver at se på, hvordan de 40 verber fordeler sig på de tre typer, ser det sådan ud:

Substantivafluede verber:

Floreecer, germinar, acalorar.

Adjektivafluede verber:

Congelar, envejecer, enflaquecer, palidecer, enrojecer, mejorar, engordar, adelgazar, agravar, ennegreecer, oscurecer, ensordecer, enriquecer, enfriar, aclarar, calentar, estrechar, empeorar, empobreecer, ensanchar.

Uafledte/deverbale verber:

Aumentar, enfermar, marchitar, caldear, acrecentar (afledt af crecer), arder, crecer, hervir, deteriorar, quemar, cocer, cerrar, romper, abrir, fundir, hundir, freir
(Diccionario Esencial Santillana de la lengua española 1991).

Som det fremgår, er langt de fleste af de 40 undersøgte verber adjektivafluede (20 stk. eller 50 %), mens 17 er uafledte og 3 substantivafluede. Hvis man ser på, hvordan de fordeler sig på mine tre grupper, ser fordelingen således ud:

Syntaktisk udtryk \ Afledningstype	Intr. uden <i>se</i> og nogle gange alternation uden <i>se</i>	Alternation med og uden <i>se</i> i lige høj grad	Alternation med <i>se</i> og mere sjældent uden <i>se</i>	I alt
Substantivaflædte	2 (<i>florece</i> , <i>germinar</i>)		1 (<i>acalorar</i>)	3
Adjektivaflædte	7 (<i>envejecer</i> , <i>enflaquecer</i> , <i>palidecer</i> , <i>enrojecer</i> , <i>mejorar</i> , <i>engordar</i> , <i>empeorar</i>)	1 (<i>adelgazar</i>)	12 (<i>agravar</i> , <i>empobrece</i> , <i>ensanchar</i> , <i>estrechar</i> , <i>calentar</i> , <i>congelar</i> , <i>ennegrece</i> , <i>oscurece</i> , <i>ensordece</i> , <i>enriquece</i> , <i>enfriar</i> , <i>aclarar</i>)	20
Uafledte /deverbale	5 (<i>aumentar</i> , <i>enfermar</i> , <i>arder</i> , <i>crecer</i> , <i>hervir</i>)		12 (<i>marchitar</i> , <i>caldear</i> , <i>acrecentar</i> , <i>deteriorar</i> , <i>quemar</i> , <i>cocer</i> , <i>cerrar</i> , <i>romper</i> , <i>abrir</i> , <i>fundir</i> , <i>hundir</i> , <i>freir</i>)	17

Figur 14

Ialt 40

De substantivafledte verber placerer sig i to ud af tre tilfælde i 1. gruppe og det sidste verbum i 3. gruppe. De adjektivaflædte fordeler sig på alle tre grupper med syv i første gruppe, et i anden og tolv i tredje gruppe. Endelig har de uafledte/deverbale verber fem i første gruppe og tolv i tredje. De seks aktivitetsverber er fordelt med to substantivafledte, tre uafledte og et adjektivaflædt. Det vil sige, hvis man ser bort fra den midterste gruppe med alternation $+/\div se$ i lige høj grad, så fordeler de tre typer verber (de nominale, deadjektivale og uafledte/deverbale) sig på begge de to store grupper. Forholdsmæssigt har de nominale verber flere eksempler i første gruppe, mens billedet er omvendt for de deadjektivale og uafledte/deverbale. Men med så få eksempler på de nominale er det svært at konkludere noget herudfra. Med udgangspunkt i dette skema ser det ikke ud som om, verberne opfører sig så forskelligt afhængigt af, hvad de kommer af. Men man kan prøve at betragte det på en anden måde. Hvis man ser på, hvilke verber der opfører sig allermest prototypisk i forhold til kausitalternationen, drejer det sig om den sidste undergruppe i gruppen af verber, der primært alternerer med *se* og mere sjældent uden *se*, nemlig *quemar*, *cocer*, *enfriar*, *aclamar*, *cerrar*, *romper*, *calentar*, *abrir*, *congelar*, *fundir*, *estrechar* og *hundir*. Der er i syv tilfælde tale om uafledte verber og i de sidste fem om adjektivaflædte. Dermed kan man sige, at de mest prototypiske verber for alternationen er de uafledte samt deadjektivale. Og dermed er den største forskel på de tre afledningsmuligheder, hvad de ikke kan, forstået på den måde, at de nominale verber ikke opfører sig helt så prototypisk i alternationen som de to andre typer.

At der er så mange adjektivaflædte verber, der opfører sig i overensstemmelse med alternationen (12 ud af 25 i tredje gruppe tilhører denne type) i såvel spansk som i en række andre sprog, fx fransk, må kunne forklares. Også selv om der så ikke er tale om de verber, der opfører sig mest prototypisk i alternationen, hvoriblandt der også er 7 uafledte. Det må have noget at gøre med, hvilken situation ude i virkeligheden der refereres til i kausitalternationen. Situationen omhandler ofte ændring i kvaliteter, noget som i mange sprog er udtrykt gennem adjektiver. Deraf kommer afledningen fra mange adjektiver og sammenfaldene tværsprogligt af typen af situationer og dermed ofte oversættelige ord, fx *freeze-fryse-congelar* eller *open-åbne-abrir* (jf. også Kemmer (1993: 239):

*”The characteristic property of middle semantics, low elaboration of events, also leads to the application of middle morphology to still another set of verbs which never had transitive counterparts, namely verbs derived from adjectives. Such verbs are typically associated with the class of spontaneous events, since spontaneous events often result in states or properties, i.e. the types of situations which adjectives prototypically denote. Thus we find MM forms like Turkish *hastal-án* ‘get sick’ (from *hasta* ‘sick’) and Old Norse *grøna-sk* ‘turn green’ (from *grønn* ‘green’). The result of such derivational developments is another set of deponents”* (Kemmer 1993: 239).

Samtidig må det kunne forklares, hvorfor der ingen denominale verber er, som opfører sig prototypisk i alternationen. Hvis man igen ser på, hvad alternationen vedrører, er det ændring i en størrelses kvaliteter. Hvis man skal se på, hvad et substantiv denoterer, må det siges at have at gøre med relativt mere blivende kvaliteter end dem, et adjektiv refererer til. Dette ses bl.a. i spansk ved *ser/estar*, hvor et subjekt med et substantiv som subjektsprædikat altid kræver *ser* som verbum. Et subjekt med et adjektiv som subjektsprædikat optræder derimod ofte med *estar*, dog afhængigt af adjektivet, og indikerer dermed, at subjektet har mulighed for at antage en anden kvalitet. Og da kausativalternationen vedrører netop en ændring i en størrelses kvalitet, er det oplagt at se dette udtrykt gennem et deadjektivalt verbum frem for et denominalt, det ovenstående taget i betragtning.

Således mener jeg at kunne konkludere, at verbets oprindelse spiller en rolle for dets opførsel i kausativalternationen forstået på den måde, at de mest prototypiske verber er adjektivaflædte og uafledte, mens de substantivaflædte ser ud til at kunne mindst. Dette skyldes, at den situationstype, kausativalternationen tillader, vedrører en ændring i en størrelses kvaliteter og at kvaliteter prototypisk udtrykkes gennem adjektiver i verdens sprog. Den kvalitet, et substantiv refererer til, er mere blivende, end hvad der gælder for et adjektiv, hvorfor denominale verber ikke er så prototypiske i alternationen. Det ser dog også ud til, at ændringer i kvaliteter i vidt omfang udtrykkes gennem uafledte verber, selv om jeg er enig med Kemmer (1993) i, at der er tale om noget, der prototypisk udtrykkes gennem adjektiver.

Alt i alt har jeg altså fået afkræftet, at såvel aktivitets- som handlingsverber alternerer. Kun handlingsverberne alternerer. Desuden har jeg fået bekræftet, at fraværet af agentorienterede elementer samt mulighed for kontrol af situationen udefra er afgørende for deltagelse i alternationen. Og endelig ser det ud til, at verbet for at kunne optræde prototypisk i kausativalternationen skal være enten deadjektivalt eller uafledt.

6.3.2 De to intransitive konstruktioner

Afhandlingens anden hovedspørgsmål var, hvad forskellen er på de to intransitive konstruktioner med og uden *se* og hvornår det reflektive pronomen optræder. Her var min hypotese før undersøgelsen i spansk, at hvis subjektsreferenten inhærent havde de egenskaber, der skulle til, for at handlingen kunne forløbe, optrådte verbet uden *se* intransitivt. Havde subjektsreferenten derimod ikke inhærent de egenskaber, der skulle til, for at den givne handling kunne forløbe, krævedes der *se* i den intransitive udgave af alternationen.

Efter analysen står det klart, at denne hypotese ikke er bekræftet. Der er eksempler, der kunne tyde på, at den er rigtig, men også mange, der indikerer det modsatte. Jeg vil indlede besvarelsen af dette spørgsmål med at diskutere selve kontrolbegrebet overfor de øvrige tidligere forklaringsmodeller. Jeg mener, det giver god mening at samle dem alle under overskriften kontrol som en mere overordnet, abstrakt forklaringsmodel, der indeholder alle de øvrige. Jeg vil derfor starte med at opsummere de tidligere bud på forklaringsmodeller for forekomsten af *se* i alternationen i spansk:

Mendikoetxea (1999) arbejder med forklaringsmodellen intern-ekstern årsag, der som nævnt var mit udgangspunkt for analysen og den hypotese, jeg ville teste på mine data. Jeg vil ikke gennemgå den her igen, men se første afsnit.

García (1975) mener, at *se*'s funktion er at pege på den mindst aktive participant og dermed ekskludere andre potentielle konkurrenter til opmærksomheden i en situation, hvor man normalt ville forvente flere partcipanter. Dermed har *se*'s forekomst noget at gøre med, hvordan vi normalt forventer, at en given situation udspiller sig i forhold til både selve situationen, men også de partcipanter, der indgår i den.

Maldonado, bl.a. (1988), (1994), mener, at *se* indikerer, at der er modstridende kræfter på spil og der sker det modsatte af, hvad man ville forvente og dermed bliver konceptualiseringen af situationen unaturlig.

Jeg vil i denne del af besvarelsen udelukkende forholde mig til de bud, der er givet på *se*'s forekomst i alternationen i spansk, da det grundlæggende er den samme forklaringsmodel, der bruges i de andre sprog, hvor denne problemstilling er relevant.

Som nævnt mener jeg, man kan samle de ovennævnte bud på forklaring af *se*'s forekomst i alternationen under overskriften kontrol. Jeg har løbende gennem analysen bemærket, at det er kontrolfænomenet, der er på spil for såvel alternationen eksistens samt forekomsten af *se* i den intransitive udgave af alternationen, men at kontrol kan komme til udtryk på flere måder, bl.a. betydning samt type af patientreferent. Og jeg mener, at de tidligere forklaringsforsøg er et udtryk for dette, idet de ligner hinanden meget, men selvfølgelig også adskiller sig lidt. Hvis man starter med Mendikoetxeas (1999) intern/ekstern årsag, mener jeg, denne model uproblematisk falder ind under kontrolbegrebet, idet ekstern årsag angiver en mulighed for at kontrollere situationen udefra, mens intern årsag indikerer det modsatte.⁴⁰ Garcías (1975) bud er, at *se* indikerer, at den størrelse, man ellers skulle forvente var til stede i situationen, typisk en kraft/årsag, ikke er interessant. Igen en indikation på, at situationen potentielt set kunne være kontrolleret udefra eller omvendt ved fraværet af pronominet.

Endelig er der Maldonados bl.a. (1988), (1994) forklaring om, at der ved *se* er modstridende kræfter på spil og der sker det modsatte af, hvad man ville forvente. Denne sidste forklaring kan umiddelbart synes svær at forene med kontrol. Jeg mener nu alligevel, at det kan forklares. Man kan sige, at ved *se* er kontrol af situationen mulig og dermed en potentiel udefrakommende kraft til stede i situationen. Således vil der ofte være modstridende kræfter til stede i situationen jf. fx også Force Dynamics (fx Talmy 2000). Ved fraværet af *se* åbnes der ikke op for en udefrakommende kraft, og det er så det, Maldonado forstår som en naturlig konceptualisering af situationen. Og dermed vil kontrol af situationen udefra heller ikke være mulig jf. fx *florece* >< *florecese*.

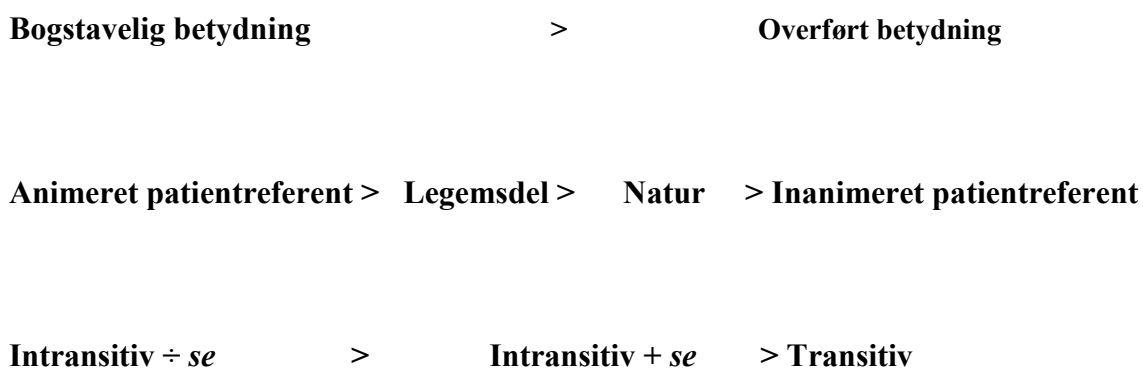
⁴⁰ For en mere grundig gennemgang og kritik af de tidligere bud, se den afsluttende diskussion i kapitel 4.

Så alt i alt mener jeg altså, at kontrolbegrebet kan gå ind og agere samlekategori for alle de tidligere bud på alternationen.

I denne opsamling af analysen vil jeg se på de mest interessante verber, der er blevet gennemgået i analysen for derved at styrke min antagelse om, at det er kontrolfænomenet, der er afgørende i forhold til forekomsten af *se* i den intransitive variant af alternationen. Til sidst vil jeg forsøge at svare på nogle underspørgsmål, der har meldt sig under arbejdet med problemstillingen i forbindelse med, hvordan alternationen og dens konstruktioner beskrives af andre i forhold til mine analyseresultater.

De verber, jeg vil fremhæve her, er interessante, fordi de passer rigtig godt med kontrolhypotesen. Alternativt fordi de skiller sig ud i analysen ved at afvige på et eller flere punkter i forhold til, hvordan de burde opføre sig ud fra det opstillede kontinuum over sammenhængen mellem animerethed hos patientreferenten, betydning og mulighed for kontrol af situationen udefra:

Lav grad af kontrol af situationen udefra > Høj grad af kontrol af sit. udefra

Figur 15

Skemaet afspejler analysen på den måde, at det viser de sammenhænge, jeg har observeret løbende. Ofte falder animeret patientreferent sammen med bogstavelig

betydning, intransitiv konstruktion uden *se* og dermed lav grad af kontrol af situationen udefra. Legemsdel og natur patientreferent falder sammen med lidt højere grad af kontrol af situationen udefra og dermed den intransitive konstruktion med *se*. Endelig falder inanimeret patientreferent sammen med overført betydning, høj grad af mulighed for kontrol af situationen udefra og findes dermed ofte i den transitive struktur. Skemaet skal ikke ses som et ”fast” skema. Grænserne er flydende og kan forrykkes lidt ved de forskellige verber. Det er blevet slået fast i analysen, at selve den situation, verbet refererer til, også betyder noget, således at et verbum kan optræde transitivt og intransitivt med *se* uanset typen af patientreferent. Dette sker, hvis der er tale om en situation, der under normale omstændigheder tillader kontrol udefra næsten uanset omstændighederne (læs: *participanterne*), fx *hundir*. Eller det modsatte, et verbum kan optræde intransitivt uden *se* uanset typen af patientreferent og betydning som ved fx *palidecer*. Således fungerer skemaet i virkeligheden bedst for de verber, der befinder sig mellem de to yderpunkter i grupperne, for det er her, der vil være størst variation i, hvordan de optræder intransitivt. Muligheden for variation er i overensstemmelse med, hvad Croft (1998:74) siger. Han mener, at enhver situation i princippet kan passe ind i enhver konstruktion, blot man har den rette kontekst og forestilling om, hvad der foregår og betragter al viden som vigtig for, hvordan sproget fungerer, ikke blot den sproglige. Desuden afspejler figuren også, at muligheden for kontrol af situationen udefra falder i takt med, at transitiviteten bliver lavere. Dette kan forklares ved en lavere forventning om flere deltagere, når der ikke er noget reflektivt pronomen til stede, som tidligere nævnt. Figuren er således en opsummering af de generelle observationer gjort gennem analysen og afviger primært i de tilfælde, hvor selve den situation, der refereres til, spiller den afgørende rolle for verbets syntaktiske realiseringsmuligheder.

Det opstillede kontinuum og min hypotese om, at det er nemmere at kontrollere inanimerede patientreferenter end animerede, er i øvrigt i overensstemmelse med Wårnsbys (2006:120) iagttagelse om, at et inanimeret subjekt (her tænker jeg på et intransitivt subjekt i rollen Patient) ikke selv kan udøve kontrol. Det er også interessant, at flere af de andre træk hun opstiller som følsomme for kontrol, fx telicitet, falder sammen med mine iagttagelser om, hvilke situationer der kan kontrolleres udefra.

Det første verbum, jeg vil nævne, er fra første gruppe, nemlig *floreceer*. Det beskrives af Mendikoetxea (1999) som havende intern årsag, men kan ifølge Moliner (1994, I) optræde med *se* i betydningen 'mugne', selv om jeg ingen eksempler har på dette i mit materiale. Hvis man ser på den type patientreferent, der indgår i henholdsvis 'blomstre' ($\div se$) og 'mugne' (+ *se*), kan man sige, at der i begge tilfælde er tale om ikke noget levende, så i hvert fald noget organisk materiale. Det vil sige, i princippet burde de begge enten have intern eller ekstern årsag, hvis man skal følge Mendikoetxeas (1999) forklaringsmodel. Noget blomstrer typisk pga. årstiden, omgivelserne, etc. Og noget mugner, fordi det bliver for gammelt. Der er som nævnt i analysen dog den forskel, at man kan kontrollere den ene situation, men ikke den anden; mens man aldrig kan være sikker på, at noget blomstrer uanset de påkrævede forhold er til stede, kan man være rimelig sikker på (læs: og dermed kontrollere), at noget mad mugner, hvis man lader det ligge længe nok. Det vil sige, begge situationerne er fremkaldt af såvel indre (organiske) som ydre omstændigheder (årstid, etc., for lang tid). Men det er mulighed for kontrol af situationen udefra, der kan forklare, hvorfor verbet i den ene betydning 'mugne' konstrueres med *se* og den anden 'blomstre' uden. I forhold til *floreceer*'s semantiske modpol *marchitar*, burde der i lige så høj grad som ved *floreceer* være tale om noget, der styres af inhærente egenskaber, men *floreceer* optræder kun intransitivt uden *se*, mens *marchitar* optræder intransitivt med *se* og transitivt. Intern/ekstern årsag kan ikke forklare dette, da begge situationer må siges at være fremkaldt af såvel interne som eksterne årsager. Kontrol derimod gør rede for forskellen de to situationer imellem, da man kan kontrollere, om noget visner, ved simpelthen at afskære det fra dets næringskilde, mens det modsatte ikke er tilfældet; uanset hvad man foretager sig, kan man aldrig være sikker på, at noget blomstrer.

Et andet eksempel på, at kontrol kan forklare nogle af de observationer, jeg har gjort mig undervejs i analysen, kan findes første gang ved verbet *envejecer*, men genfindes også ved *oscurecer*. Det ses ved en del verber, når de konstrueres intransitivt uden *se* med et mådesadverbial. Kendetegnende for dem alle er, at der er tale om en situation, som umiddelbart burde kunne kontrolleres udefra, men som alligevel konstrueres intransitivt uden *se*. *Envejecer* betyder uden *se* 'blive gammel' og med *se* 'se gammel ud'. Dette passer fint med kontrollhypotesen på den måde, at man kan kontrollere, om man ser gammel ud vha. make-up, etc., men ikke det, at man bliver gammel, som jo

skyldes tidens gang (igen en ekstern årsag markeret uden *se*). Den betydning, der umiddelbart kan synes svær at forklare, er den, som fremkommer med *vin* som patientreferent (det samme sker i øvrigt med *oscurecer* også med *vin* som patientreferent) som i eksemplerne:

(104) El vino envejece seis años y tres meses

'Vinen lagrer i 6 år og tre måneder'

(105) Aquellos [vinos] con suficiente porcentaje de uva tempranillo envejecen bien

'De vine med tilstrækkeligt højt indhold af tempranillodruen ældes godt'

Dette sidste eksempel kan forklares på den måde, at når en patientreferent har nogle bestemte egenskaber (her en høj nok procentandel af tempranillodruen), lagres den på en bestemt måde. Man kan selvfølgelig sige, at dette siger noget om intern årsag/inhærente egenskaber, men dette ville passe dårligt med, at der faktisk er en del (24) transitive eksempler på verbet, selv om der dog ingen intransitive med *se* er. Jeg mener, en forklaring omkring kontrol, bedre kan gøre rede for eksemplet. Man kan nemlig godt kontrollere, at noget lagres, men ikke hvordan det lagres. Dette stemmer også overens med, hvad Langacker (1991: 4) bemærker omkring eksemplet *The door opened easily*, som ifølge ham indikerer, at der er en Agent til stede, mens eksempler *The door opened* ikke indikerer dette. Og en handling bliver vel heller ikke mere eller mindre fremkaldt af en intern/ekstern årsag, fordi man tilføjer et adverbial, men det kan sige noget om, hvad man kan kontrollere. Og dette kan måske også forklare det andet eksempel (104) med tidsadverbialet. Nemlig at netop disse vine skal lagre seks år og tre måneder for at være drikkelige. Det kan man ikke kontrollere, det afgøres af andre faktorer. Man kan kun kontrollere selve lagringen. Et lignende eksempel ses med *hervir* og viser, hvorfor man måske tidligere har været tilbøjelig til at tale om intern/ekstern årsag og inhærente egenskaber overfor behov for udefrakommende kraft. Som nævnt tidligere, mener jeg altid, der skal en ekstern kraft/energitilførsel til, for at en handling

kan gå i gang. Medmindre der er tale om en animeret patientreferent, hvorved man til nød kunne tale om energitilførslen som internt igangsat. Ved *hervir* er subjektsreferenten ofte grundstoffer o. lign. og derfor fristes man til at sige, at hvis vand koger ved 100° (÷ *se*), så må det skyldes nogle inhærente egenskaber. Jeg vil stadig fastholde, at der også skal en vis energitilførsel af en eller anden art til. Det eksempel, jeg vil bruge til at illustrere dette er:

(106) ¿Quiere decir esto que el agua hierve siempre a 100° C?

'Vil det sige, at vand altid koger ved 100° C?'

Kontrol kan forklare eksemplet, fordi vi jo har en del eksempler på, at nogen får noget til at koge. Det, at vand koger ved 100° C, kan man aldrig kontrollere, men man kan kontrollere, at det koger. At der så er tale om en aktivitet overfor en handling er yderligere med til at vise forskellen på de to strukturer med dette verbum. Det vil sige, man kan kontrollere, at noget sker, men ikke hvordan (her ved hvilken temperatur). Et lignende verbum er *congelar*, som dog opfører sig meget anderledes end *hervir*. Det optræder mest med *se*, men har et enkelt eksempel uden *se*, som er interessant at sammenligne med de lignende eksempler med *se*:

(107) Una disolución acuosa hierve siempre por encima de los 100° y congela siempre por debajo de los 0°

'En vandig opløsning koger altid ved over 100° og fryser altid ved under 0°'

(108) El mercurio se congela a los -39 °C, el alcohol no lo hace hasta los -130 °C

'Kviksølv fryser ved -39 °C, alkohol gør det først ved -130 °C'

Det skal nævnes, at *congelar* er et af de meget prototypiske verber, der under normale omstændigheder altid tillader kontrol af situationen udefra uanset typen af patientreferent. Men dette viser under alle omstændigheder, at $+/\div se$ ikke har noget at gøre med inhærente egenskaber, for så skulle alle eksempler med *congelar* og grundstoffer som patientreferent (og der er en del) optræde uden *se*. Og der er faktisk kun det ene, jeg har nævnt her samt et med animeret patientreferent. Dette viser, at selve situationen og dens placering i forhold til kontrol er lige så vigtig i forhold til, om der skal *se* i den intransitive konstruktion. Så alt i alt mener jeg at have sandsynliggjort, at det er kontrol og ikke de andre forklaringsmodeller, der kan redegøre for brugen af *se* i den intransitive variant af kausativalternationen i spansk.

Hvis man skal prøve at sætte kontrolbegrebet i et mere typologisk perspektiv, kan man se på Kemmer (1993), der behandler medialsituationer og grupperer de spontane situationer svarende til den intransitive variant af kausativalternationen som en perifer variant af medialtypen. Kemmer (1993: 142) betegner de spontane situationer som situationer med påvirkede inanimerede størrelser og ændringer i deres tilstand, hvor ingen Agent kodes. Den størrelse, der undergår ændringen, kodes som den vigtigste nominale participant. Ifølge Kemmer (1993: 144) falder mange af de spontane situationer sammen med situationer, der kan igangsættes af en viljesbestemt størrelse, og de to typer udgør hver sin ende af et kontinuum (på samme måde som jeg har opstillet verberne i skemaet efter, i hvor høj grad de opfører sig i overensstemmelse med de for kausativalternationen opstillede parametre). Kemmer bemærker endog, at det, at der er en forskel i hvor sandsynligt det er, at der er en igangsættende Agent, spiller en rolle for medialmarkering (her $+/\div se$). I moderne islandsk er der et mønster, hvor spontane situationer, der typisk har en ekstern Agent, har en medialmarkør, mens de, der oftest optræder uden Agent, ikke markeres (Kemmer 1993: 147). Kemmers begreb ekstern Agent svarer til mit begreb direkte kontrol udefra, jf. at hun også taler om direkte årsag (Kemmer 1993: 144). Dette taler for, som jeg også har konkluderet, at man er nødt til at inddrage selve situationen i forhold til kontrol og ikke kun typen af patientreferent.

En anden ting, der kan underbygge kontrolbegrebets afgørende rolle for verbets intransitive manifestation i kausivalternationen i spansk og det, at verbet skal være et handlingsverbum er aktive sprog. Jævnfør Mithun (1991) spiller både kontrol (på vegne af den, der udfører handlingen) og verbets telicitet (om det er en handling eller en aktivitet) ind i forhold til, om et intransitivt subjekt skal kodes som Agenten eller Patienten for et transitivt verbum. Så flere af de parametre, jeg opstiller, er i spil i andre sprogtyper, formentlig i endnu højere grad end i spansk.

Endnu en ting, der kan understøtte, hvorfor kontrol er vigtig i kausivalternationen, er dens diakrone udvikling. Der er tale om en grammatikaliseringsproces, der har sit udgangspunkt i det latinske reflektive pronomen *sē*, jf. fx Pueyo (1995) og Monge (1954). Grammatikalisering er, jf. fx Bybee, Pagliuca & Perkins (1994: 1-27), traditionelt en ændring af en leksikalsk størrelse til en mere grammatisk størrelse. Processen har en række kendetegn, som jeg kort vil opsummere her.⁴¹

Det leksikalske morfem tilhører oftest en åben klasse og har en dertilhørende rig og specifik betydning, hvilket medfører, at det er begrænset til at optræde i passende kontekster. Hvis den leksikalske størrelse har en mere generel betydning, er den en oplagt kandidat til at undergå grammatikalisering. I så tilfælde vil den gradvist miste sin specifikke betydning til fordel for en mere generel og abstrakt og vil derfor kunne optræde i flere kontekster. Denne semantiske generalisering korrelerer med en generalisering af konteksterne og processen kaldes derfor semantisk reduktion og følges ofte af en fonologisk reduktion, der ender med, at den leksikalske størrelses udtryk bliver reduceret. I takt med den semantiske og fonologiske reduktion følger afhængigheden af omgivelserne og den leksikalske størrelse vil i større eller mindre grad smelte sammen med andre omgivende grammatiske eller leksikalske størrelser såvel fonologisk (allomorfi) som semantisk. Og den oprindelige leksikalske størrelses position bliver mere og mere fast ligesom området, den opererer på. Ligeledes bliver det oprindelige leksem mere frekvent pga. de flere mulige omgivelser, men også mere bundet positionsmæssigt, pga. den fonologiske reduktion og den generelle betydning.

---

⁴¹ Jeg er klar over, at der sker en del udvikling på området for tiden, men da dette ikke er et diakront projekt, vil jeg ikke gå ind i en diskussion af dette her, men se fx Heltoft, Nørgård-Sørensen og Schøsler (2005).

Processen er i den klassiske forstand en unidirektional proces forstået på den måde, at man kun har set den gå denne ene vej såvel semantisk som fonologisk og grammatisk, dvs. at man fx ikke har set en grammatisk størrelse få mere og mere rig betydning eller blive større fonologisk. Et andet træk ved processen, og det vigtigste i forhold til udviklingen af den intransitive variant af kausativalternationen med *se* fra latin til spansk, er, at der normalt bevares dele af betydningen fra den oprindelige leksikalske størrelse trods grammatikaliseringen.

Udviklingen af den intransitive variant af kausativalternationen i spansk med *se* sker som sagt ikke fra en leksikalsk størrelse, men fra det latinske refleksive pronomener *sē*. Der må siges allerede at være tale om en grammatisk størrelse, i hvert fald i langt højere grad end et traditionelt leksem. I spansk udvikles pronominet, så det gradvist får flere og mere abstrakte betydninger end blot co-reference mellem subjekt og objekt, som må siges at være et refleksivt pronomens grundlæggende funktion. Pronominet bruges i første omgang kun til at referere til animerede objektsreferenter, men allerede i latin bruges det til at referere til inanimerede objekter med en animerende effekt. Derved mister det refleksive pronomener gradvist sin udelukkende refleksive betydning, men bevarer den dimension, at subjektsreferenten er involveret i den handling, verbet refererer til. Så allerede i latin bruges pronominet om de spontane situationer, jeg undersøger i denne afhandling af typen *la puerta se abre* (den intransitive variant af kausativalternationen med *se* medial i Kemmers forstand), jf. Monge (1954: 87-89). I de romanske sprog er der fra starten og i hvert fald siden ca. 10. århundrede en brug af det refleksive pronomener til den upersonlige passiv (*se venden las casas*). Denne udvikling sker ifølge Monge (1954: 32) via konstruktioner med modalt hjælpeverbum af typen *la puerta no puede abrirse*, som har en mere upersonlig betydning end *la puerta se abre* og herfra spredes passivbetydningen. Sidste trin i udviklingen (ca. 15.-17. årh.) er brugen med aktiv betydning af *se*-konstruktioner til at referere til et personobjekt af typen *se mataba a los cristianos/se les mataba* og endelig til den upersonlige ”aktive” konstruktion (*se le empuja al niño/aquí se vive bien*), jf. Monge (1954), Pedersen (2005: 3-4 og 30-31) samt Lapesa (1997).

Man kan sige, at reflektiv, jf. fx Kemmer (1993:240) er meget tæt på den transitive situationstype, da der er tale om en to-participant situation, hvor subjektsreferenten og

objektsreferenten er co-referente. Og den transitive situationstype er kendetegnet ved, at subjektsreferenten prototypisk har kontrol over situationen jf. fx Croft (1990), (1998) og afsnittet om kontrol (5.1.4). Da det *se*, der optræder i den intransitive variant af kausativalternationen, er en tidlig udvikling af det refleksive pronomen i latin, mener jeg, det er nærliggende at antage, at trækket kontrol kunne være nedarvet derfra. Det vil sige, at trækket kontrol allerede var til stede i den oprindelige refleksive konstruktion i latin. At kontrol skulle være nedarvet derfra er ikke umuligt i betragtning af, at den type *se*-konstruktion, den spontane, som kausativalternationen eksemplificerer, er relativt tidlig efter den originale refleksive i latin, mens den sidst udviklede type *se*-konstruktion i spansk er den upersonlige reflektiv med personobjekt *se le ve al niño*. Og dermed kunne man måske også forestille sig, at kontrolbegrebet kan udbredes til endnu flere *se*-konstruktioner, da trækket kan være nedarvet fra den oprindelige latinske reflektivkonstruktion. Men det behøver ikke være tilfældet, da den konstruktion, der optræder i kausativalternationen som sagt er en af de tidligste udviklinger og trækket kan være tabt. En af de konstruktioner, der kunne have arvet trækket kontrol, kunne være den refleksive passiv, da den ligner den transitive meget i betydning, hvilket ses af oversættelserne til andre sprog fx dansk, jf.:

- (109)   *Se compró el coche*
                   lit. 'Bilen købtes'
                   'Man købte bilen/bilen blev købt'

Det er dog ikke sikkert, at denne rest af betydningen kontrol findes i alle *se*-konstruktioner. Men jeg mener, man kan argumentere for, at den findes i den intransitive version af kausativalternationen med *se* og altså også i den refleksive passiv. Og jeg mener faktisk, at den stadig er tydelig i den sidst dannede *se*-konstruktion, den upersonlige reflektiv med "aktiv" betydning af typen *se le ve al niño* 'Man ser barnet', da oversættelsen også her ligner en transitiv aktiv konstruktion meget, hvilket også ses af navnet.

Som indikation på, at kontroltrækket findes i andre *se*-konstruktioner, nævner Maldonado (1994: 352) interessant nok, at en konstruktion uden *se* indikerer, at patientreferenten er i kontrol. En konstruktion med *se* indikerer derimod, at patientreferenten mister kontrollen, jf.:

(110) León sonrió al ver jugar a su hija

'León smilede, da han så sin datter lege'

(111) Tachita se sonrió al ver que León la miraba

'Tachita kom til at smile, da hun så, at León så på hende' (Maldonado 1994: 352)

Maldonado (1994) forklarer, at i konstruktionen med *se* (111) prøver patientreferenten at forhindre sig selv i at smile. Men da hun får øjenkontakt med León, kan hun ikke lade være, dvs. kontrol udefra er til stede. Selv om der ikke er tale om et af de verber, der indgår i kausativalternationen, eller måske netop derfor, er dette et tegn på, at min forklaringsmodel med kontrolbegrebet formentlig kan udbredes til endnu flere *se*-konstruktioner.

Det skal endelig nævnes, at en alternativ hypotese omkring, hvorfor nogle verber optræder intransitivt uden *se* og andre med pronominet, kunne have noget at gøre med, om det pågældende verbum er afledt fra et oprindeligt intransitivt ($\div$ *se*) eller transitivt verbum (+ *se*). Jeg har ikke testet denne hypotese, men mener ikke, at et verbum for at kunne optræde intransitivt med *se* skal have været transitivt. Dette ses bl.a. af de mange intransitive verber i spansk, der sagtens kan fungere med et reflexivt pronomen, fx *irse* – *irse*. Og også eksemplet med *florece* må kunne modbevise dette. Jeg har ingen eksempler på transitiv konstruktion med *florece*, men dog stadig eksempler på intransitiv med *se* (om end kun fra ordbøgerne). Så denne hypotese vil ikke blive forfulgt yderligere.

Jeg vil som sidste del af min besvarelse af hovedspørgsmål to gå videre med at svare på nogle vigtige underspørgsmål, der har meldt sig under arbejdet med alternationen. De to spørgsmål, der primært har meldt sig, er følgende:

- Hvorfor optræder dativpronomet altid i den intransitive konstruktion med *se*, dvs. hvorfor er det altid *se le rompió* 'det gik i stykker (for ham/hende)' og aldrig *le rompió*? Kan dette have noget at gøre med muligheden for kontrol af situationen udefra?
- Hvorfor opleves den intransitive konstruktion med *se* som en spontan situation og hvordan harmonerer dette med, at jeg mener, at konstruktionen indikerer kontrol? Det burde være selvmodsigende, at noget er spontant samtidig med, at det kan kontrolleres.

Det første spørgsmål vedrører egentlig ikke kun kausativalternationen, da konstruktionstypen er udbredt til en del andre *se*-konstruktioner, fx *se le fue* 'han/hun gik fra ham/hende'. Grunden til, at det er særligt interessant at belyse her, er, at jeg påstår, der er en grundlæggende forskel på de to intransitive konstruktioner $+/\div se$. Og derfor burde det have noget at gøre med denne forskel, at det dative pronomen kun optræder i konstruktionen med *se*, der indikerer kontrol.

Normalt beskrives det dative pronomen som et indirekte objekt, hvis semantiske funktion bl.a. er at markere subjeksreferentens involvering i situationen (se fx Alarcos 1994: 293). Jeg mener, at man i disse konstruktioner kan tale om netop denne type, dvs. involvering fra subjeksreferentens side. Under alle omstændigheder er det en markering af subjeksreferentens tilstedeværelse i situationen og som sådan hænger det godt sammen med, at subjeksreferenten så har mulighed for at kontrollere situationen, hvorimod en manglende tilstedeværelse, psykisk eller fysisk (dvs. $\div$ dativpronomen), harmonerer bedre med manglende mulighed for kontrol af situationen udefra. Dette leder direkte over i næste spørgsmål. For der er ingen tvivl om, at de fleste ved disse intransitive konstruktioner med *se* med eller uden dativpronomen føler, at der er noget spontant over situationen eller at subjeksreferenten netop ikke er skyld i det, der sker.

Og hvordan hænger det så sammen med at påstå, at der netop i disse situationer er tale om mulighed for kontrol af situationen udefra? For det første tror jeg, at man for at svare på dette spørgsmål skal tage udgangspunkt i alternationens mest prototypiske verber, som jeg har gjort allerede i besvarelsen af første hovedspørgsmål. Dette er nødvendigt, idet jeg i min analyse som bekendt har en del verber med, der ofte ikke alternerer og derfor ikke kan bruges til at sige noget generelt og grundlæggende om alternationen, kun indirekte. De mest prototypiske verber er gentaget her (baseret på analyseresultatet):

Quemar, cocer, enfriar, aclarar, cerrar, romper, calentar, abrir, congelar, fundir, estrechar, hundir.

De er alle kendetegnet ved at have en lav andel af animerede patientreferenter, dvs. der er tale om inanimerede patientreferenter, der deltager i en situation. Samtidig er det refleksive pronomen til stede i den intransitive konstruktion, der indikerer kontrol, og som er den, der normalt alternerer med den transitive. Dette refleksive pronomen må siges at skabe en forventning om endnu en deltagende participant, som fx også García (1975) bemærker det. Og dette kombineret med den inanimerede patientreferent i subjektetsfunktion, dvs. en situation, der forventes at have to partcipanter jf. det syntaktiske udtryk, men som kun direkte benævner den ene, der oven i købet er inanimeret, må være det, der skaber den spontane læsning af situationen. Endelig er subjektets position i starten af sætningen også med til at give det en agentagtig læsning i modsætning til, hvis der var tale om en upersonlig reflektivkonstruktion af typen *se quema la casa*, hvor subjektet står på objektets plads og dermed giver en mindre spontan læsning af situationen (Pedersen 2005: 26). Samtidig findes denne spontane læsning normalt ikke i konstruktionen uden *se*, hvilket omvendt kan forklares med, at der ved de fleste af disse verber er langt højere andel af animerede patientreferenter, dvs. de kan agere selv. Og allerede dér blokeres der for, at man kan forstå situationen som spontan eller i hvert fald er den i meget mindre grad spontan end konstruktionen med *se* og inanimeret patientreferent. Ydermere er der så heller ikke andet (læs: *se*) i

konstruktionen uden *se*, der peger på, at der skulle være flere størrelser i situationen, selv om de kun ville være benævnt indirekte gennem det refleksive pronomet. Og dette giver en mere intransitiv konceptualisering af situationen frem for den mere transitive i konstruktionen med *se*. Således kan man også sige, at der er om ikke noget kausativt tilbage i konstruktionen med *se*, så i hvert fald noget transitivt tilbage pga. det refleksive pronomens tilstedeværelse.

Jeg vil nu analysere de eksempler, jeg diskuterede kritisk under gennemgangen af den tidligere forskning (4.5), ved hjælp af kontrolbegrebet. De første eksempler var Garcías (1975):

- (112) La rama se quebró
'Grenen knækkede' (García 1975: 219)
- (113) El banco *se quebró
'Banken gik konkurs' (García 1975: 219)

Man kan som regel kontrollere, om en inanimeret størrelse går i stykker, og selv om der her er tale om en subjektsreferent, der er natur, virker det oplagt som en situation, der tillader direkte kontrol udefra. Omvendt vil det være meget lidt sandsynligt, at kontrol er muligt i tilfældet, hvor subjektsreferenten er animeret, nemlig banken som repræsentant for nogle mennesker, der kan agere selvstændigt. Og derfor er det mindre sandsynligt, at denne situation tillader direkte kontrol udefra. Hvis man ser på Garcías (1975) andet eksempel, gør det samme sig gældende:

- (114) El vaso se rompió
'Glasset gik i stykker'

(115) Las olas rompían con estruendo

'Bølgerne gik i stykker med et drøn'(García 1975: 220)

Man kan kontrollere, om glas går i stykker, men om en bølge går i stykker, virker svært at kontrollere, medmindre der er tale om et laboratorium, hvor man kan styre forholdene (hvilket jo netop normalt omtales som kontrollerede forhold).

I forhold til Mendikoetxeas (1999) to verber fra hver sin gruppe af henholdsvis intern (*florece*) og ekstern årsag (*abrir*), kan kontrolbegrebet igen forklare, hvorfor det ene intransitivt optræder uden *se*, mens det andet i dette eksempel kræver *se*:

(116) El rosal floreció

'Rosenbusken blomstrede'(Mendikoetxea 1999: 1588)

(117) La puerta se abrió a causa de un golpe de viento

'Døren gik op på grund af et vindstød'(Mendikoetxea 1999: 1594)

Man kan under normale omstændigheder kontrollere, om en dør går op (eller for den sags skyld i), men om en blomst blomstrer, kan man aldrig fuldt ud kontrollere.

Det samme kan siges om eksemplet med *aclarar*:

(118) El día ha aclarado

Lit. 'Dagen er klaret op'

'Det er blevet lyst'

(119) La lejía ha aclarado el jersey

'Kløren har lysnet trøjen'

(120) El jersey se ha aclarado por sí solo

'Trøjen er blevet lysere af sig selv'(Mendikoetxea 1999: 1599)

At det bliver lyst, er ikke noget, man umiddelbart kan kontrollere, mens det, at en trøje bliver bleget af klor, derimod synes mere oplagt i forhold til kontrol udefra.

Endelig er der eksemplerne med *hervir* og *cocer*:

(121) La leche (*se) ha hervido

'Mælken har kogt'(Mendikoetxea 1999: 1600)

(122) Las patatas se han cocido

'Kartoflerne har kogt'(Mendikoetxea 1999: 1601)

Her mener jeg, som nævnt allerede under den første diskussion, at forekomsten af *se* afhænger af verbaltypen, således at kun handlingsbrugen af de to verber, 'bringe i kog/fremstille', tillader transitiv brug (og for *cocer*'s vedkommende intransitiv konstruktion med *se*) og kontrol af situationen udefra, mens aktivitetsbrugen 'være i kog' ikke gør det.

Og sidst, men ikke mindst, bør det nævnes, at der i mit empiriske materiale er masser af eksempler på transitiv struktur med verbet *adelgazar*, selv om dette ifølge Mendikoetxea (1999) ikke burde kunne lade sig gøre:

(123) Pedro adelgazó

'Pedro tabte sig'

(124) *{Su madre/El disgusto/Un nuevo medicamento} adelgazó a Pedro

'{Hans mor/ubehaget/en ny medicin} slankede Pedro (Mendikoetxea 1999: 1598)

(125) Se dice que beber agua mineral adelgaza

'Man siger, at det at drikke vand slanker'

Således mener jeg, at kontrolbegrebet på langt mere tilfredsstillende vis end de tidligere bud, kan gøre rede for de to mulige intransitive realiseringer af kausativalternationen (+/÷ *se*) på spansk.

6.3.3 Situationskarakteristik

I forhold til hovedspørgsmål 3, hvad kendetegner de situationer, der optræder i alternationen tværsprogligt og gør dem så velegnede til det, havde jeg ikke så klar en hypotese. Det er tidligere sagt omkring emnet, at der er tale om ændringer i tilstand og mere sjældent aktiviteter.

Som allerede nævnt under besvarelsen af spørgsmål 1, er der ingen tvivl om, at verbet skal referere til en handling, hvis alternationen skal kunne lade sig gøre. En aktivitet tillader simpelthen ikke alternationen.

Jeg vil forsøge at give mit bud på en karakteristik af situationerne, der optræder i kausativalternationen, ved at sammenholde de mest prototypiske situationer, der tillader alternationen, med de situationer, som de øverste verber i gruppe 1 refererer til, og med *freir*, som er det sidste verbum i gruppe 3. Således vil det være muligt at fremhæve, hvad der adskiller dem. Jeg gentager for en god ordens skyld opstillingen af de tre hovedgrupper:

Gruppe 1: *Florece*, *germinar*, *arder*, *crecer*, *envejecer*, *hervir*, *enflaquecer*, *palidecer*, *enfermar*, *enrojecer*, *mejorar*, *empeorar*, *aumentar*, *engordar*.

Gruppe 2: *Adelgazar*.

Gruppe 3: *Agravar*, *deteriorar*, *acalorar*, *marchitar*, *ennegrecer*, *empobrecer*, *ensanchar*, *oscurecer*, *ensordecer*, *acrecentar*, *caldear*, *enriquecer*, ***quemar***, ***cocer***,

enfriar, aclarar, cerrar, romper, calentar, abrir, congelar, fundir, estrechar, hundir, freir.

Jeg har fremhævet de mest prototypiske verber for alternationen med fed i ovenstående opstilling (*quemar-hundir*) samt de mest atypiske (*floreceer, freir*). De prototypiske optræder alle primært transitivt og intransitivt med *se*, er handlingsverber med undtagelse af *quemar* og *cocer*, som begge derudover har en aktivitetsbrug, har ingen agentorienterede elementer og tillader kontrol af situationen udefra. Hvis man ser på de situationer, verberne refererer til, er de for det første kendetegnet ved en lav andel af animeret patientreferent. Det skal de også være, hvis man skal tale om, at noget sker spontant, sådan som mange beskriver den intransitive variant af alternationen. Det kan man ikke så godt sige, hvis patientreferenten er animeret, så vil beskrivelsen snarere være reflektiv. Den lave andel af animeret patientreferent passer også fint med det opstillede kontinuum over sammenhængen mellem animerethed hos patientreferenten og mulighed for kontrol af en situation udefra. Dette kontinuum bekræftes af de fleste verber, jeg har analyseret. Og lav grad af animerethed hos patientreferenten svarer til høj grad af mulighed for kontrol af situationen udefra. Til sammenligning er der ved *floreceer* 12 animerede patientreferenter ud af 200 analyserede, mens 81 patienter refererer til natur, dvs. i 93 ud af 200 eksempler refererer Patienten til en levende størrelse enten decideret animeret eller i naturen.

For det andet kan man prøve at se på, hvor gennemgribende en ændring patientreferenten gennemgår. For flere af verbernes vedkommende er der tale om en fuldstændig ændring i struktur og for andre en ændring i lokation:

Gennemgribende ændring i struktur: *Quemar, cocer, romper, congelar, fundir.*

Ændring i lokation: *Cerrar, abrir, hundir.*

Tilbage er *aclarar*, *estrechar*, *calentar* og *enfriar*. Med lidt god vilje kan man måske placere de to sidste som ændringer i en patientreferents struktur, men ikke gennemgribende, blot skridt på vejen til de gennemgribende ændringer *fundir* (*calentar*) og *congelar* (*enfriar*). De to sidste verber er lidt svære at få til at passe ind. For de gennemgribende ændringers vedkommende er der i alle tilfælde tale om, at patientreferentens tilstand og struktur ændres eller ødelægges, om man vil. Med hensyn til de tre verber, der angiver ændring i lokation, bliver patientreferenten flyttet fra et sted til et andet, men ændres ikke internt i sin struktur. Og måske er det sådan, at ved ændringer i patientreferentens interne struktur, kan man kun kontrollere, når den bliver ødelagt, ikke skabt, som ved fx *floreecer*, *germinar*. Som analysen har vist, kan man godt kontrollere *marchitar*. Dog er der masser af eksempler allerede i gruppe 1 på, at begge modpoler er repræsenteret, men så er der ikke tale om en gennemgribende ændring i patientreferentens interne struktur (*mejorar*, *empeorar*, *enflaquecer*, *engordar*).

Det er interessant, at det i spansk og i mange andre sprog er netop ændringer i tilstand og lokation, der udtrykkes i samme struktur, nemlig kausativalternationen. I den forbindelse bemærker Bowerman (1982: 135-137), at når børn tilegner sig sprog, organiseres begreberne ændring i tilstand og ændring i lokation ens. Desuden nævner hun, at flere lingvister, bl.a. Talmy (1975, 1976), mener, der er sproglig evidens for, at ændring i tilstand og ændring i lokation er tæt relateret i menneskets kognitive strukturer. Dette kan være en del af forklaringen på, hvorfor det netop er den type ændringer, alternationen udtrykker, og ikke alle mulige andre typer.

At ændringerne er gennemgribende passer godt med, at Croft (1994: 93) bemærker, at der ved prototypisk kausativ (i hans terminologi det samme som transitiv) er tale om fuldt påvirkede patientreferenter. Udover at være gennemgribende er de ændringer, der optræder mest prototypisk i kausativalternationen, ændringer, hvor man ikke er i tvivl om, de er indtruffet. Dette skyldes, at de er så relativt om ikke punktuelle så dog tydelige for det blotte øje og konkrete i modsætning til fx at vokse (*crecer*) og blive gammel (*envejecer*), som er lidt mindre punktuelle og dermed mere durative. Dette kan også appliceres på *cerrar*, *abrir* og *hundir*, der alle er meget tydelige ændringer. Man er ikke i tvivl, om noget er sunket, åbent eller lukket, selv om der som sådan ikke er tale om gennemgribende ændringer i patientreferentens interne struktur.

Endelig bør observationen omkring verbernes afledningstype som enten uafledte eller deadjektivale også nævnes her. Som sagt indikerer de denominale verber formentlig en mere blivende kvalitet end de deadjektivale, hvilket nok giver situationerne et mere durativt præg, som ikke harmonerer med alternationens semantik, jf. at den kræver en handling.

For kort at opsummere de træk, jeg har opstillet for alternationen:

- Handling
- Lav andel af animeret patientreferent
- Ved gennemgribende ændring i patientreferentens interne struktur skal situationen kunne kontrolleres udefra og det er nemmest ved destruktive frem for skabende handlinger. Derudover er ændringer i lokation hyppige.
- Ændringen er konkret, synlig og punktuelt
- Verberne er uafledte eller deadjektivale

De mest prototypiske situationer er altså nogle, vi mennesker kan kontrollere/udvirke. Samtidig er der for alles vedkommende (måske lige bortset fra *cocer*) tale om processer, der foregår i naturen og som vi derfor ofte vil se ske uden menneskelig indblanding. Dette er som nævnt ikke tilfældet for *cocer*, *freir* og *hervir*, som normalt kræver menneskelig indblanding i betydningen 'fremstille'. Til gengæld er *floreecer* og *germinar* kendetegnet ved ikke at tillade dette. Og på den måde ender man ved kontrolbegrebet igen som en afgørende faktor for alternationens eksistens. Udover alle de øvrige kendetegn bliver mulighed for kontrol af situationen udefra afgørende for, om en potentielt alternerende situation ender med at kunne alternere. Således bliver alternationen også et udtryk for, hvordan vi normalt oplever verden og hvad vi ser som "naturligt" versus "unaturligt" i forhold til mulighed for kontrol udefra. Dette passer fint med, hvad Croft (1990: 61-62) siger, nemlig at verbers syntaktiske udtryk kan tilskrives, hvordan vi oplever de pågældende situationer i virkeligheden. Og det passer også fint med, at jeg taler om grad af mulighed/sandsynlighed for kontrol af situationen udefra i forhold til, hvordan situationerne normalt opleves af sprogbrugerne. Croft (1990: 62-63), (1998: 88-89) nævner også, at kontrol er karakteristisk for subjektspositionen (den animerede Agent) i den umarkerede kausativ (hvilket i hans terminologi er det samme

som transitiv) og på den måde kan man etablere forbindelsen mellem den transitive konstruktion og kontrolbegrebet/fænomenet.

Endnu en grund til at holde fast i kontrol som det overordnede begreb i forhold til at forklare alternationen som mulighed for et verbum snarere end en række verbalklasser (som fx Levin & Rappaport Hovav 1995), er, at Bowerman og Croft (2007) viser, at børn i tilegnelsesfasen af alternationen ikke er følsomme overfor de semantiske underklasser. De lærer snarere, hvilke verber der kan alternere, ud fra at have hørt dem brugt nok gange i de korrekte konstruktioner. Dette gælder, hvad enten der er tale om en perifrastisk kausativ (i stedet for en transitivering af et intransitivt verbum som i kausivalternationen, fx *disappear – make disappear*) eller en leksikalsk (fx *kill – die*). Dette mener jeg som sagt, er endnu en grund til at fastholde mulighed for kontrol af situationen udefra som overordnet kriterium for, om den situation, et verbum refererer til, kan optræde i alternationen, frem for at opstille en række verbalunderklasser sådan som fx Levin & Rappaport Hovav (1995) gør det. Specielt hvis der ikke er noget, der tyder på, at børn er sensitive overfor det i tilegnelsesfasen. Det kan selvfølgelig være rart at specificere, hvilken type ændringer det drejer sig om. Men der er ingen grund til at komplicere tingene unødigt udover det, der kan vises at være relevant. Og her mener jeg sprogtilegnelse er en vigtig parameter.

Hvordan situationerne opleves i virkeligheden, er nok det, der har fået mange til at tale om de to store hovedgrupper som intern versus ekstern årsag. De tværsproglige ligheder, jf. fx Haspelmath (1993) og Kazenin (1994), er et udtryk for, at der er en række situationer, der af mennesker verden over opleves på en bestemt måde og konceptualiseres derefter. Den tværsproglige variation i, hvilke verber der tillader alternationen, kan være et udtryk for det enkelte sprogs syntaktiske muligheder og begrænsninger i forhold til typen og hvor grammatikaliseret alternationen er i det pågældende sprog. Men i høj grad også et udtryk for forskelle i, hvordan forskellige samfund oplever verden omkring sig og de ændringer, der sker i forhold til, om de er mulige at kontrollere eller ej. I den forbindelse kunne det være interessant at undersøge alternationen i et meget civiliseret samfund overfor et mere primitivt og se, om der er stor variation i, hvilke situationer, der optræder og eventuelt er markeret forskelligt intransitivt. Dette forudsætter, at kontrolhypotesen kan anvendes på flere sprog ikke blot

omkring mulighed for deltagelse i alternationen, hvor kontrol jo allerede er en anerkendt om end udefineret parameter, jf. Levin (1993), Levin and Rappaport-Hovav (1995). Men også i forhold til muligheden for forskellige intransitive realiseringer af alternationen i det samme sprog. Sidstnævnte er ikke umuligt, da forklaringsmodellerne på to forskellige intransitive realiseringsmuligheder allerede ligner hinanden meget, jf. kapitel 4.

7. Konklusion og perspektivering

I denne afhandling er det blevet vist:

- At et verbum for at kunne optræde i kausativalternationen skal være et handlingsverbum, ikke må have nogen agentorienterede elementer i sin semantik og samtidig skal tillade direkte kontrol af situationen udefra.
- At forekomsten af *se* i den intransitive variant af alternationen er betinget af mulighed for kontrol af situationen udefra, hvilket afhænger af parametrene type af patientreferent, betydning samt hvordan selve situationen grundlæggende forholder sig til mulighed for kontrol udefra.
- At de situationer, der optræder i kausativalternationen i spansk såvel som i andre sprog, har følgende kendetegn:
  - Handling
  - Lav andel af animeret patientreferent
  - Ved gennemgribende ændring i patientreferentens interne struktur skal situationen kunne kontrolleres udefra og det er nemmest ved destruktive frem for skabende handlinger. Derudover er ændringer i lokation hyppige.
  - Ændringen er konkret, synlig og punktuell
  - Verberne er uafledte eller deadjektivale

Analysemodellen kan forklare:

- Hvorfor *hervir* og *arder* ikke alternerer. Der er nemlig tale om aktivitetsverber, som ikke er kompatible med alternationen. Desuden har begge verber et tilsvarende handlingsverbum, som går ind og dækker samme situationstype i alternationen (*cocer* – *quemar*).
- Hvorfor *florece* optræder uden *se* i betydningen 'blomstre' og med *se* i betydningen 'mugne' og i det hele taget verbernes forskellige betydninger i de forskellige konstruktioner.
- Hvorfor nogle verber optræder intransitivt uden *se* (*palidece*) eller transitivt og intransitivt med *se* (*hundir*) uanset typen af patientreferent.

- Hvorfor nogle verber kan optræde intransitivt både med og uden *se*, fx *adelgazar*.
- Hvad der kendetegner situationerne tværsprogligt udover, at der refereres til en ændring i tilstand.

I modsætning til tidligere undersøgelser af kausativalternationen i spansk, er denne undersøgelse baseret på et mere omfattende og sprogligt naturligt empirisk materiale. Konklusionerne adskiller sig derfor ved at give et mere nuanceret og virkelighedsnært billede af såvel alternationen som de verber, der optræder i den. Desuden inddrager denne analyse i modsætning til tidligere i langt højere grad verbets type, kategorierne animerethed samt betydning og ikke mindst, hvordan de pågældende situationer forløber i virkeligheden og opleves af sprogbrugerne

Som nævnt i konklusionen på analysen kunne det være interessant at undersøge følgende:

Kan kontrolbegrebet udbredes til de øvrige *se*-konstruktioner i spansk, således at *se* indikerer mulighed for kontrol af en situation udefra?

Kan kontrolbegrebet bruges som forklaring i andre sprog med to intransitive realiseringer af kausativalternationen?

Med tanke på hypotesen om mulighed for kontrol udefra af den situation, der refereres til, som afgørende for, om et verbum kan optræde i alternationen, er der så forskel på hvilke situationer, der optræder i kausativalternationen og hvordan de markeres intransitivt, hvis denne distinktion foreligger, i mere civiliserede samfund og i mere primitive?

8. Bibliografi

- Alarcos Llorach, E. (1994). *Gramática de la Lengua Española*. Madrid: Espasa Calpe S.A.
- Biber, D., S. Conrad & R. Reppen (1998). *Corpus Linguistics. Investigating Language Structure and Use*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bosque, I. & V. Demonte (red.). (1999). *Gramática Descriptiva de la Lengua Española*. Vol. I & II. Madrid: Espasa Calpe S.A.
- Bowerman, M. (1982). Starting to Talk Worse: Clues to Language Acquisition from Children's Late Speech Errors, i S. Strauss (red.), 101-145.
- Bowerman, M. & P. Brown (red.). (2007). *Crosslinguistic Perspectives on Argument Structure: Implications for Learnability*. Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Bowerman, M. & W. Croft (2007). The Acquisition of the English Causative Alternation, i M. Bowerman and P. Brown (red.), 279-307.
- Bybee, J., R. Perkins & W. Pagliuca (1994): *The Evolution of Grammar. Tense, Aspect and Modality in the Languages of the world*. Chicago and London: The University of Chicago Press.
- Cano Aguilar, R. (1981). *Estructuras sintácticas transitivas del español actual*. Madrid: Editorial Gredos.
- Comrie, B. (1976). The Syntax of Causative Constructions: Cross-Language Similarities and Divergences, M. Shibatani (red.), *Syntax and Semantics, Vol. 6, The Grammar of Causative Constructions*, New York: Academic Press, 261-312.

- Comrie, B. (1981). *Language Universals and Linguistic Typology*. Blackwell Publishers.
- Comrie, B. (1985). Causative Verb Formation and Other Verb Deriving Morphology, i T. Shopen (red.), *Language Typology and Syntactic Description, Vol. 3, Grammatical Categories and the Lexicon*, Cambridge: Cambridge University Press, 309-348.
- Comrie, B. & M. Polinsky (red.). (1993). *Causatives and Transitivity*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company,
- Croft, W. (1990). Possible Verbs and the Structure of Events, i S.L. Tsohatzidis (red.), 48-75.
- Croft, W. (1994). Voice: Beyond Control and Affectedness, i B. Fox & P. J. Hopper (red.), 89-117.
- Croft, W. (1998). The Structure of Events and the Structure of Language, i M. Tomasello (red.), 67- 92.
- Croft, W. (2001). *Radical Construction Grammar. Syntactic Theory in Typological Perspective*. Oxford: Oxford University Press.
- Croft, W. & D. A. Cruse (2004). *Cognitive Linguistics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Cruse, D. A. (1972). A Note on English Causatives, i S. J. Keyser (red.), *Linguistic Inquiry*, Vol. III, 520-528.
- de Haan, F. (2002). Strong Modality and Negation in Russian, i R. Reppen, S. M. Fitzmaurice and D. Biber (red.), 91-110.

- Dixon, R. M. W. (1994). *Ergativity*. Cambridge : Cambridge University Press.
- Dubois, J. et al. (1998). *Diccionario de Lingüística*. Madrid: Alianza Editorial.
- Durst-Andersen, P. (1992). *Mental Grammar. Russian Aspect and Related Issues*.
Columbus, Ohio: Slavica Publishers.
- Durst-Andersen, P. (2005). Leksikaliseringmønstre ved verber. Et komparativt-
typologisk studie, *Hermes, Journal of Linguistics* 35, 211-237.
- Fagan, S. M. B. (1988). The English Middle, *Linguistic Inquiry* 19-2, 181-203.
- Fillmore, C. J. (1968). The Case for Case, i Bach, E. & R. T. Harms (red.), *Universals
in Linguistic Theory*, Holt, Rinehart & Winston Inc., 1-88.
- Fillmore, C. J. (1977). The Case for Case reopened, i Cole, P. & J. M. Sadock (red.)
Syntax and Semantics, Vol. 8, *Grammatical Relations*, Academic Press,
59-81.
- Fox, B. & P. J. Hopper (red.). (1994). *Voice: Form and Function*.
Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Frajzyngier, Z. & T. S. Curl (red.). *Reflexives. Forms and Functions*.
Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- García, E. C. (1975). *The Role of Theory in Linguistic Analysis. The Spanish Pronoun
System*. Amsterdam – Oxford: North-Holland Publishing Company.
- Haspelmath, M. (1993). More on the Typology of Inchoative/Causative Verb
Alternations, i Comrie, B. & M. Polinsky (red.), 87-120.
- Heltoft, L., J. Nørgård-Sørensen & L. Schøsler (2005). *Grammatikalisering og struktur*.
København: Museum Tusulanums Forlag.

- Herslund, M. (1988). On Valence and Grammatical Relations, i Sørensen, F. (red.).
Valency, Three Studies on the Linking Power of Verbs. København: Nyt
 Nordisk Forlag Arnold Busck, 3-34.
- Herslund, M. (1990). Les Verbes Inaccusatifs comme Problème Lexicographique, i
Cahiers de Lexicologie LVI, 35-44.
- Herslund, M. (1996). *Det franske sprog, Kapitel III. Valens og transitivitet*.
 Handelshøjskolen i København.
- Herslund, M. (1997). *Det franske sprog, Kapitel IV. Diatese*. Handelshøjskolen i
 København.
- Herslund, M. (2001). L'Actant Fondamental et Les Verbes Symétriques et Réfléchis de
 l'Ancien Français, i Schøsler, L. (red.). *La Valence, Perspectives Romanes
 et Diachroniques*, Stuttgart: Franz Steiner Verlag, 34-42.
- Herslund, M. & F. Sørensen (1987). *De franske verber 2. En valens-grammatisk
 fremstilling II. Klassifikation af verberne*. Institut for Fransk og Institut
 for Datalogvistik, Handelshøjskolen i København.
- Herslund, M. & F. Sørensen (1994). A Valence Based Theory of Grammatical
 Relations, i E. Engberg Pedersen et aliae (red.). *Function and Expression
 in Functional Grammar*. Berlin – New York: Mouton de Gruyter, 81-95.
- Hopper, P. & S. Thompson (1980). Transitivity in Grammar and Discourse, *Language*
 56-2, 251-299.
- Kazenin, K. I. (1994). On the Lexical Distribution of Agent-preserving and Object-
 preserving Transitivity Alternations, *Nordic Journal of Linguistics* 17-2,

141- 154.

Kemmer, S. (1993). *The Middle Voice*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.

Kemmer, S. (1994). The Grammar of Causatives and the Conceptual Structure of Events, *Cognitive Linguistics* 5-2, 115-156.

Keyser, S. J. & T. Roeper (1984). On the Middle and Ergative Constructions in English, *Linguistic Inquiry* 15-3, 381-416.

Kimball, J. P. (red.). (1975). *Syntax and Semantics* (Vol.4). New York: Academic Press.

Klaiman, M. H. (1991). *Grammatical Voice*. Cambridge: Cambridge University Press.

Klinge, A. (1993). The English modal auxiliaries: from lexical semantics to utterance interpretation, i *Journal of Linguistics* 29-2, 315-358.

Klinge, A. (1996). The Impact of Context on Modal Meaning in English and Danish, i *Nordic Journal of Linguistics* 19-1, 35-54.

Klinge, A. (2005). Where there is a *will* there is a modal, i A. Klinge and H.H. Müller (red.), 169- 186.

A. Klinge & H. H. Müller (red.). (2005). *Modality. Studies in Form and Function*. Equinox.

Kuno, S. & K. Takami (2004). *Functional Constraints on Grammar. On the Unergative-Unaccusative Distinction*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.

Labelle, M. (1990). Unaccusatives and Pseudo-Unaccusatives in French, *Proceedings of the North East Linguistic Society*, 20, 303-317.

- Lagane, R. (1967). Les Verbes Symétriques: Economie Morpho-Syntaxique et Différentiation Sémantique, *Cahiers de Lexicologie* X-1, 21-30.
- Langacker, R. W. (1987). *Foundations of Cognitive Grammar. Volume I. Theoretical Prerequisites*. Stanford, California : Standford University Press.
- Langacker, R. W. (1991). *Foundations of Cognitive Grammar. Volume II. Descriptive Application*. Stanford, California : Stanford University Press.
- Lapesa, R. (1997). *Historia de la lengua española*. Madrid: Editorial Gredos.
- Lathrop, T. A. (1992). *Curso de Grámatica Histórica Española*. Barcelona: Editorial Ariel.
- Lemmens, M. (1998). *Lexical Perspectives on Transitivity and Ergativity*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Levin, B., et al. (1985). A Cross-Linguistic Study of Transitivity Alternations, i Eilfort, W. H., P. D. Kroeber & K. L. Peterson (red.), *CLS 21 Part 2, Papers from the Parasession on Causatives and Agentivity*, 48-63.
- Levin, B. & M. Rappaport Hovav (1991). Wiping the Slate Clean: A Lexical Semantic Exploration, i Levin, B. & S. Pinker (red.), *Lexical and Conceptual Semantics*, Blackwell, Cambridge MA & Oxford UK, 123-151.
- Levin, B. (1993). *English Verb Classes and Alternations. A Preliminary Investigation*. Chicago and London: The University of Chicago Press.
- Levin, B. & M. Rappaport Hovav (1994). A Preliminary Analysis of Causative Verbs in English, *Lingua* 92, 1 - 4, 35-77.
- Levin, B. & M. Rappaport Hovav (1995). *Unaccusativity. At the Syntax-Lexical*

- Semantics Interface*. Cambridge Massachusetts-London England: The MIT Press.
- Maldonado, R. (1988). Energetic Reflexives in Spanish, i Axmaker, S., A. Jaisser & H. Singmaster (red.), *Proceedings of the Fourteenth Annual Meeting of the Berkeley Linguistics Society*, 153-165.
- Maldonado, R. (1993). Dynamic Construals in Spanish, *Studi italiani di linguistica teorica e applicata* 3, 531-566.
- Maldonado, R. (1994). *Middle Voice: The Case of Spanish* se. Ann Arbor; Michigan, University Microfilms.
- Maldonado, R. (2000). Conceptual distance and transitivity increase in Spanish reflexives, i Frajzyngier, Z. & T. S. Curl (red.), 153-185.
- Matthews, P. H. (1981). *Syntax*. Cambridge University Press.
- Mendikoetxea, A. (1999). Construcciones Inacusativas y Pasivas, i Bosque, I. & V. Demonte (red.), Vol. II, 1575-1629.
- Mendikoetxea, A. (1999a). Construcciones con *se*: Medias, Pasivas e Impersonales, i Bosque, I. & V. Demonte (red.), Vol. II, 1631-1722.
- Mithun, M. (1991). Active/Agentive Case Marking and its Motivations, *Language* 67-3, 510-546.
- Monge, F. (1954). Las frases pronominales de sentido impersonal en español, *Archivo de filología aragonesa* VII, 7-102.
- Moreno Cabrera, J. C. (1984). La Diátesis Anticausativa. Ensayo de Sintaxis General, *Revista Española de lingüística* 14, 21-43.

- Pedersen, J. (2005). The Spanish impersonal *se*-construction. Constructional variation and change, *Constructions*, I, 1-49.
- Perlmutter, D. M. (1978). Impersonal Passives and the Unaccusativity Hypothesis, *Proceedings of the Fourth Annual Meeting of the Berkeley Linguistics Society* 4, 157-189.
- Pueyo, F. J. (1995). La partícula *se* en español: un proceso de gramaticalización, *Revista de linguistic teórica y aplicada*, 33, 153-194.
- Reppen, R., S. M. Fitzmaurice and D. Biber (red.). (2002). *Using Corpora to Explore Linguistic Variation*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Rosch, E. (1973). On the internal structure of perceptual and semantic categories, i Moore, T. E. (red.), *Cognitive development and the acquisition of language*, New York, San Francisco, London: Academic Press: 111-44.
- Rothemberg, M. (1974). *Les Verbes à la Fois Transitifs et Intransitifs en Français Contemporain*. The Hague – Paris: Mouton.
- Runde, Å. (1998). Modalitet og kontroll: det deontiske aspektet ved noen norske kontrollverb, i Faarlund, J. T., B. Mæhlum og T. Nordgård (red.), *MONS 7* Oslo: Novus Forlag, 211-222
- Saeed, J. I. (1997). *Semantics*. Blackwell Publishers.
- Shibatani, M. (red.). (1976). *Syntax and Semantics (Vol.6). The Grammar of Causative Constructions*. New York: Academic Press.
- Shibatani, M. (1976). The Grammar of Causative Constructions: A Conspectus, i Shibatani, M. (red.), *Syntax and Semantics, Vol.6, The Grammar of Causative Constructions*, Academic Press, 1-40.

- Strauss, S. (red.). (1982). *U-Shaped Behavioral Growth*, N.Y.: Academic Press
- Talmy, L. (1975). Semantics and Syntax of Motion, i J.P. Kimball (red.), *Syntax and Semantics (Vol.4)*. New York: Academic Press.
- Talmy, L. (1976). Semantic Causative Types, i M. Shibatani (red.), *Syntax and Semantics (Vol.6): The Grammar of Causative Constructions*, New York: Academic Press.
- Talmy, L. (2000). *Toward a Cognitive Semantics*, Vol. I & II. Cambridge, Massachusetts/London, England: The MIT Press.
- Tomasello, M. (red.). (1998). *The New Psychology of Language: Cognitive and Functional Approaches to Language*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Tsohatzidis, S. L. (red.). (1990). *Meanings and Prototypes. Studies in Linguistic Categorization*. London: Routledge.
- Vendler, Z. (1968). *Linguistics in Philisophy*. Ithaca, New York: Cornell University Press.
- Winter, S. (1998). Linguistic modality as expressions of social power, i *Expectations and Linguistic Meaning*, Ph.D. thesis. Cognitive Science Department. Lund University, 87-124
- Wärnsby, A. (2006). *Decoding Modality. The Case of Must, May, Måste, and Kan. Lund Studies in English 113*.
- Xolodovic, A. A. (red.). (1969). *Tipologija kauzativnyx konstrukcij: morfologiceskij kauzativ*, Leningrad: Nauka.

Ordbøger

- Moliner, M. (1994). *Diccionario de uso del español*, Editorial Gredos, S.A.
- Andersen, H. B. Og Hansen, J. W. (1994): *Spansk-dansk ordbog*, Munksgaards ordbøger, Munksgaard.

Diccionario Esencial Santillana de la lengua española, Santillana, Madrid, 1991

Korpus

REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: Banco de datos (CREA) [en línea]. Corpus de referencia del español actual. <http://www.rae.es>. Ejempler er indsamlet fra 13.12.2006-21.5-2007.

Bilag

Bilag for de analyserede verber er vedlagt på cd-rom.

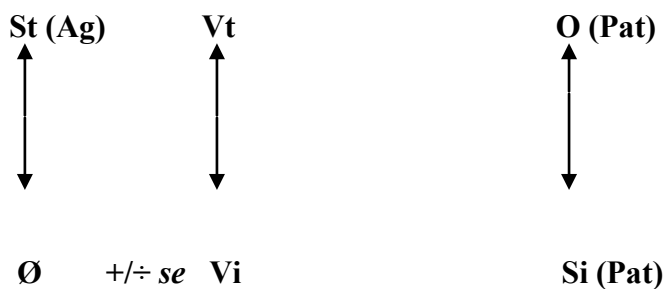
9. Resuméer

9.1 Resumé

Afhandlingen omhandler kausativalternationen i spansk. Ved kausativalternation forstår man, at et verbum alternerer mellem transitiv (Vt) og intransitiv konstruktion (Vi) uden nogen morfologiske ændringer. Det nominalsyntagme, der fungerer som transitivt objekt (O), er identisk med det nominalsyntagme, der fungerer som intransitivt subjekt (Si), mens det oprindelige transitive subjekt (St) udelades i den intransitive konstruktion, som eksemplerne på alternationen i henholdsvis dansk (1), spansk (2), engelsk (3) og fransk (4) viser:

- (1) Peter (St) væltede træet (O) ↔ Træet (Si) væltede
- (2) Pedro (St) rompió el vaso (O) ↔ El vaso (Si) se rompió
'Pedro slog glasset i stykker' 'Glasset gik i stykker'
- (3) John (St) broke the glass (O) ↔ The glass (Si) broke
'John slog glasset i stykker' 'Glasset gik i stykker'
- (4) Paul (St) casse la branche (O) ↔ La branche (Si) casse
'Paul knækker grenen' 'Grenen knækker'

Skematisk kan kausativalternationen opsummeres som i figur 1:

Figur 1

Som det fremgår af figur 1, optræder det refleksive pronomen *se* nogle gange i den intransitive version af alternationen i spansk. Pronominet er dog ikke obligatorisk ved alle verber. Ydermere bør det nævnes, at de to udgaver af alternationen altid grundlæggende beskriver samme form for situation, selv om der **ikke** underforstås en Agent (Ag) i den intransitive udgave, som det fx ellers sker ved passiv og en del andre alternationer. Desuden udfylder det intransitive subjekt og det transitive objekt samme semantiske rolle, Patient (Pat), i forhold til verbet og resultatet af handlingen er det samme uanset det syntaktiske udtryk.

Afhandlingen ønsker at belyse følgende problematikker:

- Hvilke semantiske træk tillader et verbum at optræde såvel transitivt som intransitivt, uden at det ændrer form, dvs. en semantisk karakteristik af verberne i alternationen.
- Hvornår optræder det refleksive pronomen *se* i den intransitive variant af alternationen?
- Hvad kendetegner de situationer, som alternationen refererer til, og gør dem dermed så velegnede til at indgå i alternationen, ikke kun på spansk, men også på typologisk såvel beslægtede som ubeslægtede sprog, dvs. en mere overordnet karakteristik af de situationer, verberne i alternationen refererer til i virkeligheden.

Til besvarelse af spørgsmålene analyseres 40 verber, der som udgangspunkt adskiller sig i forhold til, om de alternerer i kausativalternationen og intransitivt optræder med eller uden *se* eller kan begge dele. Eksemplerne er hentet i det Kongelige Spanske Akademis Korpus over nutidigt spansk sprog, CREA. Verberne testes i forhold til en række træk, som er opstillet ud fra mine hypoteser omkring de tre hovedspørgsmål, og der laves herefter en ny opdeling af verberne på baggrund af resultatet.

I afhandlingen foreslås det, at såvel en typologisk tilgang til kausativalternationen i spansk med inddragelse af beskrivelser af alternationen i flere sprog samt en kognitiv tilgang med reference til, hvordan de pågældende situationer normalt opleves af

sprogbrugerne i virkeligheden, skaber en bedre forståelse af alternationen. Ikke blot i forhold til dens eksistens, men også i forhold til de to intransitive udtryksmuligheder med og uden det reflektive pronomen *se* samt en beskrivelse af de situationer, der optræder i kausivalternationen.

Således bliver kontrolbegrebet centralt i afhandlingens forklaringsmodel, idet såvel mulighed for alternation samt intransitiv realisering ser ud til at afhænge af, om den situation, det pågældende verbum med tilhørende partipanter refererer til, tillader direkte kontrol udefra. Kontrol defineres som en agents evne til at få en situation til at ske, hvis han udfører det, der betragtes som nødvendigt og tilstrækkeligt, for at situationen sker, eller undlader at gøre noget og dermed lader den udspille sig.

Analysen viser:

- At et verbum for at kunne optræde i kausivalternationen skal være et handlingsverbum, ikke må have nogen agentorienterede elementer i sin semantik og samtidig skal tillade direkte kontrol af situationen udefra.
- At forekomsten af *se* i den intransitive variant af alternationen er betinget af mulighed for kontrol af situationen udefra, hvilket afhænger af parametrene type af patientreferent, betydning samt hvordan selve situationen grundlæggende forholder sig til mulighed for kontrol udefra.
- At de situationer, der optræder i kausivalternationen i spansk såvel som i andre sprog, har følgende kendetegn:
  - Handling.
  - Lav andel af animeret patientreferent.
  - Ved gennemgribende ændring i patientreferentens interne struktur skal situationen kunne kontrolleres udefra og det er nemmest ved destruktive frem for skabende handlinger. Derudover er ændringer i lokation hyppige.
  - Ændringen er konkret, synlig og punktuelt.
  - Verberne er uafledte eller deadjektivale.

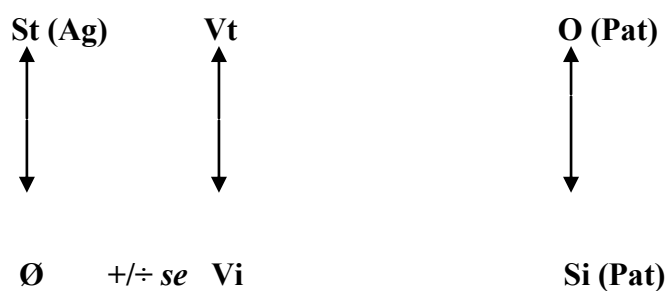
Således bliver såvel det typologiske som det kognitive perspektiv grundlæggende i forhold til forståelsen af kausativalternationen i spansk.

9.2 Summary

This dissertation examines the causative alternation in Spanish. The causative alternation consists of verbs that alternate between transitive (Vt) and intransitive (Vi) construction without any morphological changes. The noun phrase that acts as object (O) in the transitive construction is identical to the noun phrase that acts as subject (Si) in the intransitive construction whereas the original transitive subject is left out in the intransitive construction as shown by the examples (1)-(4) in Danish, Spanish, English and French:

- (1) Peter (St) væltede træet (O) ↔ Træet (Si) væltede
'Peter pushed the tree over' 'The tree fell over'
- (2) Pedro (St) rompió el vaso (O) ↔ El vaso (Si) se rompió
'Pedro broke the glass' 'The glass broke'
- (3) John (St) broke the glass (O) ↔ The glass (Si) broke
- (4) Paul (St) casse la branche (O) ↔ La branche (Si) casse
'Paul breaks the branch' 'The branch breaks'

Formally, the alternation may be summed up as follows (figure 1):

Figure 1

As illustrated by figure 1, the reflexive pronoun *se* sometimes appears in the intransitive version of the alternation in Spanish although it is not obligatory. Furthermore, the two versions of the alternation basically refer to the same type of situation even though no Agent (Ag) is implicit in the intransitive variant as is otherwise known from for example the passive alternation as well as some other transitivity alternations. Finally, the intransitive subject and the transitive object always hold the same semantic relation with respect to the verb, i.e. Patient (Pat). And the result of the action is the same regardless of the syntactical expression.

The dissertation seeks to answer the following questions:

- Which semantic properties allow for a verb to appear as well transitively as intransitively without any morphological changes, i.e. a semantic characterization of the verbs that alternate.
- When does the reflexive pronoun *se* appear in the intransitive version of the alternation?
- What characterizes the situations referred to by the alternation and what makes them so apt to appear in the causative alternation not only in Spanish but also in typologically related and unrelated languages, i.e. a more general characterization/description of the situations referred to by the verbs in the alternation.

In order to answer these questions, I analyse 40 verbs which in principle differ according to whether they participate in the causative alternation or not and whether they appear with or without the reflexive pronoun *se* or may do both. The examples have been drawn from the corpus of present day Spanish of The Royal Spanish Academy, CREA. The examples are tested with regards to a number of properties which have been put forward on the basis of my hypotheses as to the three main questions, and afterwards a new grouping of the verbs is made based on the result.

In the dissertation, I suggest that a typological approach with reference to descriptions of the causative alternation in several other languages as well as a cognitive approach with reference to how the situations in question are experienced by language users in reality provide a better understanding of the alternation. Not only with regards to its possibility but also as regards the intransitive expression with and without the reflexive pronoun *se* as well as the more general description of the situations expressed by the causative alternation.

Thereby, the notion of control becomes a central part of the explanation of this dissertation as it appears that both a verbs ability to alternate as well as the intransitive expression depend on whether the situation referred to by the verb and its participants allow for direct external control. Control is defined as the ability of an Agent bring about the referential situation if he performs what is seen as necessary and sufficient in order for the situation to come about or abstains from doing anything thereby letting the situation take place.

The analysis shows that:

- In order for a verb to appear in the causative alternation it must be an action verb, it must not contain any Agent-oriented elements and at the same time it has to allow for direct external control of the situation referred to.
- The appearance of the reflexive pronoun *se* in the intransitive version of the alternation depends on the possibility of direct external control of the situation referred to by the verb and its participants.
- The situations that appear in the causative alternation in Spanish as well as in other languages have the following characteristics:

- Action.
- Low share of reference to animated Patients.
- If the change fundamentally alters the internal structure of the Patient referred to, the situation must allow for direct external control and it seems to be that a destructive action is more apt to do so than a creative situation. Apart from that, changes of location are frequent.
- The change is concrete, visible and punctual.
- The verbs are underived or derived from adjectives.

Thereby, both the typological as well as the cognitive approach become fundamental to the understanding of the causative alternation in Spanish.

TITLER I PH.D.SERIEN:

- *a Field Study of the Rise and Fall of a Bottom-Up Process*
- 2004**
1. Martin Grieger
Internet-based Electronic Marketplaces and Supply Chain Management
  2. Thomas Basbøll
*LIKENESS
A Philosophical Investigation*
  3. Morten Knudsen
*Beslutningens vaklen
En systemteoretisk analyse af moderniseringen af et amtskommunalt sundhedsvæsen 1980-2000*
  4. Lars Bo Jeppesen
*Organizing Consumer Innovation
A product development strategy that is based on online communities and allows some firms to benefit from a distributed process of innovation by consumers*
  5. Barbara Dragsted
*SEGMENTATION IN TRANSLATION AND TRANSLATION MEMORY SYSTEMS
An empirical investigation of cognitive segmentation and effects of integrating a TM system into the translation process*
  6. Jeanet Hardis
*Sociale partnerskaber
Et socialkonstruktivistisk casestudie af partnerskabsaktørers virkelighedsopfattelse mellem identitet og legitimitet*
  7. Henriette Hallberg Thygesen
System Dynamics in Action
  8. Carsten Mejer Plath
Strategisk Økonomistyring
  9. Annemette Kjærgaard
Knowledge Management as Internal Corporate Venturing
  10. Knut Arne Hovdal
*De professionelle i endring
Norsk ph.d., ej til salg gennem Samfundslitteratur*
  11. Søren Jeppesen
*Environmental Practices and Greening Strategies in Small Manufacturing Enterprises in South Africa
– A Critical Realist Approach*
  12. Lars Frode Frederiksen
*Industriel forskningsledelse
– på sporet af mønstre og samarbejde i danske forskningsintensive virksomheder*
  13. Martin Jes Iversen
*The Governance of GN Great Nordic
– in an age of strategic and structural transitions 1939-1988*
  14. Lars Pynt Andersen
*The Rhetorical Strategies of Danish TV Advertising
A study of the first fifteen years with special emphasis on genre and irony*
  15. Jakob Rasmussen
Business Perspectives on E-learning
  16. Sof Thrane
*The Social and Economic Dynamics of Networks
– a Weberian Analysis of Three Formalised Horizontal Networks*
  17. Lene Nielsen
Engaging Personas and Narrative Scenarios – a study on how a user-centered approach influenced the perception of the design process in the e-business group at AstraZeneca
  18. S.J Valstad
*Organisationsidentitet
Norsk ph.d., ej til salg gennem Samfundslitteratur*

19. Thomas Lyse Hansen
Six Essays on Pricing and Weather risk in Energy Markets
20. Sabine Madsen
Emerging Methods – An Interpretive Study of ISD Methods in Practice
21. Evis Sinani
The Impact of Foreign Direct Investment on Efficiency, Productivity Growth and Trade: An Empirical Investigation
22. Bent Meier Sørensen
Making Events Work Or, How to Multiply Your Crisis
23. Pernille Schnoor
*Brand Ethos
Om troværdige brand- og virksomhedsidentiteter i et retorisk og diskursteoretisk perspektiv*
24. Sidsel Fabech
*Von welchem Österreich ist hier die Rede?
Diskursive forhandlinger og magtkampe mellem rivaliserende nationale identitetskonstruktioner i østrigske pressediskurser*
25. Klavs Odgaard Christensen
*Sprogpolitik og identitetsdannelse i flersprogede forbundsstater
Et komparativt studie af Schweiz og Canada*
26. Dana B. Minbaeva
Human Resource Practices and Knowledge Transfer in Multinational Corporations
27. Holger Højlund
*Markedets politiske fornuft
Et studie af velfærdens organisering i perioden 1990-2003*
28. Christine Mølgaard Frandsen
*A.s erfaring
Om mellemværendets praktik i en transformation af mennesket og subjektiviteten*
29. Sine Nørholm Just
The Constitution of Meaning – A Meaningful Constitution? Legitimacy, identity, and public opinion in the debate on the future of Europe
- 2005**
1. Claus J. Varnes
Managing product innovation through rules – The role of formal and structured methods in product development
2. Helle Hedegaard Hein
Mellem konflikt og konsensus – Dialogudvikling på hospitalsklinikker
3. Axel Rosenø
Customer Value Driven Product Innovation – A Study of Market Learning in New Product Development
4. Søren Buhl Pedersen
*Making space
An outline of place branding*
5. Camilla Funck Ellehave
*Differences that Matter
An analysis of practices of gender and organizing in contemporary workplaces*
6. Rigmor Madeleine Lond
Styring af kommunale forvaltninger
7. Mette Aagaard Andreassen
Supply Chain versus Supply Chain Benchmarking as a Means to Managing Supply Chains
8. Caroline Aggestam-Pontoppidan
*From an idea to a standard
The UN and the global governance of accountants' competence*
9. Norsk ph.d.
10. Vivienne Heng Ker-ni
An Experimental Field Study on the

- Effectiveness of Grocer Media Advertising*
Measuring Ad Recall and Recognition, Purchase Intentions and Short-Term Sales
11. Allan Mortensen
Essays on the Pricing of Corporate Bonds and Credit Derivatives
12. Remo Stefano Chiari
Figure che fanno conoscere
Itinerario sull'idea del valore cognitivo e espressivo della metafora e di altri tropi da Aristotele e da Vico fino al cognitivismo contemporaneo
13. Anders McIlquham-Schmidt
Strategic Planning and Corporate Performance
An integrative research review and a meta-analysis of the strategic planning and corporate performance literature from 1956 to 2003
14. Jens Geersbro
The TDF – PMI Case
Making Sense of the Dynamics of Business Relationships and Networks
15. Mette Andersen
Corporate Social Responsibility in Global Supply Chains
Understanding the uniqueness of firm behaviour
16. Eva Boxenbaum
Institutional Genesis: Micro – Dynamic Foundations of Institutional Change
17. Peter Lund-Thomsen
Capacity Development, Environmental Justice NGOs, and Governance: The Case of South Africa
18. Signe Jarlov
Konstruktioner af offentlig ledelse
19. Lars Stæhr Jensen
Vocabulary Knowledge and Listening Comprehension in English as a Foreign Language
- An empirical study employing data elicited from Danish EFL learners*
20. Christian Nielsen
Essays on Business Reporting
Production and consumption of strategic information in the market for information
21. Marianne Thejls Fischer
Egos and Ethics of Management Consultants
22. Annie Bekke Kjær
Performance management i Proces-innovation
– belyst i et social-konstruktivistisk perspektiv
23. Suzanne Dee Pedersen
GENTAGELSENS METAMORFOSE
Om organisering af den kreative gøren i den kunstneriske arbejdspraksis
24. Benedikte Dorte Rosenbrink
Revenue Management
Økonomiske, konkurrencemæssige & organisatoriske konsekvenser
25. Thomas Riise Johansen
Written Accounts and Verbal Accounts
The Danish Case of Accounting and Accountability to Employees
26. Ann Fogelgren-Pedersen
The Mobile Internet: Pioneering Users' Adoption Decisions
27. Birgitte Rasmussen
Ledelse i fællesskab – de tillidsvalgte fornyende rolle
28. Gitte Thit Nielsen
Remerger
– skabende ledelseskrafter i fusion og opkøb
29. Carmine Gioia
A MICROECONOMETRIC ANALYSIS OF MERGERS AND ACQUISITIONS

30. Ole Hinz
Den effektive forandringsleder: pilot, pædagog eller politiker?
Et studie i arbejdslederes meningstilskrivninger i forbindelse med vellykket gennemførelse af ledelsesinitierede forandringsprojekter
31. Kjell-Åge Gotvassli
Et praksisbasert perspektiv på dynamiske læringsnettverk i toppidretten
Norsk ph.d., ej til salg gennem Samfundslitteratur
32. Henriette Langstrup Nielsen
Linking Healthcare
An inquiry into the changing performances of web-based technology for asthma monitoring
33. Karin Tweddell Levinsen
Virtual Uddannelsespraksis
Master i IKT og Læring – et casestudie i hvordan proaktiv proceshåndtering kan forbedre praksis i virtuelle læringsmiljøer
34. Anika Liversage
Finding a Path
Labour Market Life Stories of Immigrant Professionals
35. Kasper Elmquist Jørgensen
Studier i samspillet mellem stat og erhvervsliv i Danmark under 1. verdenskrig
36. Finn Janning
A DIFFERENT STORY
Seduction, Conquest and Discovery
37. Patricia Ann Plackett
Strategic Management of the Radical Innovation Process
Leveraging Social Capital for Market Uncertainty Management
- 2006**
1. Christian Vintergaard
Early Phases of Corporate Venturing
2. Niels Rom-Poulsen
Essays in Computational Finance
3. Tina Brandt Husman
Organisational Capabilities, Competitive Advantage & Project-Based Organisations
The Case of Advertising and Creative Good Production
4. Mette Rosenkrands Johansen
Practice at the top
– how top managers mobilise and use non-financial performance measures
5. Eva Parum
Corporate governance som strategisk kommunikations- og ledelsesværktøj
6. Susan Aagaard Petersen
Culture's Influence on Performance Management: The Case of a Danish Company in China
7. Thomas Nicolai Pedersen
The Discursive Constitution of Organizational Governance – Between unity and differentiation
The Case of the governance of environmental risks by World Bank environmental staff
8. Cynthia Selin
Volatile Visions: Transactions in Anticipatory Knowledge
9. Jesper Banghøj
Financial Accounting Information and Compensation in Danish Companies
10. Mikkel Lucas Overby
Strategic Alliances in Emerging High-Tech Markets: What's the Difference and does it Matter?
11. Tine Aage
External Information Acquisition of Industrial Districts and the Impact of Different Knowledge Creation Dimensions

- A case study of the Fashion and Design Branch of the Industrial District of Montebelluna, NE Italy*
12. Mikkel Flyverbom
*Making the Global Information Society Governable
On the Governmentality of Multi-Stakeholder Networks*
  13. Anette Grønning
*Personen bag
Tilstedevær i e-mail som interaktionsform mellem kunde og medarbejder i dansk forsikringskontekst*
  14. Jørn Helder
*One Company – One Language?
The NN-case*
  15. Lars Bjerregaard Mikkelsen
*Differing perceptions of customer value
Development and application of a tool for mapping perceptions of customer value at both ends of customer-supplier dyads in industrial markets*
  16. Lise Granerud
*Exploring Learning
Technological learning within small manufacturers in South Africa*
  17. Esben Rahbek Pedersen
*Between Hopes and Realities:
Reflections on the Promises and Practices of Corporate Social Responsibility (CSR)*
  18. Ramona Samson
*The Cultural Integration Model and European Transformation.
The Case of Romania*
- 2007**
1. Jakob Vestergaard
*Discipline in The Global Economy
Panopticism and the Post-Washington Consensus*
  2. Heidi Lund Hansen
*Spaces for learning and working
A qualitative study of change of work, management, vehicles of power and social practices in open offices*
  3. Sudhanshu Rai
*Exploring the internal dynamics of software development teams during user analysis
A tension enabled Institutionalization Model; "Where process becomes the objective"*
  4. Norsk ph.d.
Ej til salg gennem Samfundslitteratur
  5. Serden Ozcan
*EXPLORING HETEROGENEITY IN ORGANIZATIONAL ACTIONS AND OUTCOMES
A Behavioural Perspective*
  6. Kim Sundtoft Hald
*Inter-organizational Performance Measurement and Management in Action
– An Ethnography on the Construction of Management, Identity and Relationships*
  7. Tobias Lindeberg
*Evaluative Technologies
Quality and the Multiplicity of Performance*
  8. Merete Wedell-Wedellsborg
*Den globale soldat
Identitetsdannelse og identitetsledelse i multinationale militære organisationer*
  9. Lars Frederiksen
*Open Innovation Business Models
Innovation in firm-hosted online user communities and inter-firm project ventures in the music industry
– A collection of essays*
  10. Jonas Gabrielsen
Retorisk topoplære – fra statisk 'sted' til persuasiv aktivitet

11. Christian Moldt-Jørgensen
Fra meningsløs til meningsfuld evaluering.
Anvendelsen af studentertilfredsheds-målinger på de korte og mellemlange videregående uddannelser set fra et psykodynamisk systemperspektiv
12. Ping Gao
Extending the application of actor-network theory
Cases of innovation in the telecommunications industry
13. Peter Mejlby
Frihed og fængsel, en del af den samme drøm?
Et phronetisk baseret casestudie af frigørelsens og kontrollens sam-eksistens i værdibaseret ledelse!
14. Kristina Birch
Statistical Modelling in Marketing
15. Signe Poulsen
Sense and sensibility:
The language of emotional appeals in insurance marketing
16. Anders Bjerre Trolle
Essays on derivatives pricing and dynamic asset allocation
17. Peter Feldhütter
Empirical Studies of Bond and Credit Markets
18. Jens Henrik Eggert Christensen
Default and Recovery Risk Modeling and Estimation
19. Maria Theresa Larsen
Academic Enterprise: A New Mission for Universities or a Contradiction in Terms?
Four papers on the long-term implications of increasing industry involvement and commercialization in academia
20. Morten Wellendorf
Postimplementering af teknologi i den offentlige forvaltning
Analyser af en organisations kontinuerlige arbejde med informations-teknologi
21. Ekaterina Mhaanna
Concept Relations for Terminological Process Analysis
22. Stefan Ring Thorbjørnsen
Forsvaret i forandring
Et studie i officerers kapabiliteter under påvirkning af omverdenens forandringspres mod øget styring og læring
23. Christa Breum Amhøj
Det selvskabte medlemskab om managementstaten, dens styringsteknologier og indbyggere
24. Karoline Bromose
Between Technological Turbulence and Operational Stability
– An empirical case study of corporate venturing in TDC
25. Susanne Justesen
Navigating the Paradoxes of Diversity in Innovation Practice
– A Longitudinal study of six very different innovation processes – in practice
26. Luise Noring Henler
Conceptualising successful supply chain partnerships
– Viewing supply chain partnerships from an organisational culture perspective
27. Mark Mau
Kampen om telefonen
Det danske telefonvæsen under den tyske besættelse 1940-45
28. Jakob Halskov
The semiautomatic expansion of existing terminological ontologies using knowledge patterns discovered

- on the WWW – an implementation and evaluation*
29. Gergana Koleva
European Policy Instruments Beyond Networks and Structure: The Innovative Medicines Initiative
  30. Christian Geisler Asmussen
Global Strategy and International Diversity: A Double-Edged Sword?
  31. Christina Holm-Petersen
*Stolthed og fordom
Kultur- og identitetsarbejde ved skabelsen af en ny sengeafdeling gennem fusion*
  32. Hans Peter Olsen
*Hybrid Governance of Standardized States
Causes and Contours of the Global Regulation of Government Auditing*
  33. Lars Bøge Sørensen
Risk Management in the Supply Chain
  34. Peter Aagaard
*Det unikkes dynamikker
De institutionelle mulighedsbetingelser bag den individuelle udforskning i professionelt og frivilligt arbejde*
  35. Yun Mi Antorini
*Brand Community Innovation
An Intrinsic Case Study of the Adult Fans of LEGO Community*
  36. Joachim Lynggaard Boll
*Labor Related Corporate Social Performance in Denmark
Organizational and Institutional Perspectives*
- 2008**
1. Frederik Christian Vinten
Essays on Private Equity
  2. Jesper Clement
Visual Influence of Packaging Design on In-Store Buying Decisions
  3. Marius Brostrøm Kousgaard
*Tid til kvalitetsmåling?
– Studier af indrulleringsprocesser i forbindelse med introduktionen af kliniske kvalitetsdatabaser i speciallægepraksissektoren*
  4. Irene Skovgaard Smith
*Management Consulting in Action
Value creation and ambiguity in client-consultant relations*
  5. Anders Rom
*Management accounting and integrated information systems
How to exploit the potential for management accounting of information technology*
  6. Marina Candi
Aesthetic Design as an Element of Service Innovation in New Technology-based Firms
  7. Morten Schnack
*Teknologi og tværfaglighed
– en analyse af diskussionen omkring indførelse af EPJ på en hospitalsafdeling*
  8. Helene Balslev Clausen
Juntos pero no revueltos – un estudio sobre emigrantes norteamericanos en un pueblo mexicano
  9. Lise Justesen
*Kunsten at skrive revisionsrapporter.
En beretning om forvaltningsrevisions beretninger*
  10. Michael E. Hansen
The politics of corporate responsibility: CSR and the governance of child labor and core labor rights in the 1990s
  11. Anne Roepstorff
Holdning for handling – en etnologisk undersøgelse af Virksomheders Sociale Ansvar/CSR

12. Claus Bajlum
Essays on Credit Risk and Credit Derivatives
  13. Anders Bojesen
The Performative Power of Competence – an Inquiry into Subjectivity and Social Technologies at Work
  14. Satu Reijonen
*Green and Fragile
A Study on Markets and the Natural Environment*
  15. Ilduara Busta
*Corporate Governance in Banking
A European Study*
  16. Kristian Anders Hvass
*A Boolean Analysis Predicting Industry Change: Innovation, Imitation & Business Models
The Winning Hybrid: A case study of isomorphism in the airline industry*
  17. Trine Paludan
*De uvidende og de udviklingsparate
Identitet som mulighed og restriktion
blandt fabriksarbejdere på det aftayloriserede fabriksgulv*
  18. Kristian Jakobsen
Foreign market entry in transition economies: Entry timing and mode choice
  19. Jakob Elming
Syntactic reordering in statistical machine translation
  20. Lars Brømsøe Termansen
*Regional Computable General Equilibrium Models for Denmark
Three papers laying the foundation for regional CGE models with agglomeration characteristics*
  21. Mia Reinholt
The Motivational Foundations of Knowledge Sharing
  22. Frederikke Krogh-Meibom
*The Co-Evolution of Institutions and Technology
– A Neo-Institutional Understanding of Change Processes within the Business Press – the Case Study of Financial Times*
  23. Peter D. Ørberg Jensen
OFFSHORING OF ADVANCED AND HIGH-VALUE TECHNICAL SERVICES: ANTECEDENTS, PROCESS DYNAMICS AND FIRMLEVEL IMPACTS
  24. Pham Thi Song Hanh
Functional Upgrading, Relational Capability and Export Performance of Vietnamese Wood Furniture Producers
  25. Mads Vangkilde
*Why wait?
An Exploration of first-mover advantages among Danish e-grocers through a resource perspective*
  26. Hubert Buch-Hansen
*Rethinking the History of European Level Merger Control
A Critical Political Economy Perspective*
- 2009**
1. Vivian Lindhardsen
From Independent Ratings to Communal Ratings: A Study of CWA Raters' Decision-Making Behaviours
  2. Guðrið Weihe
Public-Private Partnerships: Meaning and Practice
  3. Chris Nøkkentved
*Enabling Supply Networks with Collaborative Information Infrastructures
An Empirical Investigation of Business Model Innovation in Supplier Relationship Management*
  4. Sara Louise Muhr
Wound, Interrupted – On the Vulnerability of Diversity Management

5. Christine Sestoft
Forbrugeradfærd i et Stats- og Livsformsteoretisk perspektiv
6. Michael Pedersen
Tune in, Breakdown, and Reboot: On the production of the stress-fit self-managing employee
7. Salla Lutz
Position and Reposition in Networks – Exemplified by the Transformation of the Danish Pine Furniture Manufacturers
8. Jens Forssbæck
Essays on market discipline in commercial and central banking
9. Tine Murphy
Sense from Silence – A Basis for Organised Action
How do Sensemaking Processes with Minimal Sharing Relate to the Reproduction of Organised Action?
10. Sara Malou Strandvad
Inspirations for a new sociology of art: A sociomaterial study of development processes in the Danish film industry
11. Nicolaas Mouton
On the evolution of social scientific metaphors: A cognitive-historical enquiry into the divergent trajectories of the idea that collective entities – states and societies, cities and corporations – are biological organisms.
12. Lars Andreas Knutsen
Mobile Data Services: Shaping of user engagements
13. Nikolaos Theodoros Korfiatis
Information Exchange and Behavior
A Multi-method Inquiry on Online Communities
14. Jens Albæk
Forestillinger om kvalitet og tværfaglighed på sygehuse
– skabelse af forestillinger i læge- og plejegrupperne angående relevans af nye idéer om kvalitetsudvikling gennem tolkningsprocesser
15. Maja Lotz
The Business of Co-Creation – and the Co-Creation of Business
16. Gitte P. Jakobsen
Narrative Construction of Leader Identity in a Leader Development Program Context
17. Dorte Hermansen
“Living the brand” som en brandorienteret dialogisk praksis: Om udvikling af medarbejdernes brandorienterede dømmekraft
18. Aseem Kinra
Supply Chain (logistics) Environmental Complexity
19. Michael Nørager
How to manage SMEs through the transformation from non innovative to innovative?
20. Kristin Wallevik
Corporate Governance in Family Firms
The Norwegian Maritime Sector
21. Bo Hansen Hansen
Beyond the Process
Enriching Software Process Improvement with Knowledge Management
22. Annemette Skot-Hansen
Franske adjektivisk afledte adverbier, der tager præpositionssyntagmer indledt med præpositionen à som argumenter
En valensgrammatisk undersøgelse
23. Line Gry Knudsen
Collaborative R&D Capabilities
In Search of Micro-Foundations

24. Christian Scheuer
*Employers meet employees
Essays on sorting and globalization*
25. Rasmus Johnsen
*The Great Health of Melancholy
A Study of the Pathologies of Perfor-
mativity*
26. Ha Thi Van Pham
*Internationalization, Competitiveness
Enhancement and Export Performance
of Emerging Market Firms:
Evidence from Vietnam*
27. Henriette Balieu
*Kontrolbegrebets betydning for kausa-
tivalternationen i spansk
En kognitiv-typologisk analyse*

TITLER I ATV PH.D.-SERIEN

1992

1. Niels Kornum
*Servicesamkørsel – organisation, øko-
nomi og planlægningsmetoder*

1995

2. Verner Worm
*Nordiske virksomheder i Kina
Kulturspecifikke interaktionsrelationer
ved nordiske virksomhedsetableringer i
Kina*

1999

3. Mogens Bjerre
*Key Account Management of Complex
Strategic Relationships
An Empirical Study of the Fast Moving
Consumer Goods Industry*

2000

4. Lotte Darsø
*Innovation in the Making
Interaction Research with heteroge-
neous Groups of Knowledge Workers
creating new Knowledge and new
Leads*

2001

5. Peter Hobolt Jensen
*Managing Strategic Design Identities
The case of the Lego Developer Net-
work*

2002

6. Peter Lohmann
*The Deleuzian Other of Organizational
Change – Moving Perspectives of the
Human*

7. Anne Marie Jess Hansen
*To lead from a distance: The dynamic
interplay between strategy and strate-
gizing – A case study of the strategic
management process*

2003

8. Lotte Henriksen
*Videndeling
– om organisatoriske og ledelsesmæs-
sige udfordringer ved videndeling i
praksis*

9. Niels Christian Nickelsen
*Arrangements of Knowing: Coordi-
nating Procedures Tools and Bodies in
Industrial Production – a case study of
the collective making of new products*

2005

10. Carsten Ørts Hansen
*Konstruktion af ledelsesteknologier og
effektivitet*

TITLER I DBA PH.D.-SERIEN

2007

1. Peter Kastrup-Misir
*Endeavoring to Understand Market
Orientation – and the concomitant
co-mutation of the researched, the
researcher, the research itself and the
truth*

2009

1. Torkild Leo Thellefsen
*Fundamental Signs and Significance-
effects
A Semeiotic outline of Fundamental*

*Signs, Significance-effects, Knowledge
Profiling and their use in Knowledge
Organization and Branding*

2. Daniel Ronzani
*When Bits Learn to Walk Don't Make
Them Trip
Technological Innovation and the Role
of Regulation by Law in Information
Systems Research: the Case of Radio
Frequency Identification (RFID)*